

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**FİLİSTİN'DEKİ YAHUDİ İSTİHBARAT FAALİYETLERİ
(1882-1918)**

Abdelrahman H. A. ALFARRA

DOKTORA TEZİ

Danışman: Prof. Dr. Necmettin ALKAN

EYLÜL - 2023

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

FİLİSTİN'DEKİ YAHUDİ İSTİHBARAT FAALİYETLERİ
(1882-1918)

DOKTORA TEZİ

Abdelrahman H. A. ALFARRA

Enstitü Anabilim Dalı: Tarih

“Bu tez 12/09/2023 tarihinde yüz yüze olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Prof. Dr. Necmettin ALKAN	Başarılı
Prof. Dr. Mehmet Alaaddin YALÇINKAYA	Başarılı
Doç. Dr. İsmail EDİZ	Başarılı
Doç. Dr. Turgut SUBAŞI	Başarılı
Doç. Dr. Eyyub ŞİMŞEK	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☐

Hayır ☒

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Abdelrahman ALFARRA

12/09/2023

ÖN SÖZ

Osmanlı Devleti'nin zorluklarla geçen bir dönemindeki Filistin'in siyasi tarihini “istihbari bakış açısı” ile incelemek; büyük bir zorluk, hatta başlamadan önce üzerinde birkaç defa düşünülmesi gereken bir maceradır. Bu dönemden bahsederken; Osmanlı'nın, Filistin ve tüm Doğu İslam coğrafyası üzerindeki hakimiyetinin sonlarına denk gelen zaman dilimini kastetmekteyiz. Bu yıllar arası, aynı zamanda bir türlü çözülememiş Filistin meselesinin en büyük dönüm noktalarından birine denk gelmektedir.

Osmanlı hakimiyetinin sona ermesi ve Filistin'i işgal edilmesiyle birlikte, İngilizler; Yahudilerin devletlerinin inşasını tamamlamalarına ve 1948'de Filistin topraklarında kurulmalarına imkân sağlamıştır. Yüksek lisans tezimde de “ABD'deki Siyonist Faaliyetler (1884-1948)” konusunu ele alarak Filistin Meselesi ve “Siyonist Hareket” üzerine çalışarak, bu şekilde bölgenin tarihinde uzmanlaşmayı tercih etmiştim.

Ancak doktora tezimde konuyu istihbari açıdan ele alabilmek için daha fazla çaba harcıyıp destek almam gerekiyordu. Çabadan ve emek gerektiren bu tezi anlatmadan evvel, tezi yazmamdaki asıl motivasyonumdan bahsetmek isterim. Zira motivasyon olmadan bir doktora tezi yazmak gerçekten zor bir iş. İşte tam da bu yüzden, tezimin konusunu belirlemek üzere değerli danışmanım Prof. Dr. Necmettin Alkan ile görüştüğüm 2019 baharına gitmek gerek. Danışmanım, -kendi doktorasını yaptığı vakitlerde- Alman arşivlerinde bulduğu ve “*Nili, Ortadoğu'da Casuslar Savaşı*” adlı kitabında yayınlamak üzere 2016 yılına kadar sakladığı Siyonist bir casusa ait hatıralardan oluşan bir belgeyle alakalı hikâyesini anlatıyordu. Ben de bunun üzerine, konuya katkı sunması adına; Siyonist istihbarat örgütü Nili'den evvel kurulmuş başka “gizli” ve “silahlı” örgütlerin var olduğunu ve bu yapıların Filistin'deki giderek artan Yahudi varlığına ne denli “katkı” sağladığıyla alakalı birkaç örnekten bahsettim. Bunun üzerine değerli danışmanım; benden Yahudilerin istihbari faaliyetlerini inceleyerek literatüre katkı sağlamayı isteyip istemediğimi sordu. Böylece Filistin'de Osmanlı hakimiyetinin sona ermesiyle alakalı yıllardır süregelen sorulardan biri cevaplanmış olacaktı. Ayrıca bu, Osmanlı Devleti'nin nasıl bölgede etkisiz hale getirilmeye çalışıldığı, Filistin'in üzerine oynanan “satranca” ve “hesaplamalara” dair bir arşiv araştırması yapılması anlamına geliyordu. Literatüre sunacağım katkı ve danışmanımın verdiği bu güzel fikir, benim en büyük motivasyon kaynağım oldu. Dolayısıyla kendisine büyük bir şükran borçluyum. Onunla çalışmak benim için çok büyük bir gururdu; verdiği

motivasyon, sahip bilgi birikimi sayesinde çalışmama farklı açılardan bakmama yardımcı olması hasebiyle de Prof. Dr. Necmettin Alkan'a teşekkür etmek isterim. Beraber çalışmaktan gurur duyduğumu da belirtmeliyim.

Bir diğer teşekkür ise, yüksek lisans tezimdeki danışmanım Prof. Dr. Zakrya Elsenwar'a Kendisinin önerileri ve bana yol göstericiliğiyle çalışmama katkı sundu. Aynı zamanda, çalışmalarımı izleyen komite üyeleri Doç. Dr. İsmail Ediz ve Doç. Dr. Turgut Subaşı'na da teşekkür ediyorum. Son olarak; çalışmamı benimle okuyup, düzenlemelerde bulunan Suzan Butasın'a teşekkür ediyorum.

Okuduğunuz tez, oldukça sancılı bir sürecin ürünüydü. Dolayısıyla farklı konularda yoluma ışık tutmuş pek çok insan var; bu hedefe birlikte yürüdüğüm herkese ayrıca teşekkür etmem gerekiyor. Aynı zamanda, hayatımın her aşamasında bana sonsuz destek olan anneme ve babama, kıymetli eşime ve çocuklarım; Muhammed, Lana, Yusuf, Ömer, Nur ve Enes'e bana yaşattıkları her güzel şey için teşekkür ediyorum.

Abdelrahman ALFARRA

12/09/2023

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iv
TABLO LİSTESİ.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii

GİRİŞ.....	1
------------	---

1. BÖLÜM: FİLİSTİN TARİHİ VE BÖLGEDEKİ İLK İSTİHBARAT

FAALİYETLERİ.....	20
-------------------	----

1.1. Filistin Tarihi Gelişmeleri	20
1.1.1. Osmanlı Hakimiyetinin Öncesi Filistin	20
1.1.2. Osmanlı Hakimiyetinde Filistin.....	23
1.1.3. Siyonizm ve Filistin.....	27
1.2. Filistin’de Kurulan Heyetler ve İstihbarattaki Roller (1882-1914).....	36
1.2.1. Filistin’deki Yabancı Konsolosluklar Meselesi.....	36
1.2.2. Misyoner Kuruluşlar	46
1.2.3. Filistin’i Arama Fonu	53

2. BÖLÜM: FİLİSTİN’DEKİ SİYONİST İSTİHBARAT VE GÜVENLİK

ALTYAPISI KURMA FAALİYETLERİ (1882-1914)	59
--	----

2.1. Filistin’deki Yerleşim Faaliyetleri ve Faaliyetlerin İstihbari Boyutları	59
2.1.1. Yahudilerin Filistin’e Göçü	59
2.1.2. Siyonistlerin İşgallerini Güçlendiren Faaliyetler.....	67
2.1.3. Yahudi Göçü, Yerleşim Kurumları ve Filistin’deki “Güvenlik” Faaliyetleri... ..	71
2.1.4. Güvenlikte ve Silahlanmada Siyonistlerin İlk Girişimleri.....	82
2.2. Birinci Dünya Savaşı’ndan Önce Filistin’de Gizli Siyonist Örgütler ve Faaliyetleri.....	89
2.2.1. Bar Giora Örgütü (1907)	89
2.2.2. Hashomer Örgütü (1909-1914).....	94
2.2.3. Ligyon Ha’avoda Örgütü (1909)	105
2.2.4. Maccabi Örgütü (1912).....	108
2.2.5. Haroe Örgütü (1913).....	110

2.2.6. Gidonim Örgütü (1913)	112
3. BÖLÜM: BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI SIRASINDA SİYONİSTLERİN GİZLİ VE SİLAHLI FAALİYETLERİ	116
3.1. Birinci Dünya Savaşı Sırasında Siyonistlerin Filistin’de Silahlı Örgütler Kurma Girişimleri	116
3.1.1. Hamagen Örgütü (1915).....	117
3.1.2. Yafa Örgütü (1915).....	121
3.2. Birinci Dünya Savaşı’nda Taraflarla İlişkiler	127
3.2.1. İttifak Devletleri ile Siyonistler	127
3.2.2. İtilaf Devletleri ve Siyonistler	132
3.2.3. Siyon Katır Taburu (1915).....	136
3.2.4. İtilaf Kuvvetlerinin Yahudi Lejyonu Kurması	141
3.3. Hashomer’in Savaşta Stratejileri	153
3.3.1. Savaşın Getirdiği Kaostan Faydalanma Stratejisi (1914-1915)	154
3.3.2. Faaliyetleri Genişletme ve Güçlendirme Stratejisi (1915-1917).....	159
3.3.3. Son Ana Kadar Faaliyetlerin Sürdürülmesi Stratejisi (1917-1918).....	165
4. BÖLÜM: SİYONİST İSTİHBARAT ÖRGÜTÜ NİLİ (1915-1917)	169
4.1. Örgütün Kurulması ve Çalışmaların Başlaması	169
4.1.1. Kuruluşu ve Örgütlenme.....	169
4.1.2. Örgütün Planları ve Hedefleri.....	172
4.1.3. Nili’nin İngilizlerle Bağlantı Kurma Girişimleri	174
4.1.4. Nili’nin Yishuv ile İlişkisi	183
4.1.5. Örgütün Çalışma Metotları ve Araçları	185
4.2. Nili’nin Birinci Dünya Savaşı Sırasında Faaliyetleri ve Savaşta Rolü	193
4.2.1. Faaliyet Stratejileri.....	193
4.2.2. Casusların Elde Ettiği İstihbarat Bilgileri.....	197
4.2.3. Örgütün Karşılaştığı Sorunlar ve Ortaya Çıkartılması	206
4.2.4. Nili’nin Sonu ve Günümüz İsrail’inin Kurulmasındaki Rolü	219
SONUÇ	224
KAYNAKÇA.....	234
EK	254

ÖZ GEÇMİŞ	288
-----------------	-----

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
Bs.	: Baskı
Bkz.	: bakınız
çev.	: çeviren
ed.	: editör
haz.	: hazırlayan
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
ts.	: tarih tespit edilmemiştir
F. O	: Archive of the Foreign, Commonwealth and Development Office (Dışişleri, İngiliz Milletler Topluluğu ve Kalkınma Ofisi'nin Arşivi)

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Osmanlı'nın Kudüs Sancağı'nda Yaptığı Nüfus Sayımları	61
Tablo 2: Yahudi Kaynaklarına Göre 1882-1918 Yılları Arasında Filistin'de İkamet Eden Yahudilerin Sayıları	61
Tablo 3: İnançlarına Göre Osmanlı Nüfusunun İstatistikleri (1882-1915)	62
Tablo 4: Filistin'nin, İngilizler Tarafından 22 Ekim 1922'de Yapıp Şubat 1923'te Yayımladığı Sayım	62

ÖZET	
Başlık: Filistin'deki Yahudi İstihbarat Faaliyetleri (1882-1918)	
Yazar: Abdelrahman H. A. ALFARRA	
Danışman: Prof. Dr. Necmettin ALKAN	
Kabul Tarihi: 12/09/2023	Sayfa Sayısı: vii (ön kısım) + 253 (ana kısım) + 35 (ek)
Tez, 1882-1918 yılları arasında Filistin'de gerçekleştirilmiş Yahudi istihbarat faaliyetlerini ele almaktadır. Bu faaliyetleri ve faaliyetlerin etkilerini incelemeyi amaçlayan tez; Osmanlı Devleti'nin ayrılmaz bir parçası olup en önemli merkezlerinden biri olan Filistin'in nasıl elden çıktığını anlatmayı hedeflemektedir. Çalışma, Filistin'in tarihi hakkında girizgâh bilgiler vererek başlamakta; Avrupa'nın Osmanlı'ya yönelik hedefleri ve Osmanlı'nın o günkü durumu ele alınarak devam etmektedir. Osmanlı'nın sorunlarını fırsat bilip amaçlarında başarıya ulaşan Siyonistler ve onların kurdukları oluşumlar tezin ana konusudur. Yahudilerin zaman içerisinde bölgeye göç etmelerinin ve bu göçlerin nasıl finanse edildiğini anlatan tez; Yahudilerin ve Siyonistlerin bu amaç doğrultusunda gerçekleştirdiği faaliyetler hakkında da geniş çaplı olarak bilgi verme amacındadır. Tez; Hashomer, Hamagen, Gidonim ve Yafa Örgütü gibi gizli ve silahlı Siyonist örgütlerin savaşta uyguladığı stratejileri konu edinmiştir. Mısır'a sürgün edilen Siyonistler, Birinci Dünya Savaşı'nda Müttefiklerle alenen bir iş birliği içerisinde olmuştur. Çalışmanın kapsadığı konulardan en önemlisinin, Nili Örgütü olduğu söylenebilir. Zira, Nili'nin İngilizlere sağladığı istihbarat sayesinde İngilizler Osmanlı karşısında üstünlük kazanmıştı. Filistin'in güneyindeki Gazze-Beerşeba cephesinin açılmasında Nili'nin katkısı da yine tezde tespit edilmiştir. Tezde İbranice ve Arapça başta olmak üzere, pek çok dilde yeni kaynaklar ele alınarak bir tarih metodolojisiyle ortaya konmuştur. İddialar ve kaynaklar birbiriyle karşılaştırılmış, bölümler ve içerikler farklı alanlardaki bilgilerin ışığında bir araya getirilmiştir. Çalışmanın kapsamına alınan konulardan yola çıkarak hem tarih bilimine hem de istihbarat bilime katkı sağlayacak çok yönlü bir çalışma ve araştırma yönteminin izlendiğini söylemek mümkündür. Bu sayede istihbarat konusuna katkı sağlamak amaçlanmıştır. Tarihsel bilgilerde üstünlükü geçilmiş olan istihbarat faaliyetleri tez çalışmamızda farklı bir boyut kazanmış, istihbarat olgusunun geçmişine de katkı sağlayacak nitelikte bilgiler bir araya getirilmiştir. 1882-1918 yılları arasında gerçekleşmiş bu faaliyetler, tezde sistematik bir şekilde incelenmesinin sunduğu katkı sayesinde daha iyi anlaşılabilir.	
Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Filistin, Birinci Dünya Savaşı, İstihbarat Faaliyetler, Siyonist Örgütler	

ABSTRACT	
Title of Thesis: Jewish Intelligence Activities in Palestine (1882-1918)	
Author of Thesis: Abdelrahman H. A. ALFARRA	
Supervisor: Prof. Dr. Necmettin ALKAN	
Accepted Date: 12/09/2023	Number of Pages: vii (pre text) + 253 (main body) + 35 (add)
The thesis deals with the Jewish intelligence activities in Palestine between 1882-1918. Aiming to examine the intelligence activities and their effects, the thesis aims to explain how Palestine, which was an integral part of the Ottoman Empire and one of its most important centers, was lost. The study started by giving introductory information about the history of Palestine; Europe's goals against the Ottoman Empire and the Ottoman Empire's situation at the time were discussed. The main subject of the thesis is the Zionists and the organizations established by the Zionists, who tried to take advantage of this situation of the Ottoman Empire and succeeded in this regard. The thesis, which describes the migration of Jews to the region over time and how these migrations were financed, also aims to provide extensive information about the activities carried out by Jews and Zionists for this purpose. The thesis discusses the strategies used by secret and armed Zionist organizations such as Hashomer, Hamagen, Gidonim and the Jaffa Organization in the war. The Zionists exiled in Egypt publicly collaborated with the Allies in the First World War. It can be said that the most important of the subjects covered by the study is the Nili Organization. Thanks to the intelligence provided by Nili to the British, the British gained superiority over the Ottomans. Nili's contribution to the opening of the Gaza-Beerşeba front in the south of Palestine was identified in the thesis. The thesis is based on new sources in several languages, especially Hebrew and Arabic, and is presented with a historical methodology. Claims and sources are compared with each other, and chapters and contents are brought together in the light of knowledge from different fields. Based on the topics covered in the study, it is possible to say that a multifaceted study and research methodology has been followed that will contribute to both the science of history and the science of intelligence. In this way, it is also aimed to contribute to the science of intelligence. The intelligence activities, which have been skimmed over in historical information, have gained a different dimension in our thesis study, and information that will contribute to the history of the intelligence phenomenon has been brought together. These activities that took place between 1882-1918 will be better understood thanks to the contribution offered by the systematic examination of these activities in the thesis.	
Keywords: Ottoman Empire, Palestine, Israel, Intelligence Activities, Zionist Organizations	

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu

İstihbarat faaliyetleri ve istihbarat ile ilgili konular çağlar boyunca insanların ilgisini çekmiştir. Zira bilgiye erişim, gücün en önemli kaynaklarından biridir. Bu sebeple ülkeler, çeşitli kurumlar, hatta bireyler; her zaman çıkarlarının gerçekleştirilmesine hizmet eden kayda değer bilgiye sahip olmaya çalışmıştır. Mümkün olduğu kadar çok bilgiye sahip olmak, bilgiyi analiz etmek ve analizden çıkan sonuçlarla herhangi bir; siyasi, ekonomik, sosyal veya askeri alanda, karar verici konumdaki kişinin çıkarlarına ve hedeflerine en iyi hizmet edecek seçenekleri değerlendirmesine yardımcı olmak istihbaratın temel amacıdır.

Böylesine bir ihtiyacın nedeni, daha doğrulanabilir bir bilgiye sahip olan kişi veya kurumların geçmişte daha iyi değerlendirebilmesi, bugünü anlayabilmesi ve geleceği de planlayıp daha iyi tahmin edebilmesidir. Aslına bakılırsa insanların kendisinde bu tür bir bilgiye ihtiyaç duyuyor olması doğal ve mantıklıdır; özellikle bilginin yokluğu üstünlük durumunun ve hatta olayları doğru değerlendirme imkanının kaybına yol açmaktadır.

İstihbarat hem askeriyeyle hem de tarihle yakından ilişkisi olan bir konudur. Bu sebeple istihbaratın tek yönlü olarak ele alınması mümkün değildir. Konu hem geçmişteki insanların istihbarat kavramından yoksun olmasıyla hem de ilgili kaynakların incelenmesi hususunda yaşanan metot kargaşasından kaynaklanmaktadır. Geçmişte yaşamış kimseler, başlarına gelen olaylarda neyin bir istihbari bilgi, neyin gündelik bir bilgi olduğunu ayırt edememiştir. Tezimizde bu duruma pek çok örnek verilmektedir.

Yaşadığımız andan geçmişe baktığımızda, içinde bulunduğumuz andan; geçmişte idrak edemeyişimizi daha net bir şekilde izah etmek için posta güvercini örneği oldukça uygun bir tanımdır. Bugün posta güvercinlerinin işleyişi konusunda zihnimizde bazı kopukluklar yaşarız, güvercinle haberleşmek; oldukça gerçek bir olgu olmasına rağmen bizim tahayyüllerimiz dışındadır, dolayısıyla posta güvercini kavramına oldukça uzağızdır. Bahsi geçen durumun aynısı istihbarat için de geçerlidir. İstihbarat, kendi gerçekleştiği dönemde idrak edilememesinin yansıması o günün teknolojisinden faydalanılarak oluşturulduğu için günümüzde araştırma yaparken konuyu idrak etmek zorlaşabilmektedir. Çünkü istihbaratın türleri ve araçları çok fazla gelişmiştir ve çeşitlenmiştir.

Çağdaş tarih araştırmacıları olarak, “istihbarat” kavramı hakkında, geçmişe kıyasla daha teferruatlı ve tutarlı bilgilere sahip olduğumuzu belirtmekte fayda var. Geçmiş, tarih metodolojisi sayesinde izah edebilmenin getirdiği en büyük avantajlardan biri olan “analiz” olgusuna sahibiz. Bu sayede, tarihte iz bırakmış büyük insanların yaptıkları icatlara bakarak, “bu faaliyetleri gerçekleştirirken zihinlerinden neler geçiyordu?” sorusuna cevap arayabilecek bilincimiz var.

Devletler; barış, kriz ve savaş dönemlerinde, tehlikelere karşı tedbirli olabilmek için her zaman istihbarat faaliyetlerinde bulunur. Gerekli bilgileri toplayabilmek için istihbarat teşkilatlarına ve istihbaratçılara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu şekilde elde edilen haberlere göre, güvenlik tedbirleri alınmaktadır. Buna ek olarak; henüz devlete sahip olamamış, fakat belli bölge belli bir yoğunluğa sahip olan toplumlar da mevcut devlete veya sisteme karşı kendi gizli siyasî ve güvenlik amaçlarına yönelik istihbarat faaliyetleri de yürütebilmektedir. Özellikle bulundukları bölgenin yönetimine karşı girişilen mücadele ve aynı zamanda çevrelerinde bulunan “komşu” topluluklara yönelik istihbarî bilgiler toplanmaktadır. Buna göre kendi stratejilerini planlayabilmektedirler.

Bu doktora çalışmanın konusunu, işte böylesi istihbarat faaliyetleri teşkil etmektedir. Takriben 19. yüzyıldan itibaren Osmanlı toprağı Filistin bölgesine; belli aralıklarla göç eden Yahudiler, yaşadıkları yerlerde daha sonrasında kendi istihbarat örgütlerini kurmaktan geri kalmamışlardır. Yaptıkları faaliyetler, hem yüzyıllarda meskûn oldukları bölgenin yerel halkı Araplara ve Çerkezlere, hem de bölgenin yöneticisi Osmanlı Devleti’ne karşıydı.

Çalışmanın yoğunlaştığı Filistin, kadim ve modern Ortadoğu’nun önemli bölgesi konumundadır. Filistin gerek medeniyet gerekse dinler tarihi bakımından âdeta merkez konumundadır. Tek Tanrılı veya Semavî olarak adlandırılan Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamiyet açısından burası bir hayli önemlidir ve bu önemine binaen Teo-politik bakımından üçünün karşı karşıya geldikleri bir kesişim noktasıdır. Bu durum, aslında kültürel bir zenginlik olmakla birlikte sonu gelmeyen rekabetin ve çatışmaların da nedeni olabilmektedir. Nitekim Filistin tarihinde takriben son 100-120 yıldır yaşanagelen ve dünya gündemini sürekli olarak meşgul eden çatışmalar doğrudan bu özelliğiyle ilgilidir. Aslında 19. yüzyıla kadar Filistin’de yoğunluğu teşkil eden Müslüman Araplar ve farklı mezheplere mensup azınlıktaki Hristiyan Araplar, merkezî Osmanlı yönetiminin şemsiyesi altında barış içinde yaşıyorlardı. Bölgesel asayiş anlamında küçük çapta olaylar

vuku bulsa da bilinen etnik veya dinî bir çatışma yaşanmamıştır. Bölgedeki bu barış ve birlikte yaşama ortamı ağırlıklı olarak, Romanya ve Rusya'dan gelen Yahudi göçmenlerin yanlarında taşıdığı sorunlar hasebiyle yavaş yavaş bozulmaya başlamıştır. Merkezi yönetimin ve mahalli yöneticilerin de zafiyetiyle bölgesel sorunlar zamanla daha da bir görünür olmuştur. 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlarına gelindiğinde Filistin artık iç çatışmalarla ve rekabetle anılan bir bölge özelliğini haizdir. Bu özelliği günümüze kadar süregelmiştir.

Bu şekilde Filistin bölgesi artık âdeta “kaynayan kazan” olmuştur. Filistin'deki bu siyasî kargaşanın sebeplerinin başında; Yahudilerin göç yoluyla bölgeye yerleşimiyle buradaki belli noktalarda demografik yapının kademeli olarak değişmesi gelmektedir. Nihayetinde ise Filistin'i diğer mahalli halklardan arındırarak bütünüyle Yahudi toprağına çevirerek “Yahudi devlet” kurma arzusu ve gayretleri, bütün bu sorunların ve krizlerin ana nedenini teşkil etmektedir.

Göçmen Yahudilerin bu siyasî emelleri Filistin'de yaşanan sorunların temel nedeni olsa da dönemin Avrupalı Büyük Devletlerinin bölgeye olan ilgileri ve bölgeye yönelik diplomalarının bir yansıması olarak Osmanlı Devleti'nin iç işlerine müdahaleleri de bu bağlamda dikkate alınmalıdır. Kronolojik olarak Fransa ile başlayan; İngiltere, Rusya ve Almanya ile devam eden bu tehlikeli ilgi bölgeye yönelik emperyalist rekabeti iyice kızıştırmıştır. 19. Yüzyılın sonlarına gelindiğinde bölgeye yönelik İngiliz-Alman rekabeti kendini iyice göstermiştir.

Özellikle göçle gelen Yahudilerin bu rekabette bir araç olarak kullanılmak istenmesi, bölgedeki yapıyı iyice hassas ve kırılgan yapmıştır. Zira bu ilgi göçmen Yahudilerin de işine gelmiştir. Yahudiler; Filistin'de kurmak istedikleri İsrail devleti için Avrupalıları bir sıçrama tahtası olarak gördüklerinden, onlarla bir işbirliğine girmekten çekinmemişlerdir. Avrupalı emperyalist devletlerin bölgeye yönelik böylesine bir hesap ve beklenti içine girmesi, Osmanlı Devleti'nin 19. yüzyılda içinde bulunduğu durumla yakinen ilgilidir. Devletin maruz kaldığı; siyasi, iktisadi ve askeri sorunlar, emperyalist devletlerin Osmanlı coğrafyasına olan iştahlarını kabartıyordu. Nitekim kavramsallaştırma olarak literatüre geçen “Şark Meselesi”, Müslümanların Avrupa'dan atılması ve nihai olarak da Avrupalıların “Hasta Adam” olarak gördükleri Osmanlı Devleti'nin mirasının bu devletler arasında paylaşılmasını ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu emperyalist rekabette önce Fransa ile İngiltere yarışırken, ardından Rusya da devreye girmiştir.

Son olarak da Almanya'nın bu denkleme dahil olmasıyla Osmanlı Devleti ve dolayısıyla da Filistin bölgesi bu emperyalist yarıştan doğrudan etkilenmiştir. Genel olarak Ortadoğu ve özel olarak ise Filistin üzerinde bir Alman-İngiliz rekabeti yaşanmaya başlamıştır. Bu da Birinci Dünya Savaşı'nın nedenlerinden biri olacaktır.

Bahsi geçen süreçte yaşananlar Filistin bölgesindeki Yahudilerin işine gelmiştir, özellikle de Yahudilerin siyasî ve milliyetçi ideolojisi olan Siyonizm için bir fırsat olmuştur. Siyonizm en basit anlamıyla, "Yahudilerin Filistin'de milli bir yurt kurma" ideolojisi olarak tanımlanabilir. Avrupa ve dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan Yahudiler arasında başlayan Siyonizm, Filistin'e göç eden Yahudiler arasında da popüler bir ideoloji olmuştur.

Siyonist düşünce teorisyenleri, arzu edilen bu devleti kurmadaki hedeflerinin gerçekleşmesinin kendi faaliyetleriyle birlikte Avrupalı Büyük Devletlerin ve özellikle de Avrupalı etkili bazı çevrelerin maddi ve manevi destekleriyle gerçekleşebileceğinin farkındaydılar. Bu desteği alabilmek için de her türlü faaliyeti yapmışlardır. Özellikle Siyonizm'in fikir babalarından Theodor Herzl'in bu bağlamdaki yoğun faaliyetleri fazlasıyla bilinmektedir.

Tezin başlangıç aşamasında cevabı verilmesi gereken bazı sorular vardır. Bunlardan birincisi, Avrupalı devletlerin Yahudileri desteklemesinin sebeplerinin neler olabileceğidir. Öncelikle Yahudilerin yeni bir yurda yerleşimi, Avrupa'daki Gettolardan¹ çıkan taşkınlıklardan kurtulmak anlamına geliyordu. Gettoların çoğunluğu Yahudilerden meydana geldiğinden, bu kurtuluş onlar için makul gözükmekteydi. İkinci sebep olarak da Ortadoğu'nun mühim bir toprağı olan Kudüs gösterilebilir. Kudüs, Hristiyan aleminin Haçlı Seferlerinden beri kanayan bir yarasıydı ve Müslümanların egemenliği altında bulunan bu topraklarda, kendilerine tabi olan bir Yahudi toplumu görmek Hristiyanlar için çok daha elzemdi. Üçüncüsü ise, Osmanlı Devleti'nin hassas noktası olan Kudüs'ün

¹ Getto: 16. yüzyılda Avrupa şehirlerinde Yahudilerin toplandığı kapalı yerleşim mahallesi için kullanılan kavram. Gettolar İtalya'da kurulmaya başlanmış, ardından; İspanya, Rusya ve Polonya'ya yayıldıktan sonra tüm Avrupa ülkelerine bulaşmıştır. Terim, Yahudilerin Avrupa toplumları içinde yalnızlaştırılmasını ifade etmektedir. Yahudilerin genel nüfusla karışmasını önlemek için onlara kısıtlamalar getirilmiştir. Bu mahalleler ayrıca herhangi bir saldırgandan korunmak için yüksek duvarlarla çevrilmiştir. Hareket zamanlarını kısıtlamak için kapılara muhafızlar yerleştirilmiştir. Gettoların çoğu, 1870 yılında Fransızların İtalyan topraklarını işgal etmesinden sonra birçok Avrupa şehrinde kaldırılmaya başlanmıştır. Yalnızca Rusya ve Polonya'da Gettolar sistemi sürdürülmüştür. Bkz.: Telmi Afrayim, *Hagina Vaavoda, 70 Shnot Ysod Hamishmar* (Merkez Hitrabut Vhakhinuka, ts.), 98; Bayan Nuayhid, *Filistin: Al-Kadiah, Al-Şaeb, Al-Hadarah* (Beyrut: Dar Al-İstiklal Lildirasat Valnaşir, 1991), 230.

elden çıkması, artık burada bir Osmanlı varlığının olmaması fikrinin Avrupalı devletlerin hayallerini süslemesiydi.

Konuya Yahudiler tarafından bakılacak olunursa, Avrupalı devletlerin yukarıda bahsedilen gizli hedeflerine karşı çok zekice davranmışlar, özellikle Siyonistler; Avrupalı devletlerin bu hayallerini gerçekleştirme misyonunun peşine düşmüşlerdir. Bunun sebebi ise gayet açıktır: Artık yönetimi kendilerine ait olacak bir kadim Kudüs ve olası bir Osmanlı tehlikesine karşı Avrupa'nın savunmasıdır. Bu iddiayı güçlendirmek adına, Rusya ve Polonya'dan göç etmek zorunda kalan Yahudilerin Batı Avrupa'ya veya Amerika'ya göç etmesi, akabinde Siyonistlerin tüm Yahudileri bir araya toplamak amaçlı uyguladıkları bazı politikalar gösterilebilir.

Avrupa'da, Filistin'deki tarım arazilerini işleyebilmeleri adına Yahudilere eğitim vermek niyetiyle “tarım okulları” kurmaları; Yahudilere kendi dillerini daha öğretmek için İbranice kursları açmaları gösterilebilir. Eğer bir Yahudi, Filistin'e gitmek istiyorsa her koşulda kendilerine destek sağlanırken, Amerika'ya gitmek isteyenlere herhangi bir destekte bulunmuyorlardı. Yapılan bu hareketin; bazı politik amaçları güttüğü gayet açıktır.

Bu arada Yahudiler, özellikle Siyonist proje daha “emekleme” aşamasındayken, Osmanlı ile çatışmayı önlemek için Filistin'deki planlarını yetkililerin dikkatini çekmeden gizlice ve halkı kışkırtmadan hareket etmeye çalışmışlardır. Nitekim başlangıçta göç ve yerleşim faaliyetlerine odaklanmışlardır. Buna yönelik uzmanlaşmış örgütler kurmuşlardır. Daha öncesinde Filistin'de var olan ve çalışan yabancı kurum ve kuruluşların tecrübelerinden de istifade etmişlerdir.

Bu tür illegal faaliyetleri yaparken, kurdukları gizli örgütlerle de yasadışı bazı girişimlerde de bulunuyorlardı. Yasadışı faaliyetler; Filistin'deki Yahudilerin bölgedeki şehir ve köyler hakkında bilgi toplama, kendi güvenliklerini sağlama ve istihbarat altyapısı kurmak olarak üç yöntem altında özetlenebilir.

Yahudilerin Filistin'e göçleri arttıkça, dolayısıyla bölgede meskûn mahalli halklarla çatışmalar ve anlaşmazlıklar yaşadıkça Yishuv'deki² güvenlik ve savunma ihtiyaçları da

² Yishuv, yerleşmek veya barınmak anlamına gelen İbranice bir terimdir. Genel olarak Filistin'e dini amaçlarla yerleşen Yahudi gruplarını ifade etmektedir. Siyonist yazılarda ise Yishuv terimi, Filistin'deki Yahudi varlığının tarih boyunca devam ettiğini ifade etmek amacıyla kullanılmaktadır. Terim kullanılırken, Filistin'deki Arap varlığından bağımsız olarak Yahudi varlığının devam ettiği ifade edilmeye çalışılmaktadır. Bkz.: Abdulvahaab Al-Meseri, “Mevsuat Al-Yahud ve Al-Yahudiya ve Al-Sohuniya” (Bayrut: Dar Al-Şoruk, 1999), 2: 208.

hasıl olmuştur. Bunun için bazı gizli ve silahlı örgütler kurmuşlardır. “Bar Giora” 1907, “Hashomer” 1909, “Ligyon Ha'avoda” 1909, “Haroe” 1913, “Gidonim” 1913, “Hamagen” 1915 ve “Yafa Örgütü” 1915 gibi örgütler ilk etapta zikredilebilir. Bunlar ve benzeri örgütler bu tezin araştırma konularını teşkil etmektedir.

Bu tür silahlı gruplar ve örgütlerin; istihbarat, hırsızlık, sabotaj ve kaçakçılık gibi faaliyetleri Yahudiler lehine yapmışlardır. Ayrıca bu grupların Avrupalı Büyük Devletlerle ve özellikle de İngiltere ile iş birlikleri de söz konusudur. İngiltere ile göçmen Yahudilerin ilişkileri diğer devletlere göre daha yakın olmuştur. Bu iş birliği asıl meyvesini Birinci Dünya Savaşı sırasında vermiştir.

Savaş sırasında Filistin cephesinin zayıflamasında ve düşmesinde bölgedeki Yahudilerin kurdukları Nili örgütünün İngilizlerle iş birliği yapmasının etkili olması, bölgedeki Osmanlı hakimiyeti için “sonun başlangıcı” olmuştur. Osmanlı Ordusu, Filistin’den Anadolu’ya geri çekilmek zorunda kalmış; 1918 Mondros Ateşkes Anlaşması’yla, Birinci Dünya Savaşı’ndaki mağlubiyetini resmen ilan etmiştir.

Osmanlı’nın geri çekilmesinin ardından bölgedeki siyasî boşluğu galip İngiltere doldurmuştur. İşgalci İngilizler, Filistin’de kurdukları manda yönetimi sürecince bölgedeki Yahudilerle iş birliğini sürdürdüler. İngiliz manda yönetiminin maddi ve manevi desteklerini alan Yahudi silahlı gruplar, eskiden beri yapageldikleri faaliyetlerini şimdi daha açık yapmaya devam etmişlerdir. Bundan doğrudan etkilenenler yüzyıllardır Filistin’de yaşanan Yahudi olmayan halklar olmuştur. İngiliz desteğini kazanan Yahudiler, manda yönetimini bir geçiş süreci olarak değerlendirerek 15 Mayıs 1948’de “İsrail Devleti”nin kurulduğunu ilan etmişlerdir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın kapsamında cevabı aranan temel soru; 1882-1918 yılları arasında Filistin’de ortaya çıkan Yahudi “organize” ve “yarı organize” istihbarat faaliyetlerinin neler olduğunun tespit edilmesidir. Bu soruya, tezin ana amacı doğrultusunda cevap verebilmek için şu kısmi hedeflere ulaşmak amaçlanmaktadır: İlk olarak Filistin’e yönelik Yahudi göçünü sayılarıyla birlikte ortaya çıkarmak, ardından 1882 öncesinde kurulan yabancı kurumları ve istihbarat rollerini tanıtmak; Filistin’deki Siyonist dış faaliyetlere ışık tutmak ve Birinci Dünya Savaşı’ndan önce kurulan Siyonist gizli ve silahlı örgütleri incelemek, Birinci Dünya Savaşı sırasında Filistin’de ortaya çıkan istihbarat faaliyetleri

ve oluşumları üzerinde durmak, Siyonist-İngiliz iletişimi ve saha prosedürlerine odaklanmak; Siyonist istihbarat örgütü Nili'nin, en önemlileri İbranice olan yeni yabancı referanslar aracılığıyla incelenmesi ve davranışının doğası ile istihbarat çalışmalarına açıklık getirmektir.

Araştırmanın Önemi

Araştırmada 1882-1918 yılları arasında Filistin'de gerçekleştirilmiş Yahudi istihbarat faaliyetlerin bölge'deki Osmanlı hâkimiyetinin sona ermesindeki yerini tespit edilmesi, tezin bir özgün değerini teşkil ediyor. Çalışma, hâlâ çözülemeyen Filistin meselesinin ortaya çıkmasında bu tür istihbarat faaliyetlerin rolünün olup olmadığına da ışık tutmaya çalışacaktır. Filistin'de Siyonistlerin “Bar Giora”, “Hashomer”, “Ligyon Ha'avoda”, “Maccabi”, “Yafa Örgütü”, “Haroe” ,“Gidonim” ve “Nili” gibi gizli ve istihbarat örgütlerinin faaliyetlerini yeni kaynaklar üzerinden araştırarak özgün bir katkı sağlamaktadır.

Yeni de, Filistin'deki Siyonist istihbaratçıların Osmanlı coğrafyası dışındaki istihbarat kurumlarıyla, Birinci Dünya Savaşı sırasında olan irtibatlarını ve bilgi alışverişlerini ortaya çıkartılmaya çalışmak. Ayrıca tezin bir diğer özgün değeri, Arapça ve İbranice kaynaklardan istifade edilerek 1882-1918 yılları arasında Filistin'de Yahudi örgütlerinin yaptıkları gizli ve istihbarat faaliyetlerinin ortaya çıkartılmasıdır.

Araştırmada, Filistin'deki Yahudi göç ve yerleşim süreçlerine paralel olarak gelişen ve eğitilmiş nitelikli saha personeline sahip gizli ve silahlı örgütlerin ortaya çıkmasıyla sonuçlanan, Siyonist gizli ve silahlı faaliyetlerine daha fazla odaklanılmıştır.

Bu örgütlerin ortaya çıkışının, çalışma yöntemlerinin ve kolektif performanslarının nasıl geliştiği ve arkasına saklanmaya çalıştıkları sivil rolleri nasıl aştığının arka planı ele alınmaktadır. Tez, Birinci Dünya Savaşı yıllarında Filistin içindeki Siyonistler ile Osmanlı'yla savaş halinde olan İngiliz Ordusu arasında ortaya çıkan ve gelişen temasların ve bağlantıların doğasının izini sürerek sona ermektedir.

Araştırmanın Kapsam ve Sınırları

Araştırmanın zaman aralığını 1882-1918 yılları teşkil etmektedir. Bu yıllar aralığının tercih edilmesinin nedeni; 1882'nin, Filistin'e yönelik Yahudi göçün başlangıç tarihi olmasıdır. 1918 ise, Osmanlı'nın Birinci Dünya Savaşı'nı kaybetmesiyle birlikte

bölgedeki hakimiyetini yitirmeye başladığı tarihtir. Tez çalışmasında anlatılan Filistin bölgesi, o dönemin idari yapısı içinde Şam vilayetinin sınırları dahilinde bulunuyordu. Filistin'i teşkil eden idari yapılanmasını; Safed, Akka, Nablus, Gazze ve Kudüs gibi sancaklar teşkil ediyordu.

Bu bağlamda Filistin denildiğinde bugün insanların zihinlerinde canlanan bilgiler, “Birinci Dünya Savaşı sonlarında yenik düşen ve bölgedeki hâkimiyeti zayıflayan Osmanlı'nın, çekilmek zorunda kalmasının ardından İngiltere'nin işgal edip, kurduğu manda yönetimi ve bu yönetimin altında ezilen sınırların içindeki bir bölge olması” gibi üstünkörü niteliktedir.³ Bahsi geçen sınırlar 1923 yılında bölgeye giren İngiliz kuvvetlerinin geri çekilmesine, Siyonistlerin Filistin topraklarına yerleşimlerine ve böylece 1948 yılında savaşın patlak vermesine kadar varlığını sürdürmüştür.⁴

Yine de İngiliz manda yönetimi sırasındaki Filistin sınırlarına bakıldığında; ekvatorun kuzeyine denk gelen enlemler 29.30 ve 33.15 ile Greenwich Hattı'nın doğusundaki boylamlar 34.15 ve 35.40 arasındadır. Sınırları kuzeyde 79 km Lübnan, kuzeydoğuda 70 km Suriye, doğuda 360 km Ürdün, güneyde 240 km Mısır ve batıda 224 km ile Akdeniz'e uzanır.⁵ Toplam yüzölçümü yaklaşık 27009 km² olup, kuzeyden güneye uzunluğu 430 km'ye ulaşırken, genişliği kuzeyde 51 km ile 70 km arasında ve ortada 72 km ile 95 km arasındadır. Güneyde Akabe Körfezi ile sınırlı kalmak üzere 117 km genişlemektedir.⁶

Çalışmamızda, bir dizi yabancı kurumların ve misyonerlerin yanı sıra ofisleriyle Filistin'e kadar uzanan; bazı durumlarda yerel topluluğu rahatsız eden ve azınlıklar ile alakalı sorunları tetikleme rollerini taşıyan bazı konsoloslukların önemi de ortaya çıkmaktadır. Bu yüzden, Filistin'deki Yahudi varlığını güçlendirebilmek için, Yahudi yerleşimciler ve bu göçleri organize edenlerin destek ve çabaları da derinlikli boyutlarıyla değerlendirilmektedir.

³ Ali Fuad Erden- Alpay Kabacalı, *Birinci Dünya Harbi'nde Suriye Haturaları* (İstanbul: Türkiye İş Bankası, Kültür Yayınları, 2003), 27. Bkz.: Ek 01, Birinci Dünya Savaşı arifesinde Filistin bölgesinin haritası, 254.

⁴ Al-Kazandar Şoleş, *Tahavulat Jidrih fi Filastin 1856-1882; Dirasat Havl Al-Tatavur Al-Aiktisadii ve Laijtimaiei ve A-Siyasi* (Amman: Al-Jameh Al-Ardniya, 1993), 19.

⁵ Ahmed Dabaş (ed.), *Mujaz Tarih Filistin Min Akdam Al-Eusur Hataa Maşarifi Al-Karn Al-Hadi Valeişrin* (Al-Kahrh: Mktbh Jzyrh Al-Vard, 2010), 24-25.

⁶ Abdelvahaab Al-Kayali ve Aahrun, *Al-Mavsueah Al-Siyasiya* (Beyrut: Al-Mvsveh Al-Erbyh Lildirasat ve Al-Naşir, 1985), 4/570.

Burada dikkat edilmesi gereken hususlardan biri, tez boyunca kullanılan “güvenlik” ve “istihbarat” terimlerinin sınırları ve kullanımlarıdır. İstihbarat⁷ kelimesi kullanılırken, daha doğrusu çalışma sırasında tespit edilen “istihbarat faaliyetleri”nden bahsedilirken, iktidar yetkilileri tarafından izin verilmeyen tüm gizli faaliyetler kastedilmektedir. Meşru görülmelerinin yanı sıra, bu faaliyetlerde gayri meşru amaçlar gizlemektedir. Ayrıca hükümetlerin egemenliğini ve vatandaşların istikrarını etkileyen projelere hizmet etmekte kullanılan “istihbarat”, devletlerin kapalı kapılarının ardındaki bilgilerinin toplandığı ve düşman ülkelere -veya kuruluşlara- sunulduğu casusluk faaliyetlerini de içerir. Bu durum, bir yandan bilgi toplama işlerini yürüten ve varlıklarını korumak için güvenlik ile silahlı bir yapı inşa etmek maksadıyla yöntemler kullanan, diğer yandan da istihbarat faaliyetleri yürüterek İngiliz kuvvetlerine hizmet eden bilgiler sağlamış, Osmanlı kuvvetlerine karşı galip gelmelerine yardımcı olmaları hasebiyle Filistin’i işgal etmelerine yardımcı olan Siyonist örgütlerin etkilerinin tespiti ile kanıtlanmıştır.

Bununla birlikte istihbarat faaliyeti yürüten Siyonist örgütlerden bahsedilirken “gizli ve silahlı örgütler” ifadesi kullanılmıştır. Burada açıklığa kavuşturulması gereken husus, o dönemde Filistin’de kurulan tüm Siyonist örgütlerin; kimi zaman makul kimi zamansa ihtimal dahilinde olmayan bahaneleri ileri sürerek üyelerini silahlandırmaya ve silah kullanımı konusunda eğitmeye başlamış olmalarıdır. Bu nedenle kendileri için “silahlı” tanımı kullanılmıştır. Siyonist örgütlerin kullandığı mazeretlerden bahsederken -hemen hepsi tezin sonuçlarında yer alan ve Siyonist örgütlerin faaliyetlerine ilişkin gerçekleri gizleme becerisini yansıtan konular arasında yer almaktadır- gizlilik tanımı kullanılmıştır. Yine de İstihbarat ve silahlı faaliyetlerin çoğunu yöneten ve yürüten Siyonist örgüt üyelerinin bir grup “amatör” Yahudi gençten başka bir şey olmadığına da dikkat çekmek gerekir. Bu da gizli ve silahlı örgüt ya da grupların çoğunun Siyonizm düşüncesini özümsemiş ve inisiyatif sahibi gençlerin girişimleriyle kurulduğunun bir izahıdır.

“Güvenlik” teriminin kullanımına gelince, burada popüler manasında yaygın olarak kullanıldığı gibi, “Bekçilik” kelimesinin ifade ettiği bir anlamla sınırlı kalmamaktayız. Ancak burada İngilizce “Security” kelimesinin daha geniş anlamını kastediyoruz -ki bu da koruma, muhafaza, istikrar, emniyet ve inzibat gibi birçok anlama gelmektedir. Bazı

⁷ İstihbarat terimi: “Kullanıcıların talep ve ihtiyaçlarına yönelik olarak, değişik kaynaklardan bilgilerin toplanması ve bu bilgilerin bir dizi işleminden geçirilerek yorumlanması sonucu elde edilen nihaî ürün”, “kısaca, üretilmiş, genellikle gizli ve daha çok eyleme/aksiyona yönelik olan zamanlı bilgi”. Bkz.: T.C İçişleri Bakanlığı, *Güvenlik Terimleri Sözlüğü* (Ankara: Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı, 2017), “İstihbarat Analizi”, 349-350.

Siyonist örgütler özel mülkiyeti koruma bahanesiyle, yani bekçilik görevlerini yerine getirmek için kurulmuştur. Ancak takip operasyonları, bilgi toplama ve sabotaj yapmak gibi bekçilikten daha geniş “görevler” yürütmüşlerdir. Aslında tüm bu faaliyetler, Siyonistlerin “güvenliğini sağlamak” ve Filistin toprakları üzerinde Yahudi devletini inşa etmeleri yolundaki gücü biriktirmek amacıyla yapıyordu.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmacı, tez çalışmasında tarih bilimi metodolojisini kullanmıştır. Konuyla alakalı olarak; çeşitli dillerden, belgelerden ve başvuru kaynaklarından bilgiler toplanmış ve birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Yapılan analizler sonucunda gerçek bilgiye ulaşılması hedeflenmiştir. Araştırmada müracaat edilen kaynaklar çok çeşitlidir. Başta İbranice ve Arapça olmak üzere Türkçe ve İngilizce birinci el ve ikinci kaynaklardan istifade edilmiştir. Bu bağlamda, tezde dipnotlar veya metin içi kaynak gösterimi ile kaynakça hazırlanırken, ISNAD Atıf Sistemi 2. Versiyonu kullanılmıştır.

Araştırmanın Konusu Hakkındaki Mevcut Kaynaklar

YÖK Tez üzerinden yaptığımız tarama sonucunda bu konuyla doğrudan ilişkili herhangi bir teze rastlanmamıştır. Az da olsa belli noktalarda örtüşen iki doktora tezi ise şunlardır: Bostancı'nın “XIX. Yüzyılda Filistin (İdarî ve Sosyal-Ekonomik Vaziyet)” başlığıyla Fırat Üniversitesi'nde yaptığı doktora tezinde, Filistin tarihini kadim asırlardan Osmanlı egemenliğine girdiği zamana kadar ele alınmıştır. Osmanlı döneminde Filistin'deki durumların gelişmesine; siyasi, idari ve sosyal alanlarda meydana gelen değişikliklere değinilmiştir. Çalışmada Yahudi göç hareketleri ve bu hareketler arkasındaki dini ve fikri kışkırtma çabaları da anlatılmıştır.

Filistin'e yönelik Yahudi göçüne karşı, Osmanlı Devleti'nin almış olduğu önlemler ve özellikle Yahudilere ve Siyonist hareketine batı devletlerinin verdikleri destekleri incelenmiştir. Çalışmada; Filistinlilerin nüfuslarının artışları ve gelişimleri; Filistinlilerin idari yönetim birim ve şekilleri anlatılmış, niçin sürekli olarak bir değişime tabi olduğu izah edilmeye çalışılmıştır. Ek olarak, Osmanlı Dönemi'nde Filistin'deki siyasi, ekonomi

ve sosyal durumlara da değinilmiştir.⁸ Anlaşıldığı üzere bölgedeki Yahudi örgütleri hakkında herhangi bir hususa temas edilmemiştir.

Lüleci'nin "I. Dünya Savaşı Yıllarında Osmanlı Devleti'nde Casusluk Faaliyetleri 1914-1918" çalışması da önemlidir. Tezde, Birinci Dünya Savaşı sırasında Osmanlı'ya karşı yapılan aleni istihbarat faaliyetleri ve bu faaliyetleri gerçekleştiren teşkilatlanmalar incelenmiştir. Aynı zamanda Osmanlı'ya karşı tarafsız devletlerde inşa edilen bu "istihbarat teşkilatları"nın kullandığı bazı metotlar eserde anlatılmıştır.

Tezin ilerleyen bölümlerinde, İtilaf devletlerinin istihbaratçı eylemlerine değinilmiştir. Çalışmanın sonunda, Osmanlı'nın bu istihbaratçı eylemlere karşı aldığı siyasi ve askeri önemler incelenmiştir.⁹ Belirtilen Yahudi örgütlerden de bahsedilmektedir.

Yüksek lisans tezlerinde ise konu bir hayli sınırlı ele alınmıştır. Tez taramasında sadece Elmas'ın, "I. Cihan Harbi'nde Osmanlı Devleti Üzerinde Yahudi Etkisi" başlıklı yüksek lisans tezine rastlanılmıştır. Elmas'ın çalışmasında, Osmanlı bölgede hakimken yaşayan Yahudiler anlatılmaktadır. Çalışma alanları, ilgilendikleri alanlar ve devlette yayımları ve devletin "içine" sızmaları incelenmiştir.

Bu bağlamda Birinci Dünya Savaşı'ndayken büyük etkiye sahip olan lider ve kişilerin üzerinde durulmuştur. Bu büyük etkiye sahip Yahudi kişilerin istihbarat teşkilatlarının, Osmanlı Devleti'ne karşı önemli cephelerde oynamış oldukları farklı rollere değinilmiştir -örneğin, Filistin, Suriye, Çanakkale, özerk devletleri ve Sina cephelerindeki oynanan roller gibi¹⁰-. Tezin sonunda Almanya'nın askeri misyonlarındaki Yahudilerin varlığından da bahsedilmiştir.

Türk akademisyenlerin Filistin'de Yahudi örgütleri hakkındaki çalışmaları da sınırlıdır. Bunlardan Alkan'ın "Ortadoğu'da Casuslar Savaşı, NİLİ" çalışması, Filistin'de faaliyet gösteren Yahudi Nili örgütünü konu edinmesi bakımından önemlidir. Siyonist istihbarat örgütü Nili'nin; kuruluşunun gerçek nedenleri, nasıl kurulduğu, gerçekleştirdiği faaliyetlerin türü, bu faaliyetlere izin veren Osmanlı makamlarının bu konuda bir ihmali olup olmadığı, İngilizlerle olan ilişkisinin doğası, onlarla çatışmaları ve sona ermesine kadar geçen süreçteki temel sorulara yanıt vermeye odaklanmaktadır.

⁸ Bkz.: Işık Bostancı, *XIX. Yüzyılda Filistin (İdarî ve Sosyal-Ekonomik Vaziyet)* (Türkiye: Fırat Üniversitesi, Doktora Tezi, 2006).

⁹ Bkz.: Abdullah Lüleci, *I. Dünya Savaşı Yıllarında Osmanlı Devleti'nde Casusluk Faaliyetleri (1914-1918)* (Türkiye: Sakarya Üniversitesi, Doktora Tezi, 2014).

¹⁰ Bkz.: Merva Elmas, *I. Cihan Harbi'nde Osmanlı Devleti Üzerinde Yahudi Etkisi* (Türkiye: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2020).

Siyonist “Aaronsohn” ailesi tarafından 1915 yılında Birinci Dünya Savaşı sırasında Filistin’de kurulan bu örgüt hakkında Türkçe yayınlanan ilk kitaptır. Bu kitapta, Nili’nin kurucularından Alexander Aaronsohn’un anıları çevrildikten sonra, üzerinde titizlikle çalışılmıştır. Kitabın önemi, yazarının Nili’nin kurucularından biri olan Alexander Aaronsohn’un anılarını tercüme ettikten sonra üzerinde çalışmaya başlamasıdır.

Aaronsohn; anılarında Nili örgütü ve rolünden bahsederken yalan beyanlarda bulunmuş, Osmanlı Devleti’ni kışkırtmak amacıyla pek çok hatalı tarihsel bilgiyi gerçekmiş gibi anlatmıştır. Bu propagandayı yaygınlaştırmak için Aaronsohn’un anıları, 6 dile çevrilerek tarafsız ülkelerde yayınlanmıştır.¹¹ Bu çalışma, sadece Nili’ye odaklandığı için konumuz bakımından sınırlı kalmıştır. Ayrıca, bu örgütün istihbarat faaliyetlerinin önemli bir kısmı diğer Siyonist örgütlere kıyasla ele alınmamıştır. Buna ek olarak, Nili Örgütü casuslarının İngiliz istihbaratının hizmetinde oynadıkları saha rollerine daha fazla ışık tutulmasına ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. İlaveten; yazar, birçok olayın farklı anlatımlarını içeren İbranice kaynaklara değinememiştir.

Bozkurt, bu konuda çalışan akademisyenlerden biridir. “Yüzbaşı Cevat Rifat Bey’in Günlüklerinde Filistin Cephesinde Nili Casusları” eseri de bölge tarihi bakımından önemlidir. Yazar, Birinci Dünya Savaşı sırasında Filistin cephesinde Osmanlı Devleti’ne karşı İngilizler lehine istihbarat çalışması yürüten Siyonist istihbarat örgütü Nili ile ilgili bilgileri ele almaktadır. Örgütün ifşasına, örgüt mensuplarının ve casuslarının maruz kaldığı takip ve soruşturma çalışmalarına tanık olan Türk askeri Cevat Rifat Atılhan’ın bıraktığı metinlere dayanmaktadır.

Kitap aynı zamanda, o döneme ait belgelenmiş bilgiler aracılığıyla, İngiliz kuvvetlerine Filistin Suriye Cephesi’ndeki Osmanlı güçlerine karşı koyma ve onların üstesinden gelme görevini kolaylaştırmaya katkıda bulunan bir miktar bilgi sağladığı için Nili’nin ortaya çıkmasının ne kadar geç olduğunu da kaydeder.¹² Nili hakkında önemli bilgileri ihtiva etmesine rağmen, bölgede faaliyet gösteren diğer Yahudi örgütlerden bahsetmemesi, bu çalışmanın konumuz bakımından eksik kalan noktasını teşkil etmektedir.

Bozkurt’un bir diğer eseri olan “İmparatorluğun Yıkan Örgüt, NİLİ” de aynı şekilde Nili ile sınırlıdır. Yazarın daha önce bilimsel bir araştırma olarak yayınladığı bu kitapta, Siyonist harekete mensup bir grup Yahudi göçmen tarafından 1915 yılında Filistin’de

¹¹ Bkz.: Necmettin Alkan, *Nili; Ortadoğu’da Casuslar Savaşı* (İstanbul: Kronik Kitap, 2017).

¹² Bkz.: Celil Bozkurt, *Yahudilik ve Masonluğa Karşı Cevat Rifat Atılhan* (İstanbul: Doğu Kütüphanesi, 2012).

gizlice kurulan Siyonist istihbarat örgütü "Nili" ele alınmaktadır. Yazar konuyu, Osmanlı İmparatorluğu arşivlerinden "Nili" teşkilatının kurucuları veya içinde aktif olan isimlerle ilgili gerçekleri ele alan bir dizi belgeyi inceleyerek sunmuştur.

Yazar ayrıca, örgütlü faaliyetlerini ortaya çıkaran, İngiliz ordusunun yararına istihbarat bilgilerini onlara nasıl sunduklarını ve kimliklerinin nasıl ifşa edildiğini, 1917'de varlığının nasıl sona erdiğini belirten bilgileri de sunmuştur. Yazarın arşivlerde takip ettiği belgeler aracılığıyla anlaşılıyor ki, bu durum Osmanlı yetkililerini güvenlik önlemleri almaya ve katı önlemler almaya sevk etmiştir. Bozkurt, Filistin'de gizlice faaliyet gösteren başka Yahudi ve Siyonist örgüt ve oluşumlarının olduğundan da bahsetmiştir. Bunlardan en önemlisi basit bir şekilde ele aldığı "Hashomer"dir¹³. Yazar, genel olarak; kuruluşlar ve faaliyetleri hakkında daha geniş çalışmaların yapılmasının önemini de vurgulamıştır.

Filistin'deki Yahudi örgütleri ve örgütlerin faaliyetleri hakkında yurtdışında yapılmış çalışmalar bir hayli fazladır. Bunlardan Shafir'nın "Land, Labor, and the Origins of the Israeli-Palestinian Conflict, 1882-1914" (Toprak, Emek ve İsrail-Filistin Çatışmasının Kökenleri, 1882-1914) çalışması, Osmanlı döneminde Filistin'deki Siyonizm yerleşim yapısını yöneten Yishuv'un tarihi, kullanmış olduğu metotlar ve bünyesinden yaratılan özel örgütleri konu edinmesi bakımından önemlidir. ABD'de 1996 yılında kitap olarak yayınlanan bu çalışma, Osmanlı yönetimi altındaki Filistin'de Yahudi faaliyetlerinin doğası hakkında ayrıntılı bilgi sağlamıştır. Kitap, Siyonist yerleşimin en önemli araçlarından olan toprakların ele geçirilmesi ve yerel işgücünün Filistin'e göçmen olarak gelen Yahudilerin işgücü ile değiştirilmesi yoluyla işgücünün kontrol altına alınması konularını ele almaktadır.¹⁴ Bununla birlikte çalışma, ilgili bazı tarihsel anlatıları aktarırken tezimizin konusuyla kesişmiş, ancak tezimize özgü istihbarat ve askeri yönler olmaksızın sosyal ve yerleşim yönlerine odaklanmıştır.

Ayrıca Sheffy'nin, "British Military Intelligence in The Palestine Campaign 1914-1918" (Filistin Seferinde İngiliz Askeri İstihbaratı 1914-1918) adlı kitabı, Birinci Dünya Savaşı sırasında Filistin cephesinde gerçekleşen istihbarat faaliyetlerin konu ediniyor. Yazar burada, Osmanlı Devleti'nin İngiltere'nin dostundan düşmanına dönüşümünün tarihsel anlatısını ele almakta. Ayrıca, İngiliz ordusunun Filistin'e yönelik sefer hazırlıkları

¹³ Bkz.: Celil Bozkurt, *NİLİ; İmparatorluğun Yıkan Örgüt* (İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş., 2021).

¹⁴ Bkz.: Gershon Shafir, *Land, Labor, and the Origins of the Israeli-Palestinian Conflict, 1882-1914* (United States: University of California Press, 1996).

sırasında dayandığı istihbarat kaynaklarına, özellikle de Filistin ile Mısır arasındaki Osmanlı sınırlarına değinmekte ve o dönemde bölgede bulunan Osmanlı ve Alman askeri birliklerinden istihbarat toplama faaliyetlerine yer vermektedir.¹⁵ Kitap, tez için iyi bir referans olmakla birlikte, ele aldığı konuların spesifikliği sebebiyle yetersiz kalmaktadır. Bu konu hakkında kaleme alınan makalelerden Ben-Bassat'ın, "Enciphered Ottoman Telegrams from The First World War Concerning the Yishuv in Palestine" (Birinci Dünya Savaşı'ndan Filistin'deki Yishuv'la İlgili Şifreli Osmanlı Telgrafları) çalışması, "Yishuv" olarak adlandırılan Siyonist yerleşimin yönetimine ilişkin İstanbul-Filistin arasındaki Osmanlı telgraf mesajlarında yer alan bilgileri incelemektedir. Makalede; Filistin'deki Siyonist faaliyetler, Siyonist unsurların Yafa ve Tel Aviv'den sürülmesi, Yishuv'un geleceği ve yeraltı gibi kilit konuları ele alınmaktadır. Casusluk ağlarına ışık tutmanın yanı sıra, burada Siyonist istihbarat örgütü Nili bu alanda başı çekmektedir.¹⁶ Makale, bilimsellik bakımından eksikliğine ek olarak dayandığı kaynaklar açısından da sınırlı kalmaktadır.

Noone'un "The Role of Military Intelligence in the Battle for Beerşeba in October 1917" (Ekim 1917'de Beerşeba Muharebesinde Askeri İstihbaratın Rolü), başlıklı makalesi ise Birinci Dünya Savaşı sırasında Filistin-Mısır sınırında İngiliz istihbaratının yürüttüğü çalışmalara odaklanmaktadır. Makalede, İngilizlerin gerek çöldeki Bedeviler gerekse Filistin'deki Yahudi yerleşimciler aracılığıyla o bölgede yararlandığı aktif casus ağlarının durumu ele alınırken, burada Siyonist istihbarat örgütü Nili öne çıkmaktadır. Ayrıca makale, Almanların bu alanda, özellikle de iletişim güvenliği konusunda üstünlük sağlamanın ardından, İngilizlerin savaş sırasında istihbarat alanındaki gelişimine yoğunlaşmaktadır.¹⁷ Mısır-Filistin sınır bölgesinin stratejik özelliklerini inceleyerek ve bazı açıklayıcı askeri haritaları ihtiva etmektedir. Çalışma, Mısır-Filistin sınır bölgesinin stratejik özelliklerini incelemekte ve bazı açıklayıcı askeri haritalar sunmaktadır.

Filistin'deki Yahudi örgütleri hakkında Arapça yapılan akademik çalışmalardan ilki Nayla Alwaari'nin "Dawr Alqunsuliaat Alajnabiati fi Alhijrat waliaistitan Alyahudii fi filastin 1840-1914" (Filistin'e Yahudi göçü ve Yerleşiminde Yabancı Konsoloslukların

¹⁵ Bkz.: Yigal Sheffy, *British Military Intelligence in The Palestine Campaign 1914-1918* (London: Routledge Publishing, 1998).

¹⁶ Bkz.: Yuval Ben-Bassat, "Enciphered Ottoman Telegrams from The First World War Concerning The Yishuv in Palestine", *Turcica* 46 (2015), 279-299.

¹⁷ Bkz.: James Noone, "The Role of Military Intelligence in the Battle for Beersheba in October 1917", *Center for the Study of Intelligence (U.S.)* 62/1 (Mart 2018).

Rolü 1840-1914), başlıklı kitabıdır. Kitapta tezimizde ele alınan konulardan biri olan “Filistin'deki resmî kurumların istihbarat faaliyetleri”, genel olarak ele alınmaktadır. Yazar, doktora tezi olarak yayınladığı kitabında Filistin'e yönelik Yahudi ve uluslararası ilginin gelişimini ve buradaki konsolosluk sisteminin tarihi incelenmektedir.

Avrupa ülkelerinin konsoloslarının Yahudilerin Filistin'e göçünü kolaylaştırma ve teşvik etme konusunda oynadıkları rol de tartışılmaktadır. Aynı zamanda, Osmanlı İmparatorluğu'nun konsolosluk faaliyetleri konusundaki tutumu ele alınırken, Filistin'e Yahudi göçü ve yerleşimi incelenmektedir.¹⁸ Yazar, Filistin'deki Yahudi faaliyetlerini ve Siyonist hareketin çabalarını ele alarak kitabı sona ermektedir. Kitap, tezimizde tartışılan temel konulara değinmemektedir.

Elsenwar'ın, “Monazzamat Al-Haganah Al-Sohyuniyah 1920-1947” (Siyonist Haganah Örgütü 1920-1947) başlıklı doktora tezi bu alandaki önemli çalışmalardan biridir. Giriş bölümünde, bu tez 1907-1920 döneminde Filistin'de kurulan en önemli silahlı Siyonist örgütlerin tarihini ele almaktadır. Zira bu örgütler, 1920 yılında İngiliz Manda yönetimi döneminde Siyonist Haganah Askeri Örgütü'nün kurulmasının önünün açılmasında önemli bir rol oynamıştır.¹⁹ Bu örgüt, 1948 savaşından ve “İsrail” Devleti'nin kurulmasından sonra yeni devletin resmi ordusuna dönüşmüştür.

Abu-Kadura, “Al-Munazmat Al-Askariya ve Al-Amniya Al-Sohyuniya fi Filistin 1897-1920” (Filistin'deki Siyonist Askeri ve Güvenlik Örgütleri 1897-1920) başlıklı tezinde, Birinci Dünya Savaşı esnasında inşa edilen Siyonist örgütlerin tarihsel gelişimini incelemektedir. Dolayısıyla Bar Giora, Nili ve Hashomer gibi örgütler, 1920'de Siyonist Haganah'ın kuruluşunun temel çekirdeğini oluşturmaktadır. Filistin'in işgalinin ardından yaşanan güvenlik gelişmeleri ve savaşın en önemli yansımaları üzerinde durulmaktadır. Aynı zamanda Siyonistlerin Haganah'ı kurmak için İngilizlere yönelik çabaları da ele alınmaktadır. Tezde Filistin'in işgalinin ardından yaşanan güvenlik gelişmelerine ve savaşın en önemli yansımalarına odaklanılmaktadır Bununla birlikte Haganah'ın amaçları, yapısı, silahlanması ve en önemli faaliyetleri de anlatılmaktadır.²⁰ Yalnız

¹⁸ Bkz.: Nayla Al-Waari, *Davr Al-Kunsuliaat Al-Ajnabiya fi Al-Hijrat ve Al-Estitan Al-Yahudi fi Filistin 1840-1914* (Aman: Dar Al-Şuruk Lilnaşir ve Al-Tavzie, 2007), 1840-1914.

¹⁹ Bkz.: Zakrya Elsenwar, *Monazzamat Al-Haganah Al-Sohyuniyah* (Mısır: Maahad Al-Bohus ve Al-Dirasat Al-Arabiyah, Doktora Tezi, 2006).

²⁰ Bkz.: Eman Abu-Kadura, *Al-Munazmat Al-Askariya ve Al-Amniya Al-Sohyuniya fi Filistin 1897-1920* (Filistin: Islamic University, Yüksek Lisans Tezi, 2012), 1897-1920.

çalışmada bazı Siyonist örgütler hakkında verilen tarihi bilgilerin önemine rağmen, ele aldığı ana konulara hizmet etmekte sınırlı kalmaktadır.

Abd El Aziz Abu Elyan'ın, “Tatavur Al- Achiza Al-Amniya Al-Sohyunia 1897-1948” (Siyonist Güvenlik Servislerinin Gelişimi 1897-1948) başlıklı yüksek lisans tezinde, Osmanlı yönetiminin sona ermesinden önce Filistin'de güvenlik çalışmaları için bir yapı geliştirmiş olan bazı örgütlere değinilmektedir. Tezin ana konusu, 1920'de kuruluşundan 1948'de İsrail Devleti'nin kuruluşuna kadar Haganah Örgütü'nün ortaya çıkması ve gelişmesidir.

“Jewish Agency for Israel”²¹ 1923-1948 yılları arasındaki çalışmalarının güvenlik açısından gelişiminin izi sürülmektedir. Bunun yanında “Revizyonist Hareket”in ve bu hareketin sonucu olarak ortaya çıkan “Etzel” ve “Irgun” gibi silahlı örgütlerinin tarihini incelemektedir.²² Fakat, 1918'deki İngiliz işgalinden önce Filistin'de ortaya çıkan silahlı Siyonist örgüte değinilmemiştir.

Filistin bölgesinde kurulan ve faaliyet gösteren Yahudi istihbarat ve gizli örgütleri hakkında gerek Türkiye’de ve gerekse yurtdışında yapılan akademik çalışmaların sayısı ve muhtevaları sayılanlarla sınırlıdır. Dolayısıyla yapılan çalışmalar, gerçekte çok daha fazla sayıda olan Yahudi örgüt ve faaliyetleri bütünüyle açıklayamamaktadır. Hem bilgi hem de yorum olarak izah edilmesi gereken örgüt sayısı çok daha fazladır.

Doktora çalışmamız, Filistin bölgesinde etkin olan bu örgütlerin tamamını araştırıp ortaya çıkarma iddiasındadır. Yani tezimiz, mevcut akademik çalışmaların temas etmedikleri veya kısmen değindikleri hususları ele almaktadır. Bu şekilde Türk tarih çalışmalarında eksik kalan önemli bir konunun, bütünüyle ortaya çıkarılması amaç edinilmektedir.

Çalışmamız, Osmanlı Devleti'nin Filistin'i kaybetmesinde önemli payı olan bu istihbarat teşkilatlarını inceleyerek devletin aldığı büyük yaraları daha iyi anlama noktasında katkı

²¹ Jewish Agency for Israel, (Yahudi Ajansı), ilk kez 1922 yılında Milletler Cemiyeti'nin Filistin'e İngiliz Mandası'nı dayatan karar metninin 4. maddesinde geçmiştir. Filistin'deki Siyonist hareketin yürütme organı Yahudi Ajansı adıyla ifade edilmiştir. Mandanın kararına göre Yahudi Ajansı, Filistin'in idaresinde İngiliz Manda hükümetinin danışma organlarından biri olacağını belirlenmiştir. İngiltere ve Milletler Cemiyeti, Yahudi Ajansı'nın meşruiyetini ve Yahudileri temsil ettiğini kabul ettiğinden beri Siyonist Teşkilatı'nın Filistin'deki bölümleri ve organları Ajans'ın yönetimi altına alınmıştır. Ajans, 1929 yılında 16. Siyonist Kongre'nin genişletilmesine karar verilmiştir. Kongre'nin kararlarına göre Ajansa şu görevler verilmiştir: Filistin'e Yahudi göçünü geliştirmek, Filistin topraklarına her türle el koymak, tarımsal yerleşimi genişletmek ve Filistin'de İbranice dilini ve Yahudi mirasını yaymaktır. Bkz.:

Horowitz Dan- Lissak Moshe, *Origins of Israeli polity* (Chicago: Chicago University press, 1978), 45; Telmi Afrayim, Manahim (Amman: Dar Al-Jalil lil Naşir, 1988), “Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniya”, 407; Jony Mansur (Ramallah: Madar, 2009), “Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniyah ve Al-Esraeyliya”, 515.

²² Bkz.: Abd El Aziz Abu Eleyan, *Tatavur Al- Achiza Al-Amniya Al-Sohyunia 1897-1948* (Filastin: Islamic University, Yüksek Lisans Tezi, 2012), 1897-1948.

sağlama, bunların yanı sıra ele geçmiş yeni belgelerin yorumlanması ve çalışmadan faydalanacak diğer araştırmacılara ışık olması gibi amaçları taşımaktadır.

Çalışmamıza katkı sağlaması amacıyla Kudüs'teki İbrani Üniversitesi'nde bulunan İbranice arşiv belgelerden istifade edilmiştir. Bu belgeler, Birinci Dünya Savaşı'nda İngiltere'nin yanında yer alan İbrani taburlarına katılan Siyonist askerlerin notları, tanıklıkları ve yargılamalarına ilişkin bilgileri içermektedir. Bu bağlamda Filistin'de Osmanlı döneminin sonlarında bazı silahlı Siyonist örgütünün kurulmasında rol oynayan Siyonist lider Yitzhak Ben-Zvi'nin terekesinden kaynaklara ulaşılmıştır. “Erets Yisrael Vayysova Bimey Hashilton Hotmani”²³ (İsrail Toprakları ve Osmanlı Yönetimi Sırasında Yişuv)adlı kitabın yanı sıra, “Sefer Hashomer”²⁴ (Hashomer Kitabı) ve “Zikronot Vrshimot, Mehanurim Ad 1920”²⁵ (Anılar ve Notlar-Gençlikten 1920'ye) anıları da bu önemli belgeler arasındadır.

Yine Filistin'de Siyonist yerleşimin altyapısının sağlanmasında önemli rol oynayan ve bu dönemde bir dizi silahlı Siyonist örgütünün kurulmasına öncülük eden Siyonist liderlerden Israel Shochat'ın önemli bir kitabına ulaşılmıştır. “Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut”²⁶ (Güvenlik ve Bağımsızlık için Mücadele) isimli kitabı, konumuzla alakalı önemli bilgileri ihtiva etmektedir.

Siyonist istihbarat örgütü Nili'nin kurucularından Aaron Aaronsohn' un, Yoram Efrati tarafından derlenen ve "Yoman Aaron Aaronsohn 1916-1919"²⁷(Aaron Aaronsohn'un Hatıraları 1916-1919) adıyla kitap olarak yayınlanan hatıralarından da istifade edilmektedir. Bu hatıralara ek olarak, Nili örgütünün bir üyesi olan Siyonist Etan Belkind'in İsrail Savunma Bakanlığı tarafından yayımlanan “Kakh Ze Haya, Siporo Shel Ish Nili”²⁸ (İşte Böyle Oldu: Etan Belkind'in Hikâyesi, Nili'nin Adamı) anılarına da ulaşılmıştır.

Bu kaynaklara ek olarak tezin konusuyla yakından ilgili olan başka İbranice kaynaklar da elde edilmiştir. Filistin'de silahlı Siyonist örgütlerin kurulması ve geliştirilmesi konusunu

²³ Bkz.: Yitzhak Ben-Zvi, *Erets Yisrael Vayysova Bimey Hashilton Hotmani* (Tel Aviv: Hotseta Mtklu, Sfaryayt Yra Yitzhak Ben-Zvi).

²⁴ Bkz.: Yitzhak Ben-Zvi, *Sefer Hashomer* (Tel Aviv: Davar, 1962).

²⁵ Bkz.: Yitzhak Ben-Zvi, *Zikronot Vrshimot, Mehanurim Ad 1920*, ed. Rakhel Ben-Zvi (Tel Aviv: Keren Yitzhak Ben-Zvi, ts.).

²⁶ Bkz.: Barukh Ben-Yhuda - Israel Shochat, *Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut* (Ramot Gan: İtonot Mtsid, 1974).

²⁷ Bkz.: Yoram Efrati, *Yoman Aaron Aaronsohn 1916-1919* (Tel Aviv: Pirsumey Yisrael Ltesa, 1970).

²⁸ Bkz.: Eitan Belkind, *Kakh Ze Haya, Siporo Shel Ish Nili* (Tel Aviv: Mehdoorut Mod, 1979).

ele alan en önemli eserler arasında, “Toldot Hahagana”²⁹ (Haganah Tarihi) adlı kitap bunlardan biridir. Gershon Gera’nın, “Hashomer”³⁰ (Bekçi) Uziel Lev ve Avi Kuper’in kitabı “Bergyora Vhashomer”³¹ (Bar Giora ve Hashomer) ve David Nif’in kitabı “Maarkhot Hircun Hatshvai Halumi”³² (Ulusal askeri Örgütlenme Sistemleri) çalışmamız kapsamında istifade edilen birinci el kaynakları teşkil ediyor.

Aynı zamanda 1882-1918 yılları arasında Filistin’de cereyan eden önemli sosyal, siyasi ve istihbari gelişmeleri konu edinen diğer kaynaklara müracaat edilmektedir. Bunlarda bazıları: Nakdimon Rogel’in kitabı “Hayotsim El Erets Hatsafon: Reshitan Shel Kvutsot Hapoalim Betsba-Hagalil 1916-1920”³³ (Kuzeyin Topraklarına Gidenler: Atzale HaGalil’deki İşçi Gruplarının Başlangıcı 1916-1920), Shmuel Stempler’in kitabı “Hityayshvut Bidan Hmoderny, Darkam Shel Hatsiyunim Lifney Hamdina”³⁴ (Modern Çağda Yerleşim, Devlet Öncesi Siyonistlerin Yolu), ve Mnakhem Talmay’in kitabı “Kakh Hitgonen Yisrael: Parashat Hahitgonnut Vhamabek Mimey Hashomrim Vad kom Hamdina”³⁵ (İsrail Kendini Böyle Savundu: Hashomerlilerin Günlerinden Devletin Kuruluşuna Kadar Olan Savunma ve Mücadele).

Nili örgütünü doğrudan konu edinen önemli kaynaklar arasında şunlar yer almaktadır: Khayil Pashut’ın “Sara, Shalhevet Nili”³⁶ (Sarah, Nili’nin Alevi), Lyavne Eliezer’in “Nili, Toldoteha Shel Heeza Midyanit”³⁷ (Nili, Siyasi Cüretin Tarihi) Rivkah Aharonson ve Gula Kohen’in, “Sara Vavshalom, Anshey Nili: Gula Kohen Bravn Im Rivka Aharonson”³⁸ (Sara ve Abshalom, Nili halkı: Gula Cohen’in Rivka Aharonson ile yaptığı Röportaj) ve Dvuora Omer’in “Sara, Gyvoret Nili”³⁹ (Sara, Nili’nin Kahramanı) ve

²⁹ Bkz.: Avigur Shaul vd., *Toldot Hahagana* (Tel Aviv: Pirsumey Hsifriya Hatsiyonit Vhatsava, Magazin Hamaarakhot, 1966).

³⁰ Bkz.: Gershon Gera, *Hashomer* (Israel: Hotseta Msrid Habitakhon, Hahotsaa Lor, 1985).

³¹ Bkz.: Uziel Lev - Avi Kuper, *Bergyora Vhashomer* (Israel: Garsaot Shel Msrid Habitakhon Hayisreli, ts.).

³² Bkz.: David Nif, *Maarkhot Hircun Hatshvai Halumi* (Tel Aviv: Keren Klotzner, 1965).

³³ Bkz.: Nakdimon Rogel, *Hayotsim El-Erets Hatsafon: Reshitan Shel Kvutsot Hapoalim Betsba-Hagalil 1916-1920* (Tel Aviv: Meet Yitzkhak Ben-Zei, 1987), 1916-1920.

³⁴ Bkz.: Shmuel Stembler, *Hityayshvut Bidan Hmoderny, Darkam Shel Hatsiyunim Lifney Hamdina* (Tel Aviv: Mshukhrar Msrid Habitakhon Hayisreli, 1983).

³⁵ Bkz.: Mnakhem Talmay, *Kakh Hitgonen Yisrael: Parashat Hahitgonnut Vhamabek Mimey Hashomrim Vad kom Hamdina* (Tel Aviv: Sugyot Amatim, 1987).

³⁶ Bkz.: Khayil Pashut, *Sara, Shalhevet Nili* (Jerusalem: Hotseta Akhiasaf Yrushalayim Taseg, 1980).

³⁷ Bkz.: Lyavne Eliezer, Vaakhai, *Nili, Toldoteha Shel Heeza Midyanit* (Jerusalem: Soken, 1961).

³⁸ Bkz.: Rivkah Aharonson, Gula Kohen, *Sara Vavshalom, Anshey Nili: Gula Kohen Bravn Im Rivka Aharonson* (Jerusalem: Beyt Moreshet Atsag, 2008).

³⁹ Bkz.: Dvuora Omer, *Sara, Gyvoret Nili* (Tel Aviv: Hotseta Sfarim Yosef Serbark, 1967).

Lyavne Eliezer'in “Aharon Aharonson, Haish Uzmano”⁴⁰ (Aharon Aharonson: Adam ve Zamanı).

İngilizce kaynaklarından Kudüs'teki İbrani Üniversitesi'nin “Siyonist” arşivlerinde muhafaza edilen Filistin'deki Avrupalı devletlerin konsolosluklarının belgelerine de ulaşılmıştır. Bu belgeler arasında yabancı konsolosların bazı resmi evrakları ve belgelerinin yanı sıra ülkelerinin dışişleri ile yaptıkları yazışmalar bulunuyor. Bu belgelerden bazıları, konsoloslukların gayri resmi bazı çalışmaları veya o dönemde Filistin'deki durum hakkında bilgi toplanmasıyla ilgili anekdotlar sunmaktadır.

Arapça kaynaklardan ise, Şeriat Mahkemesi Dosyaları ile Nablus Belediyesi Evrakları gibi Filistin'deki bazı yerel belediyelerin Evrakları ön plana çıkmaktadır. Bu belgeler, dış müdahalelerin bir iddiadan fazlası olduğu ve Osmanlı yönetiminin sonunda Filistin'deki iç durum hakkında önemli bilgiler içermektedir. Bunun yanı sıra, Mohammed Rawhi Al-Khalidi'nin “Al-Siyonizm”⁴¹ (Siyonist Meselesi) adlı bir eseri önemli bilgileri içermektedir. 1864-1913 yılları arasında yaşayan Al-Khalidi, 1908'de Kudüs'ü Osmanlı Meclis-i Mebûsan'da vekil olarak seçilmiş ve hizmet etmiştir.

⁴⁰ Lyavne Eliezer, *Aharon Aharonson, Haish Uzmano* (Jerusalem: Hotseta Musid Byalik, 1969).

⁴¹ Bkz.: Mohammed Al-Khalidi, “Al-Siyonizm (1913)”, ed. Walid Al-Khalidi (Institute for Palestine Studies; Khalidi Library, 2020).

1. BÖLÜM: FİLİSTİN TARİHİ VE BÖLGEDEKİ İLK İSTİHABARAT FAALİYETLERİ

1.1. Filistin Tarihi Gelişmeleri

1.1.1. Osmanlı Hakimiyetinin Öncesi Filistin

Tarihsel süreç boyunca, Filistin'i ve Filistin üzerinde meydana gelen uzun soluklu mücadelelerin sebep-sonuç ilişkilerini tespit etmek ve bölgedeki karmaşayı tam olarak anlamak oldukça zordur. Filistin üzerine yapılan araştırmalar; coğrafyada patlak veren sorunların hiçbir zaman azalmaması ve buna bağlı olarak ortaya çıkan karmaşık siyasi dengelerin de çoklu amaç gütmesi gibi nedenlerden dolayı yeterli bilgiye ulaşamamakta, bölgenin tarihi aydınlanamamaktadır. Filistin, üç kıta arasında bulunmasından dolayı adeta bir “köprü bölge” sıfatı kazanmıştır. Bölgeyi işgal etmek için yapılan savaşların nedenlerinden biri de işte bu üç kıtayı birbirine bağlayan “köprü” olmasındandır. Bir de tarıma elverişli olmasını zikretmek gerekir. Bu nedenlerden dolayı Filistin’de tarih boyunca “karmaşa” yaşanmıştır.

Günümüzde “Filistin” olarak kullanılan kelimenin etimolojisi M.Ö. 3000 yıllarına dayanır. Ona bu ismi, Sami kökenli Kenan kabilelerinin vermiş olduğu tahmin edilmektedir ve kaynaklarda bölge “Kenan Ülkesi” ismiyle anılmaktadır.⁴² Kenanlılar bölgeye geldikten sonra Filistin coğrafyasında bir medeniyet inşa etmiş; Mısır, Babil, Hitit gibi dönemin büyük siyasi tehlikelerine karşı burayı korumak için mücadeleler vermiştir.⁴³

Kenanlıların bölgeye yerleşiminin hemen ardından M.Ö. 1200-1400 yılları arasında Mısır’dan göç etmek isteyen İbrani kavimleri (Aramiler, Ammonlular ve Edomlular) bölgeye ilgi duymuş, bu yüzden Kenanlılar ile aralarında çeşitli siyasi mücadeleler de meydana gelmiştir. Kenanlılar, M.Ö. 1016-971 yılları arasında Yesse oğlu David’in döneminde Yabus merkezli bir devlet de kurmuştur. Kurulan bu devletin diğer adı “Ur Salem”dir ve Ur Salem, dönemin Kenanlıları için kullanılan bir kelime olarak literatürde yer almaktadır. (Ur Salem ayrıca günümüzde *Kudüs* olarak bildiğimiz kelimenin de

⁴² Hyaat Al-Mvsveh, *Al-Mvsveh Al-Filistiniya, Al-Kism Al-Aam* (Dimaşk: Mutabie Milanu Al-Aytalyh, 1984), 3/474.

⁴³ Akram Zieitar, *Al-Kadiah Al-Filistiniya* (Misr: Dar Al-Maearif, 1955), 15-16.

atasıdır.) Kurulan bu yeni devletin; kuzeyde İsrail, güneyde Yahuda krallıkları ile siyasi mücadeleler de vermiş olduğu bilinmektedir.⁴⁴

M.Ö. 597 yılına gelindiğinde, Nabukadnezar'ın Filistin'i işgal etmesi ve Kudüs'ü ele geçirmesiyle bölge tarihinde adeta yeni bir sayfa açılır. Filistin'deki Yahudi krallığı Mısır tarafından ortadan kaldırılır, isyan eden Yahudileri Nabukadnezar resmen yok edilmenin eşiğine getirir ve takvimler M.Ö. 576'yı gösterdiğinde, tarihe “Babil Sürgünü” olarak geçecek olan büyük bir sürgün gerçekleşir ve sağ kalan Yahudiler Filistin'den kovulur. Yahudilerin Babil'den sürgünü ancak M.Ö. 539 yılında Pers Kralı Büyük Kyros'un bölgeye hâkim olmasıyla son bulur.⁴⁵

Genel olarak üzerinde yüzlerce kanlı mücadeleye tanıklık etmiş bölge, uzun yıllar boyunca çeşitli kavimler ve devletlerin kontrolü altında kalmıştır.⁴⁶ Kenanlıların iktidarından başlayacak olursak bölgede; Yunanlılar, Ptolemaioslar, Selevkoslar, İbraniler, Nebatiler ve Romalılar; yıllarca hüküm sürmüştür.⁴⁷ Bu bağlamda Filistin coğrafyasının tarihindeki bir diğer önemli gelişme, Hz. İsa'nın bir Filistin şehri olan Beytüllahim'de doğmasıdır. Hz. İsa'nın havarileri Hristiyanlığın yayılmasına karşı Yahudilerin ve Romalıların yoğun “tepkisine” ve zulmüne maruz kalmıştır. Hristiyanlar ancak Konstantin (MS 206-337) döneminde Hristiyanlığı yaymak ve kiliseler inşa etmek için geniş bir özgürlük alanına sahip olabilmıştır. İmparator Konstantin'in eşi Kraliçe Helena da Hristiyanlığı kabul edip, Kudüs'teki Diriliş Kilisesi ile Beytüllahim'deki Doğu Kilisesi'ni inşa ettirerek, Hristiyanlığın bölgede iyiden iyiye yayılmasını sağlamıştır.⁴⁸

Filistin tarihini belirleyen en önemli gelişmelerden bir diğeri Hz. Muhammed'le birlikte başlayan İslam'dır. İslam peygamberi, 621 senesindeki İsrâ ve Miraç olaylarından sonra Müslümanların dikkatini Şam ve Filistin'e çekmiş, bölgeye yönelik ilk askerî hareketleri da yine aynı dönemde, Zeid ibn al-Harith'in komutasındaki askeri bir birlikle yaparak 629 yılında Muteh'ta Bizans kuvvetleriyle çarpışmıştır.⁴⁹ Daha sonra zaferi sürdürmek

⁴⁴ Al-Kayali ve Aahrn, *Al-Mavsueah Al-Siyasiya*, 4/571.

⁴⁵ Zeitar, *Al-Kadih Al-Filistiniya*, 21-22.

⁴⁶ Meavyyh İbrahim, *Filistin Min Akdam Al-Eusur ilaa Al-Karn Al-Raabie Kabl Al-Milad* (Beyrut: Al-Mavsueat Al-Filistiniya, Al-Kism Al-Saani, 1990), 2/4.

⁴⁷ Sami Al-Ahmad, *Tarih Filistin Al-Kadim* (Bağdad: Markaz Al-Dirasat Al-Filistiniya, Jamieat Bağdad, 1979), 286, 293, 348.

⁴⁸ Bayan Nuayhid, *Filistin: Al-Kadih, Al-Şaeb, Al-Hadarah* (Beyrut: Dar Al-İstiklal Lildirasat Valnaşir, 1991), 65.

⁴⁹ Al-Baladiri, *Fotuh Al-Buldan* (Beyrut: Dar Vmktbh Al-Hila, 1988), 67.

için Hz. Ebu Bekir dört ordu daha hazırlatıp komuta etmiştir. Nihayetinde Müslümanlar, Bizanslıları ve bölgedeki Bizans yanlısı Arapları yenmeyi başarmıştır. Yapılan savaşlardan en önemlisi 636'da Müslümanların Ebu Ubaidah bin Al-Jarrah Emirliği ve Halid bin Velid komutasındaki Yermuk Nehri yakınlarındaki Bizans ordusunu bozguna uğrattığı Yermuk Savaşı'dır. Bölgenin fethi, Amr bin El-Aas'ın bölgeyi kuşatmasının ardından 637 yılında Kudüs şehrinin anahtarlarını barış yoluyla Hz. Ömer İbn El-Hattab'ın bizzat almasıyla sonuçlanmıştır.⁵⁰

Filistin'deki hakimiyeti garanti altına almak için Müslümanların fethetmesi gereken son iki şehir de -Muaviye bin Ebu Süfyan tarafından 640 yılında Kayseriya ve 644'te Aşkelon⁵¹ - alınmıştır.⁵² Daha sonra Filistin, Haçlıların 11. yüzyılda bölgeyi işgal etmelerine kadar çeşitli Müslüman devletlerin hâkimiyetinde kalmıştır.⁵³ Abbasi halifeleri ilk dönemlerinde Filistin'e ve bölgenin kutsallığının misyonuna sahip çıkmaya çalışmıştır.⁵⁴

Papa II. Urban'ın 1095 yılındaki Clermont Konferansı'nda Kudüs'ün işgali için Müslümanlara karşı *kutsal savaş* ilan etmesiyle başlayan Haçlı Seferleri, Filistin bölgesi için oldukça sancılı bir sürecin başlangıcı niteliğindedir. Haçlılar 1099'da Kudüs'ü ve Filistin'i işgal ederek bölgede yaşayan Müslümanları ve Yahudileri katletmiştir.⁵⁵ Haçlıların bölgedeki hakimiyeti takribi bir asır sürmüş, Selahaddin Eyyübî'nin 1187 yılındaki Frankları mağlup ederek Filistin'in yeniden Müslümanların hakimiyetine girmesini sağlamasına dek devam etmiştir.⁵⁶ Takip eden yıllarda Filistin'in yönetimi Memlûklülere geçmiştir.⁵⁷

⁵⁰ Al-Fasavi, *Al-Merîfa ve Al-Tarih*, ed. Akram Al-Eumriu (Beyrut: Muasasat Al-Risala, 1981), 3/299.

⁵¹ Al-Baladiri, *Fotuh Al-Buldan*, 144.

⁵² Muhamad Takoş, *Tarih Al-Hulafa Al-Raşıdin Al-Futuh ve Al-İnjazat Al-Siyasiya* (Emaan: Dar Al-Nafayis, 2003), 281.

⁵³ William Durant, *Kissat Al-Hdarh*, çev. Zaki Mahmud (Beyrut: Dar Al-Jil, 1988), 15/12.

⁵⁴ Altabari, *Tarih Al-Rusul ve Al-Muluk* (Beyrut: Dar Al-Turas, 1967), 8/44148.

⁵⁵ Mujir Al-Diyn Al-Hanbalii, *Al-Uns Al-Jalil Bitarih Al-Kudüs ve Al-Halil*, ed. Eadnan Nabatuh (Amman: Mktbh Dindis, 1999), 1/307.

⁵⁶ İbn Al-Usir, *Al-Kâmil fi Al-Tarih*, ed. Eumar Tadamaru (Beyrut: Dar Al-Kitaab Al-Arabi, 1997), 10: 10, 21, 24.

⁵⁷ Bkz.: Ebn Al-Ebrii, *Tarih Muhtasar Al-Duval*, ed. Antun Al-Yasueiu (Bayrut: Dar Al-Şark, 1992), 4: 270; Ebin Dukmak, *Nuzhat Al-Anam fi Tarih Al-İslam*, ed. Samir Tabara (Beyrut: Almkthb Alesryh İltbaeh ve Alnaşir, 1999), 263; Al-Dhahabi, *Tarih Al-İslam ve Vafayaat Al-Maşahir ve Al-Aalam*, ed. Eumar Tadamaru (Beyrut: Dar Al-Utub Al-Elmiya, 1993), 49: 64; Al-Safadi, *Nozhat Al-Mamalik ve Al-Mamluk fi Mukhtasar Sirat Man Vali Al-Moluk*, ed. Omer Tadmuri (Beyrut: Al-Maktaba Al-Asriya le Al-Tibaa ve Al-Naşir, 2003), 149; Abu Al-Fidaa, *Al-Muhtasar fi Ahbar Al-Başar* (Misr: Al-Mtbeh Al-Hsynyh Al-Msryh, 1907), 4: 25.

1.1.2. Osmanlı Hakimiyetinde Filistin

Filistin, Şam bölgesi topraklarıyla birlikte, Sultan I. Selim'in 16. yüzyılın başında doğuya doğru başlattığı Osmanlı fetih harekâtının ardından Osmanlı yönetiminin kontrolü altına girmiştir. Sultan I. Selim, Memlûklüleri 1516 Mercidâbık Muharebesi'nde mağlup ederek Şam'ı ve 1517 Ridâniye Muharebesi'ni de kazanarak bölgenin tamamını Osmanlı sınırlarına katmıştır.⁵⁸

Filistin'in Osmanlı Devleti'nin yönetimine girmesinin ardından Filistin üç sancağa ayrılmıştır: Şam, Halep ve Trablus. Bölgede; Safed, Nablus, Kudüs ve Gazze'de olmak üzere dört tugay da kurulmuştur. Belirlenen bu idari birimlerin başına; padişaha bağlılıklarını sürdürmeleri, güvenliği sağlamaları ve vergileri düzenli toplamaları sözü vermeleri karşılığında yerel isimler getirilmiştir.⁵⁹

Osmanlı hâkimiyetinin başlangıcından 1882 yılına kadar, Filistin; kendisini yöneten valilerin isteğine göre yönetildiğinden, pek çok farklı idari biçimi tecrübe etmek durumunda kalmıştır. Osmanlı İmparatorluğu, 16. yüzyıldan itibaren, bedevi veya feodal kökenli yerel liderler gibi parçalanmış güç merkezlerini daha rahat bir idari sistem için kullanmıştır. 17. yüzyılın başlarında ise 1600'de kuzey Filistin'in önemli bölgelerinde hakimiyetini kabul ettirmeyi başaran Lübnan Dağı Emiri Maanoğlu Fahreddin'e yönetimi bırakmıştır. Fakat Osmanlı, birkaç iç çatışmanın akabinde 1635 yılında Maanoğlu'nun hâkimiyetin son vermiştir.⁶⁰

Köprülüler döneminde Maanoğlu boşluğunu doldurmak için bölgede görev yapan valilere daha fazla yetki verilmiş, 1660'ta Sidon Sancağı kurulmuştur. Daha sonra Filistin bölgesinde 18yüzyılda, -başta yarı bağımsız Arap emirliği olan- Al-Zaydna Emirliği⁶¹ ortaya çıkmıştır. Emirliğin başında gelen en önemli isim Tiberya'yı ilhak eden Safed Şeyhi Zahir el-Omar'dır ve 1750 yılına gelindiğinde Zahir Akka'yı ana karargâhı yapmıştır. Emirlik, ilk zamanlarda Osmanlı'ya sadık kalmış ve vergilerini ödemiştir.⁶²

⁵⁸ Fahir Armaoğlu, *Filistin Meselesi ve Arap-İsrail Savaşları (1984-1988)* (Kronik Kitap, 2017), 22; Halil İnalcık, *Tarih Al-Devlet Al-Osmaniya min Al-Nuşou ilaa Al-İnhidar*, çev. Muhammed Al-Arnaout (Libya: Dar Al-Madar Al-İslamiya, 2002), 55.

⁵⁹ Halil Cin, "Filistin Topraklarının Osmanlı Dönemindeki Hukukî Statüsü ve Yahudilere Karşı Alınan Tedbirler", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2/2 (1989), 28; Enver Çakar, "XVI. Yüzyılda Şam Beylerbeyliğinin İdari Taksimatı", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 1/13 (2003), 356-358.

⁶⁰ Ahmet Özdemir, *Osmanlı Döneminde Filistin* (Kahire: Dar AlNil, 2013), 25.

⁶¹ Abd Al-Karim Rafak, *Filistin fi Al-Ahid Al-Osmani* (Beyrut: Al-Mavsueat Al-Filistiniya- Al-Kism Al-Saani, 1990), 2/698.

⁶² Salih Gümüş, *II. Abdülhamid Döneminde Filistin Politikası* (Türkiye: Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2009), 20.

Daha sonrasında Zahir El-Omar, Osmanlı Devleti'nin Rusya ile savaş halinde olmasını fırsat bilerek Şam'ı ele geçirmeye karar vermiş, Muhammed Ebu Dehab liderliğinde bir ordu hazırlatmıştır. Mısır valisi Bulutkapan Ali Bey ile de ittifak yaparak Osmanlı Devleti'ne karşı cephe almıştır. Zahir el-Omar 1772 yılında Sidon ve Sur'u ele geçirmek için Rusların filosundan yardım almıştır. Ancak Osmanlı Devleti kısa sürede Şam valisine askeri yardım göndermiş ve Ebu Dehab ile anlaştıktan sonra Akka'yı geri almayı ve Zahir el-Omar'ı öldürmeyi başarmıştır.⁶³

Filistin, Osmanlı hakimiyetindeyken, Fransızlar bölgeyi ele geçirmek için Napolyon Bonapart liderliğinde, 1798 yılında Mısır'ı işgal etmiştir.⁶⁴ Ardından Gazze'ye kadar ilerlemiş ve Ramle'yi de topraklarına katmıştır. Napolyon'u ancak Cezzar Ahmed Paşa, Akka'da durdurabilmiştir. Osmanlı Devleti İngilizler ile ittifak yaparak bölgeyi Fransız işgalinden kurtarmıştır.⁶⁵

Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa'nın 1831 yılında Osmanlı'ya isyan etmesi Filistin'i de etkilemiştir. Osmanlı askerî birliklerini mağlup eden oğlu İbrahim Paşa, Filistin ve Suriye dahil Anadolu'nun kuzeyine kadar geniş bölgeyi işgal etmiş, ilerleyişini Kütahya'da durdurmak zorunda kalmıştır. 1833 Kütahya Antlaşması ile Anadolu'dan çekilse de Mehmed Ali Paşa, Filistin'i kendi yönetiminde tutmaya devam etmiştir.⁶⁶

Mısır Valisi'nin oğlu İbrahim Paşa; Filistin'i ağır vergilerle, zorunlu askerlikle ve çeşitli baskılarla yaklaşık 10 yıl yönetmiştir. Onun yönetimi sırasında Nablus ve Halil kentinde birkaç isyan çıkmıştır ve hızla artan kargaşa, Lübnan ve Ürdün'e kadar yayılmıştır. Bu isyanlar, Filistin'in Osmanlı Devleti'ne geri verilmesine kadar devam etmiştir.⁶⁷

İbrahim Paşa, Şam ve Filistin'i yönetmeye başlarken, daha önceden uyguladığı “hoşgörü” ve “yerel kabilelerle yakınlaşma” politikalarına devam ettirmemişti. Paşa, yönetiminde istikrar sağlamak için; zorunlu askerlik, yeni vergi koyma ve kabilelerin etkisini azaltma gibi halkı kışkırtıcı yöntemler kullanmak durumunda kalmıştı. Ancak İbrahim Paşa'nın bu politikaları, 1834 yılında dağlık bölgelerdeki kabilelerle, özellikle de Yahudi kabileleriyle çatışmalara sebep olmuştur. Kaos Filistin'e yayılırken, kabileler Samarya, Nablus ve Kudüs gibi birçok bölgede silahlanmaya başlamıştır. Filistin ve Şam'daki Mısır

⁶³ Bostancı, *XIX. Yüzyılda Filistin*, 31.

⁶⁴ Abraham Bik Halim, *Tarih Al-Davlah Al-Osmaniya Al-Aiyah Al-Tuhfah Al-Halimih fi Tarih Al-Davlah Al-Aiyah* (Beyrut: Muasasat Al-Kutub Al-Sakafia, 1988), 191.

⁶⁵ Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi* (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1983), 5/ 39-40.

⁶⁶ Oral Sander, *Siyasi Tarih İlkçağlardan 1918'e* (Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 1989), 210-211.

⁶⁷ Zieitar, *Al-Kadiah Al-Filistiniya*, 34-35.

kuvvetleri, kaos ve itaatsizliğin yayılması nedeniyle ağır kayıplara uğramıştır. Hatta İbrahim Paşa, isyanlardan birinde Kudüslü köylüler tarafından kuşatılmıştır.⁶⁸

Filistin’de ve Şam’da iç isyanlar devam ederken 1840 yılında İngiliz deniz kuvvetleri, Osmanlı kara kuvvetleriyle birlikte Beyrut, Tire ve Sayda’yı, Mehmed Ali Paşa’dan geri almıştır. Ardından; Yafa, Celile, Nasıra, Tiberya ve Safed de yeniden Osmanlı yönetimine geçmiştir.⁶⁹ Mehmed Ali Paşa İsyanı’nı nihai olarak bitiren anlaşma 13 Şubat 1841 tarihindeki Londra Anlaşması olmuştur.⁷⁰

Bu dönemde “Filistin’in Kuzey Sınırları” meselesi ortaya çıkmıştır. Osmanlı, Mısır’ın Şam’ı işgalinin arifesinde, Filistin sancaklarını Akka vilayetiyle birleştirmeye çalışmıştır. Filistin sancaklarını birleştirme fikri, 17 Eylül 1840’taki Londra Konferansı’nda gündeme gelmiştir. Sultan Abdülmecit, Mehmed Ali’nin hayatının geri kalanında Akka valisi olarak atanmasını ve anlaşmanın şartlarını kabul etmesiyle birlikte, güney Suriye’nin idaresinin kendisine emanet edilmesini teklif etmiştir.⁷¹

Sultan Abdülmecid’in Vali Mehmed Ali Paşa’ya sunduğu teklife göre, Suriye’nin güneyinde Mehmed Ali’ye verilecek toprakların sınırları günümüz Filistin’inin sınırlarına benzemektedir. Birinci Dünya Savaşı’nın ardından Filistin ve çevresindeki İngiliz işgalinin istikrar kazanmasının ardından 1922 yılında İngiliz Mandası döneminde çağdaş Filistin’in sınırları çizilmiştir. Sultan Abdülmecid’in Mehmed Ali Paşa’ya önerdiği sınırlar Filistin’in kuzeyindeki Ras al-Naqoura’dan başlayıp Kinneret Gölü’nün batı kıyısından, Ürdün Nehri’nden ve Ölü Deniz’den geçerek Akabe Körfezi’ne ve oradan da Süveyş Körfezi’nin doğu kıyısına kadar uzanıyordu.⁷²

Filistin’in yeniden Osmanlı yönetimine geçmesinin ardından bölgeyle alakalı en önemli gelişme *Kutsal Yerler Meselesi*’dir. 1851 yılında Rusya’nın desteğini alan Ortodokslar, Fransa ile Avrupa’nın desteklediği Katolik Latinlerle birleşip Kudüs’teki Kutsal Kabir Kilisesi ve Beytüllahim’deki Doğu Kilisesi’nin idaresi için yerel güçlerle çatışmalara

⁶⁸ Yasemin Avcı, *Değişim Sürecinde Bir Osmanlı Kenti (1890-1914)* (Ankara: Phoneix Yayınevi, 2004), 53-55.

⁶⁹ Rafak, *Filistin fi Al-Ahid Al-Osmani*, 2/860.

⁷⁰ Muhammad Ziya Al-Din Al-Rayis, *Tarih Al-Şark Al-Arabi ve Al-Hilafih Al-Osmaniya Asna Al-Davr Al-Aahir Llhlafih (1774-1924)* (Mısır: Matbaeat Lajnat Al-Bayan Al-Arabi, 1950), 227.

⁷¹ Ali Akyıldız- Zekeriya Kurşun, *Osmanlı Arap Coğrafyası ve Avrupa Emperyalizmi* (İstanbul: Kültür Yayınları, 2014), 8; Huda Bilal, “Al-Sirae Al-Osmaniya Al-Misri Ealaa Bilad Al-Şam ve Imavkif Al-Davlii Minhu 1830-1841”, *Mjhl Abhas Klyh Al-Trbyh Al-Asasyh, Jameh Al-Musil* 10/4 (2011), 351.

⁷² J. C. Hurewitz, *Diplomacy in the Near and Middle East, A Documentary Record: 1535-1914* (New York: D. Van Nostrand Company, 1956), 1/117.

girişmiştir. Bu çatışma 1853 yılındaki Rusya ile Osmanlı arasında Kırım Savaşı'nın başlamasının nedenlerinden biri olmuştur.⁷³

Avrupalı Büyük Devletlerin dönemdeki Filistin faaliyetleri ve müdahaleleri artmıştır. 1838 yılında Kudüs'te ilk İngiliz Konsoloslugu'nun açılmasından sonra, Avrupalı diğer devletlerin konsolosluk ve misyonerlik faaliyetlerine izin verilmiştir. Bu durum, Kudüs Mutasarrıflığı'nın kurulmasına ve 1854-1864 yılları arasında güneyin idari merkezi olarak faaliyet yürütmesine neden olmuştur. Mutasarrıflığın görev sahasına Filistin, Nablus ve Gazze sancakları dahil edilmiştir. Devam edegelen süreçte dikkate değer bir diğer olay ise, 1854 yılında İngiliz Yahudisi Moses Montefiore'nin hatırasına "Montefiore" olarak adlandırılan Kudüs'teki ilk arsanın satın alınmasıdır. 1869 yılında ilk Alman topluluğu Hayfa'ya yerleşmiştir. Osmanlı Hükümeti ise 1870'te Yahudilere Yafa yakınlarında toprak vermiş; Yahudiler, burada Netter adını verdikleri ilk ziraat okullarını inşa etmiştir.⁷⁴

Avrupalı devletlerin, bahsi geçen dönem içerisinde Filistin'e olan ilgilerini daha iyi izah etmek için 1870 yılında Avusturya İmparatoru Franz Joseph'in bölgeye düzenlediği gezideki kutlama iyi bir örnek teşkil etmektedir. Franz Joseph'i karşılamak için toplanan insanların sayısı Osmanlı yönetiminin dikkatinden kaçmamıştır ve Franz Joseph'in bu gezisi, ertesi yıl Kudüs'ün yönetim şekli açısından eyaletleştirilmeye yakınlaşması olarak sonuçlanmıştır. 1871 yılında cereyan eden değişimin şans eseri olmadığı açıktır, zira bölge 1864 yılında Şam'a bağlı bir eyaletken, Franz Joseph'in karşılandığı tören sonrası Şam'dan ayrılıp daha büyük bir eyalet haline getirilmiştir.⁷⁵

1871 yılında Kudüs'ün doğrudan İstanbul'a bağlanmasıyla Kudüs Mutasarrıfı fiilen vali ile eşit bir statüye kavuşmuştur. Kudüs'ün diğer sancaklara kıyasla daha yüksek bir mertebeye ulaşmış olması, doğal olarak mülki amirlerin rütbe ve unvanlarına da yansımıştır.⁷⁶ Zaten Osmanlı Devleti Kudüs'te merkezi bir idari birimin kurulması için gerekli altyapıyı geliştirmeye daha önceden başlamıştır. Kudüs'ü Şam'a ve Sur içi sancaklarına bağlamak için ulaşım ve ticaret yolları inşa etmiştir ve 1864 yılında bölgeye telgraf hattı da bağlamış, 1867 yılında burada bir postane açmıştır. Ardından, 1863 yılında Kudüs için bir belediye meclisi kurulmuş, 1872 yılında Yafa için de bir belediye meclisi

⁷³ Muhammed Kürt Eali, *Hutat Al-Şaam* (Dimaşk: Mktbh Al-Nuvriu, 1983), 3/77-78.

⁷⁴ Bayan Nuayhid, *Filistin*, 131.

⁷⁵ Jerci Afandi Yeni, "Tarih Suriya" (Al-Matbaa Al-Adabiya, 1881), 530.

⁷⁶ Avcı, *Değişim Sürecinde Bir Osmanlı Kenti (1890-1914)*, 104-105.

kurulmuştur. Hayfa, Yafa ve Gazze bölgelerinde ticaretin geliştirilmesi için 19. yüzyıla kadar çalışmalar yapmıştır.⁷⁷

Osmanlı'nın; Filistin'deki altyapıyı geliştirmeye, idari ve yaşam kalitesini düzeltmeye yönelik icraatları, bölgedeki halk üzerinde önemli sonuçlar doğurmuştur. Bu sonuçların en önemlilerinden biri Filistin halkının Osmanlı'ya olan sevgisi ve saygısıdır.⁷⁸ Filistin halkının, Osmanlı Devleti ile ilişkilerinin olumlu seyretmesinde birden fazla nedenin varlığından bahsedilebilir: Bunlardan ilki, Filistin halkını Osmanlı'ya bağlayan dini bağlardır. İkincisi, Osmanlı Devleti'nin, Filistin topraklarında yaşayan halk için adalet sağlama çabasının halk nezdinde de kabul görmesidir. Üçüncüsü ise Osmanlı'nın bu topraklara yönelik tehlike arz edebilecek girişimleri engellemeye çalışmasıyla birlikte kutsal yerleri koruma konusundaki gayretleridir.⁷⁹

1.1.3. Siyonizm ve Filistin

Filistin tarihinde yakınçağdaki gelişmeler incelenirken dikkate alınması gereken en etkili dönüm noktalarından biri, “Siyonizm” düşüncesinin ortaya çıkışı ve Siyonist Hareketinin kuruluşudur. Zira *Siyonist Hareketi*, başta istihbarat ve silahlı oluşumlar olmak üzere Filistin'deki Yahudi varlığının altyapısının kurulmasında başlıca rolü oynamıştır. Hareket, Filistin'de Yahudiler için “ulusal bir yurt kurmak” gibi büyük bir hedefe ulaşma yolunda, dağınık “Siyonist fikirleri”, “saha gerçeklerine” dönüştürebildiğinden, çeşitli Yahudi güçleri arasında büyük bir aktör olmuştur.

Yahudiler için “vaad edilmiş topraklarda” -yani Filistin'de-, ulusal bir yurt kurulmasına yönelik ilk açıkça çağrılar Henry Finch⁸⁰ (1558-1625) tarafından -1621 yılında İngiltere'de yayınladığı “Yahudilerin Çağrısı” adlı kitabında- ortaya atılmıştır.

Öte yandan Yahudilere Filistin'e dönmeleri için ilk çağrıyı Fransız Orduları Komutanı Napolyon Bonapart (1769-1821) yapmıştır. 1799 yılı başlarında Abu Qir deniz savaşında

⁷⁷ Özge Togrul, “Osmanlı Kudüs’ünde Kaçakçılık Faaliyetlerine Genel Bir Bakış (1886-1914)”, *Journal of Islamic Jerusalem Studies* 3/19 (2019), 377-379.

⁷⁸ Abdulfataah Al-Euaysi, *Judur Al-Kadiya Al-Filistiniya* (Kudüs: Dar Al-Hasan Liltibaeat ve Al-Naşir, 2013), 80-82.

⁷⁹ Togrul, “Osmanlı Kudüs’ünde Kaçakçılık Faaliyetleri”, 377-379.

⁸⁰ Henry Finch (1558-1625): Yahudi olmayan bir Siyonist olarak tanınan İngiliz siyasetçi ve hukuk yazarı. Dini çalışmalara ve İbrani diline olan ilgisiyle ünlü bir İngiliz Parlamentosu üyesiydi. *Calling of the Jews* adlı kitabı Hristiyan Siyonizm'in en önemli miraslarından biri olarak kabul edilmiştir. Finch, Yahudileri Vaad Edilmiş Topraklara dönme haklarını savunmaya çağırıyordu. Ayrıca Hristiyan krallardan da Hristiyanlığa geçmeleri şartıyla Yahudileri dinlemelerini ve onları Filistin'e göndermelerini talebinde bulunmuştur. Bkz.: Al-Meseri, “Mevsuat Al-Yahud”, 6/ 157.

donanmasının İngilizler tarafından yok edilmesinin ardından, Gazze üzerinden Şam'ı işgal etmek üzere Mısır'da ordularını hazırladığı sırada çağrıda bulunmuştur.⁸¹ Ancak “Filistin’e dönüş” kavramıyla ilişkilendirilen Siyonizm terimi ilk kez Yahudi düşünür Nathan Birnbaum⁸² (1864-1937) tarafından 1886 yılında yayınladığı bir makalede ortaya atılmış, Yahudilerde bir “Yahudi milliyetçiliği” duyguları uyandırmaya çalışmıştır.⁸³

Yahudilerin bu “Vaad Edilmiş Topraklara” geri dönmesi fikrini savunan Siyonist düşünce, 19. yüzyılın sonlarından itibaren Avrupa’daki Yahudi toplulukları arasında da yayılmaya başlamıştır. Yahuda Alkalai (1798-1878), Musa Hess (1812-1875) ve Ahad Ha’am (1856-1927) gibi özgürleşme ve Yahudiler için özel bir ulusal devlet kurulması çağrısında bulunan Siyonist fikirleri taşıyan düşünürler ortaya çıkmıştır. Theodor Herzl (1860-1904), Ze’ev Jabotinsky (1880-1940) ve Chaim Weizmann (1874-1952) gibi Siyonist girişimciler ve liderler ise Yahudileri Filistin’de bir Yahudi devleti kurma projesi arkasında birleştirmek için bahsi geçen Siyonistlerin düşüncelerinden faydalandılar. “Siyonist hareketi”nin liderleri, Siyonist projedeki yönetimlerini güçlendirmek için Avrupa’daki Yahudilerin maruz kaldığı zor koşullardan ve ırk ayrımcılığından da yararlanmaya çalışırken, bu dönem “Yahudi sorunu” olarak bilinmeye başladı.⁸⁴

Siyonistler, “Yahudi sorunu”nun Avrupalı Hristiyanlar arasında Yahudilere karşı yayılan ve “Yahudi karşıtlığı” anlamına gelen “Antisemitizm” olarak bilinen karşıtlığın bir sonucu olarak ortaya çıktığı kanaatindeydi. Öte yandan, Siyonizm kendini Antisemitizme bir yanıt ve Yahudi sorununa bir çözüm olarak sunmaktadır. Tarihi zeminine bakıldığında, Avrupa’daki Yahudi karşıtlığının orta çağdaki adlandırmasıyla “Tanrı Katili” ifadesinin tedavülde olduğu yıllarda, Yahudiler Katolik Batı Avrupa’dan sürülmüşlerdi. 1290’da da İngiltere’den, 1392’de Fransa’dan, 1492’de İspanya’dan ve 1497 ise Portakız’dan kovulmuşlar veya öldürülmüşlerdir. Yine yakınçağda Avrupa’daki

⁸¹ Khalid Kishtainy, *Whither Israel? A Study of Zionist Expansionism* (Beirut: P.L.O., Research Center, 1970), 107; Ben-Zvi, *Erets Yisrael*, 351.

⁸² Nathan Birnbaum (1864-1937): Viyana doğumlu Siyonist yazar ve düşünür. Yahudilerin diğer halklarla entegre olmalarına şiddetle karşı çıkmıştır. Henüz 19 yaşında bir öğrenciyken 1883 yılında Viyana’daki ilk Yahudi (Siyonist) öğrenci derneği olan Kadima’yı kurdu. 1897’de Birinci Siyonist Kongre’ye katılıp Siyonist Teşkilat’ın Genel Sekreteri seçildi. Agudat Israel Hareketinin kurucuları arasında yer aldı ve genel sekreterliğine de seçildi. Bkz.: Yegal İyıl, *Alf Yehudi fi Al-Tarih Al-Hais*, çev. Adnan Abu Aamir (Damascus: Muasasat Filistin lil Sakafah, 2006), 80; Afrayim, Manahim, “Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniya”, 66.

⁸³ Kurt Grunwald, “Jewish Colonial Trust”, *Encyclopedia Judaica* (Jerusalem: Keter Publishing House Ltd, 2006), 12/ 666.

⁸⁴ Mim Kemal Öke, *Siyonizm ve Filistin Sorunu (1880-1923)* (İstanbul: Kırmızı Kedi, 2013), 19, 28; Sabri Jeryes, *Tarih Al-Sohuniya 1862-1948* (Meraz Al-Abhas, Munazamat Al-Tahrir Al-Falastiniya, 1981), 71, 144.

modern Yahudi karşıtlığını karakterize eden Antisemitizmin sonucu, bu kez Ortodoks Doğu Avrupa'dan Yahudilerin sürülmesi olmuştu. Daha öncesinde Avrupa'nın doğusuna sığınan Yahudiler, buradan göç etmek zorunda kalmışlardı. Yahudilerin böylesine ciddi sürgünlerle karşı karşıya kalmaları, sebep sonuç ilişkisi bağlamında Antisemitizm ve Siyonizm doğrudan bağlantılıdır. Her ikisi ise bir araya gelerek, Yahudilerin Filistin'e göçüne zemin hazırlamıştır. Yani Avrupa'daki Yahudi toplumundaki bu korku ve umut gibi karmaşık hisler, göçteki en önemli motivasyon olmuştur. Korku, yaşadıkları devletlerde maruz kaldıkları baskıları; ümit ise, “vaat edilmiş kadim topraklar”a kavuşmayı ifade etmektedir.⁸⁵

Yahudi mirası ve Yahudilerin “dini” bakış açısıyla Siyonizm kelimesi, Kudüs'te Hz. Davut bin Süleyman'ın mezarının bulunduğu ve bugün Kudüs Kalesi'nin üzerinde yer aldığı dağa atıfta bulunan “siyon” kelimesinden esinlenerek ortaya çıkmıştır. “Siyonist Hareketi”nin dini inançları, tüm Filistin topraklarını kastederek Siyon'a geri dönme fikrinden kaynaklanmaktadır. Yahudilerin dini inançlarının temelinde, Siyon'a gitmek ve dünyayı yönetmek için ahir zamanda gelecek olan kurtarıcı Mesih'i beklemleri gerektiği gerçeği yatmaktadır. Dolayısıyla Yahudilerin bu dini inançları, Filistin'e dönmek ve yerleşmek için acele eden modern Siyonist Hareketinin fikirleriyle bağdaşmamaktadır. Böylece, Siyonist Hareketinin Yahudi dini boyutunu kullanarak Ortodoks Yahudi hahambaşılığının toplu geri dönüş fikrini yasaklamasından bile endişe etmediği anlaşılmaktadır.⁸⁶

Bu noktada belirtmek gerekir ki, Siyonist Hareketi'nin Filistin'e dönüşlerini teşvik ettiği Yahudilerin, daha önce “Kenan Toprakları”nda, yani Filistin'de bir süre ikamet etmiş olan İsraililerin ya da İbranilerin uzantıları olduğu söylentisi sık sık dile getirilmiştir. Ancak, tarihteki Yahudi göçleri hakkındaki gelişmeler takip edildiğinde, eski çağlarda Kenan topraklarında yaşayan Yahudiler ile bugün çoğunluğu Hazar Yahudilerinden gelen Yahudiler arasında doğrudan bir ilişki olmadığı anlaşılabılır. Hazarların Kuzey Kafkasya bölgelerinde yaşayanların bir kısmı Abbasi devleti döneminde Yahudiliği kabul etmiş ve akabinde Avrupa'nın çeşitli bölgelerine dağılmıştır. Dolayısıyla Siyonistlerin,

⁸⁵ Alkan, *Nili*, 22.

⁸⁶ Al-Meseri, “Mevsuat Al-Yahud”, 6/ 14.

İsrailoğulları ile olan bağları nedeniyle Yahudi halkı olarak diğer halklara kıyasla kanlarının saflığı ile ayrıldıkları iddiası da düşmektedir.⁸⁷

Öte yandan, Yahudilerin çoğu Avrupa toplumlarına entegre olmuştur ve birçoğu Kutsal Kitap'ta geçen "Siyon" kelimesinin sadece tüm insanlar için adalet ve doğruluk kuralının bir sembolü olduğuna inanmaya başladı. Ancak, Antisemitizm dalgasının ardından Siyonizm'in ortaya çıkması ve 1789 Fransız Devrimi'nden sonra artan milliyetçilik duygusu, Yahudi dininin mensuplarının "ulusal özgürlük" için istek duymasına neden oldu.⁸⁸

Yahudiler arasında özellikle 19. yüzyılda, -birçok milletin kazandığı bağımsızlığa şahit olduktan sonra- ulusal özgürlüğe duyulan ihtiyacın arttığını belirtmek gerekir. Aynı dönemde İsviçre ve Macaristan kurulmuş, Romanya, Sırbistan, Bulgaristan ve Karadağ gibi Balkan devletleri ile Yunanistan'ın ayrılması sağlanmıştır. İrlanda bile, İngiltere'den özgürlüğünü almak için istemeye tereddüt etmemiş, bunun karşılığında Ermeniler de Bulgaristan'ın gerçekleştiği ayrılmanın aynı yolundan geçmeyi istemiştir. Hatta İtalya ve Almanya arasında milliyetçilik bağı olmasaydı -bir süreliğine bile olsa- birlik sağlanamazdı.⁸⁹

Siyonizmin organize veya kurumsal boyutuna sahip ilk deneyimi, Hovevei Zion Hareketi'dir. Hovevei Zion ismi ise "Siyon Aşıkları" anlamına gelmektedir. Hareket; Çar II. Aleksander'ın suikastına katılmakla suçlanan Yahudilere karşı, Çarlık hükümeti tarafından yürütülen baskılara tepki olarak, 1881 yılında Rusya'daki Yahudi örgütleri ve gruplarından oluşmaya başladı.⁹⁰

Hovevei Zion Hareketinin kuruluşunda, Doğu Avrupa ülkelerine ve hatta Amerika Birleşik Devletleri'ne yayılmış, Hovevei Zion adını taşıyan ve Siyonist düşünceye inanan yaklaşık 55 Yahudi derneği ve örgütü yer almıştır. Siyonist düşünür Leon Pinsker (1821-1891), 1884 yılında Almanya'nın Katowice kentinde düzenlenen ilk konferansta Hareketin lideri olarak seçildi. Hareket, Yahudilerin Filistin'e göçünü ve yerleşmesini

⁸⁷ Zakrya Elsenwar, *Muhadarat fi Tarikh Al-Yahud ve Al-Harakah Al-Sohyoniya* (Filistin: Islamic University of Gaza, 2001), 25-26.

⁸⁸ Hasaan Halaak, *Mavkif Al-Davla Al-Osmaniya Min Al-Harakat Al-Sohyunia 1897-1909* (Beyrut: Dar Al-Nahdat Al-Arabiya, 1999), 43.

⁸⁹ Al-Khalidi, "Al-Siyonizm (1913)", 2-3.

⁹⁰ Öke, *Siyonizm ve Filistin Sorunu*, 32-33.

organize etmek için çalıştı ve 1881-1904 yılları arasında; ilk Yahudi göç dalgasını da desteklemeye ve finanse etmeye çalıştı.⁹¹

Ayrıca, 1882 yılında bir grup genç Yahudi'nin Hovevei Zion Hareketinden ayrılmasıyla ortaya çıkan Bilu Hareketi de Yahudilerin Filistin'e ilk göç ve yerleşim girişimlerinin desteklenmesi ve uygulanmasında önemli bir rol oynamıştır.⁹² Bilu Hareketinin çabaları tezin ilerleyen bölümlerinde daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Bu bağlamda belirtilmesi gereken husus, Osmanlı yetkililerinin Filistin'e yönelik planları olan, organize ya da yarı-organize Yahudi göçlerinin erkenden farkına varmış olduklarıdır. Zira Osmanlı, Filistin'e yapılan bu kontrolsüz göçlere karşı tedbirler almaya başlamıştır. Örneğin göç eden Yahudilerin -Osmanlı vatandaşı Yahudilerin bile- Filistin'de toprak satın almaları yasaklanmıştır. Bunun yanında hac için -yani Kudüs'ü ziyaret- Filistin'e girecek Yahudiler ise konsolosluklarından vize alma; Filistin'e girerken geri döneceklerine dair bir garanti olması adına para yatırmaları ve girişlerinden itibaren en geç 30 gün içinde Filistin'i terk etmek zorundalığı getirildi. Bu bağlamda Osmanlı Devleti'ni bahsi geçen tedbirlere sevk eden sebeplerin ilki olarak başına yeni bir milliyetçi mesele açmak istememesi gelmekteydi. İkincisi, Filistin'in Arap halkı da Yahudi göçlerine tepki göstermişti. Üçüncüsü, Filistin'in yerli Yahudileri "sefardim" (Sephardim veya Sephardic Jews), diğer ülkelerdeki Yahudilerden yardım almaktaydı. Doğu Avrupa'dakiler, bu göçlere karşı çıktılar.⁹³

Herhangi bir toplumdaki "milliyetçi hareketlere" duyulan endişeler söz konusu olduğunda, Siyonizm'in tanımının anlamı; sorunun boyutunu açıkça ortaya koymaktadır. Yahudi Ansiklopedisi'ne göre Siyonizm terimsel olarak şu şekilde tanımlanmaktadır: *"Yahudi halkının ulusal bir temelde ve kendine ait özel bir yuvada ayrılmasını amaçlayan Hareket; özellikle, 1896'da Theodor Herzl tarafından başlatılan ve o zamandan beri Yahudi tarihine hâkim olan, Yahudiler için (Filistin'de kamusal ve yasal olarak güvence altına alınmış bir yuva) arayan Hareketin modern biçimi."*⁹⁴

Siyonistler resmi olarak 1897'de, İsviçre'nin Basel kentinde "ulusal uyanış" adıyla düzenlenen Birinci Siyonist Kongre'de, "Yahudi sorununu" çözmeye yönelik bir çalışma

⁹¹ Joseph Schechtman, "Hovevei Zion", *Encyclopedia of Zionism and Israel* (New York: Herzel Press, ts.), 11/517; Mansur, "Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniyah ve Al-Esraeyliya", 15.

⁹² Hasan Akbaş, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Siyonizm Politikası* (Türkiye: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 56.

⁹³ Armaoğlu, *Filistin Meselesi ve Arap-İsrail Savaşları (1984-1988)*, 26.

⁹⁴ Grunwald, "Jewish Colonial Trust", 12/ 666.

başlattılar ve attıkları bu adımın başarıya ulaşabilmesi için, sömürgeci ülkeler tarafından kabul edilme ihtimali yüksek olup Filistin toprakları üzerinde bir Yahudi devletinin kurulmasını garanti altına alacak bir projeyi ortaya çıkartmayı hedeflediklerini belirttiler. Birinci Siyonist Kongre’de alınan en önemli kararlardan biri, Siyonist Teşkilat’ın kurulması ve Teodor Herzl’in bu teşkilata başkan olarak seçilmesidir. Ayrıca Yahudilerin Filistin’e göçünü ve temelli yerleşmesini desteklemek için kamuoyu önünde hareket etmeye de başlanması kararı bu kongrede alınmıştır. Uluslararası koşullar uygun olduğunda Yahudi devletini kurmak için gerekli altyapıyı hazırlamaya devam edilmesine de karar verilmiştir.⁹⁵

Açıklanması gereken bir diğer husus, Birinci Siyonist Kongre kararlarının önsözünde “Siyonist, Basel kararlarına inanan herkeştir” şeklindeki tanımdır. Aslında Siyonist kelimesine ilişkin bu ifade, Siyonist hareketin dini nitelikli bir hareket olduğu iddiasını ortadan kaldırır çünkü Siyonist Kongre’nin önsözüne göre Siyonist, Yahudi ya da Yahudi olmayan biri olabilir. Dolayısıyla Siyonistlerin ve “Siyonist Hareket”in, Yahudileri etrafında toplamak için dinlerinden faydalandığını ve kendi fikirlerine olan inançlarına derinleştirmek için dini bağlılıklarını kullandığı söylenebilir.⁹⁶

İşte aynı mantık, Siyonistlerin Yahudi ulusal devletini kurmak için Filistin’i seçmelerinde ısrarcı olmalarına yol açmıştır. Yalnızca Siyonistler için de değil; batı dünyası da Filistin ile alakalı tarihi, coğrafi ve siyasi birtakım emellere sahipti. Aynı zamanda bazı Siyonistler, Filistin’in kendilerine ait olabilmesi için Osmanlı’nın bölgeden uzaklaşması gerektiği kanaatindeydiler. Bu sebeple, devletin zayıf düştüğü ve kaosa sürüklendiği anları da birer fırsat olarak görüyorlardı.⁹⁷

Siyonistlerin projelerinin başlangıç aşamasıyla ilgili olarak; modern yazıların çoğu, Siyonistlerin Filistin’e alternatif olarak hedefledikleri başka bölgelerin de olduğunu belirtir. Kuzey Hicaz’daki Midyan toprakları, Mısır’daki Ariş ve Sina bölgesi, Libya’daki Yeşil Dağ, Arap Körfezi bölgesindeki Bahreyn ve El-Ahsa, Kıbrıs, Uganda, Arjantin, Adana, Rodos, Angola, Mozambik ve Kongo’ya yönelik yerleşme planları da yapılmaktaydı. “Siyonist Hareketi”, yerleşim planlarında -özellikle söz konusu Afrika olduğunda- ırkçı bir politika hedeflemiştir. Özellikle Herzl, Yahudiler için yerleşim yeri

⁹⁵ Vahdettin Engin, *Pazarlık* (İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2010), 61-62; Necib Al-Akiki, *Al-Mustaşrikoun* (Kahire: Dar Al-Maarif, 1965), 2/2: 572.

⁹⁶ Zakrya Elsenwar vd., *Dirasat fi Al-Kadih Al-Filistiniya* (Gaza: Dar Al-Arkam, 2014), 47.

⁹⁷ Alkan, *Nili*, 25.

kurmak için İngilizlerin uyguladığı emperyalist politikaları bir model olarak almıştır. Böylece Siyonistler ve İngilizler arasında, iki tarafın da çıkarlarına hizmet edecek bir amaç yeşermiştir.⁹⁸

Siyonistler, Siyonizm'e kattığı "vizyon" ve projeleri yürürlüğe koyarken gösterdiği çabalardan dolayı Herzl'i, Siyonist projenin sahibi olarak görmektedir. Ancak gerçek şu ki, 1897'ye -yani Birinci Siyonist Kongresi'ne- gelinceye kadar; Hovevei Zion, Bilu ve Lord Edmond James de Rothschild'in destekleri sayesinde Filistin'de 17 Siyonist yerleşim yeri vardı. Siyonistler, Herzl sayesinde değil; bahsi geçen isimler sayesinde Filistin'e giriş yapmayı başarmıştır. Açılan bu 17 yerleşim yeri, 1905 yılına kadar 25'e ulaşmıştır.

1905 yılı konu bağlamında öneme haizdir; zira Dünya Siyonist Teşkilatı, Filistin'de bir yerleşim merkezi kurma kararı alacaktır. 1905 yılından itibaren, bölgeye yapılan Yahudi göçleri hız kesmeden artacak, ardı arkası kesilmeyen bir sorun haline gelecektir. Tezimizin ilerleyen bölümlerinde detaylı bir şekilde ele alınacak Yahudi göçleri, bu tarihlerden itibaren hız kazanmıştır.⁹⁹

Herzl, kendisine verilmiş bu misyonla devletlerle bir pazarlık masasına oturma kararı almış ve teklifi önce Osmanlı'ya sunmuştur. 1896-1902 yılları arasında Sultan II. Abdülhamd'e Filistin'in akıbetiyle alakalı tekliflerde bulunmuştur. Bölgede bir müzakere yapılmasını istediğini dile getirmiş, doğal olarak bu teklifi reddedilmiştir. Herzl, Siyonistlerin amaçlarının büyük bir devletin dayanağı olmaksızın gerçekleşemeyeceğinin farkına vardığından, bu defa teklifi Almanya İmparatoru II. Wilhelm'e de 1898'de yapmak durumunda kalmıştır. Ancak bu görüşmeler de sonuçsuz kalmış, Herzl iki görüşmeden de eli boş ayrılmıştır.¹⁰⁰ Yine de mutsuzluğa kapılmayıp girişimlerini sürdürmüş; Rus Çarı, Papa, önemli Avrupalılarla ve bazı devletlerin bilinen siyasi isimleriyle karşılıklı temaslarda bulunmuştur.

Herzl, belirlediği "kıymetli" hedeflerine belki kendi döneminde ulaşamadı, ancak Yahudi meselesini, büyük devletlerin gündemindeki konuların ön sıralarına yerleştirmeyi başararak bu konuda önemli kararlar alınmasını sağlayabildi.¹⁰¹

⁹⁸ Âmin Mahmud, *Maşari Al-Estitan Al-Yahudi* (Aalam Al-Maarif, 1984), 137, 175.

⁹⁹ Jeryes, *Tarih Al-Sohuniya*, 134-135.

¹⁰⁰ Dursun Ali Bulut (ed.), *Osmanlı Dışişleri Nazırlığı'nın Hazırladığı Filistin Raporu-1918*, thk. Mustafa Kurdaş, çev. Timuçin Mercanoğlu (İstanbul: Yenidevir, 2017), 27; Engin, *Pazarlık*, 63, 87, 105.

¹⁰¹ Mansur, "Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniyah ve Al-Esraeyliya", 292.

Herzl'in ardından başkan olan Siyonist Hareketin liderleri, Filistin'deki Siyonist projeyi gerçekleştirmek için, Herzl'in bu ittifak arayışı fikrini devam ettirdiler. Siyonist Hareketin liderleri nüfuzlu Yahudi şahsiyetleri de ihmal etmeden Avrupalı büyük kapitalistlerle temas kurma fırsatını hiçbir zaman kaçırmadılar. Avrupalılarla koordinasyon kurma ve bir ittifak geliştirme çabası içinde olan Siyonist Hareket, genel olarak Avrupa'nın doğuya yönelik sömürgeci planlarına uygun projeler geliştirmeye çalışmıştır.¹⁰²

Öte yandan, Avrupa'daki büyük Yahudi kapitalistler, Yahudilerin Batı Avrupa bölgelerine akınını durdurmaları için Siyonistlerin Yahudileri -özellikle Doğu Avrupa'dan kaçanları- bölgeden uzaklaştırmasına destek oluyordu. Yahudi kapitalistlerin amacı Batı Avrupa'ya gelen Yahudilerin, bölgedeki küçük burjuvazi grubu ile rekabet etmesini önlemektir. Bu sayede kendi nüfuzları da tehlikeye girmeyecekti.¹⁰³

Siyonistler, "Şark Meselesi"ni de kendi çıkarları doğrultusunda kullanabileceklerinin pekâlâ farkındaydılar.¹⁰⁴ Bu sebeple zayıf gördükleri Osmanlı'ya karşı, 1882'de Mısır'ı işgal edip daha fazla toprağı ele geçirmek isteyen İngilizleri iyi bir fırsat görüyorlardı.¹⁰⁵ "Siyonist çıkarlar", Osmanlı'nın topraklarına göz diken Avrupalı devletlerin çıkarlarıyla örtüşüyordu. Dolayısıyla Filistin'deki çeşitli Yahudi ve Siyonist faaliyetleri desteklemek için Avrupalılar adeta bir seferberlik ilan etti. Hatta bu devletlerin Filistin'deki konsolosları, kendi vatandaşlarının koruma bahanesiyle Yahudiler adına bazı iç işlere müdahale etmeye başlamıştı.¹⁰⁶ Avrupalıların Osmanlı'ya dayattığı anlaşmalara göre Filistin'deki Yahudilere bazı kapitülasyonlar da tanınmıştı.¹⁰⁷

Avrupa'nın Siyonistlere en büyük desteğı, Siyonistlerin organize ettiğı göç ve yerleşim faaliyetlerini desteklemektir.¹⁰⁸ Ayrıca Avrupalılar, dolambaçlı yöntemlerle arazi satın

¹⁰² Babak Mayamey, "Zionism: A Critical Account 1897-1948, The Development of Israel and the Exodus of Palestine from A 'New Historian' Perspective", *Polis Journal* 4/Winter (2010), 3; Said Temraz, *Tard Al-Filastiniyyin fi Al-Fikr ve Al-Mumarasa Al-Sohuniya* (Gaza: Islamic University, Yüksek Lisans Tezi, 2013), 34, 37.

¹⁰³ Abdelvahaab Al-Kayali, *Tarih Filistin Al-Hadis* (Beyrut: Al-Mvssh Al-Arabiah Lildirasat ve Al-Naşir, 1990), 25.

¹⁰⁴ J. A. R. Marriott, "The Eastern Question an Historical Study in European Diplomacy" (Oxford University Press, 1917), 3.

¹⁰⁵ Ann William, *Britain and France in the Middle East and North Africa* (London: Macmillan pub Ltd, 1968), 42.

¹⁰⁶ Hinri Lavrense, *Al-Mamlakah Al-Mustahyilah; Faransa ve Takvin Al-Aalam*, çev. Başir Al-Subaeiu (Kahira: Sina Lilnaşr, 1997), 201.

¹⁰⁷ Harkyon Hatsiyuni, *Mismakey Hkonsolya Habritit, Huniversita Haivrit-Tik Suidy Al Yhudim Zarim*. F/22/790.

¹⁰⁸ Ben-Zvi, *Erets Yisrael*, 409; Halaak, *Mavkif Al-Davla Al-Osmaniya*, 42.

almak, özel okullar açmak ve yasaları delmek için kılıflar uydurmak gibi yerleşim gereksinimlerinin karşılanmasına yardımcı olup, Yahudi yerleşimine ivme kazandırmıştır.¹⁰⁹ Siyonistler 1882-1918 yılları arasındaki dönemde Filistin’de göç faaliyetleri yürütebilmiş ve birçok yerleşim yeri inşa edebilmiştir.¹¹⁰ Filistin’deki toprakları ele geçirebilmek için daha farklı yöntemler geliştirmişlerdir.¹¹¹ Bunlar da tezin ilerleyen kısımlarda daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Filistin’deki Yahudiler, “Yishuv” olarak bilinen ve tezin ilerleyen bölümlerinde de sık sık zikredilecek olan bir merkezi yönetim kurdular. Bu yönetim kurulu, Yahudilerin kamu işleriyle ilgileniyor; Yahudilerin bölgeye yerleşmelerine yardımcı oluyordu.¹¹² Ayrıca Yishuv’un, Yahudileri bazı tehlikelerden koruma konusunda sınıfta kaldığını, zaman zaman, kurulan nöbet yerlerinde gece nöbet tutsunlar diye Arap ve Çerkes bekçiler kiralamak zorunda kaldılar.¹¹³ Dahası, Yahudi göçlerinin başlangıcında birden fazla “güvenlik” veya “bekçilik” oluşumları kurma girişiminde bulunuldu ancak bunlar uzun sürmedi.¹¹⁴

Siyonistlerin 1904-1914 yılları arasında Filistin’e yaptıkları göçler, Yishuv’u birtakım tedbirler almaya itti. Bu kapsamda kuruluş biz dizi güvenlik tedbiri aldı ve eli silah tutan insanlar yetiştirmeye başladı. 1904-1914 yıllarını kapsayan bu ikinci göç dalgasında, gelenlerin çoğu; Rusya, Polonya ve Doğu Avrupa gibi bölgelerden geliyordu. Dolayısıyla “devrimlerin”, “silahlı çatışmaların” ve “ihtilallerin” yaşandığı coğrafyalardan buraya göç edecek insanlar, kolay bir şekilde silahlı savunmaya uyum sağlayabilecekti. İkinci dalga göçte gelen Yahudi gençlerin önderlik ettiği akıma Halutizm denmekteydi ve bu gençler hem “devrimci” hem de sosyalistti.¹¹⁵

¹⁰⁹ Harkyon Hatsiyuni, *F/22/790*.

¹¹⁰ Muhammad Al-Hazmavy, *Melkiyat Al-Arazi fi- Filistin 1918-1948* (Akka: Muasasat Al-Asvar, 1998), 76.

¹¹¹ Uri Avnery, *Tviat Hahafkaa; Hityayshvut Yhudit Varvit*, çev. Sharif Al-Barguti (Amman: Dar Al-Jalil lil Naşir, 1986), 103.

¹¹² Al-Meseri, “Mevsuat Al-Yahud”, 2: 208.

¹¹³ Ben-Yhuda- Shochat, *Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut*, 11-13.

¹¹⁴ Afsayim, Manahim, “Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniya”, 85; Ben-Yhuda - Shochat, *Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut*, 13-16.

¹¹⁵ Efsayim Dekel, *Pilut Manganon Hmeyda (Hasoei); Miyomano Shel Manhig Manganon Hmeyda Shel Hahagana* (Tel Aviv: Hidpasta Davar, 1953), 5.

1.2. Filistin’de Kurulan Heyetler ve İstihbarattaki Roller (1882-1914)

1831-1840 yılları arasındaki Mehmed Ali Paşa’nın Filistin’i işgal etmesiyle belirlenen yeni yönetimde; çok sayıda Katolik’in ve Protestan’ın, Kudüs başta olmak üzere Filistin’e girmesine izin verilmesi hasebiyle Avrupalıların dikkati, büyük ölçüde Filistin’e çekilmiştir.¹¹⁶

Bölgede Doğu Yahudilerinin ve Hristiyanların haklarına “saygı gösterilmesi” adına özel ayrıcalıklar verilmiş, yeni yerleşimciler için güvenlik tedbirleri alınmış ve Haçlıların Avrupa’dan Kudüs’ü ziyaret etmesine müsaade edilmiştir. Hristiyanlar ve Museviler bazı bölgelerde alınan vergi ve haraçlardan bile muaf tutulmuştur. Zamanında Osmanlı’nın Fransızlara verdiği kapitülasyonlarla benzer bir kapitülasyonu, Mehmed Ali Paşa Filistin’de Protestan misyonerlere ve Kudüs’te yaşamak isteyenlere vermiştir.¹¹⁷

Mısır’daki yönetimin Filistin’e armağan ettiği en ciddi sorun ise, Mehmed Ali Paşa’nın Avrupalılara verdiği konsolosluk açma izniydi. Sonrasında da Avrupa konsoloslukları Filistin’de kalmaya devam etmişti. Misyonerlerin dini faaliyetlerinin genişlemesine izin verilmiş ve kurumları resmi olarak tanınmıştı. Tüm bu politikalar, sömürgeci güçlerin Filistin’e; siyasi, dini ve kültürel bakımdan nüfuz etmesinin önünü açmıştı.¹¹⁸

Siyonist fikri taşıyan Yahudiler ile büyük sömürgeci güçler arasında ciddi bir yakınlaşmanın ortaya çıktığı görülmüştü. Yahudiler, o dönemde en önemli sömürgeci güç olan İngiltere ile ilişkilerini geliştirmeye özen göstermişti. Özellikle kendi çıkarlarını desteklemeleri amacıyla İngilizlerin sömürgecilik ve diğer halkların kaderlerini belirleme siyasetlerinden yararlanmışlardı. İngiltere’nin 1882’de Mısır’ı işgal etmesi ve Filistin ile Şam’ı kontrol altına alabilmek için Fransa’yla sömürgecilik yarışına girmesinin ardından, Siyonistler ile İngiltere arasındaki ilişkiler birer gelişmeye sahne olmuştur.¹¹⁹

1.2.1. Filistin’deki Yabancı Konsolosluklar Meselesi

Konsolosluk sistemi, Mehmed Ali Paşa’nın Şam’daki egemenliği döneminin sonunda, Şam ve Filistin’de ortaya çıkmaya başlamıştı. Bu dönemde kurulan yabancı temsilciliklerin ve misyonerlik faaliyetleri yapan kurumların sayılarının giderek artması;

¹¹⁶ Raphael Werblowsky, *Jerusalem in the Mind of Western World 1800-1948* (Westport: Preegar Publisher, 1997), 141.

¹¹⁷ Mervan Abu Şamala, *Al-Estratijiya Al-Sohuniya Tijah Mdynat Al-Kudüs 1897-1948* (Al-Jamieah Al-Aaslamiah, Gaza, Risalah Majistir, 2012), 71.

¹¹⁸ Ben-Zvi, *Erets Yisrael*, 332.

¹¹⁹ William, *Britain and France in the Middle East*, 42.

konsolosluk sisteminin ortaya çıkışıyla kapitülasyonların uygulanması ile aynı zamana denk gelmekteydi. Zira konsolosluklar, kendilerinde Osmanlı'nın verdiği imtiyazları denetleme yetkisi görmekteydi.¹²⁰ Bütün bu gelişmeler, Avrupa kamuoyunun kutsal topraklara olan ilgisinin arttığı bir vakitte cereyan etmiş oluyordu. Dolayısıyla Filistin, 19. yüzyılda emperyalist Avrupa ülkelerinin çıkarlarına, daha doğrusu “Doğu Sorunu” olarak adlandırılan muhalefetle karşı karşıya kalıyordu.¹²¹

Bu başlıkta özellikle İngiltere, Fransa, Rusya ve Almanya gibi önemli devletlerin konsolosluklarının Filistin üzerindeki faaliyetlerine değinilmektedir. Her bir konsolosluğun faaliyetlerine dair yürütülen tartışmaların kapsamı, konsolosluğun Filistin'deki rolünün boyutu ile ilişkilidir. Tezin odaklandığı konsoloslukların faaliyetleri ise Osmanlı iç işlerine müdahale ve Filistin hakkında istihbarat toplama meseleleriyle ilgilidir.

1830 yılından itibaren Filistin'de kurulan Avrupalı devletlere ait konsolosluklar başlangıçta ticari konulara odaklanmıştır. Fakat daha sonra ülkedeki vatandaşlarını koruma bahanesiyle ülkenin iç işlerine müdahale etmeye dönüşen bir yapı halini almıştır.¹²² Mehmed Ali Paşa döneminin sonlarında Akka, Hayfa ve Yafa'da İngiltere, Fransa ve Rusya'nın her birine ait konsolosluk üç tane bürosu açılmıştır.

William Tanner Young (1838-1846) 1838 yılında, Kudüs'teki İngiliz konsolosluğuna atanana kadar Kudüs'te Avrupalı bir konsolosluk yoktu.¹²³ Kudüs'te İngiliz Başkonsolosluğu kurulmadan önce; Akka, Hayfa, Jaffa ve Safed'deki konsolosluk temsilcileri Beyrut'taki İngiliz Başkonsolosluğu'na bağlıydı. Kudüs'te bir İngiliz Başkonsolosluğu'nun kurulmasının en önemli nedenlerinden biri, İngilizlerin bu hassas bölgedeki çıkarlarının korunmasını sağlamak amacıyla Filistin'de bir tampon bölge oluşturma isteğiydi.¹²⁴

İngiltere'nin ardından Kudüs'te; 1842'de Prusya konsolosluğu, 1843'te Fransız konsolosluğu, 1843 İtalyan (Sardunya) konsolosluğu, 1844'te Amerikan konsolosluğu ve 1849'da Avusturya konsolosluğu açılmıştı. Ayrıca, Kudüs'te daha fazla Avrupa

¹²⁰ Abdülaziz Awad, “Mutasarifeyat Al-Kudüs Awakhir Al-Ahid Al-Osmani” 4 (1971), 127.

¹²¹ Alexander Scholch, “Britain in Palestine 1838-1882, The Roots of the Balfour Policy”, *Journal of Palestine Studies* 22/1 (1992), 41.

¹²² Subhi Almuhamasani, *Al-Avdaa Al-Taşriya fi Al-Bilad Al-Arabiya* (Beyrut: Dar Aleilm Lilmalayin, 1965), 186-187.

¹²³ Ben-Zvi, *Erets Yisrael*, 332.

¹²⁴ Abdullatif Tibawi, *British Interests in Palestine 1800–1901* (London: McMillan, 1961), 31-32.

konsolosluğunun açılması, Hristiyan din adamlarının ve tanınmış kimselerin “Kutsal Topraklar”ı ziyaret etmesine devam etmelerine yol açmıştır.¹²⁵

Ayrıca, Avrupa Devletlerini Kudüs’te konsolosluk açmaya teşvik eden önemli etkenlerden bir diğeri, Kudüs’ün Hristiyan dünyasındaki kutsal mevkii ve Avrupalı Yahudilerin Kudüs’e olan bağlılıklarından dolayı Kudüs’e hacca gitmesidir. Üstelik Avrupa’daki Yahudilerin maruz kaldığı zor koşullar, Yahudilerin “Filistin’e dönmesi ve Filistin’de Yahudiler için bir vatan kurulması” düşüncesini uyandırmıştır.¹²⁶

Avrupalı devletler; bölgedeki gayrimüslimlerin ekonomik, dini ve sosyal çıkarlarını korumak için Filistin’deki konsolosluklarını etkin bir şekilde kullanmıştır. Bununla birlikte konsoloslarının kendi çıkarlarına hizmet etmesi amacıyla bölgenin iç işlerine karışmasını teşvik etmişlerdir.¹²⁷ İngiliz Konsolosluğu gibi bazı konsolosluklar, Filistin’e gelen Yahudilerin İngiliz himayesinden yararlanmasına imkân tanımıştır. İkamet eden Yahudilere, devlet; vergilerinden muafiyet ve Konsolosluk Mahkemesi’nde yargılanma imkânı gibi özel ayrıcalıklar tanımıştır.¹²⁸

Fransız Konsolosluğu gibi diğer konsolosluklar ise 1882-1914 yılları arasında toprak satın almak ya da Yahudilerin toprak satın almasını ve işlenmesine yardım etmek, bölgedeki Fransız varlığını desteklemek üzere dini merkezler kurmak ve bölgedeki dini faaliyetleri gerçekleştirmek gibi alanlara yoğunlaşmıştır.¹²⁹

Avrupa konsoloslarının büyük çabalarına rağmen toplumdaki etkileri sınırlı kalmıştır. Ancak yine de bölgedeki faaliyetleri devam etmiştir. Fransız konsoloslar; Kudüs, Nablus, Yafa ve Hayfa gibi önemli Filistin şehirlerini ziyaret etmede ve hatta halkın dini kutlamalarına ve siyasi etkinliklerine katılma noktasında gayret etmişlerdir.¹³⁰ Örneğin, 1870 yılında Fransız konsolosu belediye meclisi seçim törenine katılmak üzere Nablus şehrine davet edildiğinde, şehir onun gelişini kutlamak için süslenmiştir.¹³¹

Alman Konsolosluğu, Kudüs’teki Yahudilerin; ekonomik, kültürel ve sosyal durumlarının iyileştirilmesine yönelik çabalarda öncü bir konuma sahipti. Konsolosluk ve Alman Dışişleri Bakanlığı arasında bu çabaların önemine, Yahudileri koruma ve

¹²⁵ Şoleş, *Tahavulat Jidrih fi Filastin*, 61.

¹²⁶ Öke, *Siyonizm ve Filistin Sorunu*, 19, 28; Halaak, *Mavkif Al-Davla Al-Osmaniya*, 54-55.

¹²⁷ Lavrense, *Al-Mamlakah Al-Mustahyilah*, 201.

¹²⁸ Harkyon Hatsiyuni, *F/22/790*.

¹²⁹ *Şeriat Mahkemesi Dosyaları- Akka, Dosya NO. (4)*, 21.

¹³⁰ *Belediye Sicili- Nablus. Dosya NO. (21)*, 31.

¹³¹ *Belediye Sicili- Nablus. Dosya NO. (19)*, 19.

onlarla ilgilenme rolüne vurgu yapan mesajların var olduğu bilinmektedir.¹³² Siyonist Arşiv, Alman konsoloslarının Yahudi çıkarlarına hizmet edebilecek çalışmalar yaptığıyla alakalı belgelere de sahiptir.¹³³ Örneğin Alman Konsolos Bayham'ın 1872 yılına kadarki süreçte yaptığı faaliyetlerden söz edilebilir. Bayham, Filistin'deki Yahudilerin ekonomik, sosyal ve kültürel koşullarını daha da iyileştirmek için büyük çaba sarf etmiştir. Ayrıca Bayham, Alman Dışişleri Bakanlığı'na bir mesaj göndererek Yahudileri koruma çabalarının önemini anlatmıştır.¹³⁴

Almanların 1869 yılındayken bile Filistin'de ekonomi ve misyonerlik görevini yürütecek bir koloni kurma eğiliminde oldukları anlaşılmaktadır. Osmanlı yetkilileri, Hayfa'daki Alman Konsolos yardımcısı Zepbos'un, Almanların dini önderlerinin Filistin'i kolonileştirmeye ikna etmek için harekete geçtiğini fark etmiştir. Buna karşılık Osmanlı, Hayfa kadısının kararıyla Almanlara toprak satışını yasaklama konusunda harekete geçmiş ve yasağı Babî'î'den Almanlara bir yasak bildirilmiştir.¹³⁵

Zepbolar Hayfa'daki bazı toprakları gayrimeşru yollarla ele geçirmiştir. Zepbos, Danimarkalı mühendis Loyued ile iş birliği yaparak Filistin'deki ilk Alman kolonilerini kurmayı başarmıştır. Hayfa'daki Karmel Dağı'nın eteğinde kurulan kolonide evler, okul ve ibadet yeri bulunmaktaydı. Koloninin adı "Deutsche Kolonie" (Alman Kolonisi)dir. Deutsche Kolonie'nin girişinde, Almanca yazılmış bir Yahudi atasözüyle süslenmiş olması dikkat çekicidir: "Seni unutursam gözlerim beni unutur, ey Kudüs."¹³⁶

Yafa'daki şeriyet sicillerinde ise Kudüs'teki Alman Başkonsolosu Von Muench Hausen (1873-1881) aleyhine birkaç şikâyet bulunmaktadır. Söz konusu şikâyetler, Alman konsolosunun yasadışı satış yöntemleriyle Yahudilere toprak aktarma çabalarıyla ilgilidir. Konsolos bunu başarmak için mevcut izinlerinin yanı sıra yerel yetkililerle olan ilişki ağını da kullanmıştır.¹³⁷

Genelde Alman konsoloslar, Filistin'deki kendi vatandaşları başta olmak üzere yabancı uyruklu vatandaşlarla ilgili gelişmeleri de takip ettikleri anlaşıyor. Almanya'nın Kudüs Başkonsolosu Friedrich Rozen (1899-1902), 1901 yılında ülkesinin Dışişleri

¹³² Harkyon Hatsiyuni, *F.O. 232/190. November. 1861. 20.*

¹³³ Harkyon Hatsiyuni, *F.O. 232/190.*

¹³⁴ Harkyon Hatsiyuni, *F.O. 232/197. Marsh 3. 1861. 20, 20.*

¹³⁵ *Şeriat Mahkemesi Dosyaları- Hayfa, Dosya NO. (4), 36.*

¹³⁶ Ali Mahafza, *Al-Mustaamarat Al-Almaniya fi Filistin; Dirasat fi Tarih ve Asaar Filistin*, ed. Şavgi Şaas (Halap: Al-Munazma Al-Arabiya Litarbiya ve Al-Sakafa ve Al-Olum, 1984), 107.

¹³⁷ *Şeriat Mahkemesi Dosyaları- Yafa, Dosya NO. (116), 52.*

Bakanlığı'na bir mektup göndererek şunları ifade etmiştir: “Kudüs'teki Rus Başkonsolosu ve Fransız Başkonsolosu gibi meslektaşlarımdan öğrendiğim bilgi ve gözlemler, Filistin'de Alman vatandaşı olmayan yabancıların Almanya'nın Şam Vilayeti ve Filistin'deki insanlara yardım etmeye hazır olduğuna inandıklarını göstermiştir.”¹³⁸

İstanbul'daki Alman Büyükelçiliği bile Yahudilerin Filistin'de ikamet etmeleri ve orada mülk sahibi olmaları için büyük bir çaba sarf etmiştir. Büyükelçilik, 1901 yılında kendi Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği bir mektupta şu ifadelere yer vermiştir: “Büyükelçilik, tek başına seyahat eden Alman-Yahudi tebaasına karşı herhangi bir engel teşkil etmemeyi taahhüt etmektedir. Alman vatandaşı Yahudiler, kalabalıklar halinde göç etmedikleri sürece zaman kısıtlaması olmadan Filistin'de ikamet ve yerleşim hakkı talep etmelidir.”¹³⁹

Konsolosluk, 1901 yılında Alman Yahudilerinin “Alman Yahudi Yardımlaşma Derneği” adı altında kurulan derneği desteklenmesinde önemli bir rol üstlenmiştir. Derneğin 18 Nisan 1912'deki temel atma törenine Hayfa Konsolos Yardımcısı El-Her Lemotved Hardegg de katılmıştır. (Hardegg; Şam Alman Konsolosu Levenitefeled'in büyük babasıdır).¹⁴⁰ Dernek, Dünya Siyonist Örgütü'nün “Technion” olarak bilinen Hayfa Uygulamalı Bilimler Yüksek Enstitüsü'nü kurmasına yardımcı olmuştur. Hayfa'daki şer'i sicillere göre, yerel vatandaşlar Technion enstitüsünün faaliyetlerine, sağlığa zarar verebileceği endişesiyle itiraz etmişlerdir.¹⁴¹

Genel olarak Filistin'deki Avrupalı konsoloslar, konsolosluk işleriyle alâkalı olarak o dönemdeki alışılmış rollerin ötesine geçen faaliyetlere imza atmıştır. Konsolosluklar ve dolayısıyla konsoloslar, adeta Osmanlı Devleti'ne karşı gizli faaliyetleri üstlenebilecek duruma gelmişlerdi. Kısacası konsoloslar, Osmanlı Devleti'nin aleyhine kendi çıkarlarını temin etme amacındaki Siyonistlerin her türlü hedeflerine yönelik destekleri vermişlerdir.

1.2.1.1. Osmanlı'nın İç İşlerine Müdahale Çabaları

Avrupalı ülkeler, Filistin'in kendi içindeki anlaşmazlıklardan faydalanma konusunda kendi aralarında adeta yarışmıştır. Böylece Filistin'de meydana gelebilecek herhangi bir huzursuzluğu fırsat bilip, kendi lehlerine sonuçlanacak bir şekilde kullanmak istemiştir.

¹³⁸ Harkyon Hatsiyuni, F.O 7/3/1900.

¹³⁹ Harkyon Hatsiyuni, Hismakey Hkonsolya Hagermanit. F/226/429.

¹⁴⁰ Kevser Terzioğlu, *Filistin'de Alman Kolonizasyonu (1883-1914)* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2013), 70.

¹⁴¹ *Şeriat Mahkemesi Dosyaları- Hayfa, Dosya NO. (168), 162.*

Osmanlı'nın zor günler geçirmesi, Avrupalı konsolosların Yahudi göçüne ve yerleşim hareketine destek vermelerini kolaylaştırmış; hatta bunlara yardımcı olmuştur.¹⁴²

Avrupa konsoloslarının faaliyetleri Filistin'de kimseden gizli yapılmamış; aksine kabul edilemez müdahaleleri, kendi vatandaşlarının ve Yahudilerin menfaatlerinin Filistin'de iç çekişmelere neden olmasına rağmen desteklemiştir. Bu durum zaman içinde Müslüman halkın öfkesine yol açmıştır. Konsolosların bölgedeki bu faaliyetleri; ait oldukları ülkelerin çıkarlarını korumak, Hristiyan azınlıklarını desteklemek ve Filistin'deki Yahudilere yardımda bulunmak gibi amaçları taşımaktaydı.¹⁴³

Kudüs'teki ilk İngiliz konsolosu William Young kısa sürede konsoloslukunu genel konsoloslukla dönüştürmek için çalışmış ve çalışmalarının kapsamına Filistin'deki Yahudilerin korunmasını da dahil etmiştir. Konsolos, Kudüs valisine İngiliz konsoloslukunun Filistin'deki Yahudi vatandaşları korumaktan askeri ve siyasi olarak sorumlu olduğuna dair bir mektup göndermiştir. Mektupta ayrıca kadıların yargılanan Yahudilere, İngiliz Konsoloslukunun tebaası olarak muamele etmeleri gerektiği de açıkça belirtilmiştir.¹⁴⁴

Benzer bir mektup İngiliz Dışişleri Bakanı Palmerston tarafından 11 Ağustos 1840 yılında İstanbul'daki büyükelçiye de yazılmıştır. Mektup, Filistin'de bir Yahudi varlığının kurulmasının en önemli İngiliz sempatizanı Lord Shaftesburey ile görüşmesinin ardından gönderilmiştir. Mektupta şunlar geçmektedir:

“Şu anda Avrupa'ya dağılmış Yahudiler arasında Filistin'e yurduna dönüş zamanlarının yaklaştığına dair güçlü bir inanç var. Padişahın, Yahudileri Filistin'de istikrara dönmeye teşvik etmesi önemlidir. Çünkü getirdikleri zenginlik sultanın zenginliğini artıracaktır. Yahudi halkı bir karar, koruma veya halktan gelen davetle geri dönerse Filistin'deki varlıkları, Mehmed Ali'nin veya varislerinden herhangi birinin herhangi bir kötü planına karşı bir emniyet sağlayıcı hale gelecektir. Ekselanslarına, Osmanlı hükümetini Avrupa'daki Yahudileri Filistin'e dönmeye teşvik etmek için çok çalışmalarını söylemeliyim”.¹⁴⁵

¹⁴² Al-Waari, *Davr Al-Kunsuliat Al-Ajnabiya*, 34-35.

¹⁴³ Eadil Manae, *Tarih Filistin Al-Siyasi fi Avahir Al-Aahid Al-Osmani 1700-1918* (Beyrut: Merkez Al-Dirasat Al-Filistiniya, 1999), 155-160.

¹⁴⁴ Mazar Ben Yamin, *Prakim Btoldot Hahityayshvut Birushalayim* (Israel: Parsumim Shel Yar Yitskhak Ben-Zvi, 1983), 269.

¹⁴⁵ Malaf Vasayik Filistin, *Majmueat Vasayik Filistin ve Avrak Kaassah Bial-Kadiat Al-Filistiniya* (Beyrut: Vizarat Al-İrşad Al-Kavmi, 1969), 1/49.

Şubat 1884 yılında yayınlanan bir İngiliz belgesi, 1839 yılında İngiliz hükümeti tarafından Kudüs'teki İngiliz Konsolos Yardımcısı'na verilen talimatları açık bir şekilde anlatmaktadır. Mektupta şöyle yazmaktadır: “Genel olarak Yahudilere koruma sağlamak İngiliz konsolosun görevlerinden biri olmuştur.” 1841’de şu talimatlar alınmıştır: “Konsolos yardımcısı, bölgedeki Yahudilere uygulanan her türlü baskı ve adaletsizlikler hakkında İstanbul’daki büyükelçiliğini haberdar etmesi için bilgilendirildi!”¹⁴⁶

1843’te İngiltere’nin İstanbul’daki büyükelçisi Caning’e, Hollanda’nın istediğine göre Şam’da ve Hollanda konsolosluğu olmayan yerlerde ikamet eden Hollanda Krallığı’nın tüm vatandaşlarını koruma talebi doğrultusunda Şam’daki başkonsolosuna devretmeyi kabul ettiği bildirilmiştir.¹⁴⁷ İngiliz Konsolosluğu Filistin’deki Hristiyan dini kurumlarının varlığını, toplumsal bir yapı arz ettiği ve sivil bileşenlerinden olduğu için kolay bir giriş kapısı olarak görmüştür. 1845’te Kudüs’te bir Protestan kilisesinin açılması için onay alıncaya kadar İstanbul’daki büyükelçilikler vasıtası ile Osmanlı hükümetine bu konuda baskı yapmıştır.¹⁴⁸

Avrupalı devletlere ait konsolosluklar, Yahudiler için yerleşim bölgelerinin kurulmasının önünü açmak amacıyla faaliyetlere başlamıştır. İngiliz Konsolosluğu da Yahudiler için tarımsal yerleşimlerin kurulması fikrini desteklemiştir. Aralık 1857’de Filistin Keşif Fonu Genel Komitesi üyesi olan İngiliz Konsolosu James Finn (1846-1864), İngiliz Dışişleri Bakanlığı’na bir rapor sunmuş; raporda İngiliz hükümetinin Yahudilere gerekli bakım ve korumayı sağlamak ve yerleşim birimlerindeki yerleşimcilerin kurulmasına hazırlanmak amacıyla Filistin’de Yahudiler için büyük tarımsal yerleşimlerin kurulmasını onaylamasını önermiştir.¹⁴⁹

İngiliz konsolosları daha da öteye giderek toprak alım satım işlemlerine müdahale etmeye ve denetlemeye başlamıştır. Bu yönüyle İngilizler, Filistin topraklarının Yahudilere satışını kolaylaştırmada daha tehlikeli bir rol üstlenmeye çalışmış, İngiliz Konsolosu Temple Moore (1863-1890) amaçları doğrultusunda Yahudilerin Filistinlilerden toprak satın almasına yardım etmek olan Filistin’deki İngiliz Kilisesi Misyonerler Cemiyeti’ni kurma girişimlerine başlamıştır.¹⁵⁰

¹⁴⁶ “Al-Arz Kaifa Daet”, haz. Al-Jazeera TV, *Arşifohum ve Tarikhuna*.

¹⁴⁷ “Al-Arz Kaifa Daet”.

¹⁴⁸ Ben-Zvi, *Erets Yisrael*, 332.

¹⁴⁹ Ben-Zvi, *Erets Yisrael*, 409.

¹⁵⁰ Harkyon Hatsiyuni, *F/22/790*.

Aynı bağlamda Fransa da Filistin'e düzenlenecek gizli Yahudi göçünü kolaylaştırmada önemli bir rol oynamıştır. Fransa hükümeti, Fransızlar ve Fransız olmasına bakılmaksızın Yahudiler arasında eşitlik sağlayan birtakım düzenlemeler yapmış olduğunu, Yahudilerin Fransız vatandaşı olarak sayılacağını duyurmuştur. Bu düzenlemelerin asıl hedefi Osmanlı himayesindeki Filistin topraklarına Fransız pasaportu ile girip Filistin'de yerleşimi ve yaşamayı sağlamaktır. Yahudiler, bu planları Fransız hükümetiyle takip edecek bir Yahudi konseyi kurması için Fransa'ya da baskı yapmışlardır.¹⁵¹

20. yüzyılın başlarında Yafa Bölgesi'nde Yahudiler ve diğer gayrimüslimler arasındaki taşınmaz mal satışının arttığı fark edilmiştir. Çeşitli belgeler, yabancı ülke konsoloslarının Filistinli halkla ticari ilişkiler kurarak arazi ve gayrimenkul ediniminde faaliyet göstermiş olduğunu ortaya çıkartmaktadır. Hayfa'daki İngiliz konsolos yardımcısı Petrusheli'nin bir toprak tüccarına dönüştüğü ve köylülere borç para vererek ve karşılığında belge veya ipotek almak suretiyle onlarla iyi ilişkiler kurması buna tipik örnektir. Bu da geniş arazilerin mülkiyetinin Yahudilere ve diğer gayrimüslimlere devredilmesine katkı sağlayan faaliyetler arasında yer alması anlamına gelir.¹⁵²

İngiltere, Fransa-Rusya arasındaki sömürge rekabetinden yararlanarak asıl ilgi alanı ticari faaliyetlere yönelik olmasına rağmen Filistin'de siyasi etkisini de göstermiştir. Ancak bunu yaparken Hristiyanlığa yönelik isteklerde kutsal topraklardaki varlığını sağlamlaştırmanın da yollarını aramıştır. Bu da Hindistan'a kadar uzayan ekonomik varlığını korumayı garanti altına almasıyla olacaktı.¹⁵³

Siyonist hareketin 1897'deki Basel Kongresi'ndeki siyasi açıklaması, Siyonistlerin "dönüş rüyası"nın peşinde olduklarının vurgulamasının ardından İngilizlerin Filistin'deki Siyonistlere yakınlık duymalarına ve bunun gelişmesine katkıda bulunmuştur. Sonuçları itibarıyla Birinci Siyonist Kongre'den Birinci Dünya Savaşı'na kadar Filistin'deki İngiliz faaliyetleri gelişmiştir.¹⁵⁴

Filistin'deki İngiliz konsoloslugu 19. yüzyılın sonlarında Kudüs, Yafa ve Hayfa'da postaneler açmıştır, ardından Avrupa konsolosluklarının sayısı da artmıştır.¹⁵⁵ Açılan postaneler, 1914'te Osmanlı yetkilileri tarafından kapatılmıştır. Siyonistlerin bu

¹⁵¹ Halaak, *Mavkif Al-Davla Al-Osmaniya*, 42.

¹⁵² Al-Waari, *Davr Al-Kunsuliat Al-Ajnabiya*, 143.

¹⁵³ Norman Bentwich, *England in Palestine* (London, 1932), 2.

¹⁵⁴ Al-Akiki, *Al-Mustashrikoun*, 2/572.

¹⁵⁵ Nadir Abu Al-Jabin, *Tarih Filistin fi Tavabi Al-Barid* (Bayrut: Muasasat Al-Dirasat Al-Filistiniya, 2001), 10.

postanelere çok fazla ihtiyacı olmuştur. Siyonistler, daha güvenli oldukları için Osmanlı postaneleri yerine İngiliz postanelerini kullanmayı tercih etmişlerdi.¹⁵⁶

Bahsettiğimiz bilgiler ışığında Avrupalı Devletlerin konsoloslarının Osmanlı iç meselelerine kolayca müdahale edebildikleri anlaşılmaktadır. Özellikle konsolosluklarının konumunu güçlenmesi ve bölgedeki diplomatların otoritesinin artması, müdahalelerini kolaylaştırmıştır.

1.2.1.2. İstihbarat Toplama Faaliyetleri

Söz konusu amaç bir bölgeyi kontrol altına almak olduğunda yapılması gereken ilk şey, şüphesiz bölge hakkında geniş çaplı bir bilgiye erişmektir. Kontrol altına alınmaya çalışılan bölgenin fiziki ve sosyal yapısına dair alınan bilgiler, bölgede etkin bir konuma gelebilmek adına büyük bir öneme haizdir. Filistin de ister Osmanlı egemenliğinde olsun ister Yahudilerin egemenliğinde olsun tarih boyunca kontrol altına alınmak istenen bölgelerin başında gelmiştir. Yahudiler, Filistin'e dini ve tarihi açıdan bağlıdırlar. Aynı dini ve tarihi bağları, Müslümanlar ve Hristiyanlar için de geçerlidir.

Yahudiler, bu hayallerini gerçekleştirmek amacıyla Avrupa'nın gücünden faydalanmaya çalışmıştır. Bunun için Siyonist Yahudiler, Kırım Savaşı'ndan sonraki süreçte (1853-1856) Avrupalı çevrelerle hareket etmeye başlamışlardır. Dolayısıyla Avrupa'nın Filistin'deki etkisi geniş ölçüde artmıştır. Siyonistler, Avrupalıların dikkatlerini -özellikle İngilizlerinkini- Filistin'e çevirmek için konsoloslarından yararlanmayı başarmıştır.¹⁵⁷

İngiliz Konsoloslugu, yabancı uyruklu vatandaşları koruma bahanesiyle Rus Yahudileri için dosyalar hazırlamış, sayılarını kaydetmiş ve kendi kayıtlarına geçirmiştir. Bu durumu fark eden Osmanlı hükümeti gerçekleşme ihtimali bulunan protesto veya isyanlara karşı tedbir almasının ardından, İngiliz Konsoloslugu'nun Osmanlıların turizm ve iş bahanesiyle Filistin'i ziyaret ettikten sonra ülkelerine geri dönemeyen Rus Yahudilerinin sorumluluğunu üstlenmesine izin vermeyi reddettiğini açıklamıştır.¹⁵⁸

İngiliz Konsoloslugu, Yahudilere İngiliz vatandaşlığı ve Filistin'e ikamet etme hakkı tanımıştır.¹⁵⁹ Bahsi geçen kapsamda çeşitli yollardan Filistin'e göç edebilen ve konsolosluk koruması alabilen Yahudiler hakkında çeşitli şikâyet mevcuttu: Hırsızlık, kız

¹⁵⁶ Jotman Yhoshua, Vaakhai, "Erets Yisrael", *Hentsiklopedya Haivrit* (Jerusalem: Hifra, 1980), 6/980.

¹⁵⁷ Al-Waari, *Davr Al-Kunsuliaat Al-Ajnabiya*, 37.

¹⁵⁸ Harkyon Hatsiyuni, *Mismakey Hkonsolya Habritit, Huniversita Haivrit-Tik Suidy Al Yhudim Zarim. F1882/22/790.*

¹⁵⁹ Al-Waari, *Davr Al-Kunsuliaat Al-Ajnabiya*, 108.

öğrencilerin taciz ve aşağılanması olayları da kayıtlara geçmişti. Bu, onların güvenlik ve bilgi konuları ile ilgili çalışmaları yürütme ve Osmanlı yetkililerinin gözünden saklanma konusunda oldukça yetenekli olduklarını gösteriyordu. Belgeler arasında, İngiltere'ye bağımlılık kampanyasından başka, ikamet süresi dolan bir Rus Yahudi'sinin ülkede kaybolduğuna dair bir rapor da vardı.¹⁶⁰

Kudüs'teki İngiliz Konsolosluğu, erken tarihlerden itibaren Filistin'i araştırmaya gelen Yahudilerin girişini kolaylaştırma konusunda çaba sarf etmiştir. Özellikle, 19. yüzyılın sonlarından itibaren batıda yayılmaya başlayan Siyonist çağrıya ve Yahudilerin amaçlarına hizmet etmeleri için yaşama ve ikamet nedenleri dahi kolaylaştırılmıştır. Konsolosluk kendisine, Osmanlı üzerindeki nüfuzunu kolaylaştırabilmek için sahibinin İngiliz Konsolosluğu'nun koruması altında olduğunu kanıtlayan sertifikalar vermiştir.¹⁶¹ İkinci İngiliz Başkonsolosu James Finn'in (1846-1863) konsolosluk yetkisini aşarak, Filistin'de iskân etmeye yarayacak bilgi toplamakla meşgul olması da dikkat çekicidir. Raporlarında toplumsal çatışmalara, kimlik eğilimlerine ve dini gerilimlere odaklanmış, farklı aşiretlerin aralarındaki lehçe ve kıyafet farklılıkları ile kullandıkları savaş atlarının renklerini bile içeren bilgileri ayrıntıları ile gerekli kurumlara ulaştırmıştır. Bu bilgileri yerli ve yabancı ajanlar ile toplamış, kitabında her birinin önemine değinerek, “Ülke genelindeki koşullar ve nüfusun herhangi bir hareketi hakkında tam ve doğru bilgiye sahip olmam doğru ve yerindeydi.” ifadeleri yer almaktadır. “Bunu başarmak ve konsolosluğumuzun kapsadığı bu geniş alanı denetleyebilmek için, acentelerin düzgün bir şekilde dağıtılması gerekiyordu” diye eklemiştir.¹⁶²

Üçüncü İngiliz Başkonsolosu Noel Temple Moore (1863-1890) da Yahudilerin Filistin'i yakından tanımalarına ve kendi çıkarlarına hizmet eden bilgileri almalarına destek olmada önemli bir rol oynamıştır. Bu bağlamda özellikle geniş siyasi, ekonomik ve sosyal yetkilere sahip olduğu ve birçok istasyonda Yahudi faaliyetlerini desteklemek için kullandığı Filistin Arkeolojik Kazılar Derneği'nin kurulmasına ciddi bir katkısı olmuştur.¹⁶³ Ayrıca, Rus konsoloslarının bilgi toplama faaliyetleri yalnızca Filistin bölgesindeki yaşanan gelişmelerle sınırlı kalmamış, aynı zamanda İngiliz ve Fransız konsolosluklarının faaliyetleri hakkında da bilgi edinmiştir.

¹⁶⁰ Harkyon Hatsiyuni, F/22/790.

¹⁶¹ Harkyon Hatsiyuni, F/22/790.

¹⁶² James Fenn, *Azmina Musiea, Vakaa Min Sijillat Al-Kunsoliye Al-Beritaniya fi Al-Kudüs*, çev. Jamal Abu Al-Gaida (Bayrut: Al-Muasasat Al-Arabiat Al-Dirasat ve Al-Naşir, 2017), 385.

¹⁶³ Harkyon Hatsiyuni, F/22/790.

İngilizler, Yahudilerin çıkarlarını korumak için her türlü çabayı göstermeyi hatta bunun için konsolosluga para bile ödemeyi göze almıştır.¹⁶⁴ Almanlar, Filistin’de sahip oldukları konsolosluklar kadar, sınırlarını genişletme ve Alman kolonileri kurma konusunda da istekliydiler ancak Osmanlı Devleti’nin çıkarlarına karşı doğrudan siyasi bir çabaya girmek istemiyorlardı.

Alman İmparatoru II. Wilhelm’in 1898 yılında Filistin’e yaptığı ziyarette Siyonist lider Herzl’e, Siyonist amaçlara hizmet eden Yahudi kolonilerinin resimlerini gösterdiğinde şu yanıtı verdiği belirtilmektedir: “Filistin’de Yahudi halkı için tanınan garantili bir vatan oluşturun.” İmparatorun cevabı şuydu: “Filistin’de tarım alanında yapılan tüm geliştirme ve kalkınma faaliyetlerini saygıyla ve memnuniyetle karşılıyorum. Bu çabaların, Türk devletinin refahına ve yükselmesine vesile olacağı düşünülmektedir, Padişah hazretlerine saygılarımı iletıyorum.”¹⁶⁵

Yukarıdaki bilgilere bakıldığında, Filistin’in Avrupalı devletlerin yoğun ilgisine mahzar olduğu iddia edilebilir. Bu durum Batılı devletlerin Filistin bölgesinde, özellikle Kudüs’te; konsolosluklar, ofisler ve çeşitli kontrol mekanizmaları gibi adımlar atmasına sebebiyet verecek düzeye ulaşmıştır.

Konsolosluk etkileşiminin hacmi her ülkenin konsolosluklarına göre değişiyordu. Fakat bilgi toplama faaliyetlerinde aslan payının İngiliz Konsolosluğu’na ait olduğu kesindir. Bu durum gösteriyor ki Yahudiler, bilhassa Siyonistler, hedeflerine ulaşmak için İngiliz desteğini kendi çıkarları lehine en etkili biçimde kullanmışlardır. Diğer ülkelerin çeşitli konsoloslukları ile ilişkiler de aynı mantık üzerinde ilerliyordu.

1.2.2. Misyoner Kuruluşlar

Filistin’e yönelen Hristiyan misyonerler esas olarak İngiltere ve Amerika’da bulunan Hristiyan güçlerle bağlantılıdır. Ancak bu Hristiyan güçler, 16. yüzyılın sonlarında Avrupa’da Martin Luther önderliğindeki dini reform hareketiyle ortaya çıkan Protestan Hristiyan doktrinini benimsemektedir. Bu bağlamda Hz. İsa’nın Çarmıha Gerilmesi’nden dolayı sorumlu tutmalarından dolayı Yahudileri “Tanrı Kâtili” olarak görüyorlardı. Dolayısıyla Yahudiler "lanetli bir ulus" olarak Avrupa’da çok zor şartlar

¹⁶⁴ Derek Hopwood, *The Russian Presence in Syria and Palestine 1843-1914* (United States of America: Oxford: Clarendon Press, 1969), 73.

¹⁶⁵ Abdulrauf Sino, *Al-Masalih Al-Almaniya fi Filistin 1841-1901* (Bayrut: Maahad Al-Enmaa Al-Arabi, 1987), 281.

altında yaşamak zorundaydılar. Yahudilerin Filistin topraklarına gitmek istemeleri, içinde bulundukları bu durumdan kurtulmak istedikleri içindi. Bir de “vaat edilmiş topraklara” dönme gibi dinî bir amacı da zikretmekte fayda var.¹⁶⁶

Hristiyanların zihninde canlanan “yeniden dönüş”, Avrupa'da Filistin ile ilgili önemli emeller taşıyan çeşitli sivil ve toplumsal güçlerin doğması ile uygulamaya geçilmesi şeklinde devam etmiştir. Uygulama kapsamında bahsi geçen fikirlerin gerçekleşmesine bağlı olarak kurum ve dernekler kurulmuştur. Buna yönelik olarak, Filistin özelinde birbirine tamamen zıt, çift yönlü politikalar takip eden İngiliz ve Alman dernekleri ortaya çıkmıştır. Şüphesiz bazıları din ve eğitim alanlarında gerçek bir etkiye sahipti, diğerleri ise bilgilendirme veya sömürge faaliyetleriyle alakalı olması hasebiyle oldukça fonksiyoneldi.

1.2.2.1. Londra Yahudiler Topluluğu “The London Jews Society”

Avrupa’da, Yahudiler arasında Hristiyanlığı yayma ve onların inançlarında “kurtuluş” olarak bilinen şeye bir başlangıç olarak Filistin’e dönmelerine rehberlik etme misyonuyla Hristiyan misyoner toplulukları kurulmuştur. Bu bağlamda London Society (Londra Topluluğu), 1809 yılında İngiliz Yahudileri ve Osmanlı Yahudileri arasında Hristiyanlığı yaymak için kurulan en önemli Hristiyan Siyonist toplum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu oluşum, Yahudi Topluluğu olarak anılmıştır.¹⁶⁷

Avrupa’da Yahudilerin Kudüs’e dönüşünü destekleyen iki akım vardı: İlkini, Kilise’nin son on yılda Yahudilere karşı işlediği günahlar için bir kefaret olarak gören gruplar teşkil etmektedir. İkincisi ise, Yahudilerin Kudüs’e dönüşünün Mesih’in dönüşüne ilişkin kehaneti desteklemekle eşdeğer olarak görenlerdir. Hedef farklılığını önemsemeyen iki akım da Diaspora Yahudilerini Filistin’e göç etmeye davet etmenin gerekliliği hakkında anlaştılar. Bu karar, Avrupa’yı özellikle İngiltere’yi Siyonizm’in gelişmesi için uygun bir ortam haline getirmiştir.¹⁶⁸

Buradan hareketle İngilizlerin Kudüs’te bir Protestan piskoposluğu kurmaya yönelik faaliyetleri, 19. yüzyıl başlarından itibaren gerçekleşmiştir. İlk Hristiyan piskopos Michael Solomon Alexander, Yahudileri müjdelemek ve onları Kudüs’e getirmek için göreve getirilmiştir. Bu hamle, asimile edilmiş Yahudilerden bir Protestan mezhebi

¹⁶⁶ Yosuf Al Tavi, *Al-Hamla Al-Salibiya Ala Al-Aalam Al-İslami* (Savt Al-Kalam Al-Arabi, 2009), 35.

¹⁶⁷ Al-Meseri, “Mevsuat Al-Yahud”, 6/138.

¹⁶⁸ Ronald Sanders, *The High Walls of Jerusalem* (New York: Holt, Rinehart and Winston, 1983), 3.

yaratmak için Filistin'deki dağınık Yahudiler hakkında bilgi toplamayı gerektiriyordu. İşte bunu gerçekleştiren ilk adımları, İngiltere'nin kutsal topraklardaki en önemli temsilcileri olan London Society'nin misyonerleri atmıştır. 1845 yılında bile Osmanlı makamlarından henüz bir izin alınmamış olmasına rağmen bölgede halihazırda 1839'dan itibaren inşasına başlamış bir Protestan kilisesi vardı.¹⁶⁹

Dernek, Filistin'deki Yahudileri hedef almak için en uygun faaliyet odağının, Yahudi ailelere ve verilerine ulaşmada önemli katkı sağlayabilecek eğitim kurumları ve okullar olduğunu tespit etmişti. 1853 yılında Kudüs'te, yerel toplumun gelenek ve göreneklerine uygun olarak biri erkek ve kız okulu kurulmuştur. Burada, İngilizce öğretime odaklanılmıştı ve müfredat programı şunları içermekteydi: Okuma-yazma, matematik, tarih, Almanca ve Fransızca, dikiş becerileri ve ev işleri. Bu iki okulun Kudüs'teki eğitilmiş Yahudilerin sayısının artmasında önemli katkısı olmuştur.¹⁷⁰

Öte yandan Filistin'deki Yahudiler kendilerine yönelik İngiliz faaliyetlerine karşı bir hassasiyet beslemiyor, hatta bazıları bu faaliyetleri desteklemiyordu. Zira artan Yahudi göçü Osmanlı otoritesini bile etkileyen bir dizi ekonomik ve sosyal sorunu beraberinde getirmiş oluyordu. Zamanla Yahudiler, İngilizleri rahatsız eden bir baskı gücüne dönüştüler. Kudüs'teki İngiliz Konsolosu Dickson, 25 Haziran 1897 yılında İstanbul büyükelçisi Curie'ye bir mektup göndererek, "Kudüs'teki Yahudiler, geçen Nisan ayında Londra Yahudileri Topluluğunun faaliyetlerine karşı birkaç düşmanca protesto düzenlemişler... Orada da yaklaşık 300 ile 400 toplanmış" cümleleriyle, duyduğu rahatsızlığı dile getirmişti.¹⁷¹

Astana'daki İngiliz büyükelçisi konsolosuna "bu olayların yerel Türk makamları tarafından azami ölçüde ele alınması" çağrısında bulunmuştu. Ayrıca davayı Anglo-Yahudi Birliği'ne bu tür rahatsızlıkların tekrarını önlemek için çaba göstermesi talebiyle sunacağını da açıkladı.¹⁷²

¹⁶⁹ Şoleş, *Tahavulat Jidrih fi Filastin*, 63.

¹⁷⁰ Ziyad Madani, *Madinat Al-Kudüs ve Jivaruha fi Avakir Al-Ahid Al-Osmani (1831-1918)* (Amman: Matbaat Al-Dostur, 2004), 247.

¹⁷¹ Harkyon Hatsiyuni, *Gdudim Ivriyim, Beyt Hamishpat Mted Kakhamishim VarbaaKheyyim Migdudey Kashhti Hamelekh Ha* 38 va 39.

¹⁷² Harkyon Hatsiyuni, *Currie to Dickson, 10 November, No. 8 in FO. 195/1996; Harkyon Hatsiyuni, Dickson to Currie, 1 January, No 1 in FO. 195/2028.*

1.2.2.2. İngiliz Yahudi Die Einheit Derneği

Siyonist Yahudi Abraham Bunch Viyana Üniversitesi'nde Albert Lowe ile öğrenciyken, 1838 yılında Die Einheit olarak bilinen gizli bir keşif derneği kurmuştu. Dernek Filistin'deki Yahudi yerleşimini desteklemeyi amaçlıyordu. Bunch, bir grup İngiliz Yahudi'si ile Kudüs'e yaptığı ziyaretin ardından dernek önerisini hazırladı.¹⁷³

Bunch, cemiyetin kurulmasına yönelik önerisinin ayrıntılarını içeren bir raporu Kudüs'teki İngiliz Konsolosu Bay Wing'in ilgisine sundu ve Wing, bu teklifi Londra'daki Dışişleri Bakanlığı'na raporu iletmekten geri kalmadı. Öneri, Moses Montefiore ve diğer Yahudi liderler tarafından beğenildi. Öneride Kudüs'teki Yahudi yerleşimiyle ilgili yerel yetkililerin dikkatini çekmeyecek şekilde cesur ve önemli noktalar tespit ettiler.¹⁷⁴ Bu noktalar, İngiliz Reverend Wilson ve Filson Marsch'ın Filistin'de Mısır ve Osmanlı Devleti arasında insani bir bariyer oluşturacak, binlerce Yahudi göçmenin Filistin'e yerleştirilmesi ve burada bir Yahudi Devleti kurulması ile ilgili teklifi ile örtüşüyordu.¹⁷⁵

1.2.2.3. Londra Hristiyanlığı Teşvik Derneği

Yahudilerin Filistin'e dönüşünü destekleyen bir grup İngiliz sempatizanı 1841 yılında Londra'da Yahudiler arasında Hristiyanlığı yaymak ve onları Filistin'e yönlendirmek için bir dernek kurdular. En önemli aktörlerinden biri de ömrünü Yahudilerle ilgilenmeye ve Filistin'e göçlerini desteklemeye adanmış Londra Üniversitesi'nde İbrani dilinin dikkat çeken profesörlerinden biri olan Peder Alexander Maccwel'di.¹⁷⁶

Derneğin çalışmaları, Yahudiler ve oradaki yerel koşullar hakkında temel bilgileri toplamak, gerekli destek ve yardımın sağlanması için Kudüs'te kampanyalar düzenlemek gibi gayelerden oluşmaktaydı. Belirlenen bu hedefler, derneğin kuruluş toplantısında açıklandı. Bu kapsamda Lord Shaftesbury şunları beyan etti: “Cömert desteğinizle seferlerimizi ve çabalarımızı Kudüs'e yönlendirmeye devam edeceğiz. Oraya sefer üstüne sefer göndermeye hazırız. Çünkü Mesih Yahudileri kurtarmak için geri dönecek ve işine ve faaliyetlerine Kudüs'ten başlayacak.”¹⁷⁷

¹⁷³ Editorial Board, *Encyclopedia Judaica* (Jerusalem: Keter Publishing House, 1972), 3/21.

¹⁷⁴ Abu Şamala, *Al-Estratijiya Al-Sohuniya*, 89.

¹⁷⁵ Editorial Board, *Encyclopedia Judaica*, 3/22.

¹⁷⁶ Nihad Alşayh Halil, *Davr Biritaniya fi Balvarit Al-Maşrue Al-Sohyuni 1656-1917* (Filistin: Aljamieah Alaslamiyah- Gaza, Risaluh Majistir, 2003), 135.

¹⁷⁷ Sarah Kochav, *Beginning at Jerusalem: The Mission to the Jews and English Evangelical*, ed. Yehoshua Ben-Arieh (London: Praeger Publishers, 1997), 92.

Alexander MacCwell'in damadı olan Kudüs'teki İngiliz Konsolosu James Fenn (1845-1864), cemiyetin Filistin'deki faaliyetlerini desteklemede ve Yahudilerin buraya yerleşimini talep etmede önemli bir rol oynadı. 1844 yılında Kudüs'te Anglikan Katedrali'nin kurulmasını ve Filistin Osmanlı topraklarına gelen Yahudiler için İngiliz korumasının sağlanmasını destekledi. Sadece onlar için bağış toplamakla ve İbranice dilinin yeniden canlanmasına pratik olarak katkıda bulunmakla kalmadı aynı zamanda Kudüs'ün kuzeyindeki Karam Abraham tesisi ve Beytüllahim'deki Artas çiftliği gibi tarımsal, endüstriyel yerleşim projeleri gerçekleştirmeye de öncü oldu.¹⁷⁸

1.2.2.4. Alman Tapınak Topluluğu “Deutsche Tempelgesellschaft”

Bu topluluk, 17. yüzyılda Almanya'da Evanjelik Kilisesi'nde reformist bir dini hareket olarak ortaya çıkan Pietismus hareketinin uzantısıdır. İncil'in ve kişisel dini deneyimlerin incelenmesini önemseyen üyelerden oluşmaktadır. Deutsche Tempelgesellschaft, Kırım Savaşı'nın başlamasının ve Avrupa'da Osmanlı Devleti'nin yakında dağılacağına dair bir inancın yayılmasının ardından 1853 yılında dikkatlerini Filistin'e vermiştir. Dindar Almanların bölgeye göçü konusunda faaliyetlere başlamıştır. Bunun sonucunda, Kudüs'teki din mensupları arasında gerginlik çıkmış ve bazı Filistin şehirlerinde huzursuzluklar baş göstermiştir.¹⁷⁹

O dönemdeki cemiyetin fikirlerini savunan ve teorisyen G. M. Hoffman Filistin'in Osmanlı Devleti'nden ayrılması ve Das Volk Gottes/Tanrı'nın Halkı için Filistin'de yurt yapılması çağrısında bulunmuştur. Bu çağrılar, Tevrat kitabındaki peygamberlerin vaatlerinin yerine getirilmesi anlamına geldiğini savunmuştur. Bu halk, onun inancına göre Yahudi halkı değil Hristiyan Evanjelik halktır. Ancak kendisi de Filistin projesi kapsamında Osmanlı'nın aleyhine bir düşünce beslemekteydi ve dolayısıyla 1854 yılında, Osmanlı padişahından Almanların Filistin'e yönelik birtakım faaliyetlerin legal bir çerçeveye kavuşmaya için izin istemiştir. Buna yönelik, Georg David Hardegg ile 439 kişi tarafından imzalanan ile bir dilekçe hazırlamış olmasına rağmen hemen olumlu bir cevap gelmemiştir.¹⁸⁰

¹⁷⁸ Fenn, *Azmina Musiea*, 161-165.

¹⁷⁹ Ali Mahafza, *Al-Ealaqat Al-Almaniya Al-Filistiniya 1841-1945* (Bayrut: Al-Muasasat Al-Arabia Lidirasat ve Al-Naşir, 1981), 100, 102.

¹⁸⁰ Al-Meseri, “Mevsuat Al-Yahud”, 6/145.

1854 yılında dernek liderleri derneğin yeni tüzüğü için bir taslak hazırlamış ve buna Verfassungsentwurf des Volkes Gottes (Tanrı'nın Halkı için Tüzük Taslağı) ismini vermişlerdi. Derneğin ismi ise Gesellschaft für Sammlung des Volkes Gottes in Jerusalem (Tanrı'nın Halkının Kudüs'te Toplanması için Topluluk) idi. Derneğin ilk eylemlerinden biri W'nnenden kenti yakınlarında Kirchenhardthof'ta arazi satın alınması olmuştur. Filistin'e gidebilmek amacıyla Jerusalem Freunde/Kudüs Dostları destekçilerinden 10.000 kişi toplanmıştır.¹⁸¹

1856 yılında Kırım Savaşı, Hoffmann'ın düşündüğü gibi, Osmanlı Devleti'nin çöküşüyle sonuçlanmamasından dolayı derneğin coşkusunun azalmıştır. Bu durum, dernek yönetimini 1858 yazında Filistin'e yerleşme olasılığını incelemek bölgeye yeni Hoffmann, Hardegg ve çiftçi Bubeck'ten oluşan bir heyet göndermiştir. Bunlar, Kudüs'te birçok şahsiyetle tanıştılar ve özellikle Prusya Konsolosluğu aracılığıyla ülke hakkında iyi bilgiler toplayabilmişlerdir. Bu süreç yaklaşık 10 yıl sürmüş ve belirtilen süreçte Filistin'e yerleşim politikası, derneği birçok zorlukla karşı karşıya getirmiştir.¹⁸²

Hoffman ve destekçileri, 1859 yılında Evanjelik Kilisesi ile bir anlaşmazlık yaşamıştır. Bu da 1859'da kiliseden atılmalarına yol açmıştır. Ardından Ruhani Tapınak adı verilen yeni bir dini grup kurmuş, bu grup "seçilmiş halkın veya hayırlı tabakanın sürgün ve esaret (Avrupa) ülkesinden çıkışı, Vaat Edilmiş Topraklara göç etmesi ve ideal (Siyonist) bir toplumun kurulması" amaçlarını taşımıştır. Formülasyona göre Alman Tapınak Topluluğu adı altında yeniden düzenlenmesi istenen toplum, daha çok işlevsel bir devlet gibi doğuda Almanya'nın çıkarlarını temsil etmeye başlamıştır.¹⁸³

6 Ağustos 1868 yılında Tapınak Cemiyeti liderleri Hoffman ve Hardegg, aileleriyle birlikte Filistin'e gittiler ve 15 Eylül'de Hayfa'daki Carmel Dağı'nda bir arsa satın almak için Babıali'den onay istediler. Alman vatandaşlığından çıkarılma talebi reddedilince, araziye Osmanlı vatandaşı bir kişiyi kandırarak onun adına satın aldılar. Ardından Filistin'deki ilk Alman kolonisinin inşası 1869 yılının başında başladı ve 1870 yılında resmen açıldı.¹⁸⁴

Başka bir rivayete göre Cemiyet başlamadan evvel Hoffmann ile Hardegg'i 1868 yılında İstanbul'a göndererek Sultan Abdülaziz'den Arz-ı Mukaddes'te bir Alman kolonisinin

¹⁸¹ Mahafza, *Al-Ealaqat Al-Almaniya Al-Filistiniya*, 103-104.

¹⁸² Mahafza, *Al-Mustaamarat Al-Almaniya*, 363.

¹⁸³ Al-Meseri, "Mevsuat Al-Yahud", 6/145.

¹⁸⁴ Bişara Khadir, *Avrupa ve Filistin Min Al-Harp Al-Salibiya Hatta Al-Yaum*, çev. Mansur Kadi (Bayrut: Merkez Dirasat Al-Vihda Al-Arabiya, 2003), 108-109.

tesisi için izin istedi. Gerekli izinin Sultan'dan alınmasından sonra Hoffmann ve Hardegg Suriye'ye gelerek Hayfa'da yerleşmeleri üzerine 1869 tarihinde ilk Württembergli muhacir kafilesi Hayfa'ya ayak bastı. Bir sene sonra Amerika'dan 10 Alman ailesi burada soydaşlarına kavuşmuştu. Daha sonra 1878 yılında başlayan Rus-Osmanlı Savaşı sebebiyle Rusya Hükümeti, Büyük Petro'dan beri askerlikten muaf bir surette Rusya'da ikamet eden Alman muhacirlerini askerliğe almaya başladı. Askerlik yapmak istemeyen birkaç Alman ailesi Kırım'dan Filistin'e göç etti.¹⁸⁵

Filistin'e yerleşen Alman kolonileri, anavatan Almanya ile olan ilişkileri korurken, yerleşim birimleri Avrupa modeline göre inşa edildi. Bunlardan en belirgin koloniler şunlardı: Sarona (1871), Rephaim (1867), Walhala (1892), Wilhelma (1902), Brthlehm (1906) ve Waldheim (1907). Sonuç itibarıyla 1914 yılına kadar toplam 750 Alman Filistin'e yerleşmişti.¹⁸⁶

Alman kolonilerinin faaliyetleri tarımla sınırlı değildi. Kısa süre sonra yerleşimciler tarımı bırakıp ticaret ve sanayiye yöneldiler. Hayfa'da zenginleştiler ve birçok Avrupa kültürel etkinliğini, müzik festivallerini, tiyatro ve spor kulüplerini bölgede icra ettiler. Ancak Arapların ile Yahudiler ilişkileri iyi değildi. Zira Araplar Yahudileri ülkenin zenginliğini çalan sömürgeciler olarak görüyorlardı. Ancak belirtmek gerekir ki Yahudiler ile ilişkilerin iyi seyrettiği durumlarda da vardı, Siyonistler Avrupa modeline göre yerleşimlerin inşa edilmesi konusunda tapınak grubunun deneyimlerinden yararlandılar.¹⁸⁷

Yukarıda bahsedilenlerin tümünden, Avrupa'daki bazı sivil toplum örgütlerinin Filistin topraklarıyla ilgilendiklerini anlayabilmekteyiz. Avrupalıların Filistin'e olan ilgisinin en önemli nedenlerinden bir diğeryse, Filistin'in Hristiyanlık'taki yeri idi. İnançlarına göre, Filistin'e dönülecek, Kudüs'e yerleşilecekti. Bu sebeple Avrupalılar, bölgeyi Osmanlı'dan koparmayı ve Filistin'i en azından bağımsız bir bölge yapmayı önemsiyordu.

Bazı Avrupalılar; Filistin'e yönelik planlamalarında kullanacakları kişilerin dini tercihlerini önemsememiştir. Yani, eğer planlar düzgün bir şekilde uygulanacak ve Filistin, Osmanlı'dan ayrılacaksa; bunu yapanların Hristiyan ya da Yahudi olmaları onlar

¹⁸⁵ Terzioğlu, *Filistin'de Alman Kolonizasyonu*, 70.

¹⁸⁶ Mahafza, *Al-Mustaamarat Al-Almaniya*, 366-371.

¹⁸⁷ Al-Meseri, "Mevsuat Al-Yahud", 6/146.

için önemli değildir. İşte bu sebeple, Siyonistler; Avrupalıların bu görüşlerinden de faydalanarak ilişkilerini güçlendirmek istemiş, Avrupalıları bir fırsat olarak görmüşlerdir.

1.2.3. Filistin’i Arama Fonu

“Palestine Exploration Fund” (Filistin’i Arama Fonu), 1865 yılında bazı akademisyenler ve din adamları tarafından, Victoria himayesinde kurulmuş bir dernektir. Bu dernekte; Westminster Abbey Dekanı, Arthur Stanley ve Sir George Grove gibi isimler göze çarpmaktadır. Fonun kuruluş amacı; İncil’deki Levant ve Filistin’in tarihine ve arkeolojisine yönelik; kültür, gelenek-görenekler ve topografi gibi alanlarda araştırmalar yapmaktır.¹⁸⁸

Hristiyanlıkta kutsal topraklar olarak geçen bu bölgede var olan her şeyi araştırıp incelemek, bu fonun temel amacını teşkil ediyordu. Dolayısıyla fonun yaptığı kazı çalışmaları, yüzey araştırmaları ve haritalama çalışmaları gibi her türlü proje kendileri açısından basit bir gönüllülük esasından fazlaydı. Öyle ki bu tarz araştırmalarda, sahada çalışma üyelerin çoğu; Savunma Bakanlığı’nda subaydı.¹⁸⁹

Dolayısıyla bazı araştırmacılar; İngiliz Yahudilerinin açtığı bu fonun asıl amacının; Filistin’e yerleşecek Yahudilere bir teşvik olduğu kanaatindedir. Fonun sağladığı bu kolaylıklar sayesinde, bölgeye göç edecek Yahudilerin işlerinin kolaylaşması için fonun kurulduğunu düşünmüşlerdir.¹⁹⁰

Başlangıçta, Yahudilerin Filistin’e yerleştirilmesiyle alakalı kesin bir siyasi karar alınamamıştır. Zira o dönemde “doğu” denildiğinde akla gelen ilk şey Filistin’in akıbeti değil; diplomatik kargaşadan hangi ülkenin ne kadar kâr sağlayabileceğiydi. Osmanlı’nın da toprak bütünlüğünü derinden etkileyecek bu mesele, İngilizlerin kararsızlığı yüzünden bir türlü masaya yatırılmıyordu. İngilizler başta olmak üzere Avrupalı devletler, “hasta adam” olarak gördükleri Osmanlı’nın topraklarını nasıl bölüşecekleri konusunda ciddi bir anlaşmazlık içerisindeydiler.¹⁹¹ Dolayısıyla fon, Filistin üzerindeki kapsamlı araştırmalarına; Avrupalı devletlerin dikkatini çekmek amacıyla da devam etmekteydi.

¹⁸⁸ “History Of the Palestine Exploration Fund (PEF)”, erişim: 05 Ağustos 2021, t.ly/MkfR.

¹⁸⁹ Khayrih Kasimiya, “Naşatat Sonduk İstikşaf Filistin 1865-1915” 104 (Haziran 1980), 71.

¹⁹⁰ James William Parkes, *A History of Jewish People* (London: Weiden Feld and Nicolson, 1964), 265.

¹⁹¹ Lucien Wolf, “Notes on The Diplomatic History of The Jewish Question” (Jewish Historical Society of England - Londra, 1919), 101.

1.2.3.1. Avrupalı-Amerikalı Araştırma Ekipleri

Amerikalı rahip Edward Robinson, Tevrat'ın Ülkesi olarak adlandırdığı Filistin'e, 1838 yılında bir ziyaret düzenledi. Kahire'den Sina'ya doğru yola çıktı, Tevrat'ın alametlerine uyarak Beerşeba'ya vardı. Ziyaretinden sonra 1841'de gezinin ayrıntılarını ve toplanan bilgileri içeren bir kitap yayınlamak üzere araştırmacı Eli Smith'i de bu geziye davet etti.¹⁹² 1852'de Robinson, daha evvel yazdığı makalelerinin yanı sıra; özellikle İncil'de bahsedilen topografya ile ilgili yeni bir makale yazmak ve daha fazla araştırma yapmak amacıyla Filistin'e bir "gezi" daha düzenledi. Bu çalışmasıyla alakalı bilgileri, İncil Araştırmaları adlı kitabında kapsamlı bir şekilde incelemiştir.¹⁹³

Albay Charles H. Churchill de 1842-1852 yılları arasında bir seferde, subay olarak görev yaptığı sırada Suriye'nin ve dolayısıyla da Filistin'in stratejik konumunun önemini fark etmiş; bu bölgelerin İngilizlerin açısından oldukça mühim bölgeler olduğu kanaatine varmıştır. Ayrıca kendisinin Filistin hakkında şu sözleri sarf ettiği biliniyor:

"Filistin'i Türkiye'nin kontrolünden çıkaran bölgesel ve uluslararası değişkenler söz konusu olduğunda, Filistin İngiliz olacaktır. İngiltere -doğrudan İngiliz askeri müdahale ile sonuçlansa bile-, Filistin'i bir şekilde ele geçirmek ve kontrol etmek için çalışacaktır. Filistin böylece İngiliz nüfuzu ve kontrolü altına girecektir."¹⁹⁴

Albay Churchill'e göre Yahudiler, Filistin'deki Müslümanlardan ve Müslüman olmayan Osmanlı vatandaşlarından daha evla bir seçenektir. Bölge dikkatli bir şekilde incelendiğinde; demografik yapı göz önüne alınırsa Yahudilerin kendilerine sunacağı avantajlar bir hayli fazladır. Bu fikirleri yüzünden Churchill'in tam bir Yahudi destekçisine dönüşmesine şaşırmamak gerekir. Kendisi, Yahudilerin güçlenebilmesi ve potansiyel Filistinli olmaları için elinden geleni yapmıştır. Aslında sadece Churchill değil hemen hemen tüm İngilizler, Yahudilerin "yurt sahibi olmayı hak eden bir halk" olduğu kanaatindeydiler.¹⁹⁵ Churchill de tam olarak bu sebeple Moses Montefiore'ye bir mesaj göndererek, "Yahudiler olarak, Filistin'i sömürmek ve geliştirmek için önce birleşik bir Yahudi (halk) olarak kimliğinizi ifade etmelisiniz" demiştir.¹⁹⁶

¹⁹² Kochav, *Beginning at Jerusalem*, 1/54.

¹⁹³ Kasimiya, "Naşatat Sonduk", 72.

¹⁹⁴ Isaiah Friedman, *The Question of Palestine 1914-1918* (London: Routledge and Kegan Paul, 1973), 1.

¹⁹⁵ Friedman, *The Question of Palestine*, 1.

¹⁹⁶ Martin Sicker, *Pangs of the Messiah: The Troubled Birth of the Jewish State* (London: Praeger Publishers, 2000), 18.

Montefiore'in Osmanlı'nın koyduğu tüm sınırlamalara rağmen, 1849 yılında Sultan Abdülmecid'den Yahudilerin Kudüs'te az da olsa toprak satın almalarına izin verilmesine dair bir izin alabildiğini göz önünde bulundurulmakta fayda vardır. Ancak belirtmek gerekir ki, 1855 yılına kadar Filistin'de herhangi bir araziye satın alamamıştır. Padişahla ikinci görüşmesi ve İngiltere'nin özel müdahalesi sonrasında bunun için özel bir izne sahip olabilmıştır. Satın alınan arsa, Eski Şehir surlarının dışında kalan bölgeye ait bir toprak parçasıdır ve satın alınan ilk topraktır. İzin belgesinde belirtildiği üzere, bir hastane kurmak yerine Filistin'deki ilk Yahudi yerleşim birimi olan Montefiore'u inşa etmiştir. Yahudiler kısa süre sonra Kudüs'te birkaç mahalle daha kurmuş, 1892'ye gelindiğinde mahalle sayısını 8'e yükseltmiştir.¹⁹⁷

1840 yılından itibaren; birçok subay, mühendis, araştırmacı ve gezgin Filistin'i ziyaret etti. 1841'de İngiliz Kraliyet Mühendislerinden Teğmen R. E. Symonds, Yafa-Kudüs-Ölü Deniz'e uzanan bölgeyi araştırdı. 1847'de İngiliz filosundan Teğmen Moulinex, bölgeyi incelemek için Ürdün Nehri boyunca Tiberya gölünden Ölü Deniz'e bir tekne ile geldi. Amerikan filosundan Teğmen Lynch, Ürdün Nehri ve Ölü Deniz boyunca yapılan ufak bir gezi ile çalışmalara devam etti.¹⁹⁸

1.2.3.2. Kudüs'te Yapılan Araştırmalar ve Kazılar (1867-1876)

İngiliz Savaş Bakanlığı, 1864 yılında Filistin'i Araştırma Fonu'nuna katkıda bulundu. Araştırmalar ve kazılar; Yüzbaşı Claude Conder, Yüzbaşı Charles Warren ve Teğmen Herbert Kitchener (ilerleyen süreçte Mısır'da İngiliz delegesi olarak atanmasıyla bilinir) gibi bazı asıl görevi mühendislik olan subaylar tarafından yapılıyordu.¹⁹⁹

1867 yılında Londra'daki Fon Komitesi; araştırma, kazı ve sondaj çalışmaları için Kudüs'e gitme niyetini açıkladığında bu projeye büyük destek verdi. Maddi-manevi her türlü yardımın yapılacağı açıklandı; hatta ilk bağışı 150 pountluk bir temsili sayıyla Kraliçe Victoria yapmıştı. Ardından; Oxford Üniversitesi 500 pound, Cambridge Üniversitesi ise 250 pound bağışladı. Edinburgh ve Glasgow da Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda ve Amerika gibi ülkelere yayılana kadar bağış yapmaya devam etti. Maddi

¹⁹⁷ Mahmud, *Maşari Al-Estitan Al-Yahudi*, 46.

¹⁹⁸ Kasimiya, "Naşatat Sonduk", 72-73.

¹⁹⁹ Al-Meseri, "Mevsuat Al-Yahud", 6/156.

destekler Avrupa'daki arkeologları Kudüs'e gitmeye teşvik edecek kadar büyük bir miktara ulaştı.²⁰⁰

1869 yılında Fon, araştırma ekibini Filistin'e gönderdi. Fona bağış yapanların çoğu, özellikle Kudüs ile alakalı meselelerle ilgilendiğinden, araştırmanın Kudüs'te başlaması akla daha yatkın gözükmekteydi. Keşif ekibinden istenenler; Süleyman Mabedi'ni bulmak, Kubbet'üs-Sahra'nın ne zaman yapıldığını saptamak, 4. yüzyılda İmparator Konstantin'in inşa ettirdiği kilisenin yerine kurulan Kutsal Kabir Kilisesi'ni bulmak, Yahudi tarihçi Josephus'un (M.Ö. 38- M.S. 100) tarif ettiği Kudüs surlarını takip etmek, Tevrat'ta adı geçen eski şehrin kapılarını bulmak ve Davud Şehri ve Hirodes'in Mezarı gibi asıl yerleri veya var olup olmadıkları bilinmezliğini koruyan diğer önemli yerleri tespit etmekte.²⁰¹

Fonun Kudüs'teki ilk faaliyetlere General Charles Warren (1840-1927) başkanlık etti. Warren'in çalışmaları Filistin'deki Yahudi antik eserlerin bulunmasına ve gün yüzüne çıkartılmasına odaklandı. Araştırma ekibinin çalışmalarından asıl beklenen gaye, Filistin bölgesinde eski zamanlardan beri var olan Yahudi varlığını ispat etmekte.²⁰²

Fonun misyon ekibi 1869 yılında Filistin'e ulaşmış ve kutsal bölgedeki duvarı inceleyerek görevlerine başlamıştı. Ekip, Süleyman Mabedi olarak düşündükleri kutsal alan için tahmini bir sınır belirlemişti. Aynı zamanda Warren, yapılan araştırmalarda Osmanlı'nın koyduğu kısıtlamalardan ve bulunan surların sağlamlığına rağmen herhangi bir adım atılamamasından yakınmıştır. Ancak bu yakınmasına rağmen, Warren'in başkanlığını yaptığı bu ekibin, kutsal bölgenin altında bir tünel kazdığını biliyoruz. Tünel, 36 metre genişliğindeki bir duvarın ortaya çıkarılmasıyla sonuçlanmış, bu sonuçlar da kendisinin kitabında geniş bir şekilde yer almıştır.²⁰³ 1871'deki Recovery of Jerusalem ve 1876 yılındaki Underground Jerusalem kitaplarını neşretti. Warren, bu kitaplarda Filistin yolculuğunun adımlarını, yaptıkları keşifleri ve ulaştıkları sonuçları ortaya çıkarttı.²⁰⁴

²⁰⁰ Frederick Bliss, *The Development of Palestine Exploration* (New York: C. Scribners sons, 1906), 261-262.

²⁰¹ Kasimiya, "Naşatat Sonduk", 78.

²⁰² "Al-Arz Kaifa Daet".

²⁰³ Bliss, *The Development of Palestine Exploration*, 266.

²⁰⁴ Charles Warren, "Underground Jerusalem: An Account of Some of the Principal Difficulties Encountered in its Exploration and the Results Obtained" (Richard Bentley and Son, 1876), 21.

1.2.3.3. 1884-1897 Yılları Arasında Kudüs'te Yapılan Araştırmalar ve Kazılar

1884 yılında Haham Marcus Adler (1843-1916) Atalar Diyarı olarak adlandırılan Filistin'e bir ziyaret gerçekleştirdi. Ziyaretin amacı, Baron Moses Montefiore tarafından finanse edilen gettoları incelemektir. Kudüs'teki hayır kurumlarını, dini yapıları, İncil ve Talmud okullarını ziyaret etti. Siyon Dostları Derneği için çalıştığı belirtilse de ziyaretinden sonra Londra'daki Chronicle gazetesinde yayınladığı makalesinde Kudüs'e yaptığı ziyarette, İngiliz Hayır Fonundan bir temsilci sıfatıyla geldiği söylenmiştir.²⁰⁵

Amerikalı Protestan seyyah William Black, Mesih'in "en kutsal olana dönüşü" fikrine inandığı için, 1888'de Kudüs'ü ziyaret etti. Eski surların dışına inşa edilen yeni gettolara ve geniş sokaklara hayran kaldı. Şehirdeki bu gelişmeleri Siyon'a dönme ve Kudüs şehrini yeniden inşa etme yolunda ilk adım olarak değerlendirdi.²⁰⁶

Filistin'i Araştırma Fonu, Charles Warren'ın başlattığı çalışmaları tamamlaması için 1894 yılında Kudüs'e yeni bir keşif komitesi göndermeye karar verdi. Heyet, Silvan'ın batısından doğusuna Kidron'a kadar uzanan alanda Osmanlı'dan kazı izinlerini aldıktan sonra güneydeki Tapınak Dağı'nın dış duvar kalıntılarını kapsamlı bir şekilde inceledi. Kazılar Warren'inkine benzer bir biçimde, hendekler ve geçitler halinde gerçekleştirildi.²⁰⁷

Araştırma Komitesi Kudüs'ün güney duvarını Zeytin Dağı'ndan Kidron Vadisi'ne Haram bölgesinin güneydoğu köşesine doğru kazdı. Kulelerin inşasını tamamladı ve bu kulelerin kullandığı karmaşık tahkimat sistemini öğrendi. Ayrıca Kudüs'teki kazılar, 1897 yılının haziran ayında keşif komitesine verilen izinlerinin süresinin sona ermesine kadar devam etmiştir. Komite, Excavation at Jerusalem (Kudüs'te Kazı) başlıklı bir ciltte kazıların tam bir tanıtımını yayınlamıştır.²⁰⁸

Fon, İngiliz politikacılara ve askerlere; bölgedeki bazı şehirlerde ihtiyaç duydukları coğrafi, tarihi ve siyasi bilgileri sağlamada ve bölgedeki sömürge projesinin fizibilitesini öğrenmede önemli bir yardım sağlamış oldu. Fonun yayınladığı rapor ve çalışmaların çoğu, Filistin'in önemine ve Yahudilerin Filistin'e geri dönmesine ve burada onlar için İngiliz koruması altında bir yerleşim biriminin kurulmasının gerekliliğine işaret ettikleri

²⁰⁵ Abu Şamala, *Al-Estratijiya Al-Sohuniya*, 94.

²⁰⁶ Ariel Ya'akov, *American Dispensationals and Jerusalem 1870-1918*, ed. Yehoshua Ben-Arieh (London: Praeger Publishers, 1997), 183.

²⁰⁷ Kasimiya, "Naşatat Sonduk", 87.

²⁰⁸ Kasimiya, "Naşatat Sonduk", 88.

için Siyonist bir nitelik taşıyordu. Fon birçok yayın, broşür ve harita yayınladı ve Londra’da bir müze açtı. Fon ayrıca 1869 yılından itibaren, üç ayda bir yayınlanan ve 1904’ten sonra yıllık hale getirilen bir bilimsel dergi de yayınlamaktadır.²⁰⁹

²⁰⁹ Al-Meseri, “Mevsuat Al-Yahud”, 6/ 156-157.

2. BÖLÜM: FİLİSTİN'DEKİ SİYONİST İSTİHBARAT VE GÜVENLİK ALTYAPISI KURMA FAALİYETLERİ (1882-1914)

2.1. Filistin'deki Yerleşim Faaliyetleri ve Faaliyetlerin İstihbari Boyutları

2.1.1. Yahudilerin Filistin'e Göçü

19. yüzyılda, Avrupa'da yaşayan Yahudilerin maruz kaldığı başta ırkçılık olmak üzere bazı sorunlar, Filistin'de kendi devletlerini kurma arayışına girmelerini adeta tetiklemiştir.²¹⁰ Bu fikrin giderek büyümesi, Siyonizm'e ve Siyonist faaliyetlere bir kapı aralamıştır.²¹¹ İşte tam da bu dönemde, Filistin'e yapılan Yahudi göçler hız kesmeden devam etmiştir. 1882 yılı öncesinde -düzensiz ya da bireysel girişimlerle- yaklaşık 25.000 Yahudi Filistin'e göç etmeye başaramıştır.²¹²

Siyonistlerin yaptıkları göçleri özel bir paranteze almak gerekirse, tezin önceki bölümlerinde üstünkörü değinilmiş olan “göç dalgaları” kavramından bahsetmek gerekir. 1882-1914 yıllarını kapsayan iki büyük Siyonist göçü vardır ve bu göçler; Filistin'in kaderine doğrudan etki etmiştir. 1903 yılı öncesinde 30.000-40.000 arası değişen göçmen sayısı; 1914 yılına gelindiğinde 35.000-40.000 Yahudi'nin de eklenmesiyle adeta ikiye katlanmıştır.²¹³ Siyonistler tarafından düzenlenen Yahudi göçleri nüfusun doğal artış hızının aleyhinde gelişmesinin yanında bölgedeki Yahudilerin sayısında da ciddi bir artışa neden olmuştur. Ancak şunu belirtmek gerekir ki, Filistin'deki Yahudi nüfusunun tespiti, diğer dinlere mensup nüfusun tespit edilmesinden farklı durumlarla karşı karşıyadır. Filistin'de yapılan nüfus sayımları, Osmanlı'nın bu sancaklarda yaşayanların sayısı ile ilgilenmemesi sebebiyle yetersiz konumdadır ve bu yüzden Osmanlı'nın sunduğu sayılar ile diğer kaynaklardaki sayılar ciddi oranda farklılık gösterir.²¹⁴

Zira belirtilen nüfusun, askere alınma oranının ve vergi gelirleri üzerindeki etkisinin az olduğu düşünüldüğü için doğru düzgün sayılmamış olması söz konusudur. Nüfus istatistiklerinin sadece Osmanlı vatandaşlarını, daha doğrusu Filistin'de varlığı meşru

²¹⁰ Öke, *Siyonizm ve Filistin Sorunu*, 19, 28.

²¹¹ Alkan, *Nili; Ortadoğu'da Casuslar Savaşı*, 25.

²¹² Scoggin Hannah, *Culture and Conflict in Israel* (United States of America: The University of Louisville, Master Of Arts, 1956), 94.

²¹³ Elyas Saad, *Al-Hejra Al-Yahudiya ile Filistin Al-Muhtalla* (Beyrut: Merkez Al-Abyas, 1969), 14; Aharon Kohen, *Yisrael Vhaolam Haarvi* (Israel: Sfaryayt Ovdim, Lgod Hakaibutsim Hashomer Hatsair, 1964), 34.

²¹⁴ Israel Pocket Library, *Immigration and Settlement* (Jerusalem: Keter Publishing House, 1973), 89.

kabul edilen Yahudileri kapsıyor olması da nüfus konusunda kafa karışıklığı yaşanması hususunda ciddi bir etkindir.²¹⁵ Yani Osmanlı'nın nüfus sayımı, yasadışı yollarla ülkeye göç edenleri kapsamamıştır.

Ayrıca Filistin'deki Osmanlı sayımları; bölgedeki sadece Kudüs, Akka ve Nablus gibi sancaklar ile sınırlı kalmıştı. Sancakların nüfus hareketliliklerinde sürekli bir değişim yaşanmasına rağmen, bu değişikliklerin hiçbiri Osmanlı kayıtlarına geçmemişti. Yapılan nüfus sayımlarında erkeklerin sayısı net bir şekilde saptanırken, kadın ve çocukların sayısına dair kesin bir tespitle bulunulmamış; kadın ve çocuk sayıları bölgenin örf ve adetleri gibi çeşitli durumlar göz önünde bulundurarak yalnızca tahmin yöntemleriyle kaydedilmişti.²¹⁶

Osmanlı'nın yaklaşık onar yıllık arayla yaptığı nüfus sayımlarına göre Kudüs Sancağı'nın –Kudüs Sancağı; Kudüs Kazası, Yafa Kazası, Halilürrahman Kazası, Beerşeba Kazası ve Gazze Kazası olmak üzere beş kazadan oluşmaktadır- toplam nüfusu ve nüfusun Müslüman, gayrimüslim ve Yahudilerin nüfusu aşağıdaki tabloda belirtilmektedir.²¹⁷

²¹⁵ Justin McCarthy, *The Population of Palestine, Population History and Statistics of the Late Ottoman Period and the Mandate* (New York: Columbia University Press, 1990), 10.

²¹⁶ McCarthy, *The Population of Palestine*, 5-6.

²¹⁷ Hüseyin Kaygısız, *Filistin'e Yapılan Yahudi Göçleri (1881-1917)* (Türkiye: Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2014), 52-53.

Tablo 1: Osmanlı'nın Kudüs Sancağı'nda Yaptığı Nüfus Sayımları

Yıllar	Dini Yapıya Göre Nüfus Sayımı ve Oranı			Toplam
	Müslüman	Gayrimüslim	Yahudi	
1870-1871	137.745	13.640	4.150	155.535
	%88,56	%8,77	%2,67	
1885-1886	199.613	27.051	8.110	234.774
	%85,02	%11,52	%3,45	
1892-1893	213.310	25.580	8.110	247.000
	%86,36	%10,36	%3,28	
1895-1896	217.346	34.662	11.909	263.917
	% 82,35	% 13,14	% 4,51	
1904-1905	197.701	24.228	7.883	229.812
	%86,03	%10,54	%3,43	
1912-1913	266.044	40.865	21.259	328.168
	%81,07	%12,45	%6,48	
1914-1915	277.730	41.941	32.739	352.410
	% 78,81	%11,90	%9,29	

Kaynak: Justin McCarthy, The Population of Palestine, Population History and Statistics of The Late Ottoman Period and The Mandate (New York: Columbia University Press, 1990), 5-6.

Tablo 2: Yahudi Kaynaklarına Göre 1882-1918 Yılları Arasında Filistin'de İkamet Eden Yahudilerin Sayıları

Yıllar	Yahudi Nüfusu
1882	25000
1914	85000
1918	65000

Kaynak: Israel Pocket Library, Immigration, and Settlement (Jerusalem: Keter Publishing House, 1973), 89.

Tablo 3: İnançlarına Göre Osmanlı Nüfusunun İstatistikleri (1882-1915)

Yıllar	Müslüman	Yahudi	Hristiyan	Toplam
1300 (1882-1883)	408318	15300	44471	468089
1311 (1893-1894)	459410	19198	56670	535278
1321 (1903-1904)	518126	26096	66928	611150
1329 (1910-1911)	572758	33946	76015	682719
1333 (1914-1915)	602377	38754	81012	722143

Kaynak: Justin McCarthy, The Population of Palestine, 10.

Tablo 4: Filistin'nin, İngilizler Tarafından 22 Ekim 1922'de Yapıp Şubat 1923'te Yayımladığı Sayım

Müslüman	Yahudi	Hristiyan	Dürzî	Diğer Dinler	Toplam
590890	83794	73024	7028	2446	757182

Kaynak: Palestine Administration, "F.O 371-9003, Report December 1922" (Majesty Stationary Office, 1923), 371.

Tablolar incelendiğinde, İngilizlerin Filistin'deki Yahudi sayılarına²¹⁸ hâkim olduğu kolayca görülebilir. Bunun nedeni, bölgedeki Yahudi sayısının İngilizler için önem arz etmesidir. Kimlerin Amerika'ya gittiği, kimlerin Filistin'de kaldığının saptanması, tüm projeler ve stratejiler için önemlidir. İngilizler bu sebeple kayıtları çok dikkatli tutmuştur ve dolayısıyla, çalışmamızda İngilizlerin nüfus sayılarından yola çıkarak tespitlerde bulunmaktayız.

Yine tablolardan görüldüğü üzere, yapılan sayımlarda bazı dönemlerde Yahudilerin tam olarak sayılmadığı; yalnızca olası nüfus artışını tahmin ederek çıkarımda bulundukları da sundukları sayılardan açık bir şekilde anlaşılmakta.

2.1.1.1. İstihbari Bilgi Toplama Faaliyetleri

Filistin hakkında istihbari olarak "işe yarayacak" bilgilerin toplanması, 19. yüzyılın ortalarından beri tartışıl原因en Yahudilerin gelişi başta olmak üzere bölgedeki göç ve yerleşim operasyonlarına fayda sağlayabilecek her türlü bilgiyi araştırmakla başlamıştır.

²¹⁸ Palestine Administration, "F.O 371-9003, Report December 1922" (Majesty Stationary Office, 1923), 371.

Filistin coğrafyası hakkında bilgi edinmek için bölgeye gelen Siyonistler, önce Hayfa yakınlarında Mikveh İsrail adında bir tarım okulu kurmuştur. Okul, Filistin’de tarımın gerçekleştirilmesi için çeşitli eğitim faaliyetlerini icra etme görevini üstlenmiştir. Mikveh’in İsrail haricinde de kurulan birkaç okulu daha vardır. Örneğin, 1878’de kurulan Petah Tikva ve Rosh Pinna gibi okullar; sermaye yetersizliği ve hastalıkların yayılması gibi nedenlerden dolayı tarımda başarısız olmuştur.²¹⁹ 1883 yılına gelindiğindeyse; yeni göç dalgasıyla beraber, Mikveh İsrail tekrardan faaliyete geçmiştir ve bölgede 19 tarım yerleşimi kurulmuştur.²²⁰

Siyonistler, zengin bir Yahudi olan Moses Montefiore’nin (1784-1885) çabalarıyla 1854 yılında, Kudüs’te bir arsa satın alırlar ve 1857’de Kudüs surlarının dışında Montefiore Mahallesi olarak tarihe geçen Yahudi yerleşimi kurulmuş olur. 1860’ta iki Yahudi zengin, -ilki Qalunya topraklarına yakın, ikincisi ise Taberiye Gölü çevresinde olmak üzere- arsalar satın alır.²²¹ Arsalara yirmi ev inşa edilir ve 1862 yılında resmen bir mahalleleşme sürecine geçilmiş olunur. Yukarıda bahsettiğimiz faaliyetler, Filistin’deki Siyonist yerleşimi uygulama planının başlangıcını temsil ettiğinden, büyük önem taşımaktadır.²²² Rothschild,²²³ Filistin’deki tarımsal faaliyetlerin gidişatı hakkında bilgi toplamak ve bölgedeki tarımsal faaliyetlerin kontrolünü sağlamak isteyen önemli isimler arasındadır. Filistin’e “turizm” adı altında Fransız tarım uzmanları getirtir. Bölgeye yerleştirilen gruplara hem “üzüm ekmek” gibi özel tarım yöntemleri öğretilir hem de bu faaliyetler sayesinde bölgedeki denetimin artması kolaylaştırılır.²²⁴ Rothschild, 19. yüzyılın sonuna kadar toprak satın almaya ve Arap çiftçileri bölgeden çıkartmaya, çıkartamadığı durumlardaysa onları kendi çiftliklerinde işçi olarak çalıştırmaya devam eder.²²⁵

²¹⁹ Ben Arye Yhoshua, Vaakhai, *Erets Alsaf Shmama 1914-1918* (İsrail: Entsiklopedya Litkufot Hagdolot Btoldot Erets Yisrael, 1980), 4/91.

²²⁰ Eyllieyn Yitzkhak - Barukh Sriel, “Entsiklopedya Krata Tsiburit” (İsrail: Msrid Habitakhon, Keren Krata, ts.), 669.

²²¹ Mohammed Solayman, “Kanun Al-Tanzimat Al-Osmaniya ve Tamlik Al-Yahud fi Filistin”, *Samid Al-Ektisadi* 33 (Ekim 1981), 80.

²²² Musa Duvik, “Al-Estitan Al-Sohyoni fi Filistin”, *Samid Al-Ektisadi* 105 (Temmuz 1996), 206.

²²³ Edmond James de Rothschild (1845-1934): Yahudi finans Rothschild ailesinin Fransız şubesinin liderlerinden biridir. Siyonizm’in büyük bir destekçisiydi ve bağışları özellikle erken dönemlerde Filistin’de Siyonist yerleşimin kurulmasında büyük rol oynamıştır. Her türlü arazi satın alımına katkıda bulunup ve tarım ve üretime destek olmuştur. Siyonist yerleşimin babası kabul edilen Rottschield, Filistin’i beş kez ziyaret etmişti. Daha fazlası için bkz.:

İlyam, *Alf Yehudi fi Al-Tarih Al-Hais*, 467.

²²⁴ Ahmed Saad, *Al-Tataur Al-Ektisadi fi Filistin* (Hayfa: Dar Al-Etihaad Litibaa ve Al-Naşir, 1985), 46.

²²⁵ Foad Mursi, *Al-Ektisad Al-Siyasi Li-İsrail* (Kahire: Dar Al-Mustakbal Al-Arabi, 1983), 20-21.

1904-1914 yılları arasında gerçekleşen, İkinci Aliyah olarak adlandırılan göç dalgası, yerli halkın her türlü aleyhinde -gerek ekonomik gerek ticari faaliyetten dışlanması gerek Siyonistlerin yerleşimlerinde işçi olarak çalışmalarının bile önüne geçilmesi gibi amaçları da beraberinde Filistin'e getirir. Dalganın etkisi, Yahudi Garnizonları olarak adlandırılan Siyonist garnizonlar oluşana kadar hız kaybetmeden sürmeye devam eder.²²⁶ İkinci dalgada gelen göçmenlerin; sanayi ve ticaret sektörlerindeki çalışmalarını kısıtlı olması, bölgeye entegrasyon sıkıntıları ve yerli nüfus karşısında kendilerini güçlü hissetmemeleri, çalışmaların bir süreliğine de olsa sınırlı düzeyde kalmasına sebep olmuştur.

Arapların kendilerine yönelik olası olumsuz tepkilerinden korkan Yahudiler, belirli bir süre boyunca tarımla uğraşmanın ötesine geçmemiştir. Yahudilerin bu tercihleri öylesine bir tercih değildir. Göç ettikleri bu topraklarda kendilerinin can ve mal güvenliğinden endişe etmekteydiler. Aynı zamanda artık evleri haline gelecek bu topraklar üzerinde istihbari faaliyetleri yürütmek, kulağa daha basit ve güvenli geldiğinden bu yolu tercih etmiş olmaları muhtemeldir.²²⁷

Üstelik, bu “güvenlik” görevini yürütme sürecini kolaylaştıran bir dizi stratejik unsurların hesaba katılması gerekiyordu. Küçük bir kooperatif topluluğu olan Moşav Sistemi'nin²²⁸ üyelerinin tamamı, tarım işçiliği adı altında Osmanlı denetimi olmaksızın, savaşabilmek üzere eğitilmişti.²²⁹

Filistin'e göçün ilk dalgası için hazırlıkların başlamasından 1882'ye kadarki süreçte; Siyonistlerin odak noktası, göçmenlerin aktif yerleşimcilere dönüşmelerini sağlamak olmuştu. Filistin coğrafyasını her yönüyle incelemek ve bunu destekleyecek tüm bilgileri sağlamak, onların temel hedefini teşkil etmiştir. Dolayısıyla Siyonistler, özellikle tarım ile alakalı konularda zorluklarla karşılaştıklarında yerel halkın aynı sorunlara nasıl başa çıktığına dair araştırmalar yapmıştı.²³⁰

²²⁶ Abdelhadi Al-Raddam, *Al-Mukatah Al-Ektisadiya Al-Arabiya Li-İsrael* (Bagdad: Merkez Al-Dirasat Al-Filistiniya, 1979), 104-105.

²²⁷ Tamar Gozinski, *Hitpathkhut Hkapitalizm Berets Yisrael* (İsrael: Proyktim Universitaiym-Kheypa, 1986), 64; Deborah Gerner, *One Land, Two Peoples: The Conflict Over Palestine* (Boulder: Dilemmas in World Politics, 1994), 16.

²²⁸ Moşav Sistemi, gerek maddi gerek manevi açıdan komün yaşam biçimine sahip organizasyonun genel adıdır. Tarımla uğraşan kişi de bekçilik yapan kişi de aynı sofrada oturur ve aynı yemeği yer; yaptıkları hizmetlerden ötürü para almazlar. İşte bahsettiğimiz Moşav sistemi, ikinci göç dalgasında ülkeye gelen küçük gruplar için oldukça kurtarıcı bir çözüm olmuştur. Bkz.: Mansur, “Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniyah ve Al-Esraeyliya”, 460.

²²⁹ Hend Al-Buderi, *Aradi Filistin Bayn Mazaem Al-Sohyoniya ve Hakik Al-Tarih* (Jamieat Al-Doal Al-Arabiya, 1998), 131-132.

²³⁰ Al-Buderi, *Aradi Filistin*, 131-132.

İlerleyen süreçte Filistin'e gelen Yahudiler kendi içlerinde ikiye ayrılmıştır. Bunlardan ilki tarım ve hayvancılık gibi sıradan yerleşim faaliyetlerini yürütürken kalanlarıysa yerleştikleri bölgelerdeki Arapları bölgeden çıkarmak, bölgede etkili konuma gelmek ve halk ile alakalı bilgi toplamak gibi faaliyetleri üstlenmiştir. Siyonistler yaptıkları bu iki farklı işi, aynı amaç uğruna değerlendirdiklerinden, “Silahlı Tarım” ismini kullanmışlardır. Zira Siyonistlere göre ister tarım yöntemiyle ister yukarıda sayılan istihbari faaliyetlerle olsun; ortak bir amacı takip edilmektedir. Siyonistler tarım konusunda büyük bir beceri sahibi olamasalar da yerleştikleri alanlarda kendi güvenliklerini sağlamak amacıyla yaptıkları faaliyetler sebebiyle Arapları büyük oranda etkisiz hale getirmeyi başarmıştır.²³¹

Tarım harcamalarının yanı sıra Siyonistler, yerleştikleri bu topraklarda kalıcı olabilmek ve istihbarat faaliyetlerini sürdürebilmek amacıyla bütçelerinden büyük bir payı da amaçları uğruna harcamıştır. Yapılan harcamaların çokluğundan ve karşılaşılan tüm zorluklara rağmen Filistin'e yerleşime yönelik inatçı faaliyetleri, Siyonistlerin emellerine ulaşmak uğruna nelerden vazgeçebileceğinin de iyi bir göstergesidir.²³²

2.1.1.2. Yahudilere Yönelik Yayınlar ve Basın Faaliyetleri

Siyonistler medyayı; Yahudiler arasında amaçlarının reklamını yapmak, fikirlerini yaymak ve Filistin'deki yerleşim varlıklarını kesinleştirip projelerini desteklemek amacıyla kullanmaktan geri kalmamıştır. Yahudilerin Filistin'deki ilk yayınları olan İbranice gazete 1856 yılında Albert Cohen tarafından, Kudüs'te Ha-Maggid adıyla çıkmıştır. Yine 1863 yılında Moshe Salmon ve Michael Cohen,²³³ Kudüs'te haftalık Halivanon gazetesini yayınlamıştır. Aynı yılda çıkarılan bir diğer gazete ise haftalık yayınlanan Habsalet gazetesidir.²³⁴ Bu gazeteleri Filistin'de ilk matbaayı kuran Haham Yisrael Pak'ın çıkardığı Hafetzelt gazetesini izlemiştir. Hafetzelt, Filistin'deki Aşkenazi Yahudi Dini Hareketi'nin Hasidik kanadının sözcüsüdür.²³⁵

²³¹ Al-Meseri, “Mevsuat Al-Yahud”, 7/175.

²³² Al-Meseri, “Mevsuat Al-Yahud”, 7/175.

²³³ Ultra-Ortodoks dini akımına mensup iki genç Yahudi.

Salih Al-Naami, *Al-Askar ve Al-Sahafa fi İsrail* (Kahira: Dar Al-Shoruk, 2005), 19.

²³⁴ Rodric Mathew - Matta Akrawi, *Education in Arab Countries of the Near East* (Washington: American Council on Education, 1949), 192.

²³⁵ Aşkenazim: Fransa, Almanya ve Polonya Yahudileridir. İncil'deki anlatıya göre Aşkenaz, Nuh'un torunlarından birinin ismidir ve Batılı Yahudiler için kullanılmaktadır. Bkz.: Al-Meseri, “Mevsuat Al-Yahud”, 2: 125-126.

Gazetelerin yöneticileri Yahudi kamuoyunun güvenini kazanmaya çalışırken aralarındaki rekabet sebebiyle Türklere birbirlerini ihbar etmiş, bazı gazetelerin çalışmalarına devam edebilmesi için gereken ehliyetler alınamamıştı. Aralarındaki rekabetten doğan kargaşa yüzünden söz konusu yayın organları, sık sık kapanma tehlikesiyle de karşı karşıya kalmıştır.²³⁶

1869 yılında Yahudilerin akıl hocalarından biri olan Avusturyalı Kaiser Franz Joseph (1848-1916), Filistin'e göç etmiş genç bir Yahudi adama Avrupa'da üretilen yeni matbaayı tanıtmakla İbrani basınında kayda değer bir gelişme yaşandı.²³⁷ Bunu, matbaaların art arda Filistin'e gelişi izledi, İbranice matbaa iyice yaygınlaştı. 1872 yılında Yahudilerin Filistin'deki varlıklarını güçlendirmesini ve Yahudi gençlerin eğitilmesini amaçlayan Shaarei Letsiyon (Siyon Kapıları) gazetesi yayın hayatına başladı. Yine 1874 yılında yayınlanan ve Filistin'deki Yahudi yerleşiminin yoğunlaştırılması ve toprakların kontrolü için açıkça çağrıda bulunan ilk gazete olan Harban faaliyete geçen önemli gazeteler arasındaydı.²³⁸

1877 yılında Yahudiye ve Jerusalem gazetelerinin yayın hayatına başlamasıyla birlikte bölgeye yerleşimin teşvik edilmesine yönelik çağrılar artmıştır. Yine çok yakın bir tarihte, Lieberman tarafından sosyalist yönelimli ilk İbranice gazete Haimet (Hakikat) gazetesi yayınlanmaya başlanır.²³⁹ 1884 yılında editörlüğünü Eliezer Ben Yehuda'nın yaptığı haftalık Hatzvi (Ceylan) dergisinin yayınlanmasıyla İbrani basını için yepyeni bir dönem başlamış olur. Bu gazete zamanla Filistin'deki Yahudi yerleşiminin resmi sözcü haline gelir.²⁴⁰

Gelişmelerin akabinde Avrupa'dan gelen bir grup göçmen, 1907 yılında Hapoel Hatzair (Genç İşçi) adı ile yeni bir gazete çıkarmaya başladı. Gazete, dünya Yahudilerinin potansiyelini arttırmaya yönelik yayınlar yapmayı amaçlıyordu.²⁴¹ Benzer şekilde 1909 yılı sonrası Ahdout (Birlik) hareketi, bu hareketin adını taşıyan gazeteyi kurdu. Editör kadrosu içinde David Ben Gurion, Yitzhak Ben-Zvi, Rachel Ben-Zvi, Rachel Yenaïet gibi isimler yer alıyordu. Gazete, Siyonist göçün yerleşim çalışmalarını destekliyor ve yapılan

²³⁶ Gazi Al-Saadi- Munir Al-Hour, *Al-İlam Al-İsraeyli* (Amman: Dar Al-Jalil lil Naşir, 1986), 21.

²³⁷ Mustafa Al-Dabbag, *Al-Harb Al-Nafiya Al-İsraeyliya* (Amman: Maktabat Al-Manar, 1986), 27-28.

²³⁸ Al-Naami, *Al-Askar ve Al-Sahafa*, 19.

²³⁹ Afrayim, Manahim, "Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniya", 386.

²⁴⁰ Dabaş, *Mujaz Tarih Filistin*, 28; Al-Naami, *Al-Askar ve Al-Sahafa*, 19.

²⁴¹ Al-Saadi - Al-Hour, *Al-İlam Al-İsraeyli*, 15.

göçlerin kalıcı olmasının önemini içeren yazılara yer veriyordu.²⁴² Ayrıca 1910 yılına gelindiğinde Moria Gazetesi (Yahudi kutsal kitaplarından biri olan Tanakh'taki zikredilen bir mekânın ismidir) çıktı. Bu gazete Ortodoks dindar Yahudilere hitap etmekteydi.²⁴³ İbranice gazeteler, yayınlandıkları ilk andan itibaren Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü tehdit etmeye varacak fikirleri slogan olarak kullanıyor, Yahudileri bir çatı altında toplayıp Filistin'de bir organizasyona davet ediyordu. Bu sebeple Birinci Dünya Savaşı sırasında, Filistin'deki İbrani gazetelerin yayınları devlet tarafından haklı gerekçelerle durdurulmuştu.

2.1.2. Siyonistlerin İşgallerini Güçlendiren Faaliyetler

2.1.2.1. Kalıcı Göçlerin Hız Kazanması

Siyonizmin en önemli hedefi; Osmanlı'nın topraklarını ele geçirip burada bir Yahudi devleti kurmaktır.²⁴⁴ Dolayısıyla Siyonistler için yapılması gereken şeylerin başında; Arapları ve her türlü Osmanlı unsurunu bölgeden uzaklaştırıp hakimiyetlerini tamamen ortadan kaldırmak geliyordu.²⁴⁵

Yaptıkları bazı faaliyetlerle Siyonistler, Filistin topraklarının bir kısmını ele geçirmeyi başarmıştı. Öyle ki Yahudiler; 1882 yılı öncesi 25.000 dönümlük; 1882-1914 yılları arasında 420.200 dönümlük araziye bir şekilde satın almıştı Yahudilerin ele geçirdikleri toprakların büyük çoğunluğu 1890-1900 yılları arasında ellerine geçmişti ve bu toprakların yaklaşık (113.600) dönüm olduğu bilinmekteydi.²⁴⁶

Yahudilerin Filistin topraklarında yayılmaya başlaması, aslına bakılırsa başlarda pek de kolay olmamıştır. Tehlikenin farkında olan Türkler, Siyonistlerin bu bölücü planlarına karşı erkenden tedbir almaya başlamış; Nisan 1882'e gelindiğinde, Siyonistlerin Filistin'e yerleşimini yasaklayan bir yasa çıkarılmıştır.²⁴⁷ Alınan tüm tedbirlere rağmen Siyonistler bölgedeki yasaların açıklarını kollayarak ve memurlara rüşvet vererek, İslami vakıf topraklarının bile bir kısmını ele geçirmeyi başarmıştır.²⁴⁸

²⁴² Afsayim, Manahim, "Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniya", 387-388.

²⁴³ Al-Naami, *Al-Askar ve Al-Sahafa*, 19.

²⁴⁴ Al-Saiyed Yasin- Ali Al-Dein Hilal, *Al-Estimar Al-Estitani Al-Sohuni fi Filistin 1882-1948* (Mısır: Maahad Al-Bohus ve Al-Dirasat Al-Arabiya, 1975), 1/21.

²⁴⁵ Jon Rody, *Harakat Estilab Al-Arz*, ed. İbrahim Abu-Lugd, çev. Asad Rzok (Bayrut: Meraz Al-Abhas, Munazamat Al-Tahrir Al-Falastiniya, 1972), 142-143.

²⁴⁶ Al-Hazmavy, *Melkiyat Al-Arazi*, 76.

²⁴⁷ Rafik Al-Natsha, *Al-Sultan Abdulamid Al-Sani ve Filistin* (Al- Halil: Dar Al- Mustakbal, 1997), 102.

²⁴⁸ Al-Khalidi, "Al-Siyonizm (1913)", 137-138.

Bölgede yapılacak her faaliyet, uzun vadeli bir planlama aşamasından geçerek oluşturulmuştur. Bu konuda, Filistin Ofisi'nin büyük bir öneme sahip olduğu bilinir. Öyle ki ofisin müdürü Arthur Ruppın'ın 1908'de Siyonist İcra Komitesi'ne sunduğu rapor, yerleşilecek bölgelerdeki toprakların incelenmesinden, yerleşim faaliyetlerinin organize edilmesine kadar ciddi konularda uyulan bir belge konumundaydı.²⁴⁹ Raporda kısaca şunlar yer alıyordu: “Yahudiler bölgede çoğunluk olmalıdır, kendi (buradan kasıt Filistin'dir.) topraklarının çoğunu -haklı olarak- ele geçirmelidir, özerklik talep edilmelidir, özerklik elde edilemediği takdirdeyse gerekirse bağımsızlık uğruna mücadeleye girilmesine karar ileri gidilmelidir.”²⁵⁰

Siyonistler, Osmanlı topraklarının ele geçirilmesini sağlamak için, mülkiyetlerini Becca ve Keren Kaimit (Ulusal Fon) gibi Yahudi halkına aitmişçesine tescil ettirme işlevi gören kurumları kurdular. Filistin'de arazi satın almaya devam edebilmek adına; alınması planlanan topraklar bir Yahudi vakfının üzerine alınıyor, yasa dışı olmasına rağmen bireylere devrediliyordu.²⁵¹ Filistin'de söz sahibi olmak için Yahudiler, Abraham Ussishkin tarafından geliştirilen üç uygulama yöntemini izledi: Arazilere zorla el koymak, evrakta sahtecilik gibi bahanelerle -rüşvet yoluyla- el koydurmak, araçlar vasıtasıyla arazi sahiplerinden satın almak.²⁵²

Genelde Siyonistler ve arazi sahipleri arasında gerçekleşen bu alışverişte, toprak satın alınırken arazide kimsenin iskân ediyor olmasına izin vermeme şartı koşulmaktaydı. Yahudiler satın aldıkları toprakların boş olmasına büyük özen gösteriyordu. Elleri geçen belgeler ve haksız yollarla satın aldıkları bu mülkiyetler sayesinde, Siyonistler topraklarında bulunmasını istemediği herhangi birini, yasalara dayanarak rahat bir şekilde uzaklaştırabiliyordu.²⁵³

Yahudilerin Filistin halkına ilk tepkisi, 1896'da El-Ja'una köyünde gerçekleşmişti. Müslüman bir kadının toprağı elinden satın alındıktan sonra kadın yaşadığı yerden uzaklaştırılmıştı. Ayrıca Siyonistler toprak satın almak için bazı Müslümanlarla iş birliği

²⁴⁹ Tolokowsky Samuel, *Jewish Colonization in Palestine* (London: Zionist Organisation, 1918), 7.

²⁵⁰ Sylo Margalit, *Nisyonot Hityayshvut Lishkat Mkarkey Yisrael 1908-1914* (Jerusalem: Yad Yitzkhak Ben-Zvi, 1988), 39.

²⁵¹ Abu-Zahra, *Al-Hareka Al-Sohyoniya ve Al-Estimar ve Al-Tard Al-Filistini (Al-Transfir)* (Halil: Rabitat Jameyiyn Al-Halil, 1993), 43.

²⁵² Abu-Zahra, *Al-Hareka Al-Sohyoniya*, 43.

²⁵³ Avnery, *Tviat Hahafkaa*, 103.

de yapmıştır.²⁵⁴ Aynı zamanda halktan toprakları kolayca almak için bölgedeki siyasi kargaşadan yararlanmışlar, devlet adamlarına rüşvet vererek çalışmalarına hız kazandırmışlardır.²⁵⁵

100'den fazla Dürzi ailenin yaşadığı Metula köyünde, mülk sahibinin sürekli el değiştirmesi ve kiralık arazilerde Dürzi isyanının çıkması sebebiyle ortaya çıkan karışıklıktan yararlanarak bölgeden daha fazla toprak almaları bir başka örnek olarak gösterilebilir. Dahası, Yahudi yerleşim birimi yetkilisi aracılığıyla, bir Osmanlı subayını kullanarak o bölgenin topraklarına el koymuştur. Bölgeden sorumlu subayın, Osmanlı Ordusu'na hizmet etmekten kaçan köylüleri takip ettiği bilinmektedir. Subay, kaçan bir grubu yakalamayı başarmıştır. (Yakalanan kişiler arazilerin sahipleridir.) Subay, tutuklanmaktan ve askere gönderilmekten vazgeçmek karşılığında arazilerini satmaları için toprak sahiplerini zorlamıştır. Böylece arazilere el koyulmuştur.²⁵⁶

Bölgeye gelenlerin tarım konusundaki bilgisizliği veya yerleşim birimlerinin tarımdan ziyade güvenlik faktörü nedeniyle seçilmesi bazı yerlerde üretim çalışmalarının başarısız olmasına sebep olmuştur. Bu nedenle zaman zaman halka tekrar ihtiyaç duyan Siyonistler, bölgede yaşamalarını bir süreliğine de olsa desteklemiştir.²⁵⁷

2.1.2.2. İstihdamı Ele Geçirme Çalışmaları

Siyonistlerin bölgeye akınlarının başından sonuna kadar Yahudiler, özellikle tarım alanında çalıştırılmaktaydı.²⁵⁸ Yahudilerin çalıştırıldığı alanlarda ekseriyetle bir Arap izolasyonu söz konusuydu, öyle ki hiçbir Arap bu tesislerde çalıştırılmıyordu.²⁵⁹ Siyonistler, istihdamı ele geçirme ve Yahudi işgücü politikasını uygulamaya başladılar.²⁶⁰ Siyonistler, bölgedeki ticareti ve halkın geçim kaynaklarını sabote etmeyi, Siyonizm'in temel hedeflerine ulaşmak için ilk adım olarak görüyordu. Bu nedenle Yahudiler, yerel işçilerin Siyonist yerleşimlerinde çalışmasını engelleyerek halkın para kazanmasına engel

²⁵⁴ Benyamant Halmusic, *Al-Tarih Yotarid Al-Sohuoniya ve Yalhak Biha*, çev. Hasan Hazir (Ramallah: Madar, 2001), 59.

²⁵⁵ Abdulvahaab Al-Meseri, "Mevsuat Al-Mafahim ve Al-Mustalahat Al-Sohyoniya" (Mısır: Merkezul Dirasat Al-Siyasiyah ve Al-Estiratijiya, 1975), 117.

²⁵⁶ Yithak Epstein, "Nazie Melkiyat Al Filistiniya", ed. Israel Shahak (Zionist Archive, 1907).

²⁵⁷ Al-Meseri, "Mevsuat Al-Yahud", 7/175.

²⁵⁸ Margalit, *Nisyonot Hityayshvut*, 114.

²⁵⁹ Rosenberg Mitchell, *The Story of Zionism; A Birds Eye View* (New York: Bloch Publishing Company, 1946), 58.

²⁶⁰ Bentwich Norman, *Palestine of Jews Past, Present and Future Publisher* (London: K. Paul, Trench, Trubner, 1919), 60.

oldular.²⁶¹ İlerleyen süreçte bu “izolasyon”, boykota evrildi. Haliyle boykotun organize bir şekilde ilerletilmesi ihtiyacı duyulunca, “Yahudi Garnizonları” adı altında, tamamı Siyonist işçi grubundan oluşan Siyonist Garnizonlar kuruldu.²⁶²

İkinci göç dalgası başladığında, ilk dalgada yapılan acemiliklerden kaçınmak amacıyla Kibbutz²⁶³ ve Moşav adında iki sistemi uygulamaya koyuldular.²⁶⁴ Siyonistlerin yerleşimlerdeki Kibbutz modeli, yerleşim konularına diğer tüm hususlara nazaran öncelik verdiği için yerleşim faaliyetleriyle ilgili bir güvenlik modeli sağlamış oluyordu.²⁶⁵ Moşav sistemi ise özellikle komün bir yaşam biçimi olması ve üretim sürecine tüm üyelerinin katılabilmesi gibi sebeplerle, Siyonistlerin aradığı yerleşim ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olmuştur. Sistem, üyelerin aynı anda hem çalışmak hem de savaşmak için eğitim almalarını sağlamıştır.²⁶⁶

Yahudi İşgücü sloganı, ikinci göç dalgasına (1904-1914) kadar kullanılmadı. İkinci dalga, Rusya’da kurulan Yahudi “Öz Savunma Grupları” bir dizi eski üyesini içermekteydi.²⁶⁷ Üyeler, Rusya’daki sosyalist akımlardan etkilenmiş olacaklar ki seçtikleri sloganları, toplumu Yahudileştirmede bir unsur olarak kullanmışlardı.²⁶⁸ Zamanla, “iş işgal et” sloganı, yerini “piyasayı işgal et” olarak değişmişti. Amaç halkın ekonomisi karşısında Siyonist piyasayı genişletmek, Yahudi mallarıyla doldurmak ve döviz giriş çıkışında hâkim konuma gelmekti.²⁶⁹

Filistinlilerden izole bir yerleşim alanı kurulması; göçmenler ve halk arasında çatışma için iyi bir mazeret oldu, haliyle aralarındaki gerginliği artırdı. Özellikle Siyonistlerin; halka karşı takındıkları kötü tavırlar, bölgedekilere anti Siyonist duyguların da doğmasına sebep oldu.²⁷⁰

²⁶¹ Saad, *Al-Hejra Al-Yahudiya*, 17.

²⁶² Aziz Al-Raddam, *Al-Mukatah Al-Ektisadiya Al-Arabiya li İsrail* (Bagdad: Merkez Al-Dirasat Al-Filistiniyah ve Camiat Bagdad, 1979), 104-105.

²⁶³ Kibbutz: Toplanma anlamına gelen İbranice bir kelimedir. Sözcük, Siyonist kaynaklarda, sayıları 450-600 arasında değişen, birlikte yaşayan ve çalışan bir grup Siyonist yerleşimciyi içeren bir kooperatif yerleşimine atıfta bulunmak için kullanılmaktadır. Sayıları bazı durumlarda bin kişiye ulaşabilir. Daha fazlası için bkz.: Al-Meseri, “Mevsuat Al-Yahud”, 7/186.

²⁶⁴ Yasin- Hilal, *Al-Estimar Al-Estitani*, 1/293.

²⁶⁵ Al-Meseri, “Mevsuat Al-Yahud”, 7/173.

²⁶⁶ Al-Buderi, *Aradi Filistin*, 131-132.

²⁶⁷ Yasin- Hilal, *Al-Estimar Al-Estitani*, 1: 155.

²⁶⁸ Elyas Şofani, *Al-Mujaz fi Tarih Filistin Al-Siyasi* (Beyrut: Muasasat Al-Dirasat Al-Filistiniya, 1996), 330.

²⁶⁹ Erskine Childers, *Al-Ragba Al-Karsaa, Min Muvatinin ile Lajein, Tahvid Filistin*, ed. Ebrahim Abu-Lugud, çev. Asaad Rezik (Bayrut: Merkez Al-Abhas, Munazamat Al-Tahrir, 1972), 187.

²⁷⁰ Walter Laquer, *A History of Zionism* (New York: Schocken, 1976), 246.

Arap nüfusun akıbetine gelince; Siyonistlerin politikalarında, Filistin'deki Araplardan kurtulmanın gerekliliği konusunda fikir birliği vardı.²⁷¹ Siyonistler, tarım alanlarındaki Arap istihdamını azaltmak için Yemen'den gelen Yahudileri tarlalarda çalıştırdı ve onları Rishon LeZion, Rhovot ve Petah Tikva yakınlarındaki özel mahallelerde halktan kopuk bir şekilde barındırdı. Ancak bu yerleşimlerde üretim düşük olduğundan, halktan işçi istihdam edilmek zorunda kalındı.²⁷²

Genel olarak bakıldığında “iş gücünü ele geçirme”, sadece ekonomik kazanımlar elde etmeyi amaçlamayı değil; halkın boykot edilmesini, Yahudilerin bölgede her bakımdan etkin konuma taşınmasını ve Siyonizm'in temel ilkelerini hayata geçirmeyi içermesi hasebiyle önemli bir slogandı.²⁷³

2.1.3. Yahudi Göçü, Yerleşim Kurumları ve Filistin'deki “Güvenlik” Faaliyetleri

Siyonistlerin göçleri desteklemek amacıyla kurduğu her türlü kurum, Filistin'deki Yahudilerin ve Siyonistlerin varlığının temellerinin atılmasında önemli bir rol oynamıştır. İlk “yerleşim” projeleri başarısız olunca, ekonomik faaliyet azalmış ve tarım yapılması planlanan verimli topraklar git gide bataklığa dönüşünce, bölgede yaşayan kişilerin sayısı giderek azalmış, zamanla bölgedeki halktan destek talep eder hale bile gelmişlerdi.

Tabii ki durum böyle devam etmemiş; Yahudiler, daha doğrusu Siyonistler, bölgeye her türlü maddi yardımı yollayarak göçmenlerin orada kalmaya devam edebilmesi için ellerinden geleni yapmışlardı.²⁷⁴

2.1.3.1. Yarı Özel Yahudi Kuruluşları

2.1.3.1.1. Dünya Yahudi Federasyonu “Alliance Israélite Universelle”

Zvi Kalischer'in; Yahudilere yardım sağlamayı, Yahudilerin haklarını savunmayı, eğitim yoluyla Yahudileri geliştirmeyi amaçlayan derneklerin kurulmasına ilişkin çağrılarında sonra Fransa Parlamentosunda Yahudi Milletvekili Adolphe Crémieux tarafından yönetilen bir ekip kuruldu.²⁷⁵ Daha sonrasında bu kapsamda, 1860 yılında Paris'te

²⁷¹ Mahmut Barakat, *Al-Estitan Al-İsraili fî Filistin Bayn Al-Nazariya ve Al-Tatbik* (Bayrut: Merkez Al-Vihda Al Arabiya, 1988), 37.

²⁷² Yasin- Hilal, *Al-Estimar Al-Estitani*, 1/158-159.

²⁷³ Fazıl Al-Nakib, *İktisad İsrail* (Bayrut: Muasasat Al-Dirasat Al-Filistiniya, 2001), 18.

²⁷⁴ Raja Orabi, *Sifir Al-Tarih Al-Yahudi* (Dimaşk: Al-Avail Lil Naşir, 2007), 594; Yasin - Hilal, *Al-Estimar Al-Estitani*, 1: 61.

²⁷⁵ Orabi, *Sifir Al-Tarih Al-Yahudi*, 592-593.

Alliance adlı bir dernek açıldı. 1865 yılında Alliance Derneği, çeşitli mesleklerde insan yetiştirmek amacıyla bir okul açtı.²⁷⁶ Ayrıca 1867’de Kudüs, Hayfa, Yafa, Safed ve Tiberiya’da Fransızca’yı ve Yahudiliği öğretmek için açılan ilkokullar vardı.²⁷⁷

1868 yılında Adolphe Crémieux, Sultan Abdülaziz’den kendi işlerine yarayacak bir ferman almayı başardı. Bu fermana göre Alliance Derneği’nin 99 yıl boyunca Yafa yakınlarındaki Yazur köyünün 2600 dönümlük arazisine yatırım yapmasına izin veriliyordu.²⁷⁸ Alliance, 1870 yılında Edmond Rothschild’in desteğiyle bu arazi üzerine, Filistin’de ilk Yahudi tarım okulu olan Mikveh İsra’il’i kurdu.²⁷⁹ Okulun amacı, “yerleşim” ve güvenlikte önemli rol oynayacak çiftçiler yetiştirmek ve göçü destekleyecek tarım yöntemlerini öğretmektir.²⁸⁰

2.1.3.1.2. PICA Derneği

Filistin Yahudi Kolonizasyon Derneği (PICA), Filistin’de toprak alımı ve alınan toprağın yerleşime hazırlanması amacıyla Edmond Rothschild tarafından 1883 yılında, kurulur kurulmaz arazi satın alma ve bataklıkları kurutma faaliyetlerine başladı. 1907 yılına kadar birkaç yerleşim kurup finanse etmeyi başardı.²⁸¹

PICA, tarım arazileri bireysel mülkiyet olarak gördü ve alınmasına teşvik etti. Siyonistlerin teşvikinin sebebi olarak, toprağına karşı sevgi ve bağlılık duyan bir Yahudi toplumu arzusu gösterilebilir.²⁸² Rothschild, toprakların sevdinilmesi amacıyla PICA’ya cömert bağışlarda bulundu. Yapılan bağışlar, derneği iyiden iyiye güçlendirmeye ve faaliyetlerini genişletmeye başladı. Çok geçmeden, derneğin artık ipotek şirketleri ve tarımsal pazarlama dernekleri açacak finansal durumu vardı. Dernek aynı zamanda bataklıklar kurutuyor, sulama projeleri uyguluyor ve tarımda gelişmeye çalışıyordu.²⁸³

Daha sonra PICA’nın kurduğu toplam yerleşim sayısı 12’ye ulaştı: Yafa’nın doğusundaki (Malabs) köyünün arazisindeki Petah Tikva yerleşimi, Rishon LeZion (Ayun Kara), Ness

²⁷⁶ Mohammed Anaab, *Al-Estitan Al-Sohuni fi Al-Kudüs 1967-1993* (Ramallah: Beytul Makdis lil Naşir, 2001), 31.

²⁷⁷ Al-Meseri, “Mevsuat Al-Yahud”, 6/198.

²⁷⁸ Al-Khalidi, “Al-Siyonizm (1913)”, 119.

²⁷⁹ Ömer Tellioglu, *Filistin’e Musevi Göçü (1880-1914)* (Türkiye: İstanbul Üniversitesi, Doktora Tezi, 2014), 108. Bkz.: Ek 02, Filistin’e Musevi göçü ve kurulan koloniler (Yerleşim Birimleri) (1870-1914), 255.

²⁸⁰ Afrayim, Manahim, “Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniya”, 294.

²⁸¹ Al-Hazmavy, *Melkiyat Al-Arazi*, 323.

²⁸² Ahmed Turbin, “Filistin fi Ahid Al-Entidab Al-Biritani”, *Al-Mavsua Al-Filistiniya* (Bayrut: Matbat Milano, 1990), 2/2/1112.

²⁸³ Gozinski, *Hitpathkhut Hkapitalizm Berets Yisrael*, 151.

Ziona (Wadi Hanin), Yafa'nın güneyindeki Gedera (Qatra), Kudüs'teki Motza, Safed'in güneydoğusundaki Rosh Pinna (Al-Ja'una), Yesud HaMa'ala, Wadi al-Hula'daki Mishmar ha-Yarden, Hayfa'nın güneyinde Carmel sahilinde bulunan Zikhron Ya'akov, Rehovot, Yafa'nın güneyinde bulunan kıyı ovasındaki Be'er Tuvia ve Hayfa ile Yafa arasındaki kıyı ovasında bulunan Hadera.²⁸⁴

PICA, nitelikli Yahudilere; bina, hayvan ve tüm tarım ekipmanlarını maliyetine satmıştı. Yıllık %1-3 arasında değişen düşük faiz oranıyla uzun vadede ödenmesi üzerine taksitlere bölünen borçlar, Yahudilerin bölgeye olan sevgisini ve bağlılığını arttırmaya yönelik önemli bir hamleydi.²⁸⁵ PICA, topraklara yerleşimin yanı sıra hayvancılığın ve ormanlık alanların arttırılmasına yönelik politikalar da izlemişti. Su kuyuları kazılmış, tarımsal faaliyetler arttırılmış, diğer ekonomik girişimlere temel olması amacıyla Rishon LeZion ve Zikhron Ya'akov köylerinde şarap imalathaneleri açılmıştı.²⁸⁶

2.1.3.1.3. ICA Derneği “Jewish Colonization Association”

Yahudi Kolonizasyon Derneği (Jewish Colonization Association), 1891 yılında Alman Yahudi Maurice de Hirsch tarafından kuruldu. Dernek; Yahudilerin, Rusya ve Romanya'dan göç etmeleri ve Arjantin'e yerleşimleri konusunda faaliyet gösterdi. Daha sonra faaliyetlerin sahası Filistin'e kadar uzadı ve göçmenlerin bütünleşmeleri için çalıştı. Ek olarak Alliance Derneği'nin okullarını ve atölyelerini de destekledi.²⁸⁷

Siyonistler arasında tanınmış bir iş adamı olan Hirsch, Yahudilerin Filistin'e göç etmesine yardımcı olmak amacıyla Londra'daki şirketinden 8 milyon sterlinlik bir sermayeyi sırf bu iş için ayırdı. Şirket, yerleşimlerde hibe yerine kredi şeklinde yardım sağladı, çiftliklerin ve şarap imalathanelerinin yönetimini göçmenlere devretti.²⁸⁸

Filistin'deki saha araştırmalarında ICA; 1899 yılındaki bir raporunda, Siyonistleri çiftçiye dönüştürmenin zor olduğunu ve çoğunun tembellik içinde yaşadığı belirtti. Ancak ICA, 1899-1908 yılları arasında daha önce Rothschild'in kurduğu yerleşim birimleri de yeniden imar etmenin yanı sıra 9 yeni yerleşim birimleri daha kurdu. Bununla birlikte

²⁸⁴ Habib Kahvaci, *Esteratijiyyat Al-Estitan Al-Sohyuni fi Filistin Al-Mohtalla* (Dimaşk: Moasasat Al-Arz Al-Filistiniyah, 1978), 156.

²⁸⁵ Turbin, “Filistin fi Ahid Al-Entidab”, 2/2/1112.

²⁸⁶ Turbin, “Filistin fi Ahid Al-Entidab”, 2/2/1112.

²⁸⁷ Simon Dubnow, *History of the Jews in Russia and Poland* (New York: Jewish Publication Society of America, 1920), 2/419.

²⁸⁸ Gozinski, *Hitpathkhut Hkapitalizm Berets Yisrael*, 47.

ICA, 1909 yılına kadar hayvancılık ve üretim alanları gibi yerleşim birimlerinin yanındaki tüm Rothschild projelerini yönetimine devretmeyi bitirmiştir.²⁸⁹

ICA'nın Filistin'deki faaliyetleri, uzun vadeli kiralama ve miras sistemini kullanarak arazi satın alma ve göçmenlere dağıtmak üzerineydi.²⁹⁰ Bu gelişmelerle ilgili çalışmaların başlangıcında 1891'de Golan topraklarından 80.000 dönüm, 1904'te Aşağı Celile topraklarından 70.000 dönüm arazi satın alınmıştı.²⁹¹

Yahudi göçmenlere, bölge ekonomisinde pay sahibi olmaları için teşvik olarak tarım aletleri desteği sağlandı. Hayvancılığın yanı sıra geleneksel tarıma odaklanan; et, süt ve bal üreten, farklı tahıl türleriyle ilgilenen karma bir tarım sistemi kuruldu. Bu yatırımlarda akaryakıtlı motorların kullanımı özendirildi. Ayrıca bunların dışında ICA'nın yerleşimler arası yolların asfaltlanmasına da destek sağladığı bilinmektedir.²⁹²

2.1.3.2. Siyonist Finansman Kuruluşları

2.1.3.2.1. Yahudi Kolonyal Kredi Fonu “Jewish Colonial Trust Ltd.”

1899 yılında İsviçre'nin Basel kentinde düzenlenen İkinci Siyonist Kongresi'nin kararı ile Jewish Colonial Trust Ltd. (Yahudi Kolonyal Kredi Fonu) adı altında kuruldu.²⁹³ Kurulduğunda bankacılık alanında uzmanlaşmış olan fon, daha sonra Siyonist kuruluşları ve Siyonist örgüte ait menkul kıymetlerin kredilendirilmesiyle ilgili işlere odaklandı. Siyonistlerin ekonomisinin desteklenmesinde aktif bir rol oynadı. Özellikle tarımsal ve endüstriyel kredi verme, ipotek sağlama ve konut inşa etme gibi konularda uzmanlaşmış bir dizi yan finans kurumu kurdu.²⁹⁴ Fon; ayrıca sanayi, yatırım ve Filistin'deki yerleşim faaliyetlerinin finansmanı alanında da aktifti. Yerleşimcilerin varlığını artıracak ve taşıdıkları yeni çevreye uyum sağlamalarına yardımcı olacak işlerle ilgileniyordu.²⁹⁵

²⁸⁹ Yhashua Arey- Yisrael Bertl, *Hatkufa Havet Maanit Hamukheret* (İsrael: Mehdorut Yrushalayim, 1983), 270.

²⁹⁰ Al-Khalidi, “Al-Siyonizm (1913)”, 123.

²⁹¹ Arih Afrani, *Hahityayshvut Hayhudit Vhaakeyra Likhora* (Israel: Hamkuuan Lmekhkar Vkhinukh, Hakaibuts Hamukhad, 1988), 84.

²⁹² Gozinski, *Hitpathkhut Hkapitalizm Berets Yisrael*, 47-48.

²⁹³ Asaad Razuk, *Al-Sohyoniya ve Hukuk Al-İnsan Al-Arabi* (Bayrut: Merkez Al-Abhas, Munazamat Al-Tahrir, 1968), 20-21.

²⁹⁴ Ruba Al-Zahaar, *Tatavur Al-Ektisat Al-Sohuni fi Filistin 1882-1948* (Filistin: Islamic University, Yüksek Lisans Tezi, 2011), 23.

²⁹⁵ Grunwald, “Jewish Colonial Trust”, 11/285.

Fon, 1903 yılında Filistin’de faaliyet göstermesi için bir banka şubesi kurdu ve bu şubenin merkezi Yafa şehrindeki İngiliz Filistin Şirketi’ne bağlandı. Filistin Şubesi doğrudan finansman, ipotek ve konut inşaatı ile uğraştı, inşaat şirketleri ve elektrik şirketlerinin kurulmasına kadar destek de sağladı.²⁹⁶ Kısa sürede Filistin’deki Siyonist yerleşimi finanse etmek için ana finans kurumu haline gelen Fon, hemen hemen tüm Filistin’deki finans destek kurumlarının en büyüğü haline gelmeyi başarmıştı.²⁹⁷

2.1.3.2.2. Yahudi Ulusal Fonu “Keren Kayemet”

1901’deki beşinci toplantısında Siyonist Örgüt, Yahudi Ulusal Fonu’nu veya Siyonistler tarafından İsrail için “Daimî Fon” olarak bilinen Keren Kayemet LeYisrael’i kurmaya karar verdi ve fonu kendi finans kurumu olarak kabul etti.²⁹⁸

Fon yalnızca Filistin’deki toprakları satın almak veya el koymak için kullanacaktı. Amaç, yukarıda belirtilen arazilerin, kendi mülkleri olarak kalacak şekilde himaye edilmesi ve toprakların satışı-ipotek edilmesine müsamaha göstermemek olarak belirlendi. Fon üzerinde çalıştığı bu arazilerde toprağın verimliliğini arttırmak yapmak kaydıyla 49 yıllığına kiraliyordu. Yahudi olmayanlara arazi kiralamak veya ekim ve bakım için Yahudi olmayan işçilere arazi kullandırtmak kesinlikle yasaktı.²⁹⁹

Dolayısıyla fon; Filistin’de tarım arazisi satın alma, bu topraklarda yeni göçmenlerin kabulü ve istihdamını sağlama, arazilerin yönetimi ve sömürülmesinde sadece Yahudilere yer verme gibi görevlere sahipti. Arazilerin tamamının Yahudilerde toplanması demek, bölgenin Yahudileştirilmesi anlamına geliyordu.³⁰⁰

Fon, ilk olarak 1904 yılında Filistin’de faaliyetlerine başlamış³⁰¹ ve 1905-1907 yılları arasında farklı yöntemlerle birçok arazi satın almıştır. İkinci göç dalgasında Yahudi göçmenler için Kibbutzları kurmuş ve çeşitli yerleşim yöntemlerini denemiştir.³⁰² Ek olarak fon, 1908’de Kudüs’ün batısındaki (Herzl Ormanı) bir alana yaklaşık 100.000 ağaç

²⁹⁶ Şofani, *Al-Mujaz fi Tarih Filistin*, 331; Turbin, “Filistin fi Ahid Al-Entidab”, 2/2/1112-1113.

²⁹⁷ Şofani, *Al-Mujaz fi Tarih Filistin*, 436; Razuk, *Al-Sohyoniya ve Hukuk*, 20-21.

²⁹⁸ Israel Cohen, *A Short History of Zionism* (London: Frederick Muller LTD, 1951), 50.

²⁹⁹ Waler Lehn, “Jewish National Fund”, *Journal of Palestine Studies*, University of California Press on Behalf of the Institute for Palestine Studies, 4/3 (1974), 77; Adolf Boehm, *The Jewish National Fund* (United States: The Hague: The Head Office of The Jewish National Fund, ts.), 23.

³⁰⁰ Elham Shamale, *Al-Sanduk Al-Kavmi Al-Yahudi 1901-1948* (Kahire: Arkan, ts.), 48.

³⁰¹ Lebentel Dafey- Kipola Pula, *Mehakaerem Hamfursam Vad Hakaeren Hakhadasha Lyisrael* (Jerusalem: Huniversita Haivrit, 2009), 17.

³⁰² Lehn, “Jewish National Fund”, 81.

dikmiştir.³⁰³ Ulusal Fonun genel olarak iki alana odaklanmıştı: Arazileri şahıslara tahsis etmek, yerleşim birimleri kurmak ve çeşitli ekonomik proje ile kurumlarla ilgili bilimsel faaliyetlerin yapılabilmesi için finansal bir kaynak olmak.³⁰⁴

Fonun gelir kaynağı, özel bağışlara ve bütün dünya Yahudiler için kamu bağışlarına dayanmaktaydı. Elde edilen gelirlerle arazilerde çalıştırılan işçilere konut yapılıyor, kooperatifler için yerleşim bölgeleri oluşturuluyordu. Bir Yahudi tarafından fon aracılığıyla idare edilen herhangi bir arazinin sorumluluğunun başka bir Yahudi'ye devredilmesine ilişkin fon kurallarının ihlali, fon tarafından cezalandırılırdı. Bu takdirde fon ilgili araziye geri alır ve her ihlal için 10 pound para cezası keserdi.³⁰⁵ Fonun kira sözleşmeleri şu şekildeydi:

“Kiracı, toprağın ekimi ile ilgili tüm işleri sadece Yahudi işçiler tarafından yapmayı taahhüt eder. Yahudi kiracı ölür ve varisi Yahudi değilse, mirasçının iade etmeden önce üç aylık bir süre vermesi koşuluyla, emanet araziye geri alma hakkı vardır. Bu süre zarfında mirasçı haklarını bir Yahudi'ye devretmelidir, aksi takdirde fon mirasçının itiraz hakkı olmaksızın araziye geri alacaktır”.³⁰⁶

Fonun diğer görevleri arasında Tel Aviv'deki Yafa Mahallesi'ndeki ilk “A Yahudi Mahallesi” gibi yerleşim mahalleleri kurmak, Yemen Yahudilerine göç konusunda yardımcı olmak³⁰⁷ ve yeni Yahudi göçmenleri kabul ederek bünyesine katmaktır.³⁰⁸

Filistin Ofisi'nin kurulmasından kısa bir süre sonra, ikinci göç dalgasıyla gelen göçmenler için uygun bir yerleşim modeli oluşturuldu. Yerleşim modeline Kibbutz deniyordu; modele göre 1908-1913 yılları arasındaki dönemde Celile Denizi'nin güney ucunda Kvutsat Dganiya ve Kvutzat Kinneret, Ramle ve Kudüs arasında Ben Şimons ve Golda, Marj Bin Amer'de Merhavia ve kıyı ovasında Gan Samuel gibi kooperatif köyleri kurulmuştu.³⁰⁹ 1914 yılına kadar Ulusal Fon yaklaşık 16.000 dönüm araziye Yahudilere kazandırdı. Ayrıca şu faaliyetleri de yaptı:

³⁰³ Boehm, *The Jewish National Fund*, 33.

³⁰⁴ Zvi Shiloni, *Hakaeren Halhumit Lyisrael 1903-1914* (İsrael: Meet Yitzkhak Ben-Zvi, 1990), 409.

³⁰⁵ Yasin- Hilal, *Al-Estimar Al-Estitani*, 1/279.

³⁰⁶ Al-Meseri, “Mevsuat Al-Yahud”, 2/173.

³⁰⁷ Dafey- Pula, *Mehakaerem Hamfursam*; Boehm, *The Jewish National Fund*, 33.

³⁰⁸ J. Jacobs, *The Jewish National Fund* (United States: Los Angeles: The Library University of California, 1963), 6-7; Yasin- Hilal, *Al-Estimar Al-Estitani*, 279-281.

³⁰⁹ Şofani, *Al-Mujaz fi Tarih Filistin*, 331-332.

Arazinin incelenmesi: Fon, Filistin'in iklimini inceledi ve birtakım jeolojik çalışmalar ile araştırmalar yaptı. Yerleşime hazırlık için Ölü Deniz, Arap bölgesi, Ürdün Nehri ve Taberiye'de su kaynakları ve petrol aradı.

Ağaçlandırma projeleri: Herzl Ormanı gibi geniş alanlar satın alındı ve dikildi. "Zeytin Yetiştiricileri Derneği" tarafından zeytin yetiştiriciliğine odaklanıldı.³¹⁰ Bu alanlar daha sonraları meyve ve narenciye ağaçlarına dikimi ile genişletildi. Taberiye'de tarım işçilerini hazırlamak için eğitim çiftliği kuruldu. Atlit'te Aaron Aaronsohn³¹¹ tarafından, Kiryayt Sefer ziraat okulunun kurulmasına ek olarak uygulamalı tarımsal deneyler yapmak amacıyla araştırma çiftliği açıldı.³¹²

Yerleşim sistemi olarak, bir süreliğine koloni tipi yaşam tercih edildi. Eğer Yahudiler bölgede etkin bir hale gelmeyi başarır; koloni sistemi geliştirilip, Yahudilerin bölgede kalması sağlanacaktı. Fon, yeni gelen köylüler için küçük yerleşimler kurarak işe başladı. Yerleşimlere gecekondlu tipi evler kuruluyor, tarlalarda çalışacak Yahudiler buralara yerleştiriliyordu. Fon aynı zamanda, arazilerdeki sulama sıkıntısı için de mali destek sağlıyor; sulama ağlarının geliştirilmesi için hizmet veriyordu.³¹³

2.1.3.2.3. Arazi Satın Alma Şirketi: "Company to Buy and Develop land"

1907 yılında Lahey'de düzenlenen 8. Siyonist Kongresi; Filistin'de arazi satın alımını teşvik etmek amacıyla Yahudi Ulusal Fonu ve Filistin'de toprak satın almak isteyenler için bir acente olarak, Arazi Satın Alma ve Geliştirme Şirketi'nin kurulmasına destek verdi.³¹⁴ Siyonist bir ekonomist olan Arthur Ruppın³¹⁵, şirketinin kurucularından biriydi.

³¹⁰ Esco Foundation for Palestine, *Palestine: A Study of Jewish, Arab, and British Policies* (New Haven: Yale University Press, 1947), 2/18.

³¹¹ Aaron Aaronsohn (1876-1919): Yahudi Aaronsohn ailesinin en büyük çocuğu olan Aaron, Romanya'nın Beacu şehrinde doğdu. Altı yaşındayken ailesi ile beraber Filistin'e geldi. Burada Rothschild'ler tarafından kurulmuş olan Zikhron Ya'akov köyüne yerleştiler. 1915'te Aaron, kardeşleri ve arkadaşlarıyla beraber Nili adıyla gizli bir örgüt kurdu. Bu örgütün, çoğunluğu genç kızlardan meydana gelen 400 üyesi olduğu söyleniyordu. Aynı yılın Mart ile Ekim ayları arasında Suriye'de görülen çekirge afeti üzerine Aaron, 4. Ordu Kumandanı Cemal Paşa'ya danışmanlık yaptı. Birinci ve İkinci Gazze Muharebeleri'ndeki mağlubiyetlerden sonra General Murray'ın yerine Allenby tayin edilince, Aaron'un yıldızı parladı. Aaron ve örgütü tarafından toplanan istihbarat sayesinde Üçüncü Gazze Muharebesinde İngilizler Osmanlı savunma hatlarından geçmeye başarmış. Bkz: Nurettin Taşkesen, *Osmanlı Coğrafyasında İstihbarat Teşkilatları* (İstanbul: Mihrabad, 2018), 124-126.

³¹² Shiloni, *Hakaeren Halhumit Lyisrael*, 409-410.

³¹³ Shiloni, *Hakaeren Halhumit Lyisrael*, 411-413.

³¹⁴ Cohen, *A Short History of Zionism*, 65.

³¹⁵ Arthur Ruppın (1876-1943): Siyonist ekonomist ve sosyolog, Filistin'deki Siyonist yerleşimin tasarımcılarından biri. Prusya'da doğdu. Berlin Üniversitesi'nde hukuk ve ekonomi okudu. Siyonist projenin başarısının, Siyonist gurbetçilere iş fırsatları bulmasına bağlı olduğunu düşünüyorum. Daha fazlası için bkz.: İylam, *Alf Yehudi fi Al-Tarih Al-Hais*, 469-470.

Ruppin, bu şirket aracılığıyla Filistin topraklarında tarımsal yerleşimlerin kurulmasında iş birliği yapmak ve Siyonist göçmenlerin tarımsal yerleşimlerine iş imkânı sağlamak için anlaşılabilecek sendikalar kurmaya çalışıyordu.³¹⁶

Şirket, faaliyete 1909 yılında başladı. Nasıra'nın güneydoğusunda Tabor Dağı yakınlarındaki Marj Bin Amer bölgesinin doğusunda, 2.370 dönümlük bir arazi satın alındı ve üzerine bir tarım okulu inşa edildi. Daha sonra Mrhfya adı verilen bir yerleşim birimine dönüştürüldü. 1911-1913 yılları arasında şirket Petah Tikva, Hadera ve Rehovot gibi yerlerde 100'e yakın yerleşim birimi daha kurdu. Ayrıca şirket, Nasıra'nın güneyindeki Al-Fula köyündeki Mrhfya yerleşiminin bitişiğindeki 10.000 dönümlük arazinin yanı sıra Hayfa, Kudüs ve Al-Hula gibi önemli şehirlerin bitişiğindeki arazileri de satın aldı.³¹⁷

Şirketin amacı sadece toprak satın almakla sınırlı değildi. Aynı zamanda toprakları tarıma hazırlamak, Filistin'de tarımsal yerleşimi bir düzene oturtmak ve Yahudi göçmenleri bölgeye yerleştirmekti.³¹⁸

2.1.3.2.4. Hadassah Örgütü

Hadassah, dünyanın en büyük Yahudi kadın örgütlerinden biridir. Hadassah kelimesi, İbranicede “mersin ağacı” veya “fesleğen ağacı” anlamına gelmektedir. Ayrıca, bu adlandırma dini olarak, “Esther”³¹⁹ (İncil'deki kraliçe) ismi için kullanılmaktadır.³²⁰

Amerika'da kurulan örgüt, bir yıl içerisinde Filistin'de faaliyetlerine başlamıştır. Başlarda, birçok Avrupa ülkesinde şubeleri olmakla birlikte tüm organizasyonları Dünya Siyonist Örgütü bünyesinde düzenlenmiştir.³²¹ Siyonist yazarlardan biri olan Henrietta Szold, önderlik ettiği Zion seminerlerinden; 12 kız çocuğuyla ulusal bir örgüte dönüşmesi hedefiyle örgütün kurulmasını sağladı.³²²

³¹⁶ Gozinski, *Hitpathkhut Hkapitalizm Berets Yisrael*, 55.

³¹⁷ Arey- Bertl, *Hatkufa Havet Maanit Hamukheret*, 269.

³¹⁸ Al-Hazmavy, *Melkiyat Al-Arazi*, 332-333.

³¹⁹ Kraliçe Esther: Tevrat'ta geçen isim, Pers kralı Ahaşveroş'un sarayındaki Yahudi bir köle kız, Pers sarayında önemli bir rol oynadı. Bu, Tevrat hikayesine göre, kralın ayartması ve onunla evlenmesi yoluyla Yahudileri yok edilmekten kurtarmasını sağladı. Daha fazlası için bkz.:

Ayman Abu Sitta, *Naşat Al-Munazma Al-Sohuniya Al-Alamiya fi- Al-Vilayat Al-Mutahida* (Amman: Al-Jamiya Al-Urduniya, 2003), 30.

³²⁰ Al-Meseri, “Mevsuat Al-Yahud”, 6/364.

³²¹ Mansur, “Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniyah ve Al-Esraeyliya”, 443.

³²² Lee Obrien, *American Jewish Organizations, and Israel*, trc. Mahnut Zayid, 1. Bs (Kubrus: Şareket al-Khadamat al- Naşriya al- Mustakilla, 1986), 38.

1912 yılında Szold, New York'taki Emanu-El Tapınağı'nda, bahsi geçen örgütü kurma fikrini görüşmek üzere 38 kadının katıldığı bir toplantı düzenledi. Böylelikle Zion'un Kızları, Hadassah adlı yeni bir örgütün oluşumu onaylanmış oldu. Szold, örgütün başkanı seçildi ve tüzük taslağı hazırlanarak "Halkımın Kızının Şifası" sloganı kabul edildi.³²³

Hadassah, 1913 yılında Kudüs'te küçük bir klinik açarak ve iki hemşireyi buraya göndererek çalışmalarına başladı.³²⁴ Örgüt, Siyonizm odaklı birçok sosyal ve kültürel alanda faaliyet gösterdi, Filistin'deki Yahudi sağlık hizmetlerine yöneldi. Yaptığı hizmetler sayesinde örgüt, bölgenin durumu hakkında oldukça geniş çaplı bir bilgiye sahip oldu.³²⁵ Farkındalık oluşturup sağlık hizmetlerindeki eksiklikleri gidermek amacıyla bu alanlarda Yahudi kadınlarını ön plana çıkardı. Hadassah eğitim, sağlık, kadın, gençlik ve göç gibi çeşitli alanlara odaklandı.³²⁶

Siyonistlerin ve Yahudilerin her türlü eğitimlerinin geliştirilmesi, hemşirelik başta olmak üzere sağlık hizmetlerine ağırlık verilmesi ve Filistin'deki hemşirelerin eğitimi gibi hedefler yine örgütçe benimsenmişti.³²⁷ Ayrıca Filistin'deki Yahudi projelerini ve kurumları teşvik etmek, desteklemek ve Yahudi kültürünü derinleştirip güçlendirmek bazı amaçlar arasındaydı.³²⁸

2.1.3.2.5. Amerikan Yahudi Ortak Dağıtım Komisyonu "Joint"

Joint olarak bilinen Amerikan Yahudi Ortak Dağıtım Komisyonu, 27 Kasım 1914'te Birinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra kuruldu. Kısaltması J.D.C. şeklinde belirlenen komisyon, savaş koşulları nedeniyle Avrupalı Yahudilerin yaşam standartlarının iyice kötüleşmesi sebebiyle Amerika sınırları dışında kalan muhtaç durumdaki Yahudilere maddi ve manevi yardımda bulunmayı hedefliyordu.³²⁹

³²³ Esco Foundation for Palestine, *Palestine*, 2/343.

³²⁴ Obrien, *American Jewish Organizations*, 39.

³²⁵ Editorial Board, "The American Jewish Year Book" (Philadelphia: The Jewish Publication Society Of America, 1915), 295.

³²⁶ Mayyra Yangman, *Hakhavavy Hayhudit Haamerikait* (İsrael: Ramot Gan, Huniversita Gaptuakh, 2007), 485.

³²⁷ Israel Cohen, *A Short History of Zionism* (London: Frederick Muller LTD, 1951), 121; Lee Obrien, *American Jewish Organizations, and Israel*, trc. Mahnut Zayid, 1. Bs (Kubrus: Şareket al- Khadamat al- Naşriya al- Mustakilla, 1986), 38.

³²⁸ Mansur, "Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniyah ve Al-Esraeyliya", 493.

³²⁹ Keyim Eliezer, *Milon Hatshiyonut Vyisrael* (Jerusalem: Pirsumey Ribon, 1983), 61; Yahshua Vod Gutman, "Entsiklopedya İvrit" (Jerusalem: Khovrot Hotseta Antsiklopedyot, 1977), 6/514; Yahşua Mateas, *Hanokhakhot Hayhudit Bitfutsot* (Jerusalem: Pirsumey Maalot, 1994), 163-164.

Başkanlığını Felix Warburg'un³³⁰ yaptığı komisyonun kurucuları arasında, Doğu Avrupa Yahudilerinin Amerika'ya akın etmesinden korkan Warburg aileleri, Lehmann, Rosenwald ve zengin Alman-Amerikan Yahudileri vardı. Komisyonun birincil görevi; yardım, sağlık, sosyal ve ekonomik hizmetleri sağlamak; Yahudi gruplarının üyeleri için rehabilitasyon programları oluşturmaktı. Bu onların kendi ülkelerinde kalmalarına ve yaşamlarına devam etmelerine veya mümkün olduğunca Filistin'e gitmelerine olanak sağlıyordu.³³¹

Komisyon; Ortodoks Yahudi Yardım Merkezi Komitesi, Amerikan Yahudi Yardım Komitesi ve Halk Yardım Komitesi gibi gruplardan toplanan bağışlar veriliyordu. Bu komiteler zamanla, yardım komisyonunu birleştirerek genişleme kararı almışlardı. Böylece, komisyonun yeni adı “Yahudilerin Savaş Kurbanlarına Yardım için Amerikan Fonlarının Ortak Dağıtım Komisyonu” olmuştu. Komisyon, Avrupa Yahudileri tarafından Joint olarak biliniyordu.³³²

Komisyonun amacı; Filistin'deki Siyonistlere nakdi ve tıbbi yardım sağlamaktı. Komisyon Filistin'deki yerleşim birimlerine yardım için 2.000.000 dolardan fazla para ayırdı.³³³ Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Joint, savaşta zarar gören Yahudilerin yaşam standartlarının iyileştirilmesine katkıda bulundu.³³⁴

25'ten fazla ülkede; tıbbi yardım, yeniden yerleşim programları, hizmetler ve yardım fonlarına gelen bağışların dağıtımını gibi işleri organize etti ve yönetti.³³⁵ Akabinde komisyon, savaş fırsat bilerek Avrupalı Yahudilerin beklenen göçünün bir kısmını Filistin'e yönlendirmek amacıyla Filistin'deki Yahudi yerleşimine desteğini yoğunlaştırdı.³³⁶ Savaş sırasında olumsuz etkilenen ve muhtaç durumda kalan Yahudilere yardım etmek için fon desteği sağlandı.

³³⁰ Felix Warburg (1871-1937): Alman Asıllı Amerikalı Yahudi lider ve bankacı, Amerikalı bir iş adamı. Amerikan Siyonist Gençlik Derneği ve Joint'e başkanlık etti. Filistin'de Siyonist yerleşimlerin ve Kudüs'te İbrani Üniversitesi'nin inşasına kendi parasıyla katkıda bulundu. Yahudi Ajansı'nın bir üyesiydi. Daha fazlası için bkz.: “Bulletin of the Fogg Art Museum”, *Cambridge: The Fogg Museum of Art-Harvard University* 1/7 (1937), 2.

³³¹ Al-Meseri, “Mevsuat Al-Yahud”, 6/196.

³³² Kays Kadri, *Al-Sohyuniya ve Asaruha ala Al-Siyasah Al-Amirikiya* (Bayrut: Merkez Al-Abhas, Munazamat Al-Tahrir, 1982), 19.

³³³ Mansur, “Mujam al- Mustalahat”, 157; Raphael, *A History of The United Jewish Appeal*, 2.

³³⁴ Gutman, “Entsiklopedya İvrit”, 6/514.

³³⁵ Nasif Majdi, *Al-Sohyuniah fi- Al-Vilayat Al-Motahidah* (Bayrut: Merkez Al-Abhas, Munazamat Al-Tahrir, 1978), 48.

³³⁶ Al-Meseri, “Mevsuat Al-Yahud”, 6/196.

Komisyon, Rusya ve Doğu Avrupa ülkelerindeki Yahudilere yardım etmek için yaklaşık 17 milyon dolar toplamayı başardı. Amerika'daki Yahudi cemaatinin bağış yapmada ve maddi destek sağlamada büyük payı vardı, öyle ki tüm dünyadaki Yahudi oluşumları arasında en güçlü, en zengin ve en örgütlü oluşum bu komisyondur.³³⁷

Yine de Joint, Filistin'e nüfuz etmek ve burada Yahudi varlığını kalıcı kılma noktasında çeşitli faaliyetlerde bulunmuştur. Hedeflenen amaç, bölgenin asıl sakinlerinden kurtulmak için Filistin topraklarının Yahudileştirilmesini sağlayacak bir alan oluşturmaktır. Bu amacı gerçekleştirebilmek için en önemli şartın; maddi başta olmak üzere pek çok farklı yönden bir "kenetlenme" sayesinde olacağı düşünülüyordu.³³⁸

Genel olarak Siyonist kurumların faaliyetleri sonucu 1882'den 1914'e kadar, çeşitli yollarla yaklaşık 418.000 dönüm Filistin toprağına sahip oldular. Bu da Filistin topraklarının %2'sine tekabül etmekteydi.³³⁹ O tarihe kadar Filistin'e göçü güvence altına alınan Siyonistlerin toplam sayısı yaklaşık 85.000'e ulaşmıştı.³⁴⁰ Siyonist kurumların uyguladığı ırkçı politikalar da bölgedeki yerlilerin geçim kaynaklarının ellerinden alınarak Filistin'i terk etmek zorunda bırakılmaları ve geri dönmelerini engelleme fikri üzerineydi. Arapların bu politika ile göçe zorlandıkları aşikardır. Bölgede yaşanan bu gelişmeler, yerel nüfusun ekonomik faaliyetinin kısıtlanmasına ve topraklarındaki üretimin sonlanmasına sebep olmuştur.³⁴¹

Yabancılar tanınan ayrıcalıklar, Osmanlı kanun ve yönetmeliklerinin yetersizliği, mahalli yöneticilerin suistimalleri ve yerel ekonominin zayıflığı gibi hususlar, Yahudilerin bölgeye göçünü kolaylaştırmıştır. Devamında ise göçmen Yahudilere para ve araç gereç temin edilmiş; tarım, zanaat ve ticaret gibi alanlarda iş gücü sahibi olmalarını sağlamıştır.

³³⁷ Marc Raphael, *A History of The United Jewish Appeal, 1939-1982* (New York: Reports on the American Jewish Conference, G-8, 1982), 2; Kadri, *Al- Sohyuniyah ve Asaruha ala Al-Siyasah Al-Amirikiyah*, 19; Mateas, *Hanokhahot Hayhudit Bitfutsot*, 164.

³³⁸ Yosef kats, *Sheyatuf Pula Beyn Agudot Vargonim Yhudiym Lkiybush Karkaot Khaklaiyot Berets Yisrael* (Tel Aviv: Universitat Tel Aviv Vhakaibuts Hamukhad, 1988), 285.

³³⁹ Abdurrahman Abu-Arafa, *Al-Estitan Al-Tatbiki Al-Amali lil Sohyoniya* (Kudüs: Vakalat Abu-Arafah, 1981), 10.

³⁴⁰ Al-Zahaar, *Tatavur Al-Ektisat Al-Sohuni fi Filistin*, 28.

³⁴¹ Ahmet Tukan, *Al-Estimar Al-Sohuni fi Al-Arz Al-Filistiniya* (Amman: Şukir ve Ukşa, 1987), 19.

2.1.4. Güvenlikte ve Silahlanmada Siyonistlerin İlk Girişimleri

2.1.4.1. Siyonistlere Göre “Güvenlik” ve “Askerlik”

Haham Yahuda Alkalai (1798-1878) adlı bir Siyonist, yazdığı Yeryüzünün Kralları kitabında Yahudileri korumak için bir “güvenlik” planı ortaya koymuştu. Haham Akiva Yosef Schlesinger (1838-1922) ise Yahudilere bir “savunma” birliği oluşturulmasını ve birliğin iki birime ayrılması gerektiği kanaatindeydi.³⁴² Birinci birim savunmadan, ikinci birim gereken durumlarda saldırıdan sorumlu olacaktı.

Haham Yehuda Aryeh Leon Bibas (1789-1852), silah eğitiminin önemini vurgulayarak 1821-1830 yıllarındaki Mora İsyanı sırasında Yahudilere broşür dağıtarak onları sürgünden kurtulmaya çağırmıştı. Yahudilere şöyle seslenmişti: “Kendinizi kurtarmak için çalışmalısınız. Bilim öğrenmeli, silah eğitimi almalı ve (İsrail Ülkesini) kurtarmalısınız. Ancak o zaman Tanrı sizi kurtaracaktır.”³⁴³

Benzer şekilde, düşünür Musa Hess (1812-1875), 1862’de yayınlanan Roma ve Kudüs adlı kitabında Filistin’de Siyonist bir devletin kurulması için çağrıda bulundu. 1868 yılındaki Kutsal Toprakların Kolonizasyon Projesi adlı ikinci kitabında, Filistin topraklarına odaklı bir kolonizasyon fikrinden önce, ülkenin sahiplerine karşı çıkabilmeleri için “atalarının topraklarına dönen” yerleşimciler için psikolojik ve askeri hazırlıkların gerekliliğinden bahsetti.³⁴⁴

Hovevei Zion hareketinin lideri Leo Pinsker (1821-1891), 1882’de Auto-Emancipation adlı kitabını yayınlamış, kurtuluş düşüncesiyle Yahudilerin kurtuluşunun gerekliliğine ve Yahudilerin kendi egemenliklerinin olacağı bir vatana göç etmelerine yöneltmişti. Böylece Yahudi ulusal vatanını yeniden diriltmek için İngiltere ile koordineli olarak etkili bir Siyonist güç oluşturmanın önemini vurguladı.³⁴⁵

Paul Friedmann (1840-1909), Hicaz topraklarının Tebük bölgesi yakınlarındaki Medyen’e ve oradan da Filistin’e geçmek için bir Yahudi devleti kurulması çağrısında bulundu. Bunun için Galiçya ve Macaristan’da askeri eğitim görmüş bir grup Yahudi hazırlandı. Bu durum, Yahudilerden oluşacak işgalci ordunun çekirdeğini meydana getirmek için Polonya’daki Krakuf’a seyahat edilmesiyle devam etti. Seçilen eğitimli

³⁴² Nif, *Maarkhot Hirgun*, 1/29.

³⁴³ Afsayim, Manahim, “Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniya”, 63.

³⁴⁴ Abu-Kadura, *Al- Munazmat al- Askariya ve al- Amniya*, 4-5.

³⁴⁵ Leo Pinsker, *Auto-Emancipation*, çev. D. S. Blondheim (New York: Zionist Publications, the Maccabaeen Publishing Company, 1906), 14-16.

gruptan bir askeri birlik oluşturulup destek olarak, bol miktarda silah ve mühimmat satın alınmıştı. Bu gruplar, Medyen'e varır varmaz, bölgede çeşitli sorunlara yol açtılar ve Osmanlı yetkilileri onları bölgeden ihraç etti.³⁴⁶

Dünya Yahudilerinin seferberliğini güçlendirebilecek bir anlatı ile Yahudi yazar Ahad Ha'am (1856-1927), Filistin'e göç edilmesi durumunda halkla çatışmanın kaçınılmaz olduğunu iddia etti. Ha'am, bu konudaki uyarısını şöyle yaptı:

“Biz ülke dışında toprağın (Filistin'in) çoğunlukla kurak bir çöl olduğunu düşündük ve araziye almak isteyen herkes gelip istediği gibi satın alabilirdi. Gerçekteyse Filistin'de ekim yapılmayan tarla bulmak zor. Biz de bütün Arapların “çöl hayvanları” olduğunu ve “insanların eşek gibi olduğunu” ve etraflarında olup biteni göremediklerini ve anlamadıklarını düşündük. Ama bu büyük bir yanılgıdır! Arap bilgedir, çok zekidir ve özellikle şehir sakinleri olmak üzere ülkedeki eylemlerimizi ve “özlemlerimizi” görür, anlar. Ama bunu görmezden gelirler ve bilmiyormuş gibi yaparlar. Çünkü şu an gelecekleri için bir tehlike olmadığını gördükleri için eylemlerimizi bile görmezden gelir ve bizden yararlanmaya çalışır. Ve Yahudilerin hayatının, halkımızın ayaklarını yerden kesecek kadar geliştiği bir dönem gelirse, o zaman durum Araplar için hiç de kolay olmayacaktır ve Araplar yerlerini terk etmeyeceklerdir”.³⁴⁷

Öte yandan Siyonist lider Ze'ev Jabotinsky (1880-1940), Filistin'de Yahudi çoğunluğunun başarısını korumak için Yahudi silahlı kuvvetlerinden bir demir duvarın gerekliliğini ifade etti.³⁴⁸ Göçü hızlandırmanın ve esas olarak Siyonist askeri birliklere güvenmenin gerekliliğine inanıyordu.³⁴⁹ Siyonist düşünür Berl Katznelson (1887-1944) ise işin, “örgütlenmeden ve planlamadan” yapılması durumunda risk altında olunacağını, Siyonist Yishuv, yerleşim birimlerini korumak için savunma örgütü oluşturmanın gerekliliğini dile getiriyordu.³⁵⁰

Theodor Herzl'in (1860-1904) “ele geçirme” kavramını bazen kullanmasının yanı sıra, 1885 yılında yazdığı günlüklerde, yerli halkın özel mülkiyetini ele geçiren Prusya militarizmine duyduğu hayranlığı dile getirmiştir. Ancak Herzl, 1902 yılında İngiliz

³⁴⁶ Asaad Razuk, *İsrael Al-Kubraa* (Bayrut: Meraz Al-Abhas, Munazamat Al-Tahrir Al-Falastiniya, 1968), 70-71.

³⁴⁷ Ben-Yhuda - Shochat, *Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut*, 11.

³⁴⁸ Joseph Schechtman, *Fighter and Prophet: The Vladimir Jabotinsky Story* (New York: Thomas Yoselof, 1961), 324.

³⁴⁹ Eliyahu Ben-Hour, *Ytsia Mehagader, Sidrt HZikhronot Shel İş Habitakhon* (Tel Aviv: Pirsumey Tsahal, Msrid Habitakhon, ts.), 273.

³⁵⁰ Yigal İlam (Tel Aviv: İtonot Keter, 1974), “Elef Khaverim Bivrit Hakhadasha”, 457.

yönetici Neville Chamberlain'e yazdığı mektupta, Yahudiler sorununa çözüm ararken Yunanistan'ın akıbetini sorduğunda Müslümanlar için “tehcir” terimini kullanmıştır. Tüm bunlardan yola çıkarak; Herzl'in Siyonistlerin projesine ters düşmesi halinde şiddetten kaçınmadığı görülebilir.³⁵¹

Tüm bu görüşler Siyonist seçkinlerin, Filistin'de “Yahudiler için ulusal bir yurt” edinilmesi isteğinin gerçekleştirmenin, Yahudilere destek verilmesinin ne kadar önemli bir yeri olduğunu çok iyi göstermektedir.

Uygulama açısından 1812 yılında Kudüs'te kurulan kuvvet olan Shaareya Tzedek, Filistin'deki ilk Yahudi silahlı kuvveti olarak kabul edilebilir. Üyeleri, Yafa'ya gelen göçmenleri korumak ve onlara yardım etmek için çalışmıştır. Bu gücün adı, daha sonraları, Gvardia Yahudi olarak değiştirilmiş ve üyelerine silah eğitimi verildikten sonra kendi istihbaratlarını oluşturmaları söylenmiştir. 1819 yılına gelindiğinde salgının yayılmasıyla, Yahudi erzak depolarını soygun girişimlerinden korumayı ve hatta kurtarmayı başardılar.³⁵²

Bekçilik işinin kurumsallaşmasının başlangıcı, 1882 yılında ilk Yahudi göç dalgasıyla olmuştur. Özellikle Eylül 1883'te Rosh Pinna yerleşimcileri ile Arap Zangariyya aşiretinin çobanları arasında bir kavga çıkmıştır. Kavganın nedeni yerleşimcilerin, kendi göletlerinde gelen Arap çobanların koyunlarına su içirmelerine engel olmalarıdır. Bu nedenle Besach Lev Buckchester ve Menachem Garbubsky, bu tür girişimleri önlemek ve olası bir çatışmayı engellemek için bir dernek kurmaya karar vermiştir.³⁵³

1886 yılına gelindiğinde, Petah Tikva yerleşimcileri ile yerel Araplar arasında bir çatışma yaşanmıştır. Betonarme bir ev içerisinde meydana gelen çatışmada Araplar ateşli silahlarla güçlü bir direniş göstermiştir. Çatışma, Osmanlı askerlerinden oluşan bir tabur, Yafa'dan bölgeye ulaşınca dek sürmüştür.³⁵⁴ Zikhron Ya'akov yerleşimcileri, 1887'de yerleşimi korumak için Agudat Hamakabim Vnatrey Mnukhat Hamoshava (Gençlik ve Yerleşim Güvenlik Muhafızları Derneği) adı altında silahlı bir örgüt kurmuştur. 1892'de Rehovot yerleşimcileri Agudat Asurot (Onlar Birliği) adlı örgütü faaliyete geçirtmiş, yerel çobanların yerleşime ait arazilerdeki tüm faaliyetlerini engellemiştir.³⁵⁵

³⁵¹ Al-Meseri, “Mevsuat Al-Yahud”, 6: 242.

³⁵² Afrayim, Manahim, “Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniya”, 85.

³⁵³ Ben-Yhuda- Shochat, *Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut*, 13-16.

³⁵⁴ Khayrih Kasimih, *Al-Naşat Al-Sohuni fi Al-Şark Al-Arabi ve Sadah 1908-1918* (Beyrut: Markaz Abhas Munzamat Al-Ttahrir Al-Filistiniya, 1973), 31.

³⁵⁵ Nif, *Maarkhot Hircun*, 1/1/29-30.

Bu gelişmelere ek olarak özellikle organize göçün yaygınlaşması ve silah alımının artışı karşısında halk da boş durmamış, teyakkuz halinde olmuştur. Kudüs halkı, devlete bir dilekçe vererek Yahudilerin Müslümanların topraklarını çaldıklarını ve yavaş yavaş yerel ticareti kontrol etmeye ve Filistin’e silah getirme yöntemleri geliştirmeye başladıklarını belirtmiştir.³⁵⁶

1882-1903 yıllarında Filistin’e gelen ilk Yahudi göç dalgasındaki göçmenlerin örgüt veya koruma grupları oluşturmak için yaptıkları çeşitli girişimlere rağmen, bunların hiçbirisi bölgesel bir “koruma” veya “savunma” örgütü haline gelememiştir. Ancak zamanla Siyonistler kendilerine yönelik güvenlik önlemlerini engellemek ve olası herhangi bir çatışmada halka hâkim güç olabilmek için güvenlik unsurlarını kontrol altına almıştır.³⁵⁷ Öte yandan 1903-1914 arasında gelen Yahudi göçmenler, güvenlik ve askerî harekât konusunda oldukça istekliydi, meşru müdafaa sloganını yükselttiler ve Arapların yerine Yahudi işçilerin geçmesi çağrısında bulundular. Silah konusunda da eğitilmişlerdi ve bu onları resmi makamlarla bir çatışmaya girmek dışında sadece geldikleri ülkeyi terk etmeye ve kendilerini savunmaya sevk etti.³⁵⁸

İkinci dalgada gelen Yahudiler, halkın hemen her alanda etkisiz hale getirilmesi konusunda ivedilikle çalışmaya devam etmiştir. Halktan ellerinden geldiğince yardım almamış; Celile ve çevresinde büyük arazilerin ekimlerini kendileri yapmıştır. Yafa’nın doğusunda “Herzl Ormanı” adında bir ormanlık alan oluşturan Yahudiler, gizli birtakım silahlı örgütleri de kurmaya başladılar.³⁵⁹

Siyonistlerin kurdukları her türlü kuruluşun iki ana amacı yukarıda da belirtildiği gibi tarım yapmak ve tarım alanlarını koruyacak askeri kuvvetin oluşması için yatırımlar yapmaktır. Bu amaç doğrultusunda yerel halkın eli bölgeden çekirtilmeye çalışılmış, araziler Yahudilerin kontrolüne geçirilmiştir.

2.1.4.2. Bilu Örgütünün Filistin’deki Girişimleri

Ahd-i Atik’te Yeşaya kitabına göre “Ey Yakup’un evi, gelin Rab’bin ışığında yürüyelim” anlamına gelen, Yahudilerin dini deyiimi olan beyt Ya'akov lekhu penilka’nın ilk

³⁵⁶ Kasimih, *Al-Naşat Al-Sohuni*, 32.

³⁵⁷ Dekel, *Pilut Manganon Hmeyda (Hasoei)*, 5.

³⁵⁸ Ben Halpern- Jehuda Reinharz, *Zionism and The Creation of a New Society* (United Kingdom: Oxford University Press, Oxford, 1998), 164.

³⁵⁹ Yasin- Hilal, *Al-Estimar Al-Estitani*, 359.

harflerinden türetilen Bilu,³⁶⁰ 1882’de Rusya’nın Kharkiv bölgesindeki Hovevei Zion Cemiyeti’nden bir grup Yahudi öğrenci tarafından; Rusların Yahudilere yaptığı zulümlere tepki olarak kuruldu. Örgüt, pek çok yere yayıldı ve Rusya’daki Yahudi topluluklarında şubeler kurdu. Kısa sürede Filistin’e göç etmeye istekli olan Rus entelektüellerinden ve sosyalistlere ek öğrencileri de örgütleyerek 500’den fazla üyeye ulaştı.³⁶¹

Bilu örgütünün başlıca hedefleri arasında Filistin’e yapılan “göçlerin” organizasyonunu sağlanması, Siyonistlerin her alanda geliştirilmesi ve özellikle tarım alanında üretken bir ekonomik sektöre dönüşmesinin sağlanması gibi hususlar yer almaktadır. Bilu üyeleri; Yahudi (milli) uyanışı için Filistin’e göç etmenin ve orada kendilerini geliştirmenin önemini kısa sürede anlamıştır.³⁶²

Bilu, Filistin’i keşfedecek ve orada çalışacak bir ekip oluşturmak için Avrupa’dan gönderilmek üzere 15 kişilik bir heyet oluşturarak faaliyetlerine başlamıştır. Heyet doğrudan Filistin’e değil Siyonist görüşlere sahip İngiliz diplomat Laurence Oliphant ile görüşmek üzere önce İstanbul’a gitmiştir. Görüşmenin amacı Filistin’e yerleşimlerine izin verilmesi için Oliphant’ın Osmanlı yetkililerine arabuluculuk yapmasını sağlamaktır. Oliphant, heyetin taleplerini yerine getirmek için gösterdiği çabalara rağmen bir sonuca varamamıştır. Bu nedenle Bilu heyeti, Filistin’e göçe devam etmeye ve orada kendi fikirlerinden yola çıkarak oluşturduğu planları uygulamaya karar vermiştir.³⁶³

Filistin’e göç eden Bilu örgütünün üyeleri tarımda çalışmış ve komün bir yaşam stilini benimsemişti. Filistin’de yapılan tarımın inceliklerini ve iklimsel özelliklerini hiç bilmemeleri, onlar için ciddi bir sorun olmuştu. Üstelik daha önce hiç ağır işlerde çalışmadıkları için büyük zorluklarla karşı karşıya kalıyorlardı.³⁶⁴ Yine de Bilu; Rishon LeZion, Rosh Pinna, Zikhron Ya'akov, Petah Tikva, Rehovot, Hadera ve Mishmar Herden’den oluşan yedi yerleşim biriminin kurulmasına katkı sağlayabilmişti. Karşılaşılan tüm zorluklara rağmen projelerini bırakmamaya onları teşvik eden şey, Rothschild’in sürekli desteği ve yardımıydı.³⁶⁵

³⁶⁰ Al-Kayali ve Aahrun, *Al-Mavsueah Al-Siyasiya*, 1/657.

³⁶¹ Mansur, “Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniyah ve Al-Esraeyliya”, 127.

³⁶² Al-Meseri, “Mevsuat Al-Yahud”, 6/217.

³⁶³ İysa Al-Safri, *Filistin Al-Arabiya Bayn Al-Entidab ve Al-Sohyuniya* (Filistin: Vezaratul Sakafa Al-Filistiniya, 2001), 9.

³⁶⁴ Abu Eleyan, *Tatavur al- Achiza*, 5.

³⁶⁵ Bayan Nuayhid, *Filistin*, 394.

Örgütün üyeleri Haham Yechiel Michel Pines'in etrafında toplandı ve onu başkan seçti. Haham, üyelerin bazılarını çiftçilikte kendilerini geliştirdikleri için Kudüs'e gönderdi ve orada zanaata dönüş çağrısında bulunan bir dernek kurdular. Ancak projeleri başarılı olamadı. Bazıları Rishon LeZion yerleşimi için çalışmaya başladı. Fakat Lezion'daki yerleşim üyeleri ile araları kısa sürede bozuldu ve örgütün üyeleri, Maccabi Yisrael adlı grupla bir ilişki geliştirmeye başladılar. Maccabi Yisrael'e gidip gelmeye başlamalarının arkasında Hovevei Zion adındaki grupla bir tartışma yaşadıkları düşünülmektedir.³⁶⁶

Kudüs'teki Ortodoks Yahudiler, Bilu üyelerine karşı düşmanca bir tavır takındılar. Örgüt üyelerine gelen paranın kaynağına dair derin şüpheleri olduklarından, Türklerin de bu yerleşimcilere karşı durarak Rus Yahudilerinin göçünü engellemesine ve Filistin'de toprak satın almasını belli bir süre engellenmeyi denemesiyle sonuçlandı ancak tabii ki bu geç önlem işe yaramadı. Zira bu Yahudiler, devlet görevlilerine rüşvet vererek ve Doğu Avrupa Yahudileri adına toprak kaydettirerek bu durumu atlattılar.³⁶⁷

Daha sonra Bilu, "Halutzim" olarak bilinen ilk Yahudi göç dalgasıyla gelenlere karşı bazı suçlamalarda bulundu. Genellikle bu Yahudileri (1882-1903); halka asimile olmakla, şehir merkezlerinde yaşamakla, tarım arazilerinde Arap işçi çalıştırmakla, Arapça konuşmakla ve Arap kıyafetleri giymekle itham ettiler. Bütün bunlar iki taraf arasındaki çatışmayı ateşledi ve İbrani İşçi sorununun ortaya çıkmasına neden oldu.³⁶⁸

Yahudi göçünün ilk dalgasında, bölgeye giden Yahudileri korumak için herhangi bir "ulusal" sistem kurulmamıştı. Her yerleşim, kendi özerk korumasına sahipti. Gece nöbeti halktan Arap ve Çerkez çalışanlarının elindeydi ve bazı yerleşimciler bu Araplarla ve Çerkeslerle iş birliği yaptı.³⁶⁹

Bilu örgütü esas olarak göç ve yerleşim için kurulmuş olsa da 1904'ten itibaren, güvenlik ve yarı-askeri çalışma işlerine yöneldi. Yerleşimciler, mülklerini güvence altına almak için yerel halkın korumasıyla yetinmediler, aynı zamanda Türk makamlarının kendilerine karşı aldığı güvenlik tedbirlerini engellemek ve iki taraf arasında tekrarlanan çatışmalardan sonra meydana gelen yerel halkın saldırılarına karşı koymak için "güvenlik" faaliyetlerine de odaklandılar.³⁷⁰ Ayrıca Bilu, Osmanlı yönetiminin bölgedeki etkisinin sona ermesine yardımcı olması amacıyla İngilizlere, Osmanlı'nın bölgedeki

³⁶⁶ Al-Meseri, "Mevsuat Al-Yahud", 7/240.

³⁶⁷ Al-Meseri, "Mevsuat al-Mafahim", 117.

³⁶⁸ Mansur, "Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniyah ve Al-Esraeyliya", 128.

³⁶⁹ Ben-Yhuda - Shochat, *Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut*, 11-13.

³⁷⁰ Dekel, *Pilut Manganon Hmeyda (Hasoei)*, 5.

koşulları ve Filistin'in yerel nüfusu hakkında bilgiler vermiştir. Böylece Filistin'de, Yahudiler için ulusal yurt hayalini gerçekleştirmenin yolu açılmıştır.³⁷¹

Bilu'nun çalışmaları bölgesel olarak faaliyet gösteremeden sadece birkaç yerleşim biriminde sınırlı kalmaya mahkûm kalmıştır. Örgüt üyelerinin Filistin'de bulunan Siyonist altyapılarındaki deneyimleri, gizli çalışmayı başarmaları sayesinde daha da gelişmiştir. Bilu, Herzl'in yaptığı gibi, Yahudilerin çıkarlarını emperyalist Avrupa devletlerinin çıkarlarıyla ilişkilendirmeyi başaramamıştır.³⁷²

Bu dönemde bir savunma örgütü kurma girişimine tanık olan Mihail Heler, 1885'teki ilk ziyaretinin ardından, 1906 yılında Filistin'e gittikten sonra "İsrail topraklarını savunmak" amacıyla Agudat Khilul (Halkımızın ve Ülkemizin Kılıcı) adında bir örgüt kurdu. Ancak örgüt kısa sürede kapandı ve planladığı faaliyetlerini uygulayamadı. Bunun üzerine Heler, Yahudileri ve Yahudilerin mallarını korumak için bir paramiliter güç olan "Halk Tugayı" kurma fikrini ortaya attı.³⁷³

Bilu Örgütü'nün politikası, ister ilk kurulduğu yerde -yani Filistin'in dışında- ister arzu edilen projenin olduğu yerlerde olsun, Yahudiler için çalışmayı ve Siyonist bir kimliğe bürünmeyi destekleyen bir hayali temsil ediyordu. Bölgedeki ilk girişim sayılabileceğinden; kendisinden sonra gelecek olan örgütler için bir zemin olmuştur. Ancak ötesine geçememiştir.

Öte yandan, örgütün faaliyetlerinin giderek azalmasının sebeplerinin başına, ilk kurulan örgütlerden biri olması getirilebilir. Herhangi bir örgütün ardılı olmadıkları için, bölgeye ulaştıklarında yapılacak çoğu organize işi de kendileri yürütmek zorunda kalmışlardır. Ayrıca örgüt, Siyonizm'in öncüleri arasında sayılan ve çalışmalarında emsal niteliğine sahip birkaç Siyonist şahsiyeti tarih sahnesine çıkarmayı başarmıştır.

³⁷¹ Abultayib Al-Akid, *Al-Estihbarat Al-Sohyuniya Al-Adouul Avel* (Kahira: Mektebet Madbuli, 1990), 24.

³⁷² Al-Meseri, "Mevsuat Al-Yahud", 6/218.

³⁷³ Afrayim, Manahim, "Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniya", 10132  .

2.2. Birinci Dünya Savaşı'ndan Önce Filistin'de Gizli Siyonist Örgütler ve Faaliyetleri

2.2.1. Bar Giora Örgütü (1907)

2.2.1.1. Kuruluşu ve Örgütlenmesi

Bar Giora; 1907'de Yafa'da düzenlenen üçüncü Poale Zion Partisi'nin kongresinde; Israel Shochat (1886-1962), Alexander Zeid (1886-1938), Yisrael Giladi (1886-1918) ve Yitzhak Ben-Zvi (1884-1963) gibi³⁷⁴ Siyonizm'in öncüsü bir grup tarafından alınan bir kararla, Filistin'de kurulmuş askeri örgüttür.³⁷⁵ Örgüt aynı zamanda gizli kalmayı ve “güvenlik” alanındaki faaliyetlerini başlatmayı planlamıştır.³⁷⁶

Kurucularının Bar Giora adını verdiği örgütün ismi, MS 66-70 yılları arasında Filistin'de Romalılara karşı isyanı yöneten Yahudi lider Shimon Bar Giora'nın isminden gelmektedir.³⁷⁷ Bu isim, Yahudi gençleri heyecanlandırması ve önceki dönemlerde Filistin'de yaşamış Yahudi şahsiyetlerle tarihsel bir bağ kurması amacıyla seçilmiştir.

Poale Zion partisinin yedinci konferansında örgütün kurulma kararının alınması, Israel Shochat'ın Sekizinci Genel Siyonist Konferansı'nda örgütün kuruluşu için siyasi onay alamamasının ardından gelişmiş bir olaydır. 1907'de Hollanda'da düzenlenen sekizinci konferansta; Siyonistler, Osmanlı yetkililerinin tutumundan korkuyordu ve Filistin'deki yerleşimlerde bir “Siyonist koruma örgütü” kurmak için gerekli finansmanı sağlayamamaya tehlikesi ile karşı karşıyaydılar.³⁷⁸

Shochat ve yoldaşları, Yishuv'dan silah temin edip, ruhsat endişesi olmaksızın kolayca yanlarında bulundurmıştır. Üstelik Yahudilerin “korunması” konusunda kendilerine güvendiklerini, bu konuda güçlü olduklarını göstermeye çalışmışlardır.³⁷⁹

Bar Giora, Osmanlı'dan herhangi bir izin alamamasına rağmen, “bekçilik” adı ilk Yahudi askeri gücünü temsil etmesi hasebiyle önemlidir.³⁸⁰ Bar Giora'nın üyelerinin çoğu, Güney

³⁷⁴ Gera, *Hashomer*, 123. Bkz.: Ek 03, Siyonist gizli ve silahlı örgütlerin ilk girişimlerini gerçekleştiren önemli Siyonist şahsiyetler, 256.

³⁷⁵ Shimshon Kirsbaum, *History of the Yisrael Bitkufot Haakharonot* (Hertselya: Pirsumey Mikhlef Shel Hamkuuan Hayisreli Ltarbut, 1982), 71.

³⁷⁶ Leslie Stein, *The Hope Fulfilled, The Rais of Modern Israel* (London: Praeger Publishers, 2003), 105; Mardkay Naor, “Hahagira Hasnyya 1903-1914”, *Katav At-Ayydan, Pirsumey Merkez Rakhel Ynit Ben-Zvi, Yrushalayim* 4 (1985), 24.

³⁷⁷ Reuven Gal, *A Portrait of The Israeli Soldier* (New York: Green Wood Press, 1986), 2.

³⁷⁸ Gera, *Hashomer*, 23.

³⁷⁹ Halpern- Reinhartz, *Zionism and The Creation of a New Society*, 164.

³⁸⁰ Gal, *A Portrait of The Israeli Soldier*, 2.

Celile bölgesinde kurulan Sejera adlı yerleşimde toplanır. Örgütün kurulmasının ardından bir logo belirlenir konuyla ilgili olarak örgütün kurucularından Yisrael Giladi şunları söyler: “Derneği (örgütü) kimseye açıklamamaya karar verdik ve örgüt için Jacob Cohen’in bir şarkısından bir slogan olarak seçtik.” Seçilmiş sloganın, “Yahuda (Filistin) kan ve ateşle düştü, yine kan ve ateşle yükselecektir” olduğunu bilinmektedir.³⁸¹

Bar Giora’nın amaçları kısaca şu şekilde özetlenebilir; işçi sınıfını birleştirmek, savaşçı bir Yahudi savunma gücü kurmak, sosyalist-Siyonist kültürünü yaymak, serbest yönetim yoluyla Yahudileri çalışmaya teşvik etmek, iş ve “bekçilik” alanlarını İbranileştirmek, çalışanın sorumluluğunu artıracak yeni yaşam ve çalışma yöntemleri aramak ve Yishuv’un kötüye gitmekte olan durumunu düzeltmek.³⁸²

Bar Giora en önemli hedefi, yerleşimlere “bekçiler” sağlamaktır. Örgüt, yerleşimlerde Arap saldırılarından kaçınmak için korumalar temin etmeye çalıştığını iddia etmiştir.³⁸³ Israel Shochat, Sejera üyeleriyle, Bar Giora’nın adamlarının yerleşimlerde nöbet tutması için bir anlaşma imzalamıştır. Anlaşma kapsamında Sejera yerleşiminin işten çıkardığı Çerkesler öfkelenmiştir. Çerkesler, yerleşim yöneticilerinden tazminat talep ederek, uzlaşmaya gidilmesi için bir baskı oluşturmaya çalışmıştır. Baskılar sonucunda Bar Giora, bekçilik faaliyetlerini bir yıllığına sürdüreceğinin ve süre tamamlandıktan sonra Mas-Ha adlı başka bir yerleşime geçileceğinin teminatını vermek zorunda kalmıştır. Denildiği gibi olmuş; Ağustos 1908’de Briela Sviuyger liderliğinde Mas-Ha yerleşim birimine geçilmiştir.³⁸⁴

Shochat, Yahudiler ve halk arasında yaşanan bir çatışmanın uyandırdığı endişeyle, Mas-Ha yerleşiminde bir “bekçi” görevlendirilmesine büyük ihtiyaç duyulduğunu açıklamıştır. Zira Mas-Ha, çatışma sırasında büyük bir mali zarara uğramıştır. Örgüt, “bekçilik” sözleşmesini imzalarken yerleşime şu koşulları şart koyar: İki yıllık sözleşme ve “bekçiler” hariç en az 15 İbrani işçiyi yerleşime kabul etmek.³⁸⁵

2.2.1.2. Örgütün Benimsediği Güvenlik Yöntemleri

Bar Giora’nın benimsediği en önemli güvenlik tedbirleri, örgütün geçmişinin takibiyle tespit edilebilmektedir. Ayrıca örgütün hedeflerini dikkate alarak yöneticilerinin ve

³⁸¹ Ben-Yhuda- Shochat, *Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut*, 18-19.

³⁸² Ben-Zvi, *Sefer Hashomer*, 15.

³⁸³ Halpern- Reinhartz, *Zionism and The Creation of a New Society*, 162.

³⁸⁴ Shiptay Tipt, *Ben-Gurion ve Al-Arap*, çev. Gazi Al-Saadi (Amman: Dar Al-Jalil lil Naşir, 1987), 29-30.

³⁸⁵ Ben-Yhuda- Shochat, *Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut*, 23.

üyelerinin tanıklık ettiği gelişmeleri de göz önünde bulundurmak önemlidir. Örgütün önemli gizlenme yöntemleri aşağıda ele alınmaktadır.

Bar Giora üyeleri, çalışmalarının başlangıcında Araplar ve Çerkesler gibi yerli halkla doğrudan çatışmalardan kaçınmaya gayret etmiştir. Aynı zamanda yabancı “bekçi”lerden kurtulmak amacıyla kurnazca çalışmalar yapılmıştır.³⁸⁶ Örnek olarak, Sejera yerleşim biriminde Bar Giora tarafından kurulan Beg oluşumunun, Çerkes bir görevliyi kovmak için yaptıkları gösterilebilir. Görevli, yerleşim müdürünün katırını çaldığı bahane edilerek sınır dışı edilir. Bu tarz asılsız suçlamalarla Zvi Becker (1887-1918), yerleşimdeki yabancı sayısını azaltmayı az da olsa başarır.³⁸⁷

Bar Giora üyesi Saadia Baz, yerleşim müdürünün katırının çalınması meselesinin nasıl başladığını şöyle anlatıyor: “Bir gece geç saatte yerleşime döndüğümde Çerkes görevliye seslendim ancak cevap vermedi, sabah olduğunda kapıyı arkadaşlarım açtı. Daha sonra adamın bazı geceler eğlenmeye gittiğini öğrendik ve bu bizi düşündürdü. Yerleşim müdürünün katırını çaldığını ve ses çıkartmaması için kendi evinin önüne bağladığı kanaatine vardık.”³⁸⁸

Aynı zamanda, Siyonist Mas-Ha yerleşim biriminin bekçisi Zvi Becker, görevini bırakıp yerleşim birimini terk etmeye zorlamak isteyen Çerkesler tarafından saldırıya uğramıştır. Bar Giora da koruma için bir plan hazırlayarak Çerkesleri caydırmaya yönelmiştir. Örgüt, bir korumasından, Çerkeslere hançerle saldırmasını istemiştir. Koruma Çerkeslere saldırdığı esnada bir düdük çalmış, Bar Giora üyeleri de bu saldırıya katılmıştır. Yaşanan bu hâdise Çerkesleri teslim olmaya ve Siyonist korumanın kalmasını kabul etmeye zorlamıştır.³⁸⁹

Örgütün güvenlik planlaması konusundaki becerileri, Mas-Ha yerleşim birimine taşındıklarında kendilerine büyük fayda sağlamıştır. Üyelerin Mas-Ha’da bekçiliği devralırken karşılaştıkları en önemli zorluklardan biri, halkın yerleşime yönelik saldırılarının artması nedeniyle güvenlik kontrolünü hızlı bir şekilde sağlama ihtiyacıdır. Ayrıca güç kullanırken çevreyi kendilerine karşı kışkırtmamak için dengeli davranmak onlar için oldukça önemlidir ve doğal olarak bu da onları, yeni yöntemler aramaya sevk etmiştir.³⁹⁰

³⁸⁶ Ben-Zvi, *Sefer Hashomer*, 17.

³⁸⁷ Lev- Kuper, *Bergyora Vhashomer*, 64.

³⁸⁸ Gera, *Hashomer*, 28.

³⁸⁹ Lev- Kuper, *Bergyora Vhashomer*, 64.

³⁹⁰ Stembler, *Hityayshvut Bidan Hmoderny*, 113.

Bar Giora, Mas-Ha yerleşim birimindeki grubunu aşağıdaki adımlara göre yeniden örgütlemeye başlamıştır: Mevcut üyelerinin sayısının hesaplanması ve bu yolla eldeki gücün tespit edilmesi, grup üyeleri ile düzenli toplantılar yaparak bir örgütlenmenin sağlanması, gruba yeni bir liderin seçilmesi, yerleşim komitesi ile sürekli bir koordinasyon mekanizmasının benimsenmesi ve bilgilerin güncel olarak paylaşılması.³⁹¹ Güvenlik planını hazırlamadan önce örgüt, yerleşim komitesi lideriyle bir araya gelip gerekli bilgileri alıp örgüt üç aşamaya göre çalışmaya başlamıştır. İlk aşama, hazırlık ve yayılma üzerinedir. İkinci aşama, organizeenin “tehlike seviyeleri” olan bir güvenlik hazırlık planına göre çalışmakla alakalıdır. Üçüncü aşama ise koruma faaliyetleriyle ilgilidir. Ayrıca “bekçilik” görevleri arasında, örgütün çalışmalarının tüm ihtiyaçlarını karşılamak üzere yerleşimcilerin işe alımını tamamlamak da dikkate alınmıştır.³⁹²

Mas-Ha’ya yayıldıktan sonra Bar Giora sayısını arttırmış, buna paralel olarak yeni üyeleri silahlandırmak için silah elde etmeye çalışmıştır. Örgüt başlarda yalnızca iki av tüfeği ve bir Türk tabancasına sahiptir. İlerleyen süreçteyse, Sejera yerleşim biriminin müdürü Eliyahu Cruz’dan³⁹³ temin edilen parayla 6 av tüfeği ve bir tabanca satın alınır.³⁹⁴ Bar Giora, görevliler için “koruma” ve “destek” grupları oluşturarak, üye toplama faaliyetlerini genişletmeyi, örgütü silahlı kişilerle sınırlandırmamayı amaçlamıştır. Destek gruplarının oluşumu ise güvenlik temeline dayanmaktadır, böylece yerleşimcileri askeri nitelik taşıyacak bir koruma işine hazırlamak ve eğitmek için bir fırsat kollanmaya çalışılmıştır.³⁹⁵

Bu sırada Shochat ve adamları günlük hareketler ve silah eğitimiyle ilgilenmiştir. Shochat, üyelerin dış görünüşünün diğer Siyonistler için canını vermeye istekli olması kadar önemli olduğunu düşünmektedir. Her bir üyenin bağlılığı test edilmiştir: Örgütün icra komitesi, yeni üyeleri bir buçuk yıl boyunca teste tabi tutmuştur.³⁹⁶

Bar Giora, üyelerini eğitmek ve etkinliklerini artırmak için bir dizi teknik ve uygulamalı kuralı benimsemiştir. Bekçiye eğitmek: Yeni bekçinin işe başlamadan önce özellikle gece

³⁹¹ Gera, *Hashomer*, 99.

³⁹² Lev- Kuper, *Bergyora Vhashomer*, 150.

³⁹³ Eliyahu Cruz: 1878’de Rusya’da doğmuş bir Yahudi. Rusya’da yaşamış ve lisans eğitimini orada da tamamlamıştır. 1892’de Filistin’e göç etmiştir. Ayna şekilde Filistin’deki yerleşim projesinde Siyonistlere yardımcı olmak amacıyla Baron Maurice de Hirsch tarafından kurulan şirket için çalışmıştır. Bkz.: David Tidhar, “Entsiklopedyah Le-Halutse Ha-Yishuv U-Vonav” (Israel: Akhuzat Safaryot Mkulelet David Tidhar Vturo, 1947), 6/2603.

³⁹⁴ Ben-Yhuda- Shochat, *Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut*, 20.

³⁹⁵ Lev- Kuper, *Bergyora Vhashomer*, 64.

³⁹⁶ Shafir, *The Origins of the Israeli-Palestinian Conflict*, 136.

koşullarında fiziksel zorluklara katlanmayı öğrenmesi ve uykusuzluğa alışmak üzere eğitilmesi için, eski bir bekçiye eşlik ederek kendisinden bir şeyler öğrenmesini sağlamak; bekçi adayını fiziksel olarak muhtemel bir çatışmaya hazır hale getirmek; karma bekçiliğin önüne geçmek, kadın ve erkeklerin aynı yerde veya aynı anda bekçilik yapmasına engel olup olası bir dikkat dağınıklığının önüne geçmek.³⁹⁷ Her türlü silahın kullanımı konusunda donanımlı bir eğitim sağlamak ve binicilik derslerini vermek.³⁹⁸

Örgüt, çevresini tanımaya ve bu konuda kendini geliştirmeye çalışmıştır. Üyeler; yerleşimi çevreleyen yolları, patikaları, mağaraları, köyleri ve tepeleri tespit etmiştir. Ayrıca gece yolları sıkılaştırmak ve gözleri karanlığa alıştırmak için gece turları da düzenlenmiştir. Aynı zamanda yerel öğretmenlerden faydalanarak Arapça, halkın şivesiyle öğrenmeye çalışılmıştır.³⁹⁹

Bar Giora, Filistin'in kuzeyindeki Celile bölgesindeki Siyonist yerleşimlere, bölgeyi çevreleyen Arap ve yerel köylere periyodik ziyaretler düzenlemeye çalışmıştır. Köylerin ileri gelenleri, şeyhler ve belediye başkanlarıyla da tanışılmıştır. Yerel toplumdaki etkili şahsiyetlerin düşünce yapısını anlayarak onlarla en uygun şekilde başa çıkabilmenin önemi görülmüştür.⁴⁰⁰

Bar Giora, Yahudi yerleşimlere yakın bazı Arap sakinlerle koordinasyon içinde Arapça öğrenmek için programlar düzenlemeye çalışmıştır. Dersler bazen Arap köylerinde de yapılmış, hatta bazı derslerin Arap köylerinde yapılmasıyla yerel şivenin etkin bir şekilde öğrenilmesi ve Yahudilerin dersler sırasında uğradıkları köyler hakkındaki bilgilerinin artırılması açısından faydalı olmuştur.⁴⁰¹

Bar Giora, hedeflerini Siyonist projenin hedefleriyle aynı doğrultuya getirmeye çalıştıktan sonra, faaliyet gösterdiği yerleşimlerin yerel yönetimleriyle anlaşmak için temel sınırlar belirlemiştir. Buna örnek olarak, Mas-Ha yerleşim biriminin yöneticileriyle bazı güvenlik önlemleri konusunda varılan mutabakatlar gösterilebilir. Örgütün yerleşim yöneticileriyle mutabık kaldığı güvenlik önlemleri şunlardır: Yerleşimin duvarının

³⁹⁷ Lev- Kuper, *Bergyora Vhashomer*, 80.

³⁹⁸ Gera, *Hashomer*, 11.

³⁹⁹ Ben-Yhuda- Shochat, *Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut*, 20.

⁴⁰⁰ Shlomo Shiva, *Shevet Haamitsim* (Tel Aviv: Mehdorut Sfaryayt Hapoalim Vhakaibuts Haazury, 1978), 194.

⁴⁰¹ Lev- Kuper, *Bergyora Vhashomer*, 50.

onarılması, yerleşime sadece resmi kapılardan girilmesi ve kapıların 21.00’da kapatılmasıyla halkın gece yerleşimdeki hareketlerinin sınırlandırılmasıdır.⁴⁰²

Bar Giora’nın güvenlik teşkilatını koruma çabalarına rağmen, bekçilikteki Arap ve Çerkeslerin yerine Yahudileri yerleştirme suretiyle yaptığı değişiklik, yerleşimde olumlu sonuçlar doğurmamıştır. Bekçiliğin Yahudiler tarafından devralınması, yerleşimlerin güvenlik sorunuyla karşı karşıya kalmasına sebep olmuştur. Yerel halkın Yahudi yerleşimlerine, özellikle güney Celile bölgesindekilere yönelik saldırıları arttırmıştır. Bütün bu gelişmeler Bar Giora’yı ve Beg’i zor durumda bırakmıştır.⁴⁰³

Öte yandan Bar Giora, Yahudi yerleşimciler arasında Arap bekçilerin Siyonist bekçilerden daha yetenekli olduğu fikrinin yayılması sorunuyla da karşı karşıya kalmıştır. Ancak Siyonist bekçilerin bölgedeki varlığı halk ile Yahudi yerleşimciler arasında nefret uyandırarak Yahudi yerleşimlerinin güvenliğine olumsuz yansımıştır.⁴⁰⁴

Yahudi yerleşimindeki köy burjuvazisini oluşturan Yahudi çiftçilerin Bar Giora’ya muhalefeti de artmıştır. Üstelik ucuz yerel bekçiliğe bağlı kalınması talep edilmiştir. Bahsi geçen gelişmeler sonucunda Bar Giora’nın, bekçilik için yeni bir sendikaya ihtiyaç duyulduğuna ikna olunmuştur. Bu fikir, Hashomer örgütünün kurulmasına zemin hazırlamıştır.⁴⁰⁵

2.2.2. Hashomer Örgütü (1909-1914)

Nisan 1909’da bir dizi Siyonist lider Kuzey Celile’deki Mas-Ha’da Hashomer Örgütü’nün kuruluş toplantısı için bir araya gelir. Toplantıya Poale Zion Partisi liderleri ve Bar Giora’nın kurucularından Israel Shochat, Alexander Zeid, Yisrael Giladi ve Yitzhak Ben-Zvi gibi ⁴⁰⁶ isimler katılır. ⁴⁰⁷ İlerleyen süreçte, görevlerin Hashomer’in yönetim kurulu üyeleri arasında dağıtılmasına ihtiyaç duyulur. Bu nedenle görevler şu şekilde dağıtılır: İdeolojik yönlendirme ve dış temsiliyet- Israel Shochat, Parti

⁴⁰² Dan Gilad- Nakhor Murdkay, *Erets Yisrael Bmea Haesrim, Miyashov Limdina 1900-195* (Tel Aviv: Mshukhrar Msrid Habitakhon Hayisreli, 1990), 52.

⁴⁰³ Ben-Yhuda- Shochat, *Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut*, 23-24.

⁴⁰⁴ Stein, *The Hope Fulfilled*, 108.

⁴⁰⁵ Abdüllhafız Muharib, *Hagana, Etsil, Lehi, Al-Alakat Bayin Al-Tanzimat Al-Sohyuniya Al-Musallaha* (Bayrut: Meraz Al-Abhas, Munazamat Al-Tahrir Al-Falastiniya, 1981), 16.

⁴⁰⁶ Tseveot Maarekhet, “Hashomer, Hmikhhlul”, *Haerekh Baadivut Vikipediya Haivrit* (Erişim 13 Ağustos 2023); “Yosef Nachmani” (Erişim 13 Ağustos 2023); “Gad Avigdor”, *Honor Israel’s Fallen* (Erişim 13 Ağustos 2023). Bkz.: Ek 04, Filistin’de bekçilik bahanesiyle faaliyet gösteren silahlı Siyonist örgüt Hashomer’in kurucu üyeleri, 257.

⁴⁰⁷ Ben-Zvi, *Zikronot Vrshimot*, 105-107; Ben-Zvi, *Sefer Hashomer*, 451.

faaliyetlerinin takip edilmesi- Yitzhak Ben-Zvi ve Teknik işler ile örgüt içi meseleler - Yisrael Giladi ve Mendel Portugali (1888-1917).⁴⁰⁸

İbranice bekçi anlamına gelen Hashomer, Yahudileri savunmak için kurulan silahlı bir örgüttür.⁴⁰⁹ Hashomer kendini bir dizi Yahudi yerleşim birimlerinin güvenliğinden sorumlu bir bölgesel örgüt olarak tanımlamıştır. Örgüt, birden fazla Yahudi yerleşiminde çalışan çok sayıda Yahudi'yi bünyesine dahil etmiştir.⁴¹⁰

Hashomer, kuruluşundan itibaren Celile'de bekçilik ve güvenlikten sorumlu olup daha sonra yavaş yavaş genişlemeye başlamıştır. Örgütün faaliyetleri, maaşlı 30 üye ile başlamıştır.⁴¹¹ Hashomer, Yishuv'da, yani Filistin'deki Siyonist yerleşiminde güvenlik alanından sorumlu örgüt olarak "güvenlik doktrini" hazırlamıştır. Örgüt kuruluşundan itibaren güçlü pozisyonunu korumak için büyük bir çaba göstermiştir. Araçlarını geliştirmeye ve koşullarını onayladığı stratejilere göre uyarlamaya gayret etmiştir.⁴¹²

Örgüt, üç ana strateji benimsemiştir: Saldırı stratejisi, -özellikle Celile'de bekçilik ve önemli yerlerde yerleşim kurulması yoluyla- tarımsal faaliyet yapılması. Stratejilerini geliştirirken Hashomer, her bir yerleşimi korumaktan sorumlu olduğu için Filistin'deki çeşitli Yahudi yerleşimlerde konuşlanma hazırlıklarını dikkate almıştır. Örgütün düşünce tarzı, Siyonist askeri örgütlerin kurulmasının yolunu açmıştır.⁴¹³

Hashomer, faaliyetlerinin kalıcılığını sağlamak için şu yöntemlere başvurmayı hedeflemiştir: Siyonist yerleşimleri korumak ve bölgeyi özellikle bekçiler bakımından Yahudileştirip Arap ve Çerkes varlığını ortadan kaldırmak, at binme ve silah kullanma gibi askeri faaliyetlere odaklanmak,⁴¹⁴ tarımı desteklemek ve işgal faaliyetlerinin sürdürülmesi hususunda tam destek sağlamak.⁴¹⁵

Örgüt, üyelerini Siyonist yerleşimcilerden seçerek onları eğitmek ve güvenlik çalışmaları alanındaki yeteneklerini geliştirmeye önem vermiştir. Ayrıca üyelerinin maddi durumlarını iyileştirmeye, maaşlarına zam yapmaya çalışmıştır. Bu sebeple Hashomer,

⁴⁰⁸ Lev- Kuper, *Bergyora Vhashomer*, 39.

⁴⁰⁹ Taşkesen, *Osmanlı Coğrafyasında İstihbarat Teşkilatları*, 139.

⁴¹⁰ Yitzkhak- Sriel, "Entsiklopedya Krata Tsiburit", 490.

⁴¹¹ Halpern- Reinhartz, *Zionism and The Creation of a New Society*, 165.

⁴¹² Ben-Yhuda - Shochat, *Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut*, 25-26.

⁴¹³ Ben-Hour, *Ytsia Mehagader, Sidrt HZikhronot Shel İsh Habitakhon*, 27.

⁴¹⁴ Joshua Robbin Marks, "Ashkenazi Jews Are Middle Eastern" (Erişim 13 Ağustos 2023). Bkz.: Ek 05, Filistin'in kuzeyindeki Hashomer üyelerinin 1909 yılında silahlarını açıkça taşımaya başlamalarından sonra çekilmiş bir fotoğrafları, 258.

⁴¹⁵ Edelheit Abfaham, *History of Zionism: A Handbook and Dictionary* (Westview Press, ts.), 69.

Kredi Fonu ve Garanti Fonu gibi kuruluşlar kurarak üyelerinin durumlarını iyileştirmeye katkıda bulunmuştur.⁴¹⁶

Hashomer, 1909'daki kuruluşundan Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasına kadar; karşılaştığı pek çok sorunun üstesinden gelmeyi başarmıştır. Örgüt, Filistin'deki Siyonist yerleşimlerde güvenlik ve bekçilik sisteminin kontrolünü temsil eden en önemli hedeflerinden birine ulaşmayı da başarmıştır. Sadece bazı yerleşimler Hashomer'in kontrolü dışında kalmıştır: Petah Tikva, Zikhron Ya'akov ve Rosh Pinna. Ayrıca örgüt zaman geçtikçe bekçilik faaliyetleri ile yerleşim faaliyetlerini birleştirmeyi de sağlamıştır.⁴¹⁷

Örgütün başlıca sorunu, kuruluşunu destekleyen Poale Zion partisinin, 1912 yılında güvenlik ve bekçilik işlerini örgüte devretmeyi reddetmesidir. Ayrıca Poale Zion partisinin rakibi Hapoel Hatzair partisi de bekçi maaşlarını fazla bulduğu için Hashomer ile anlaşamamıştır. Buna ek olarak, yerleşimcilerin bir kısmı örgüt üyelerinin, halkla sık sık çatışmasını ve abartılı bir şekilde silahlı görünmesini hoş karşılamamıştır.⁴¹⁸

Savaş krizleriyle başa çıkmak için yeni stratejiler benimsemek zorunda kalacağı Birinci Dünya Savaşı'na kadar aynı stratejilerini sürdürmüştür. Hashomer'in karşılaştığı en büyük zorluk Osmanlı yetkilileriydi. Savaşın başında örgüt Osmanlı yetkilileri ile başa çıkabilse de ilişkiler daha sonra Osmanlılar tarafından baskı altına alındığı noktaya kadar kötüleşmiştir.⁴¹⁹ Bu konu bir sonraki bölümde ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

2.2.2.1. Örgütün Uyguladığı Güvenlik Yöntemleri

Hashomer, Arapların varlığını azaltarak bekçilik işini devralmaya çalışmıştır. Örgüt, herhangi bir yerleşim birimi yönetiminin, bekçilik sorumluluğunu üstlendikten sonra, kendi çalışanları dışında yerleşim biriminde bekçilik yapılmamasını şart koşmuştur. Öte yandan Hashomer, Araplar yerine Siyonist işçilerin sayısını artırmaya çalışmıştır. Buna ek olarak, Arap işçiler üzerindeki kontrolünü o kadar sıkılaştırmıştır ki, mesai bitiminden sonra Arapların yerleşim içerisinde hareket etmelerini engellemiştir.⁴²⁰

Yishuv'un bazı liderleri, Arap ve Çerkes eski bekçileri kovma fırsatı bulunana kadar ortak bekçilik yapmayı kabul edilmesini istemişlerdir. Yalnız Hashomer ortak bekçilik görevini

⁴¹⁶ Ben-Zvi, *Sefer Hashomer*, 451.

⁴¹⁷ Afrayim, Manahim, "Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniya", 159.

⁴¹⁸ Ben-Yhuda- Shochat, *Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut*, 30-31; Jeryes, *Tarih Al-Sohuniya*, 252.

⁴¹⁹ Afrayim, Manahim, "Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniya", 159.

⁴²⁰ Mansur, "Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniyah ve Al-Esraeyliya", 24.

üstlenmeyi yeniden kabul etmemiştir. Örgüt ayrıca acemi bir Siyonist bekçinin bir Arap ya da Çerkes gibi uzman bir bekçinin yanında çalışmasını uygun olmadığını düşünüyordu. Bekçiliğin diğer güvenlik faaliyetlerinin bir nevi tamamlayıcısı olduğunu fark etmiştir.⁴²¹

İlerleyen süreçte Hashomer, daha çok sorumluluk almak istemiştir. Normal bekçilik görevine ek olarak, çalıştığı Yahudi yerleşimlerin etrafındaki tarlaların da güvenliğini sağlamayı üstlenmiştir.⁴²² Tarlaların büyüklüğünün, güvenliğini sağlamayı zorlaştırmasına rağmen; güvenliği sağlamak büyük önem taşımaktadır. Örgüt hem yerleşim hem de bekçilik işlerinin elde edilmesini, iki paralel yoldan ilerleyen tek bir süreç olarak değerlendirmiştir.⁴²³

Hashomer, bekçiliğini yaptığı yerleşimlerdeki Arap nüfusu azaltmak için önemli tedbirler almıştır. Bu tedbirler kısa şöyledir: Siyonist işçilerin sayısını arttırmak, yerleşimlere giren her Arap işçi üzerindeki kontrolü sıkılaştırmak, mesai bitiminden sonra herhangi bir Arap'ın yerleşim içinde hareket etmesini yasaklamak,⁴²⁴ tedbir amaçlı bazı yerlerdeki güvenlik personelinin kimliklerinin gizlenmesi ve şifreli ses ve işaretler geliştirip gerektiğinde silah kullanmak.⁴²⁵

Örgüt yönetimi her yerleşiminde işçilerine iyi bir hizmet vermeye özen göstermiştir. İşçiler için bir sağlık kliniği ve bir mutfak yapılmıştır. İşçilere hizmette amaç şunlardır: Yerleşimdeki işçiliği artırmak, yerleşimdeki yaşam standartlarını arttırmak, örgütün ideolojisini yaymak ve yerel işçilerin sayısını mümkün olduğu kadar azaltmak. Aynı zamanda Hashomer, Hadera yerleşiminde işçileri ve bekçileri istihdam edip güvenliği arttırmak amacıyla bir sendika kurmuştur.⁴²⁶

1- Örgütün Yayılması ve Silahlanması

Hashomer, küçük yerleşim birimleri de dahil olmak üzere mümkün olduğu kadar fazla bölgeye ulaşmaya özen göstermiştir. Örgütün en önemli yerleşimleri şunlardır: Sejera, Mas-Ha ve Yavne'el. Daha sonra Siyonistler küçük yerleşim birimlerinde de benzer şeyleri yaptılar.⁴²⁷ Kurulduğu andan itibaren Hashomer'in amacı, sadece bekçilikle sınırlı

⁴²¹ Lev- Kuper, *Bergyora Vhashomer*, 55.

⁴²² Muharib, *Hagana*, 25.

⁴²³ Lev- Kuper, *Bergyora Vhashomer*, 55.

⁴²⁴ Abu Eleyan, *Tatavur al- Achiza*, 26.

⁴²⁵ Shiva, *Shevet Haamitsim*, 114.

⁴²⁶ Lev- Kuper, *Bergyora Vhashomer*, 80.

⁴²⁷ Mansur, "Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniyah ve Al-Esraeyliya", 154.

kalmayıp geniş bir çevreye yayılacak güvenlik tabanı oluşturmaktı. Örgüt aynı zamanda yetersiz kontrol nedeniyle ortaya çıkan güvenlik boşluklarını doldurmak ve halkın saldırılarını etkisiz hale getirmekle de ilgileniyordu.⁴²⁸

Yayılma stratejisini uygulayabilmek için örgütün üyelerine silahlandırma imkânı sağlanmalıydı. Örgüt, çalışmalarının başlangıcında av tüfeğine sahipken, ilerleyen süreçte Yunan yapımı tek atışlı bir tüfeğe sahip olmayı başarmıştır. Daha sonraki aşamalarda ise silahlanma, 5 mermili olmasıyla bilinen Osmanlı ve Alman tüfeklerini temin etmeye kadar yükselmiştir. Ateşli silahlara ek olarak, örgüt her bekçiye bir hançer ve bazı durumlarda tahta bir sopa sağlamıştır.⁴²⁹

Hashomer ayrıca bazı ilkel tabancalara da sahipti ve zaman geçtikçe Hango, Browning ve Mauser gibi iyi kalitede tabancalar edinmişti. Ancak Örgüt, silah fiyatlarının yüksek olması nedeniyle bazı silahların aksesuarlarını kendi üretmek zorunda kalmıştı: Örgüt, av tüfeği mermilerini ateş barutu ile yeniden üretilip ikinci kez merminin içine yerleştirmişti.⁴³⁰

Yerleşim birimlerinde, özellikle örgütün üyelerinin birbirine yakın oranda görevlere sahip olmasına özen gösteriliyordu. Bekçi sayısı kadar işçi de olmak zorundaydı. Örneğin, örgüt birden fazla yerleşim biriminde bekçilerin işçilere oranını; Sejera yerleşim biriminde 25 işçiye 3 bekçi, Mas-Ha'da 24 işçiye 4 bekçi ve Hadera'da ise 30 işçiye 7 bekçi şeklinde belirlemiştir.⁴³¹

Öte yandan Hashomer, yayılma stratejisini uygulamak için gerekli önlemlerden birinin, gizlilik olduğunu düşünmüştür. Yayılma stratejisinin uygulanmasında gizliliğin önemine örnek, Hadera'nın kuzeyinde Hashomer tarafından yürütülen Dimra Operasyonu'nda yaşananlar verilebilir: Örgüt, yerleşim biriminin ötesine doğru bir genişleme için en uygun alan hakkında sağlıklı bir karar vermelerini sağlayacak bilgileri toplamak üzere küçük bir grubu görevlendirmiştir.⁴³²

Örgüt, daha da yayılmak için Dünya Siyonist Teşkilatı'ndan destek talep etmiştir. Israel Shochat tarafından Dünya Siyonist Teşkilatı'na gönderilen 5 Haziran 1913 tarihli bir yazışmada, Yahudiye ve Celile'nin merkezinde iki tarımsal yerleşim kurulması için yardım talep edildiği görülmüştür. Ayrıca örgüt, bu iki yerleşimi kurma hedefinden

⁴²⁸ Hamdan Badir, *Tarih Al-Haganah fi Filistin 1920-1945* (Bayrut: 1981, ts.), 25.

⁴²⁹ Tovey Yosef, *Yomenu Shel Ish Hashomer* (Tel Aviv: Mehdorut Mod, 1973), 70-71.

⁴³⁰ Gera, *Hashomer*, 53.

⁴³¹ Stembler, *Hityayshvut Bidan Hmoderny*, 193.

⁴³² Gera, *Hashomer*, 39.

hareketle Siyonist ekonominin inşasına katkıda bulunmanın yanı sıra çevredeki yerleşimlerin korunması sorumluluğunu da üstlendiklerini açıkça belirtmiştir.⁴³³ Bu iletişimin bir sonucu olarak, Dünya Siyonist Teşkilatı'nın İsrail Toprak Ofisi, 1913 yılının sonunda Hashomer'e Filistin'in Tal Adas köyünden yaklaşık 2.000 dönümlük bir arazi vermiştir. Daha sonra Hashomer, elde edilen topraklar üzerinde Tal Adashim yerleşim birimini kurmayı başarmıştır.⁴³⁴

Hashomer açısından bekçilik, Filistin'deki Siyonist faaliyetlerin ihtiyaç duyabileceği diğer güvenlik rollerini yerine getirmek için temel bir araçtır. Örgütün Mas-Ha ve Sejera yerleşim birimlerindeki faaliyetleri, bekçilik görevinin Hashomer için diğer pek çok güvenlik görevinin yerine getirilmesini kolaylaştırdığını göstermiştir.⁴³⁵

Yishuv yerleşim politikasına göre Celile bölgesindeki küçük yerleşim birimlerinin çoğunun etrafını güvenlik duvarı ile çevrenmiştir. Duvar, güvenlik çalışmalarını kolaylaştırmak ve bekçi performansını artırmak amacıyla tasarlanmıştır.⁴³⁶

Örgüt için bekçilik bir hedef değil, bir araçtır. Israel Shochat, bundan bahsederken şu gerçeği ortaya koymuştur: "Hashomer'in çalışma programı sadece örgüt içindeydi. Örgütün belirtilen hedefleri Türk hükümetini yanıltmaya yönelikti. Hashomer, üyelerini yalnızca bir bekçilik mesleğine sahip kılmayı amaçlamıyordu. Örgüt birkaç hedefe daha ulaşmak istiyordu: Yishuv'a tüm katmanlarıyla girmek, öz savunma ruhunu yaymak, öz gücü geliştirmek ve Arapların gözünde Yishuv'un statüsünü yükseltmek."⁴³⁷

Küçük yerleşim birimlerinde güvenlik duvarlarının inşa edilmesi, bekçilik görevlerini kolaylaştırmıştır. Hashomer'in her evi güvenlik ve koruma projesinin bir parçası haline getirme planı işe yaramıştı. Her Yahudi yerleşimci, evinden gözlem yaparak bir içeriye sızma ya da saldırı durumunda herkesi uyatabiliyordu. Örgüt halktan gelen çoğu saldırıyı bu şekilde engellemeyi başarmıştır. Yahudi yerleşim birimlerinin halk tarafından saldırıya uğraması durumunda, bekçiler yerleşim birimlerini duvarın içinden değil dışından savunmayı tercih ediyorlardı.⁴³⁸ Bu sayede örgütün yerleşim birimlerini, olası bir hasardan uzak tutmuş oluyorlardı.

2- Kapsamlı Güvenlik Sağlamak

⁴³³ Rogel, *Hayotsim El-Erets Hatsafon*, 7.

⁴³⁴ Al-Meseri, "Mevsuat Al-Yahud", 7/140; Rogel, *Hayotsim El-Erets Hatsafon*, 12.

⁴³⁵ İnaljik, *Tarikh Al-Devlet Al-Osmaniya*, 107.

⁴³⁶ Lev- Kuper, *Bergyora Vhashomer*, 57.

⁴³⁷ Ben-Yhuda- Shochat, *Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut*, 26-27.

⁴³⁸ Stein, *The Hope Fulfilled*, 116.

Hashomer birçok kritik olayda kapsamlı bir güvenlik politikası izlemiştir. Özellikle yaz mevsimi ve hasat dönemlerinde güvenlik durumu bozulduğunda kapsamlı çözümlere başvurulmuştur. Hadera’da halkın saldırıları artınca, 10’u yaşlı ve deneyimli olmak üzere 35 bekçi tarlalarda Yahudileri korumak üzere görevlendirilmiştir. Korumaları desteklemek için tüm yerleşim çalışanları, ihtiyaç anında müdahale etmeye hazır hale getirilmiştir. Daha sonra bu politika birden fazla yerleşim birimine yayılmış ve bunun için “iş birliği” olarak adlandırılan geniş bir yapı oluşturulmuştur.⁴³⁹

Genel olarak istihbarat faaliyetlerinde “kapsayıcılık” politikasının uygulanması, Hashomer’in daha kararlı ve etkili önlemler almasını gerektirmiştir. Ancak örgütün bu prosedürleri uygulama konusundaki kararlılığı; yerel sakinlerin saldırılarını azaltma, bekçilerine deneyim katma ve yeni güvenlik yöntemleri geliştirme konularında başarı sağlamıştır. Prosedürlerin etkinliğine bir örnek olarak, Hadera yerleşim birimindeki daimî bekçi sayısı altıya düşürülerek, birimdeki işçilerin çoğunun ihtiyaç anında kendilerine destek olmaya hazır olmaları temin edilmiştir.⁴⁴⁰

Hashomer, Yishuv içindeki siyasi anlaşmazlıklara müdahale etmekten kaçınarak bekçilik işini profesyonelce yürütmeye özen göstermiş, kişisel veya siyasi çıkarların etkisi altında kalmamak için siyasi bir partiye girmekten de kaçınmıştır. Bu davranış, örgütün faaliyetlerini sürdürmesine ve Yahudi çıkarlarına hizmet edecek şekilde kapsamlı bir güvenlik sağlamasına yardımcı olmuştur.⁴⁴¹

3- Eğitim ve Çatışma Kurallarının Belirlenmesi

Hashomer, güvenlik faaliyetlerinin uygulanmasında sükunetin gözetilmesi şartıyla üyelerinin faaliyetlerini arttırmaya odaklanmıştır. Örgüt çalışanları, profesyonel muhafızlık konusunda iyi eğitilmişlerdi. Yahudilerin nazarında Hashomer, bölgedeki Arap ve Çerkeslerden daha iyi bir koruma sağlıyordu. Örgüt, eğitim sırasında kendilerine istihbarat çalışmalarının gizlenmenin önemini anlatmaya özen göstermişti. Hashomer üyeleri kimliklerini kolayca saklayabildikleri için, kendilerini belli etmeden halkın hareketlerini gözlemlemeyi başarmıştır.⁴⁴²

Güvenlik ve askeri eğitim alanında Hashomer, bazı yeni Siyonist göçmenlerin, özellikle de ikinci dalga Yahudi göçünden gelen göçmenlerin deneyimlerinden yararlanmıştır.

⁴³⁹ Gilad- Murdkay, *Erets Yisrael Bmea Haesrim*, 36.

⁴⁴⁰ Shiva, *Shevet Haamitsim*, 128.

⁴⁴¹ Gilad- Murdkay, *Erets Yisrael Bmea Haesrim*, 112.

⁴⁴² Shiva, *Shevet Haamitsim*, 99.

İkinci göç dalgası, “öncüler” ya da “önderler” anlamına gelen ve Halutzim olarak bilinen bir akımı da içeriyordu.⁴⁴³ Halutzilerin bir kısmı Rusya’daki devrimci ve sosyalist örgütlere üyelikleri nedeniyle güvenlik ve askeri alanlarda deneyim sahibiydi. Hashomer, güvenlik ve askeri deneyimi olan yeni göçmenleri çekmekte zorlanmıyordu çünkü göçmenlerin çoğu Filistin dışındayken Hashomer’in fikirleriyle ilgilenmekteydi. Bu durum güvenlik ve askeri deneyimlerin birikmesine katkıda bulunmuş ve zamanla Hashomer örgütü için eğitim üslerinin kurulmasına yol açmıştır.⁴⁴⁴

Hashomer üyelerinin silah kullanımı konusundaki eğitimlerini Yitzhak Ben-Zvi yönetiyordu. Silah eğitimiyle birlikte üyeler, herhangi bir boşluğu denetlemek üzere yerleşim biriminde bir çeşit tura çıkartılıyordu. Tüm üyelerin; cesur, güvenilir ve bağlılık sabini kimseler olması gerektiği düşünüldüğünden, eğitimlere ve denetimlere dikkat ediliyordu.⁴⁴⁵ Ancak Hashomer’in, teknik ve fiziki yeterliliğin yanı sıra entelektüel kişilere de ihtiyacı vardı. Shochat, entelektüel Yahudilerin yetiştirilmesine özen göstermiş, sorumluluk duygusu sahibi, ekip çalışmasına uygun ve Siyonizmi benimseyen bir nesil yaratmak için çabalamıştır.⁴⁴⁶

Örgüt, istihbarat faaliyetlerinde başarıyı attırmak için halka entegre olmaya özen göstermiş; üyelerin şivelerine bile dikkat etmeye başlamıştır. Ayrıca üyelere bölgenin gelenek ve görenekleri öğretilmiştir. Üyeler, halkın giyim kuşamını bile taklit etmeye başlamıştır. Örgüte katılan her üye, entegre olmak için yaklaşık bir yıla sahiptir: Bir yılın sonunda, üyelerin 3’te 2’sinin onayını alması gerekiyordu.⁴⁴⁷

Öte yandan Yisrael Giladi, yolları ve zorlu bölgeleri kontrol eden Bedevi toplumunun önemini göz önünde bulundurarak, Hashomer üyelerinin çadırlarda yaşayarak, hayvan yetiştirerek ve Bedevi yaşam tarzının tanıyarak, onların yaşam tarzlarına uyum sağlanması gerektiğini söylemiştir. Eski Siyonist süvarilerden biri olan Yitzhak Nadav (1890-1963), Hashomer üyelerini ata binme ve atlara bakma konusunda eğitmek üzere görevlendirilmiştir. Ayrıca, eğitim sırasında safkan atlarla nasıl ilgilenileceğini ve at aletlerinin nasıl ayarlanacağını da üyelere öğretilmiştir.⁴⁴⁸

⁴⁴³ Rafael Medoff- Chaim Waxman, *The A to Z of Zionism* (United Kingdom: The Scarecrow Press, 2009), 90-91.

⁴⁴⁴ Lev- Kuper, *Bergyora Vhashomer*, 87.

⁴⁴⁵ Muharib, *Hagana*, 16.

⁴⁴⁶ Lev- Kuper, *Bergyora Vhashomer*, 90-91.

⁴⁴⁷ Muharib, *Hagana*, 16.

⁴⁴⁸ Yosef, *Yomenu Shel Ish Hashomer*, 71.

Örgüt, bir saha değerlendirmesine göre, bekçilik için gerekli görevlerin önceden planlanmasını sağlama konusunda da gayret göstermiştir. Bunun bir örneği olarak, aktif örgüt üyesi Khayim Sturman'ın Hadera yerleşim birimindeki bekçilik için koordine ettiği nöbet planı gösterilebilir. Hazırlanan nöbet planı aşağıdaki hususları içeriyor: Nüfuz alanlarındaki kontrolün ele alınması, bekçilik yapılacak yerlerin tespit edilmesi, eski bekçilerden başlayarak bekçilere tekrar görev dağılımı yapılması ve akşam saat 18:00'den sonra Arapların yerleşimlerdeki hareketlerinin yasaklanması.⁴⁴⁹

Hashomer, acil durumlarla başa çıkmak için çeşitli kurallar belirlemiş, üyelerinin ateşli silahlar kullanmasına izin vermiştir. Buna göre duvarda bir çatlak tespit edildiğinde, ani saldırıya maruz kalındığında ve izinsiz girenlerle karşılaşıldığında silah kullanılabilir.⁴⁵⁰

Portugali, eğitim gören üyelere, “Göreviniz hırsızlarla çatışmak değil, onları korkutarak bulunduğu yerden uzaklaştırmaktır. Ancak hırsızın yerleşimlere doğru ilerlemekte ısrar ettiğini gördüğünüzde onu vurun. Sizi hırsızla karşı karşıya gelmekten mümkün olduğunca kaçınmaya davet ediyoruz çünkü hırsızlar, sizi öldürmek için değil bir badem torbası için buraya gelirler. Bu yüzden hırsıza ateş etmek zorunda kalırsanız, onu öldürmeyin, hatta kaçması için havaya ateş edin. Bir hırsız uğruna hayatınızı riske atmanızı istemiyoruz.”⁴⁵¹ demiştir.

Bu konuşma, örgütün silahlanırken benimsediği kuralların anlaşılması açısından iyi bir örnektir. Portugali'nin bu kuralları, Hashomer'in bekçilik görevini üstlendiği tüm bölgelerde uygulanmıştır. Filistin'in kuzeyindeki Taberiye Gölü yakınlarındaki Yavne'el yerleşim biriminin duvarında bir gedik açıldığında, onaylanmış kurallar tatbik edilmiştir. Bekçiler, yerleşimin doğu duvarında bir gedik bulduklarında yerleşimcileri uyarmak ve saldırganları şaşırtmak için rastgele ateş açıp geri çekilmişlerdir.⁴⁵²

Yine aynı kural kapsamında, Beit Jann yerleşim birimi civarında kimliği belirsiz şahısların hareketleri tespit edilir edilmez Pinchas Schneerson (1893-1974) Yerleşimin duvarından atlayıp sesin kaynağına doğru ateş etmeye başlamıştır. Sejera yerleşim birimindeki bekçiler ise saldırganları net bir şekilde görebildikleri için onlarla daha iyi mücadele etmişlerdir. Yerleşimin bekçisi Schneerson, kuzey kapısında saldırganların

⁴⁴⁹ Lev- Kuper, *Bergyora Vhashomer*, 77.

⁴⁵⁰ Afrayim, Manahim, “Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniya”, 150.

⁴⁵¹ Lev- Kuper, *Bergyora Vhashomer*, 95.

⁴⁵² Gera, *Hashomer*, 125.

ateşi altında kalmış ve meslektaşı da saldırganlara doğrudan ateş ederek karşılık vermiştir. Bu olayda saldırganlar kaçmayı başarmış olsa da içlerinden birinin ayağından yaralanması Hashomer'in ne kadar ciddi olduğunu yansıtmaktadır.⁴⁵³

Hashomer'in sorumlu olduğu yerleşimleri korumadaki başarıları, diğer yerleşim birimlerinin onunla iş birliği yapması hususunda önemli bir faktör olmuştur. Örneğin, Hashomer'in 1911'de Hadera yerleşimindeki Arapların saldırısını püskürtmedeki başarısı, Rehovot yerleşimindeki güvenliği üstlenebilmesine olanak sağlamıştır. Örgüt, 6 Kasım 1911'den itibaren Rehovot yerleşiminin bekçilik işlerini yıllık 18.000 frank karşılığında devralmıştır. Hashomer, sıradan bir yerleşimde asgari 5 atlı ve 15 yaya bekçinin bulunması gerektiğini raporlamıştır. Ancak hasat mevsiminde olduğu bir yerleşim biriminde, bekçi sayısının artırılması gerekli olduğundan, atlı bekçi sayısı 6'ya, yaya bekçi sayısını ise 19'a yükseltmiştir.⁴⁵⁴

Örgütün başarılarının ardından Siyonistler, Filistin'de bir ulusal savunma örgütü kurmayı düşünmüştür. Örgüt, güvenliği arttırmak amacıyla, askerlikle alakalı eğitim programı oluşturulması önerisinde bulunmuştur. Buna karşılık Yishuv, Hashomer'in giderek artan etkisinden çekindiği için örgütün bu mantıklı önerisini reddetmiştir. Yishuv, bu öneriye karşı çıkarak bir tedbir aldığını düşünse de örgüt, yerleşimlerdeki Yahudilerce benimsenmiş, Bedevi yerleşiklere ve halka karşı saldırılar yapabilecek kadar güçlenmişti.⁴⁵⁵

4- İstihbari Bilgi Toplama

Örgütün bekçilikteki başarısı temel düzeyde bile olsa, istihbari çalışma sistemine sahip olduğu açıktır. Bu kapsamda örgüt üyelerinin bir kısmı, Filistin köyleri hakkında bilgi toplamakla görevlendirilmiştir. İstihbarat faaliyetlerinde, özellikle bilgi toplamayla alakalı işlerde başarılı olabilmek için, Hashomer üyeleri yüksek derecede gizliliğe bağlı kalmıştır.⁴⁵⁶

Örgüt, çeşitli eylemlerine hizmet edecek askeri istihbaratı geliştirmenin gerekli olduğunu düşünmüştür. Bu nedenle örgüt, üyelerini halkla iyi geçinmeye ve hatta bazılarıyla dostluk kurmaya yönlendirmiştir. Üyelerin, “düşmanını dostundan iyi tanı” ilkesi ile

⁴⁵³ Gera, *Hashomer*, 125.

⁴⁵⁴ Ben-Yhuda- Shochat, *Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut*, 27.

⁴⁵⁵ Badir, *Tarih Al-Haganah*, 19-20.

⁴⁵⁶ Oz Almong, *The Sabra, The Creation of the New Jew*, çev. Haim Watzman (Berkeley: University of California press, 2000), 107.

hareket ettiğini söylemek mümkündür. Örgüt üyeleri, halkla ilişki kurmada o kadar başarılı oldu ki emirleri yerine getirirken abartmakla suçlandı.⁴⁵⁷

Örneğin, Hadera yerleşim biriminin 1 km kuzeyindeki Dmarih köyündeki bazı yerlerle ilgili bilgi toplamak için Hashomer liderliğinden bir istihbarat grubu görevlendirmiştir. Dmarih Köyü yakınlarında hiçbir üyenin bulunmaması nedeniyle, uzak bölgelerden üyeleri görevlendirmek zorunda kalmıştır. Operasyona katılan üyeler için birçok kural da uygulanmıştır. Bu bağlamda operasyon öncesinde örgüt üyesi Khayim Stroman'a, geceleri yüksek yerlerden köyü gözetlemesi, köy merkezine giden yolları ve depoları izlemesi gibi görevler verilmiştir.⁴⁵⁸

Ayrıca köydeki erkeklerin sayısı tespit edilmiş, olası bir çatışmada kimlerle karşılaşılacağı hesaplanmaya çalışılmıştır. Örgütün yürüttüğü bu çalışma, operasyonun sağlıklı bir şekilde ilerlemesini sağlamıştır. Hashomer'in birtakım önlemleri de operasyonun amacına ulaşmasına yardımcı olmuştur. Operasyon gecesi, köye ağaçların arasından giren üyeler fark edilmesine rağmen ihtiyaçları olan bilgilere kolayca ulaşip köyü terk etmiştir.⁴⁵⁹

Kaliteli istihbarat araştırmaları, Hashomer'in askeri gücünün artmasına katkıda bulunmuştur. Örgütün istihbari başarıları, Filistin'e silah transferini kolaylaştırmıştır. Bu duruma bir örnek, örgütün Flayyser Gershon'u yurtdışından silah temin etmesi için göndermesi gösterilebilir. Manya Shochat da silah alımı için mali destek sağlamakla görevlendirilmiştir. Manya daha ziyade, eğitimini aldığı kamuflej ve gizlenme prosedürlerini uygulayıp Arapların araçlarını kullanmak suretiyle silahları taşımıştır.⁴⁶⁰

Bu bağlamda, Hashomer Örgütü'nün kadın üyelerinin -özellikle bilgi toplama görevlerinde- önemli rolleri olduğunu belirtmek gerekir. Özellikle Deborah Drechler, istihbarat faaliyetlerinde iyi bir örnek teşkil etmiştir. Drechler, tüm tehlike ihtimallerine rağmen Filistin'in kuzeyindeki Nasıra bölgesindeki hapisanede bulunan Siyonist tutukluları ziyarete gidip onlara örgütten gelen haberleri aktarmayı başarmıştır.⁴⁶¹

Genel olarak Hashomer; varlığını güçlendirmeyi, alanını genişletmeyi ve komuta-kontrol birliğini korumayı başarmıştır. Ayrıca yerleşim, güvenlik ve silahlanma faaliyetlerini üstlendiği gibi faaliyetlerde uzmanlaşmaya da ilgi göstermiştir. Örgüt özellikle;

⁴⁵⁷ Ben-Hour, *Ytsia Mehagader, Sidrt HZikhronot Shel Ish Habitakhon*, 29.

⁴⁵⁸ Lev- Kuper, *Bergyora Vhashomer*, 98.

⁴⁵⁹ Lev- Kuper, *Bergyora Vhashomer*, 108.

⁴⁶⁰ Gera, *Hashomer*, 137-138.

⁴⁶¹ Telmi Afrayim, *Hagina Vaavoda, 70 Shnot Ysod Hamishmar* (Merkez Hitrabut Vhakhinuka, ts.), 17.

organizasyon, planlama ve Siyonistlerin projeleriyle bütünleşme açısından diğer örgütlere kıyasla çok daha etkin bir performans sergilemiştir.

2.2.3. Ligyon Ha'avoda Örgütü (1909)

1909'da Bar Giora ve Hashomer örgütlerinin üyeleri tarafından kurulan Ligyon Ha'avoda (İşçi Lejyonu) silahlı bir işçi-güvenlik örgütüdür. Kurulmasındaki temel amaç, Hashomer'in bekçilik işlerini ele geçirmesine destek olarak iş gücünün kontrol altına alınmasıydı.⁴⁶² Ligyon Ha'avoda'yı kurma fikri, Bar Giora'nın feshedilmesinden sonra yerleşim işini devralacak bir kuruluşa duyulan ihtiyaçtan doğmuştur. Feshedilmeden önce Bar Giora, yerleşim işleri ve bekçilik işleriyle ilgileniyordu. Bekçilik ve güvenlik işleri Hashomer tarafından üstlenildiği için, yerleşim işleriyle ilgili bir örgüt kurmak üzere harekete geçilmişti. Aslında Bar Giora unsurları daha önce iyi mahsul veren arazileri ekip biçmeyi başarmıştı. Ancak yine de Siyonistlerin yerleşim çalışmalarındaki genişlemelerini diğer işlere destek ve bütünleşme sağlayacak şekilde sürdürmeleri büyük önem kazanmıştı.⁴⁶³

Öte yandan Hashomer, daha önce açıklandığı gibi sadece bekçilik alanında çalışmakla yetinmemiş, yerleşim alanında da faaliyet göstermiştir. Bu nedenle Hashomer, kendi çıkarlarını güçlendirirken yeni örgütten de faydalanma arayışına girmiştir. Dolayısıyla Siyonist lider Israel Shochat, Lejyon Ha'avoda örgütünün ordu tüzüğü için bir öneri sunmuştur. Önerilen tüzük, Filistin'deki tüm Yahudi gençleri de ilgilendiren önemli maddeler içermiş olup, bunlardan en önemlileri kısaca şöyledir: Her genç Yahudi, iki yıl süreyle yerleşim işlerinde ve bekçilikte hizmet etmek zorundadır ve gençlerin hizmet süreleri boyunca ordu komutanlığının emrinde kalacaktır. Aynı zamanda genç Yahudiler ordunun bir üyesi olarak herhangi bir yerde herhangi bir görevi şartsız koşulsuz yerine getirecektir.⁴⁶⁴

Siyonistler, örgütün adını iş anlamına gelen Ha'avoda kelimesiyle kısaltmıştır. Ayrıca "Yahudi ordusu" ya da "Lejyon Tugayları" olarak adlandırdıkları yeni örgütün Osmanlı yetkililerinin dikkatini çekmeden varlığını sürdürebilmesi için gizliliğini korumaya özen

⁴⁶² Afrayim, Manahim, "Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniya", 242.

⁴⁶³ Aziz Al-Azmah, *Al-Yasar Al-Sohyuni Minbedayatihi Hatta İlan Davlat İsrail* (Bayrut: Merkez Abhas Munazamat Al-Tahrir, 1969), 73.

⁴⁶⁴ Ben-Yhuda- Shochat, *Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut*, 31.

gösterilmiştir.⁴⁶⁵ Lejyon gruplarının kurulmasına Sejera yerleşiminde başlanıp,⁴⁶⁶ ardından Hadera yerleşim birimine de Lejyon grupları kurulmaya devam edilmiştir. Ancak Lejyon gruplarına katılan gönüllü kişilerin özel üniformalar giymesi zorunlu tutulmuştur.⁴⁶⁷

Ha'avoda, 1911 yılında Hashomer üyelerinin yerleşim faaliyetleriyle ilgilenen gruplardan çekilmesi nedeniyle parçalanma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Hashomer üyeleri, o dönemde genişleyen bekçilik işine odaklanmak için lejyonu oluşturan çalışma gruplarından da çekilmek zorunda kalınca, lejyonun kalan üyelerinin de dağıldı.⁴⁶⁸

2.2.3.1. Örgütün Benimsediği Güvenlik Yöntemleri

Ha'avoda'nın kuruluşunda, Hashomer'e üye olacak adayların iki yıl boyunca işe alınacağına dair genel bir plan yapılmıştı. Burada amaç, adayları bekçilik ve güvenlik niteliğindeki faaliyetlere kabul edilmeden önce yerleşim işlerinde test edilmeleriydi.⁴⁶⁹

Pratikte, Ha'avoda ile Hashomer arasında aşağıdaki hedeflere ulaşmak için bütünleşmiş bir sistem kurulmaya çalışılmıştır. Önce güvenlik sistemine hizmet etmek ve yerleşimleri korumak için Yahudileri bekçi olarak işe almaya çalışmışlar, ilerleyen süreçte performansı düşük bulunan bu çalışanlar kovulmuşlardır.⁴⁷⁰

Çalışma görevleri ise yerleşim birimlerde, bekçilik görevleri ile yerleşim çalışmaları arasında bütünleşme sağlayacak şekilde dağıtılmıştır. Genellikle yerleşim birimlerindeki her bir çalışma grubu 7 üyeden oluşmuştur. Üyelerden 3'ü bekçiliğe, 3'ü tarıma odaklanan yerleşimlerde çalışmak üzere görevlendirilmiştir, kalan üye; tamamen gruba gıda temin edilmesi ve benzeri konularda hizmet vermek üzere tayin edilmiştir.⁴⁷¹ Bu plan, bekçilik teşkilatının örgüt organı dışındaki bir yapıda istihdam edilmek üzere aday gösterilecek üyeleri teyit edecek bir güvenlik araştırmasının yapılmasını mümkün kılmıştır.⁴⁷²

Hem Hashomer hem de Ligyon Ha'avoda örgütleri Celile bölgesinde işçi ve yeni bekçiler bulmak için Ormanlar Birliği olarak bilinen Yahudi çiftçilerden oluşan bir sendikayı da

⁴⁶⁵ Afsayim, Manahim, "Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniya", 242.

⁴⁶⁶ Ben-Yhuda- Shochat, *Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut*, 31.

⁴⁶⁷ Gera, *Hashomer*, 42.

⁴⁶⁸ Afsayim, Manahim, "Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniya", 242.

⁴⁶⁹ Mardkay Naor, *Khaziron Hagalil 1900-1976* (Jerusalem: Ribon, 1983), 69.

⁴⁷⁰ Lev- Kuper, *Bergyora Vhashomer*, 81-82.

⁴⁷¹ Rogel, *Hayotsim El-Erets Hatsafon*, 70.

⁴⁷² Lev- Kuper, *Bergyora Vhashomer*, 81-82.

kullanmıştır.⁴⁷³ Bu birlik ise Sejera ve Hadera yerleşiminde iki çalışma grubunun kurulmasına katkıda bulunmuştur.⁴⁷⁴

Ha'avoda üyeleri, Filistin'in kuzeyindeki Umm Jouni bölgesi topraklarındaki yerleşim çalışmalarında aktif rol oynamıştır. Bu bölgenin toprakları üzerinde, Tiberya bölgesi yakınlarında Degania isimli bir yerleşim birimi kurulmuştur.⁴⁷⁵ Ha'avoda üyeleri yerleşim çalışmalarında, Filistin'de iş edinme ve sömürgecilik hedeflerine ulaşmayı amaçlayan "Siyonist vizyonla" yola çıkmıştır. Siyonistler, geldikleri bu topraklarda insanların yaşadığının gayet farkındaydılar; bu nedenle halkı tahliye etmenin ve işlerini ele geçirmenin gerekli olduğuna inanıyorlardı.⁴⁷⁶

Hashomer liderleri de kendilerine bağlı bir işçi grubu oluşturarak daha fazla işçi ve yeni bekçi kazanmayı başaracaklarına inanmıştır. Siyonistlere göre işçi sınıfının genişlemesi, bölge ekonomisinde iyileştirici bir etkiye sahiptir. Yisrael Giladi de bunu şöyle açıklamıştır: "Şimdi ekonomimizi iyileştirmek zorundayız. Ekonomiye çalışabileceğimiz ve üreterek yaşayabileceğimiz koşullara getirmeliyiz. Ligyon Ha'avoda bünyesindeki işçilerin hazırlanmasına önemli bir katkıda bulunmamız ve onları askeri yaşam tarzına alıştırmamız önemlidir."⁴⁷⁷

Örgütün en iyi üyelerini Ha'avoda'nın hizmetine verdiği bilinmektedir. Ha'avoda'da aktif olan Hashomer üyeleri arasında Siyonist Mendel Portugali de vardır. Portugali, Hadera yerleşimde bir işçi mutfağı ve ardından, işçiler için ücretsiz bir halk sağlık merkezi kurulmasına önyak olmuştur. Portugali'nin çabaları işçiler ve bekçilik grupları arasında daha iyi bir yaklaşma sağlamayı amaçlıyordu. Üstelik Siyonist işçileri yerleşime, çalışmaya ve Siyonist fikirlere daha sıkı bağlamak için çaba sarf ediliyordu.⁴⁷⁸ Ekonomik iyileştirme projesi kapsamında, 4 işçi için 1.000 dönümlük arazinin ekilmesi kararlaştırılmıştı. Kümes hayvancılığının ve arıcılığın yanı sıra büyükbaş sürüleri de temin edilmişti ve projenin tamamlanması için 10 yıl içinde geri ödenmek üzere 10.000 franklık bir kredi alınması gerekmişti.⁴⁷⁹

⁴⁷³ Lev- Kuper, *Bergyora Vhashomer*, 81-82.

⁴⁷⁴ Ben-Yhuda- Shochat, *Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut*, 31.

⁴⁷⁵ Lev- Kuper, *Bergyora Vhashomer*, 82; Badir, *Tarih Al-Haganah*, 19.

⁴⁷⁶ Abdelvahaab Al-Meseri, *Al-Sohyuniyah ve Al-Unf* (Kahire: Dar Al-Şoruk, 2001), 51.

⁴⁷⁷ Rogel, *Hayotsim El-Erets Hatsafon*, 58.

⁴⁷⁸ Lev- Kuper, *Bergyora Vhashomer*, 81.

⁴⁷⁹ Rogel, *Hayotsim El-Erets Hatsafon*, 59.

Genel olarak Ligyon Haavoda'nın genç Yahudilerin bekçilik alanında çalışabilmesi için test edilmesi ve hazırlanmasında önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Genç Yahudi'nin önce tarımsal alanda çalışmasıyla, daha gizli olan diğer işleri yapmaya hazır olduğu teyit edilmiştir. Gizli ve güvenlikle ilgili işlerde, yeni unsurları diğer işlerde denemeden önce çalışma sistemine sokmak uygun değildir. Bu nedenle, Yahudi gençlerin Ligyon Haavoda aracılığıyla yerleşim işlerinde geçirdikleri deneme süresi, Hashomer örgütündeki bekçilik işine katılacak en iyi gençleri seçmekte faydalı olmuştur.

2.2.4. Maccabi Örgütü (1912)

Genel olarak Maccabi ismi, Yahudilerin kurduğu spor kuruluşlarının çoğunda kullanılmıştır. Maccabi, Yahudi Mattathias Hasmonean ve oğullarının önderliğinde, fiziksel ve zekâ sporlarını birleştiren bir grup Maccabiden gelmektedir.⁴⁸⁰

Osmanlı Devleti'nde Siyonizm ideolojisini taşıyan Yahudi spor kulüplerinin ortaya çıkışı, 1895 yılına kadar geri gitmektedir. Nitekim 8 Ocak 1895 tarihinde Almanya ve Avusturya'dan İstanbul'a gelen Yahudiler tarafından İstanbul Yahudi Jimnastik Kulübü kurulmuştur. Bu kulübün gizli yüzü ve benimsediği fikirler, 1908 yılında meşrutiyetin yeniden ilanından sonra, özellikle kulübün adının Ulusal Yahudi Maccabi olarak değiştirilmesiyle ortaya çıkmıştır.⁴⁸¹

1909'da Osmanlı Cemiyetler Kanunu'nun çıkarılmasının ardından spor kulüplerinin, "Osmanlı Derneği" olarak ruhsat almalarına izin verildiğini de belirtmek gerekmektedir. İstanbul Musevi Kulübü'nün başkanı Moritz Abraham, kulübün faaliyet belgesini bir derneğe devrederek bu kanundan yararlanmıştır. Yeni derneğin adı Makabi Musevi Jimnastik Cemiyeti olarak Osmanlıca, Fransızca ve İbranice olarak, İstanbul'da gınaşırı yayımlanan Yahudi gazetesi L'Aurore'da 9 Kasım'da ilan edilmiştir.⁴⁸²

Filistin çapında ise Maccabi, 1912 yılında Filistin'e gelen Siyonistler tarafından kurulan bölgesel bir spor birliği örgütüdür, bir nevi sendikalaradır da denebilir. Maccabi'nin kuruluşunun asıl amacı; güvenlik işlerini yürütmek, Siyonistleri silah kullanımı ve bekçilik görevleri konusunda eğitmektir. Fakat spor, burada bir kılıf olarak kullanılmıştır.

⁴⁸⁰ Mansur, "Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniyah ve Al-Esraeyliya", 443.

⁴⁸¹ Firdes Temizgüney, "Osmanlı İstanbul'unda Siyonist bir Cemiyet: Maccabi Jimnastik Cemiyeti", *Tarih Okulu Dergisi (TOD)* 38 (Şubat 2019), 347-349.

⁴⁸² Murat Cihan Yıldız, *Strengthening Male Bodies and Building Robust Communities: Physical Culture in the Late Ottoman Empire* (United States of America: University of California Los Angeles, Doktora Tezi, 2015), 83-84.

Bunlara ek olarak Maccabi, üyelerinin sağlığına kuvvetli ve iri yarı olmalarına da dikkat etmiştir.⁴⁸³ Örgüt, Kudüs'teki Bar Giora Spor Kulübü ile Yafa'daki Rishon LeZion Kulübü'nün birleşmesi sonucu ortaya çıkmıştır. İki kulübün üyeleri, Eylül 1912'de Yafa'da bir araya gelerek örgütlerinin çalışmalarını geliştirecek ve yaygınlaştıracak bölgesel bir birlik şeklinde kurulmasına karar vermişlerdir.⁴⁸⁴

Bu şekilde Maccabi, İstanbul'da Siyonist emellere hizmet eden gizli faaliyetler organize etmiştir. Yahudileri Filistin'e göç etmeye teşvik etmek için cemiyetin İstanbul'daki merkezinde gizlice toplantılar düzenlenmesi de buna bir örnektir. Daha ziyade, derneğin şubelerini artırmayı başardıktan sonra Osmanlı'nın farklı yerlerinde faaliyetlerini sürdürmüştür.⁴⁸⁵ Nitekim dernek 1911'de hem Halep'te hem de Kudüs'te şubeler açmayı başarmıştır.⁴⁸⁶

Öte yandan, Filistin'deki Bar Giora kulübünün üyeleri, Maccabi'nin ulusal bir sendika olarak kurulmasını Siyonist değerlere uygun olarak Yahudi milliyetçiliğini canlandırmak için bir fırsat olarak görmüştür. Ayrıca bölgesel bir spor sendikasının varlığı, Yahudi gençler arasında spor faaliyetlerini teşvik etmektedir. Spor sendikası daha ziyade, Siyonist vizyona göre Yahudilerin Filistin'e göç ettirilmesi faaliyetlerini kolaylaştırıp onları yetiştirerek güvenlik ve askeri savunma birimleri halinde örgütleme imkânı sağlamaktadır.⁴⁸⁷

Genel olarak Birinci Dünya Savaşı'na kadar Filistin'de Maccabi sendikasına bağlı Yahudi spor kulüplerinin sayısı 20'yi bulmuştur. Kulüplerdeki kayıtlı üye sayısı ise 1.000'den fazla üyeye ulaşmıştır. Savaş sırasında, diğer faaliyetler gibi spor ve çeşitli eğitim programları da askıya alınmıştır.⁴⁸⁸

Siyonistlerin spor faaliyetlerine olan ilgisinin, diğer alanlardaki gibi aslen Siyonist hedeflere hizmet olduğu söylenebilir. Nitekim spor, Filistin'deki Yahudi güvenlik örgütlerinin üyelerinin eğitim programlarının önemli bölümlerini yerine getirmek için kullanılmıştır.

⁴⁸³ Badir, *Tarih Al-Haganah*, 24.

⁴⁸⁴ Afrayim, Manahim, "Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniya", 276.

⁴⁸⁵ Stanford J. Shaw, *Osmanlı İmparatorluğunda ve Türkiye Cumhuriyeti'nde Yahudiler*, çev. Meriç Sobutay (İstanbul: Kapı Yayınları, 2008), 357.

⁴⁸⁶ Editorial Board, "Maccabi World Union", *Encyclopedia Judaica* (Jerusalem: In Association With Keter Publishing House Ltd., 2007), 13/321.

⁴⁸⁷ Muhamad Hamdan vd., *Filistin ve Al-Kadiyah Al-Filistiniya* (Emaan: Jamieat Al-Kuds Al-Maftuha, 2010), 24.

⁴⁸⁸ Mansur, "Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniyah ve Al-Esraeyliya", 443.

2.2.5. Haroe Örgütü (1913)

İbranice “Haroe” kelimesi “çoban” anlamına gelmektedir. Haroe, 1913 yılında Hashomer tarafından yerel Arap ve Çerkez çobanları devre dışı bırakmak ve Yahudi yerleşimlerinin etrafındaki bölgelerde istihbari bilgi toplamada Siyonist çobanları kullanmak amacıyla kurulmuş Siyonist güvenlik örgütüdür. Haroe üyeleri, ikinci Yahudi göç dalgası sırasında Filistin’e gelen Siyonist göçmenler arasından seçilmiştir.⁴⁸⁹

Haroe örgütünün ihtiyaçlarıyla Bilu’nun kurucularından İsrail Belkind ilgilenmiştir. Belkind, örgütün manevi babası olup üyelere büyük katkı sağlamıştır. Ayrıca Celile bölgelerindeki büyük çoban gruplarıyla koordinasyon kurarak örgütün çobanlarının bir kısmını eğitmiştir.⁴⁹⁰ Bu dönemde Yahudilerin hayvan çobanlığına olan ilgisi artmış, hatta ikinci göç dalgasıyla gelen Yahudiler bu alanda çalışmayı bir ulusal güvenlik olarak görmüşlerdir.⁴⁹¹ Genellikle Yahudi gençler, gençlerden oluşan gruplar çobanlığı öğrenmek için Filistin’in kuzeyindeki Bedevi kabilelerine gitmeye gönüllü olmuştur.⁴⁹²

Bar Giora ve Hashomer’in kurucu üyesi Zvi Becker, Haroe’nin ideolojik temellerini şu şekilde belirlemiştir: Filistin’de Hashomer’dekine benzer bir güç oluşturmak, örgütün çalışmalarını bekçiliğin yanı sıra çobanlık etme ve bilgi toplamaya odaklamak, Araplara ve Çerkeslere karşı caydırıcı ortam yaratmak, Arapların iyice tanımak ve bölgede yaşamalarını daha kolay hale getirecek geleneklerinden yararlanmaktır.⁴⁹³

Görüldüğü üzere Hashomer, Haroe’nin takdir ettiği Becker’in davranışlarından pek memnun değildi. Becker ise radikal olarak nitelendirilmiş, Hashomer arasında “isyancıların lideri” olarak adlandırılmıştır.⁴⁹⁴

Haroe, kuruluşundan Ekim 1915’e kadar Mitzvah, Beyt Jan ve Ketret yerleşim birimleri civarındaki çobanlık faaliyetlerini devralmayı başarmıştır. Öte yandan, savaş koşulları ve mali destek eksikliği nedeniyle örgüt genişlemeye devam edememiştir. Örgüt yukarı Celile bölgesiyle sınırlı kalıp aşağı Celile bölgesine ulaşamamıştır.⁴⁹⁵

⁴⁸⁹ Afrayim, Manahim, “Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniya”, 154.

⁴⁹⁰ Rogel, *Hayotsim El-Erets Hatsafon*, 37.

⁴⁹¹ Gera, *Hashomer*, 178. Bkz.: Ek 06, 1913’te kurulmuş gizli ve silahlı Yahudi örgütü Haroe’nin üyeleri, Filistin’in kuzeyinde çobanlık yaparken, 259.

⁴⁹² Afrayim, Manahim, “Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniya”, 154.

⁴⁹³ Elsenwar, *Monazzamat Al-Haganah*, 14.

⁴⁹⁴ Petsel Amikim, Vaakhai, “Hitossut Takhat Hbritim 1918-1929”, *Entsiklopedya Shel Hashlabim Hagdolim Btoldot Erets Yisrael* (Tel Aviv: İtonot Drabi, 1980), 5/58.

⁴⁹⁵ Rogel, *Hayotsim El-Erets Hatsafon*, 3345 ‘.

Ancak Haroe, Hashomer'in 1915'te Yafa'da gerçekleşen Yishuv konferansından örgütü destekleme kararı çıkarmayı başarmasından sonra daha fazla meşruiyet kazanarak işlerini daha iyi bir noktaya taşımayı başarmıştır. Aynı konferansta Hashomer tarafından seçilen Haroe üyeleri de onaylanmıştır. Mali destek açısından ise Siyonist hareketin koyun satın alımı için 350 pound tahsis etmesiyle örgütün finanse edilmesi kabul edilmiştir. Yukarı Celile'de halkın yaşadığı yerlerde örgüt üyelerinin yerleştirilmesi görevi verilmiştir. Ayrıca Haroe üyelerinden bölgenin sakinlerini inceleyerek halkın tüm yaşam tarzlarını taklit etmeleri istenmiştir.⁴⁹⁶

Haroe savaş boyunca çobanlık yapmaya odaklanarak çalışmaya devam etmiştir. Haroe, Hashomer üyelerinin desteğiyle; ulaştığı bölgelerde Yahudiler için özel bir çobanlık alanı oluşturmaya çalışmıştır. Yukarı Celile bölgesinde 1918'de Tel Khay topraklarına ilk yerleşenler yine Haroe üyeleri olmuştur.⁴⁹⁷ Genel olarak Haroe, özellikle çobanların yıl boyunca bölgede bulunmalarından kaynaklı en tecrübeli kişiler olmaları nedeniyle, çobanlık faaliyetleriyle Siyonist güvenliği için büyük hizmetler sunmayı başarmıştır.⁴⁹⁸

2.2.5.1. Örgütün Uyguladığı Güvenlik Yöntemleri

Haroe'nin diğer Siyonist örgütlerden farkı; diğerleri örgütleri gibi en önemli iş olarak bekçiliği görmemesidir. Örgüt, çobanlık mesleği aracılığıyla; bilgi toplama, sahada konuşlanma, birlikte hareket etme, kendi kendine pratik yapma ve her türlü emre hazır olma gibi görevleri yerine getirmek gibi amaçları gerçekleştirmiştir. Haroe örgütünün en belirgin çalışma yöntemleri şöyledir: Bölgede kalmanın zorluğunu, bedevi yaşam stilini ve çöl evlerindeki hayatı tecrübe etmek, Arapça dili, gelenek ve göreneklerin öğrenilmesi yoluyla yerel çevreye entegre olmak. Ayrıca gizlenme, kılık değiştirme ve yanıltma becerilerini kullanarak hem halkın hem de Bedevilerin kıyafetlerini kullanmak. Silah toplamak ve silah kullanımında yeterlilik sağlayacak bir eğitim almak. Haroe üyeleri H⁴⁹⁹ bazen silahlı eylemler gerçekleştirerek, örgütün güvenlik yöntemlerinin sınırlarını aşmışlardır. Bu eylemler bizzat örgüt üyeleri bir kısmı tarafından talep edilmiştir. Ancak bazı üyelerin silahlı eylemlere yönelme talepleri diğer üyeler tarafından kabul görülmemiştir. Nitekim 1914 yılında bazı Haroe üyelerinin bazı yerel Arap işçilere karşı

⁴⁹⁶ Ben-Zvi, *Sefer Hashomer*, 120.

⁴⁹⁷ Amikim, Vaakhai, "Hitossut Takhat Hbritim", 154.

⁴⁹⁸ Rogel, *Hayotsim El-Erets Hatsafon*, 35.

⁴⁹⁹ Gera, *Hashomer*, 84; Rogel, *Hayotsim El-Erets Hatsafon*, 36-39.

silahlı eylemler gerçekleştirme talepleri, örgüt içinde gerginliğe yol açmıştır. Hatta Haroe, örgüt içindeki durumu yatıştırmak için Israel Shochat'tan İstanbul'a yaptığı ziyaretlerini durdurmasını ve Filistin'e dönmesini istemek zorunda kalmıştır.⁵⁰⁰

Haroe tarafından yürütülecek güvenlik görevlerinin, Hashomer'in güvenlik ihtiyaçlarını karşılayacağı konusunda anlaşmaya varılmıştır. Genel olarak Haroe, bilgi toplama amacıyla anlaşmaya varılan görevlerin çoğunu yerine getirmeyi başarmıştır. Örgüte ayrıca halktan gelebilecek saldırıları önceden tahmin etmek ve bunları engellemek ya da gerçekleşmesini önlemek gibi daha özel görevler de verilmiştir. Ayrıca Haroe üyeleri, normal işlerine devam ederken Yishuv kuzeyindeki Yahudi yerleşimlerin ekonomisini desteklemek amacıyla hayvan yetiştirmeye de odaklanmıştır.⁵⁰¹

Zamanla Haroe üyeleri, Siyonist güvenlik çıkarlarına hizmet etmek için çobanlık görevinin bekçilikten daha iyi olduğuna iyice ikna olmuştur. İşlenen cinayetlerin ve yaşanan hırsızlık olaylarının çoğu, Siyonist çobanlar tarafından korunmayan bölgelerde meydana gelmiştir.⁵⁰²

Haroe'nin tecrübesi Siyonist proje için faydalı örneği teşkil etmiştir. Örgüt, klasik Hashomer çalışma tarzını da aşmıştır. Haroe örgütü, diğer örgütlerin ulaşamadığı çobanlık, göçebelik, açık alanlar, bedevilik ve gözden uzak noktalar gibi yeni alanlarda gizli faaliyetler yürütebilmiştir. Bu tecrübe, örgüt üyelerinin güvenlik ve istihbari konularda üstün olmasını sağlayan birçok deneyimi biriktirmesini sağlamıştır.

2.2.6. Gidonim Örgütü (1913)

1913 yılında Yahudi yerleşim birimi Zikhron Ya'akov'dan bir grup genç, Gidonim adında gizli bir “güvenlik gençlik derneği” kurmuştur. Yahudi gençler, bu örgütü kurarak yerleşim sakinlerinin kendilerini korumalarını organize etmeyi amaçlıyordu.⁵⁰³ Siyonist Alexander Aaronsohn⁵⁰⁴ bu yeni yapıyı yönetmeyi üstlenmişti. Aaronsohn alelade bir kişi

⁵⁰⁰ Abu Eleyan, *Tatavur al- Achiza*, 33.

⁵⁰¹ Yitzkhak- Sriel, “Entsiklopedya Krata Tsiburit”, 1250.

⁵⁰² Yitzkhak- Sriel, “Entsiklopedya Krata Tsiburit”, 1250.

⁵⁰³ Mansur, “Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniyah ve Al-Esraeyliya”, 90.

⁵⁰⁴ Alexander Aharonson (1888-1948): Zikhron Ya'akov yerleşim yerinde doğan Siyonist Yahudi yazar. Temel eğitimini Filistin'deki Yahudi yerleşim okullarında tamamlamıştır. Gençliğinde Baron Rothschild'in badem ve üzüm bağlarında çalışmıştır. Siyonist projedeki etkili rolleriyle ünlü Aharonson ailesinin bir ferdiydi. Ağabeyi ise Siyonist istihbarat örgütü Nili'yi kuran Siyonist bilim adamı Aaron Aaronsohn'dur. Bkz.: Tidhar, “Entsiklopedyah Le-Halutse”, 7/2773.

değildi, aksine Filistin'deki Siyonist casusluk faaliyetlerine hizmet etmesiyle ünlü bir aileye mensuptu.⁵⁰⁵

Örgüt, çalışmalarına bekçilik görevlerini yerine getirerek başlamıştı.⁵⁰⁶ Alexander Aharonson, Hadera'da yaşamasına rağmen Zikhron Ya'akov'da bulunan Gidonim'in çalışmalarının yürütülmesini sağlamaktaydı. Alexander'a çeşitli faaliyetlerinde Siyonist Hashomer'in kurucu üyesi Avshalom Feinberg⁵⁰⁷ de yardımcı olmuştu. Feinberg, daha sonra Alexander'ın ağabeyi Aaron Aaronsohn tarafından yönetilen casusluk faaliyetlerinde önemli bir rol oynamıştır.⁵⁰⁸ Bu faaliyetler tezimizin sonraki bölümlerinde ayrıntılı bir şekilde ele alınmaktadır.

Filistin'deki Yahudi yerleşimlerinde, merkezi bir karar alınmadan bir bekçilik örgütü kurmak hiç de kolay değildi. Ancak, Yishuv'daki Yahudiler arasında hem bekçilik hem de yerleşim işlerinin yönetim şekli konusunda yaşanan anlaşmazlıklar, Gidonim'in kurulmasına yol açmıştı. Gidonim sadece bekçilik görevi üstlenmemiş, bilakis Hadera'yı yöneteceğini şu sloganla ortaya atmıştı: "Bizim görevimiz yıkılan her türlü yapıyı tekrar inşa etmek ve bölgelerin, kelimenin tam anlamıyla birer İbrani yerleşimi olabilmesi için gereken tüm ihtiyaçları karşılamaktır."⁵⁰⁹

Gidonim'in çalışmaları uzun sürmemişti çünkü örgütün kurulmasından yaklaşık 14 ay sonra Birinci Dünya Savaşı başlamıştı. Yishuv, Yahudilerin savaşa katılıp katılmamasına dair uzun bir tartışmalardan sonra, Gidonim üyelerini Osmanlı Ordusu'na katılmaya yönlendirmiştir. Bazı Gidonim üyeleri orduya katıldıysa da entegre olamamışlar; baskıya ve teçhizatlarının kasten azaltılmasına maruz kaldıklarını iddia etmişlerdir. Ancak Osmanlı savaşa dahil olmadan önce Gidonim üyelerinin çoğu ordudan çekilmiştir. Bunun yanı sıra Gidonim üyelerinin Osmanlı'ya karşı tutumlarını da radikalleştiren olumsuz bir tepkileri olmuştur.⁵¹⁰

⁵⁰⁵ Afrayim, Manahim, "Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniya", 90.

⁵⁰⁶ Ida Cowen- Irene Gunther, *A Spy for Freedom; The Story of Sarah Aaronsohn* (New York: Lodester Books, 1984), 35. Bkz.: Ek 07, Gizli ve silahlı Yahudi örgütü Gidonim'in Zikhron Ya'akov'da, -bekçilik faaliyetleri yaparken görülüyorlar-, 260.

⁵⁰⁷ Avshalom Feinberg (1917-1889): Hashomer'in kurucularından olan Siyonist bir Yahudi. Yerleşim alanında çalışmıştır. Aaron Aaronsohn'un şahsiyetinden etkilenerek kendisine eşlik edip birlikte Mısır'a gitmişlerdir. Mısır'da kaldığı süre boyunca İngilizlerle ilk saha iş birliğinin kurulmasına katılmıştır. Bkz.: İlam, "Elef Khaverim Bivrit Hakhadasha", 266.

⁵⁰⁸ Yhshua Ben-Arye, Vaakhai, *Entsiklopedya Shel Hatkufot Hagdolot Btoldot Erets Yisrael, Mdina Al Saf Khurban 1914-1918* (Garsaot Rvivim, 1980), 110.

⁵⁰⁹ Yoel Rfael, *Al-Sohyuniyah Al-Nazariyah ve Al-Tatbik*, çev. Bshara Al-Khori (Damascus: Dar Al-Hasad, 1991), 106.

⁵¹⁰ Mardkay Eliab, *Al-Hamatsor Vhamtsuka Shel Erets Yisrael Bmilkhemet Haolam Harishona* (Jerusalem: Meet Yitzkhak Ben-Zvi, ts.), 102.

Bahsi geçen koşullar, bazı Gidonim üyelerinin 1917’de Siyonist istihbarat örgütü Nili’ye katılmaya yönlendirilmesine de sebep olmuştur. Zira Nili’nin faaliyetlerinin artması ve sahada daha fazla elemana ihtiyaç duyması, tüm Gidonim üyelerinin Nili’ye dâhil edilmesini sağlamıştır. Gidonim üyeleri Nili’ye katılarak Filistin’deki Siyonist projeyi desteklemeye devam edebilmiştir.⁵¹¹

2.2.6.1. Örgütün Uyguladığı Güvenlik Yöntemleri

Gidonim’in bekçilikle uğraşması, istemsiz de olsa Hashomer ile bir rekabete girmesine neden olmuştur. Rekabet; Gidonim’in üyelerini alışılagelmiş yöntemlere ek olarak yeni güvenlik çalışma yöntemleri aramaya itmiştir. Önlemlerin bazıları şunlardır: Gidonim üyeleri Zikhron Ya’akov’da inşaat işleriyle ilgilenmiştir. Gidonim, tahkimat seviyesine dikkat etmenin ve tesislerin güvenliğini sağlamanın önemli olduğunu düşünmüştür.⁵¹²

Gidonim üyeleri, bekçiliğe ek olarak inşaatlarda çalışıyor olmaları sebebiyle yerleşimdeki işçilerle bir uyum sıkıntısı yaşıyordu. Ayrıca Gidonim’in, Hashomer’le olan anlaşmazlıkları daha şiddetliydi çünkü anlaşmazlık temel olarak bağımsız bir bekçilik örgütünün kurulmasına yönelik ilkesel bir itirazdan kaynaklanmaktaydı.⁵¹³

Yishuv, yerleşim genişledikçe artan ihtiyaç nedeniyle halktan elemanların Yahudi işgücüne dahil olmasının önüne ne kadar çabalasa da geçememiştir. Gidonim de aynı şekilde, bölgedeki tüm Arapları ve Çerkesleri birer potansiyel tehlike olarak görmüştür. Bu nedenle Gidonim, üyelerine Arapları ve Çerkesleri kontrol ettirerek önlem almaya çalışmıştır.⁵¹⁴

Gidonim, Zikhron Ya’akov’un korunabilmesi için çeşitli planlar hazırlamıştır. Bu plana göre örgüt, bir dizi güvenlik önlemini de uygulamaya koymuştur. Bunlar; misafirleri kabul etmek, yerleşime göç edenleri belgelemek ve ani gelişmelere karşı her yönden tedbirli olmak şeklinde sırlanabilir.⁵¹⁵

Örgütün politikalarını uygulamak üzere eğitilen yaklaşık 40 Yahudi, çalışmalarda gönüllü olarak yer almıştır. Bölgeyi kontrol etmenin ve Yerleşimin kurucusu Rothschild’den

⁵¹¹ David Nif, *Hirgun Hatshvai Halumi “Hagina Lumit” 1931-1937* (Tel Aviv: Pirsumey Keren Klontsar, 1975), 1/49.

⁵¹² Ben-Arye, Vaakhai, *Entsiklopedya Shel Hatkufot Hagdolot*, 110.

⁵¹³ Ben-Arye, Vaakhai, *Entsiklopedya Shel Hatkufot Hagdolot*, 110.

⁵¹⁴ Rfael, *Al-Sohyunyah Al-Nazariyah ve Al-Tatbik*, 106.

⁵¹⁵ Ben-Arye, Vaakhai, *Entsiklopedya Shel Hatkufot Hagdolot*, 110.

gelen her türlü talimatı uygulamak temel hedeftir.⁵¹⁶ Aynı zamanda, Gidonim'in Osmanlı karşısı olan Yahudi gençliğinin oluşmasında bölgesel bir kuvvet konumunda olduğunun belirtilmesi gerekir.

Filistin'e gelen Yahudilerin önemli bir kısmı, Siyonistlerin desteğiyle bölgedeki güvenlik ve silahlı faaliyetleri yürütmüştür. Güvenlik ve yerleşim çalışmaları arasındaki bütünleşme, Filistin'deki Yahudilerin Rusya ve Avrupa bölgelerinden göç etmek isteyen Yahudiler için güven verici bir ortam sağlamalarına imkân vermiştir. Aynı zamanda Filistin'e gelen Yahudi göçmenlerin sayısındaki artış; Siyonistleri genç Yahudilerin eğitilmelerine olanak tanıyacak askeri oluşumların gelişimine devam etmeleri konusunda teşvik etmiştir.

Siyonistler, yerleşimlerdeki güvenlik ihtiyaçları arttıkça, istihbari çalışmaların önemini daha iyi anlamıştır. Aslında Siyonistlerin istihbarat çalışmalarında gösterdikleri büyük çaba olmasaydı, Filistin'de yerleşimde büyük başarılar elde etmeleri mümkün olmazdı. Filistin'de Siyonistlerin geliştirdiği bu istihbari tecrübe, ilerleyen süreçte birtakım çıkarlar karşılığında Osmanlı'nın rakiplerine casusluk hizmeti sağlamıştır.

⁵¹⁶ Ben-Arye, Vaakhai, *Entsiklopedya Shel Hatkufot Hagdolot*, 110.

3. BÖLÜM: BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI SIRASINDA SİYONİSTLERİN GİZLİ VE SİLAHLI FAALİYETLERİ

Birinci Dünya Savaşı hem Osmanlı Devleti için hem de Filistin’de bir Yahudi devleti kurmak isteyen Siyonistler için oldukça yeni bir sürecin başlangıcı olmuştur. Aslında savaş, Filistin’deki her kesimi olumsuz olarak etkilemiştir. Özellikle Osmanlı Hükümeti’nin Almanya’nın yanında Birinci Dünya Savaşı girmesi, Filistin ve bölgede yaşayan halkların geleceğini belirleyen önemli gelişmedir.⁵¹⁷

Bu savaş Filistin’deki Yahudileri, -Hashomer gibi özellikle de askeri nitelik taşıyabilecek Siyonist örgütleri- yeni siyasî ve hatta askerî şartlar doğurmuştur. Osmanlı’nın Almanya yanında savaşa girmesi Yahudiler için İngilizlerle bir iş birliğine girme fırsatı vermiştir. Fakat İngilizlerle birlikte hareket eden Yahudiler için Osmanlı Devleti’nin tepkisi, kontrolü ve yerleşim yerlerinden uzaklaştırma tedbirleri anlamına da geliyordu.

Ancak bu tedbirler, Yahudilerin bu faaliyetlerini kontrol altına almak için yeterli olmamıştır. Bu bölümde Siyonist örgütlerin Birinci Dünya Savaşı sırasındaki faaliyetleri ele alınmaktadır. Ayrıca Filistin’de “Yahudiler için ulusal bir devlet kurma” hedeflerine ulaşmaya yönelik stratejileri üzerinde de durulmaktadır.

3.1. Birinci Dünya Savaşı Sırasında Siyonistlerin Filistin’de Silahlı Örgütler Kurma Girişimleri

Siyonistler, Birinci Dünya Savaşı cereyan ettiği günlerde Filistin’de kurdukları yeni yerleşim birimlerinin kalıcı olmasını sağlamaya yönelik adımlar atmışlardır. Savaşın sona ermesi durumunda Yahudilerin Filistin’deki varlıklarını devam ettirebilmelerini garanti altına almak amacıyla iki farklı koldan hedeflerine ulaşmaya çalışmışlardır: Birincisi “istihbarat” ve ikincisi ise “kendilerini koruyacak örgütleri kurma” ile ilgilenmiştir.

Siyonistler söz konusu çalışmaları yürütürken bir çeşit “militer yapıli örgütün” oluşmasına özen göstermiştir. Çünkü savaş sona erdiğinde, artık Filistin’de küçük dahi olsa bir Yahudi ordusunun olması isteniyordu. Siyonistlerin bu amaç doğrultusunda yaptığı iki kollu faaliyetleri, çalışmamızın ilerleyen kısımlarında tespit ediliyor.

⁵¹⁷ Necmettin Alkan, *İmparatorluğun Son Savaşı. Birinci Dünya Savaşı’na Neden Nasıl Girdik?* (İstanbul: Timaş, 2020), 25.

Birinci Dünya Savaşı'nın neden olduğu süreç Siyonistleri önlem olarak yeni askeri birlikler kurmaya ve yerleştikleri bölgelerde kalıcı olabilecekleri güvenceyi tesis etmeye yönelik icraatlar itmiştir. Nitekim David Ben-Gurion, Yitzhak Ben-Zvi'ye, Kudüs'teki Yahudilerin korunması için bir askeri birlik oluşturmasını söylemiştir. Aynı çağrı, dönemin valisi Zeki Bey'e de yapılmış ve Zeki Bey talebi kabul etmiştir.⁵¹⁸ Ben-Gurion ve Ben-Zvi; “yerel gönüllüler ile sınırlı kalmaları” ve “başka bir yere yardım için bile olsa gönderilmeyecekleri”nin de teminatını almıştır. Böylece, Yahudilerin “halk savunması” bahanesiyle 1914 yılın sonlarında Halk Savunma Milisleri ismi altında toplayacakları ilk milis örgütün temeli atılmıştır.⁵¹⁹

Bu halk milisleri başlangıçta 100 gönüllüden oluşmaktaydı. Hepsinin silah eğitimi almaları sağlanmıştır. Gönüllülerin çoğunun, ikinci Yahudi göçü dalgasında gelen Poale Zion Parti'sinin birer üyesi olduğu bilinmektedir.⁵²⁰ Ancak, Ben-Gurion ve Ben-Zvi'nin kurduğu milisin, Dördüncü Ordu Kumandanı Cemal Paşa'nın kulağına gider gitmez derhal terhis edilmiş ve bazı Yahudiler İskenderiye'ye sürülmüştür.⁵²¹ Kısa süreli bile olsa kurulan milisler, Siyonistlerin savaş esnasında dahi ne denli örgütlenmeye önem verdiklerini göstermektedir.

3.1.1. Hamagen Örgütü (1915)

Osmanlı Devleti'nin Filistin'deki Yahudi faaliyetlerini takip etmesi, bu faaliyetleri kesintiye uğratmıştır. Özellikle de Hashomer'in ifşa edilmesi ve silah taşıma izinlerine son verilmesi, Yahudilerin bölgedeki faaliyetleri için büyük bir darbe olmuştur. Osmanlı yetkililerinin Yahudilerin sakladığı silahları aramaya başlaması ve Siyonistlerin bir kısmının 1915'te alınan bir kararla sınır dışı edilmeleri, Yahudilerde büyük bir endişeye sebep olmuştur.⁵²²

Yahudilerin, silahsızlıktan ve bazı Siyonist liderlerin artık Filistin'de olmayışından kaynaklanan endişeleri, 1915 yılında Hamagen (Müdafî) adlı bir örgütün ortaya

⁵¹⁸ Ben-Yehuda- Shochat, *Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut*, 37-38.

⁵¹⁹ Elsenwar vd., *Dirasat fi Al-Kadiah Al-Filistiniya*, 16.

⁵²⁰ Shmuel Gidon, “Entsiklopedya Leyda Yhudi, Hatshiyonut Lhityayshvut Hamdina” (Ramot Gat: Garsaot Masada, 1973), 3/64.

⁵²¹ Tipt, *Ben-Gurion ve Al-Arap*, 39.

⁵²² Ben-Arye, Vaakhai, *Entsiklopedya Shel Hatkufot Hagdolot*, 4: 110.

çıkmasına sebep oldu. Hamagen, kurulduğu zaman Hashomer'in bir alternatifi ya da rakibi olarak görülme de Hashomer, bu yeni örgüte pek sempatik yaklaşmamıştır.⁵²³

Hamagen Siyonist Yosef Lishansky tarafından Filistin'de kuruldu. Lishansky önce Hashomer örgütüne girmek istemiş fakat kabul edilmeyince Hamagen'i kurmuştu. Hashomer geniş bir alana yayılmasına rağmen koruma hizmetlerindeki yüksek ücret ve elit tabakaya hitap etmesi yüzünden bazı Yahudi köyleri Araplar tarafından korunuyordu. Lishansky ve arkadaşları böyle bir ortamdan faydalanarak Hamagen örgütünü kurdular. Üyelerinin çoğu Hashomer'den rahatsız olanlardan meydana geliyordu. Yaklaşık 20 kişiden meydana gelen örgüt, ilk zamanlarda dört köyün koruyuculuğunu üstlendi. Daha sonra bazı bölgelerin kontrolü konusunda iki örgüt arasında ciddi rekabet yaşandı. Hashomer'in baskısıyla bazı işçi sendikaları Hamagen'i boykot etmiştir.⁵²⁴

Hashomer'in, Hamagen'e karşı olumsuz yaklaşmasının nedeni, Hamagen'in büyük bir kısmının eski Hashomer üyelerinden oluşmasıydı. Kurulduğunda, Hashomer'in üyesi olmak için yeterli kriterlere sahip olmayan adayların kurdukları bu yeni örgüt, şüphesiz kendilerini rahatsız etmekteydi.⁵²⁵ Ancak buna rağmen Hamagen, kurulduğu andan itibaren Siyonistler arasındaki dayanışmayı destekliyordu.⁵²⁶

Genel olarak Hamagen; savaşta ihtiyaç duyulması durumunda, olası bir saldırıya hemen tepki verebilmek adına kurulmuş bir örgüttü. Zira koşullar dikkate alındığında hızlı bir şekilde harekete geçilmesi önemliydi. Hashomer'in faaliyetlerinde yaşanan aksaklıklar, Filistin'deki yerleşim birimlerinin güvenlik sisteminde bir eksikliğin ortaya çıkmasına neden olmuştu.

Hashomer'in aday üyelerinden yararlanmak, Hamagen'in hızla nitelikli üyeler kazanmasına yardımcı olmuştur. Belki de Hashomer için Hamagen'in kurulması iyi bir gelişme değildi ama Yishuv'un güvenliği için iyi bir gelişme olduğunu söylenebilirdi. Güvenlik sistematigi açısından ise güvenlik oluşumlarının sayısının artırılması çeşitli güvenlik ihtiyaçlarını karşılayabilme kabiliyetini arttırmaktadır.

⁵²³ Badir, *Tarih Al-Haganah*, 24.

⁵²⁴ Taşkesen, *Osmanlı Coğrafyasında İstihbarat Teşkilatları*, 140.

⁵²⁵ Yhoshua, Vaakhai, *Erets Alsaf Shmama 1914-1918*, 4: 110.

⁵²⁶ Eliezer, *Milon Hatshiyonut Vyisrael*, 236; Abu-Kadura, *Al- Munazmat al- Askariya ve al- Amniya*, 74.

3.1.1.1. Hamagen ile Hashomer Arasındaki Gerilim

Siyonist Yosef Lishansky, 1915 yazında Hashomer’le yaşadığı anlaşmazlıklar sebebiyle Hamagen’in yönetimini üstlendi. Örgütün üyeleriyle kurduğu ilişki sayesinde Lishansky, kısa sürede popüler olmuş, örgütün üyeleri onu sevip saygı duymaya başlamıştı. Örgüt içerisindeki saygınlığı günden güne artmıştı.⁵²⁷ Hamagen lideri Lishansky ile Hashomer arasındaki anlaşmazlık konuları genel olarak, örgütte çalıştığı önce müddete rağmen üyeliğinin onaylanmaması, hassas bir zarfında Menahemia yerleşim biriminde bir Arap gencini öldürmesi ve Hashomer ile iş birliği yapmadığı bilinen Nili örgütüne gizlice katılmasıydı.⁵²⁸

Hamagen, Hashomer ile olası bir rekabete veya tartışmaya girmemek konusunda hassas davranıyordu. Hamagen, Hashomer’in etkin bir şekilde çalıştığı yerlerden kendi üyeleri uzak tutarken bir rekabetin olmadığını ve olmasına da izin verilmeyeceğini vurgulayarak Hashomer’i rahatlatmaya çalışmıştır.⁵²⁹

Hamagen’in tüm bu yapıcı adımlarına ve olumlu temennilerine rağmen Hashomer, Hamagen’i rakip görmeye, onu bir paralel yapılanma sıfatıyla anmaya başlamıştı. Hamagen’in sahada bir güç kazanmasını ihtimaline mahal vermemek için, Yahudi yerleşimlerinde propaganda bile yapmıştı.⁵³⁰ Bölge halkına Hamagen örgütü ile yakın ilişkilere girmemeleri konusunda çağrılar yapmaya devam etseler de savaşın halk üzerindeki etkileri ve artan kargaşa, bölgedeki herhangi bir girişimi imkânsız hale getiriyordu.⁵³¹

Ayrıca Hashomer, Lishansky’nin yöntemlerine karşı ciddi eleştirilerde bulunuyordu. Hatta Filistin’deki silahlanma çalışmaları konusunda Hamagen’i saf dışı bırakmaya bile çalışıyordu. Siyonist örgütler kendi aralarında da mücadele veriyordu.⁵³² Hashomer’in Lishansky üzerindeki şüphelerinde Nili örgütünün payı büyüktü. Yukarıda da bahsedildiği üzere Lishansky, tek amacı Osmanlı Devleti ile mücadele etmek olan Nili örgütüne üyeydi ve Hashomer’e göre kendisinin asıl amacı; yapmakta olduğu bazı gizli faaliyetlerin üstünü örtmek için Nili’yi kullanmasıydı.⁵³³

⁵²⁷ Gera, *Hashomer*, 107.

⁵²⁸ Sharaf, *kiym, Milon Hatshiyonut Vyisrael*, 236.

⁵²⁹ Ben Arye- Vaakherim, *Entsiklopedya Shel Hatkufot Hagdolot*, 4: 110.

⁵³⁰ Nif, *Hirgun Hatshvai Halumi*, 1: 47.

⁵³¹ Badir, *Tarih al-Haganah*, 24.

⁵³² Stembler, *Hityayshvut Bidan Hmoderney*, 160.

⁵³³ Sharaf, *kiym, Milon Hatshiyonut Vyisrael*, 236.

Lishansky'e güdülen bu negatif ayrımcılığına ek olarak Hamagen, Hahomer'a özgü olarak görülen "savunma örgütü" sıfatını yalnızca Hahomeros'un üstlenmemesi konusunda da ısrarcıydı. Bu sebeple "Girişimci Muhafızlar" adlı bir ekip kurdular ve bu ekip üyelerini Hapoel Hatzair adlı bir Siyonist partinin kıdemli şahsiyetleri olarak atadılar.⁵³⁴

3.1.1.2. Örgütün Faaliyetleri

Hamagen zaman içerisinde birkaç Yahudi yerleşim bölgesini Araplardan ve Osmanlı'yı korumak için çalışmalara başladı. Kısa sürede genişleyen örgüt; Ruhama, Kiryat Ekron, Be'er Tuvia, Al-Judeira, Be'er Ya'akov ve Qastina köyleri gibi kritik bölgelere etki etmeye başlamıştı.⁵³⁵

Örgüt ilk kurulduğunda, ikinci Siyonist göç dalgasıyla beraber Filistin'e gelen tarım ve benzer alanındaki daha önce çalışmış Yahudilerden yaklaşık 20 üye içeriyordu.⁵³⁶ Bu yirmi kişi arasında altı çizilmesi gereken üç kişi vardır: Birincisi, Siyonizm hareketini siyasi sahalarda da yürüten ekibin üyesi olan Mayer Ebner, ikincisi Siyonistler arasında tanınırlığı yüksek olan Moshe Sino Stefski ve üçüncüsü bir başka önemli yazar Elizer Loverni.⁵³⁷

Hamagen'in tüm üyeleri; yaptıkları bu "koruma" çalışmaları karşılığında bölgedeki halktan yiyecek teminatı harici herhangi bir gelir elde etmiyordu. Onlardan para istememeleri Yahudiler arasında bir saygınlık kazanmalarına sebep olmuştu, Yahudiler kendilerini korumak için hiçbir ücret istemeyen Hamagen'i sevmeye ve zaman içerisinde onlara katılmaya başlamıştı.⁵³⁸

Ancak, 1917'nin başlarında Hashomer'in endişelerinde haklı çıkmasına sebep olan bir olay gerçekleşti. Hamagen'in lideri Lishansky'nin Nili örgütünün bir üyesi olduğu ifşa edildi, yetkililer Lishansky'i tutukladı ve dolayısıyla örgüt bir anda yöneticisiz kaldı.⁵³⁹ Bunun üzerine örgütün emir-komuta zincirinde yer alan Shmuel Heftr, Al-Juderia yerleşiminde üyelerle acil bir toplantı gerçekleştirdi. Üyelere, Lishansky'nin Nili ile

⁵³⁴ Gera, *Hashomer*, 107.

⁵³⁵ Nif, *Hirgun Hatshvai Halumi*, 1: 47.

⁵³⁶ Rfael, *Al-Sohyuniyah Al-Nazariyah ve Al-Tatbik*, 106.

⁵³⁷ Stembler, *Hityayshvut Bidan Hmoderny*, 160.

⁵³⁸ Gera, *Hashomer*, 107.

⁵³⁹ Ben Arye- Vaakherim, *Entsiklopedya Shel Hatkufot Hagdolot*, 4: 110.

bağlantısından söz etti ve bu sebeple kendisinin örgütle bağlantısının kesildiğini bildirdi.⁵⁴⁰

Örgüt, 1915 yazından 1917 baharına kadar Filistin'in çeşitli bölgelerinde Yahudi yerleşimlerini koruma görevlerine devam etti. Koruma görevini üstlenen üyelerinin çoğu istihbarat faaliyetleriyle doğrudan ilişkili değildi. Nili ile bir bağlantıları yoktu.⁵⁴¹

Nili'nin örgütünün üyesi olduğu kesinleşen Lishansky'i yargılayan Osmanlı, kendisine idam cezası verdi.⁵⁴² Lishansky'nin bu idamından sonra, Hamagen örgütü büyük oranda dağılmaya başladı. Ancak güney Filistin kesimlerinde koruma görevlerini devam ettirmeye çalışan bazı üyelerin varlığı da bilinmekteydi.⁵⁴³

Siyonistler, Birinci Dünya Savaşı'nın devam ettiği kaotik ortamda güvenlik-savunma-koruma gibi çalışmalarında büyük bir başarıya ulaşmıştır. Kendi siyasi amaçlarına odaklanmış sahip olmalarına karşın Hamagen ve Hashomer örnekleri gösterdiği gibi Siyonistler kendi aralarında aynı zamanda belli sorunlar yaşıyorlardı.

3.1.2. Yafa Örgütü (1915)

1882 yılından itibaren Filistin'e yerleşen Yahudilerin, Birinci Dünya Savaşı'nı bölgedeki varlıklarını garantiye almak için bir fırsat olarak değerlendirdiklerine daha önce değinilmişti. Bu sıralarda Filistin'de paramiliter gruplar teşkil etmişlerdir. Bu paramiliter gruplardan biri de Yafa örgütüdür.

Yafa Örgütü'nün kurulmasında, 1915'te Vali Hasan Bey'in Yafa'da silahların teslim edilmesini istemesi ve Siyonistlerin bu emre uymamaları etkili olmuştur. Tel Aviv'in belediye başkanı Meir Dizendoff,⁵⁴⁴ da silahların teslim edilmesi konusunda aynı fikirdedir. Filistin'de olası bir silahlı çatışmanın önüne geçmek istediğinden, Siyonistlerden silahları Osmanlı hükümetine teslim etmeleri gerektiğini belirtir.⁵⁴⁵

Yafa'daki Siyonistler ne Dizendoff'u ne de Hasan Bey'in çağrılarına cevap vermeyi seçerler. Bölgedeki Araplardan dolayı can ve mal güvenliklerinden endişe duyduklarını ve bu endişelerin Osmanlı Devleti tarafından giderilemeyeceğini beyan ederler. Hatta Siyonistlere göre bölgedeki Araplar, güvenliği tehdit eden bir silahlı milise bile sahipler.

⁵⁴⁰ Gera, *Hashomer*, 108.

⁵⁴¹ Ben Arye- Vaakherim, *Entsiklopedya Shel Hatkufot Hagdolot*, 4: 110.

⁵⁴² Afrayim- Manahim, "Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniyah", 134.

⁵⁴³ Gidon, "Entsiklopedya Leyda Yhudi", 3: 54.

⁵⁴⁴ Kendisi de bir Siyonisttir.

⁵⁴⁵ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/387.

Siyonistler hükümet karşıtı gibi gözükmemek için yetkililere eski ve arızalı silahları toplayıp teslim etme kararı alırlar.⁵⁴⁶

Devamında Yafa Örgütü, Tel Aviv merkezli Yahudileri “savunma” amacıyla hükümetten gizli bir şekilde kurulur. Aslında amaç Yahudileri korumak gibi gözüксе de kurulan bu örgütün, hükümet karşıtı istihbari bilgi topladığı ve bölgedeki Araplara karşı olan tutumların göz önüne alındığında Filistin’in demografik yapısını tehdit ettiği aşikardır. Örgüt, 1917’de ismini iyice duyurmaya ve örgütlenmesini genişletmeye başlar.⁵⁴⁷ En önemli üyeleri, bölgedeki Herzliya⁵⁴⁸ adlı okulun mezunlarıdır.

İlk kurulduğunda iç yapısı sağlam değildi., Ayrıca diğer Siyonist örgütler gibi silahlı gösteriş yapan bir özelliğe sahip olmamıştır. Üyelik açısından Yafa Örgütü, Tel Aviv mahallesindeki başta Yahudi okul öğrencileri olmak üzere bazı Yahudi gençlik gruplarını üyeliğine dahil etmiştir. Örgütün bazı grupları birbirleriyle tam bir birlik içinde olmayı kabul etmezken, bu durum örgütün genel politikalar açısından kentin Yahudi Mahalle Komitesi’ne tabi olmasına sebep olmuştur.⁵⁴⁹

Bu örgütün en önemli isimlerden biri Abraham Eisenstein’dı. Kendisi, Rusya’da 1905 senesinde açılan Halk Öz Savunma Tugayları’nın kurucularındandı. ⁵⁵⁰ Ayrıca Eliyahu Golomb da önemli kişilerdendir. Golomb, Birinci Dünya Savaşı sırasında Yahudilerin Osmanlı Ordusu’nda savaşmalarına karşı çıkmıştır. Hashomer ve Haganah örgütlerinin de kurucularındandır. Ölümünden sonra evinin İsrail müzesine çevrilmesi, bu ismin önemini yeterince anlatmaktadır.⁵⁵¹ Golomb ve Einstein gibi önde gelen Siyonistler, Yafa’daki Yahudilerin kendilerini güvende hissetmeleri açısından kritik öneme sahiptiler.⁵⁵²

Muhafız kolordusunun kurucularından Moshe Sharett’in de, daha sonrasında İsrail Dışişleri Bakanlığı ve Başbakanlık görevlerini yapacaktı, ismini zikretmek gerekir.⁵⁵³

⁵⁴⁶ Gera, *Hashomer*, 111.

⁵⁴⁷ Isar Harel, *Bitakhon Vdemokratya* (Tel Aviv: Adanim, Ydiot Akharonot, 1989), 73.

⁵⁴⁸ Herzliya Okulu: 1905 yılında Osmanlı yönetimi altında Filistin topraklarında Yafa şehrinde Siyonistler tarafından kurulan ilk Siyonist okuldur. Okulu ilk kuran Siyonist "Metman Cohen" oldu ve adını Siyonist hareketin kurucusu "Herzl"den almıştır.

Afrayim- Manahim, “Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniyah”, 156.

⁵⁴⁹ Ben Tsuyan Vaakherim, *Toldot Hahagana*, 1: 389-390.

⁵⁵⁰ Tidhar, “Eliyahu Cruz”, 1: 474.

⁵⁵¹ Eliyahu Gulumb (1893-1945): Polonya doğumlu Siyonist lider, 1909’da Yafa’ya göç etti. Herzliya Koleji’nde okudu, tarımda çalıştı ve beklelik yaptı, "Hashomer" örgütünün kurucularından biriydi. Daha fazlası için bkz.: Afrayim - Manahim, “Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniyah”, 93-94.

⁵⁵² İylam, *Alf Yehudi fi Al-Tarih Al-Hais*, 64.

⁵⁵³ Afrayim- Manahim, “Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniyah”, 442.

Yine Yafa’da Maccabi Birliği’ni oluşturan Saadia Shoshani de unutulmaması gereken isimlerden biridir. Kendisi, Yafa Matbaası’nda yöneticilik yapmıştır.⁵⁵⁴

Yafa Örgütü ile alakalı belirtilmesi gereken son önemli husus, 1917 yılındaki “kadın hareketi”ni destekleyen tavırlarıdır. Yahudilerin bölgede etkin konuma sahip olabilmeleri için kadınların da katkı sunabileceğini düşünen Herzliya Okulu, erkeklerden oluşan öğrencilerine bir-iki kız öğrenciye de alarak girişimi başlatmıştır. Bu kızların ilk görevleri, basit düzeyli hemşirelik işleridir.⁵⁵⁵

3.1.2.1. Örgütünün Faaliyetleri

Yafa Örgütü, özellikle Birinci Dünya Savaşı’nda silah toplamaya gayret etmiştir. Yahudilerin ellerinde istedikleri zaman kullanabilecekleri silahların olması onlara haliyle bir güven aşılamaktaydı. Başta Herzliya Okulu olmak üzere bazı okullar; silahlanmak isteyen Yahudi gençleri bu konuda yetiştirmek üzere hız kesmeden çalışmalara başladılar. Örgüt, bu öğrenciler için girizgâh niteliğinde bir eğitim düzenledi, dört çeşit tabancayı ana hatlarıyla gençlere öğretti. Silah eğitiminin yanında stratejik eğitimlerini alan gençler, tamamlanan bu hızlanmış kurslarda belirli ses sinyalleriyle iletişim kurmayı dahi öğrenmişti.⁵⁵⁶

Gençlerin eğitime ek olarak, Yafa adeta bir “silahlanma seferberliği” ilan etmişti. Filistin’de silah bulundurma yasağına uymayan halkı korkutarak onlardan silahları oldukça ucuzca satın almışlardı. Hatta bazı silah mağazalarına girip hırsızlık yaptıkları bile olmuştu.⁵⁵⁷ Silahların çalınması olayına verilebilecek en iyi örnek Avrahan Krinitzi ve ekibidir; Yahudi bir tüccardan silah çaldıkları bilinmektedir.⁵⁵⁸ Krinitzi, Birinci Dünya Savaşı’nın sırasında şam’da Türklere ait bir kampta, silah fabrikasına çalışmaya başladı. Örgüte bu fabrikadan patlayıcı ve silah kaçakçılığı yapıyor ve fabrikada öğrendiklerini grupta bulunan arkadaşlarına da öğretiyordu, kısa süre içinde grup bomba yapmayı bile öğrenmişti. Kendisi fabrikada çalışırken, kaçırabildiği silahları alıp grubun üyelerine dağıtma işiyse Rliyah Golomb ve Saadia Shoshani’nin göreviydi.⁵⁵⁹

⁵⁵⁴ Tidhar, “Eliyahu Cruz”, 7: 2827.

⁵⁵⁵ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/389.

⁵⁵⁶ Ben Tsuyan Vaakherim, *Toldot Hahagana*, 1: 389-390.

⁵⁵⁷ Gera, *omer*, 112.

⁵⁵⁸ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/388.

⁵⁵⁹ Gera, *Hashomer*, 112.

Örgütün bazı üyeleri askeri üretim konusunda eğitim almakla ilgileniyordu, öyle ki silah sahibi olmanın Arapları korkutmaya yardımcı olacağına inanan bazı üyeler evde askeri üretim girişimlerinde bile bulundular. Siyonist Örgüt üyesi Meir Vinik bir el bombası üretmeyi başardığında, gücünü test etmek için Yafa'daki tarlalardan birinde patlattı. El bombasının patlaması sonucu çıkan yüksek ses, örgüt üyelerinin bu başarıdan dolayı oldukça mutlu olmalarına sebep olmuştur.⁵⁶⁰ Öte yandan silah kaçaklığı örgütün üyesi Ya'acov Bahat da önemli isimlerinden biridir. Kendisi Osmanlı Ordusu'ndan silah satın almaktaydı.⁵⁶¹ Kayıtlarda kendi aracını silah kaçaklığının işin kullandığı tespit edilmiştir. Yafa'ya doğru Golomb'la birlikte hareket halinde olduğu aracında samanların altına saklanmış silahların varlığı biliniyor.⁵⁶²

Dov Hoz⁵⁶³, Yafa Örgütü'ne ve çeşitli Siyonist askeri oluşumların ihtiyacı doğrultusunda silah kaçakçılığı yapılabilmesinin kolaylaştırılmasında da rol oynamış, Türk Ordusu'na katıldıktan sonra Filistin'de halihazırda kurmuş olduğu ilişkilerden yararlanarak bu amaçlarını gerçekleştirmiştir.⁵⁶⁴ Hoz'un ayrıca Filistin'in güneyindeki Beerşeba'daki Hashomer örgütü üyeleriyle yakın ilişkileri bulunan Bahat ile silah kaçakçılığı konusunda iş birliği yapmıştır. Kendisi, bölgedeki silah piyasasını tekelleştiren Bedevilerin tecrübelerinden de yararlanmak istemiştir.

1916'daki İngilizlerin Gazze'ye saldırısı sonrası Osmanlı Ordusu'nun onlardan savaşa katılmalarını istemesi, Hoz'a durumu fırsata çevirme imkânı vermiştir. Çatışmalarda yaralanan veya ölen Bedevilerin silahlarını Siyonistler çalmıştır. Çaldıkları bu silahlar yüzünden, örgütün silah ihtiyacı büyük oranda giderilmiş, dolayısıyla bu durum fiyatlara da yansımıştır; silah piyasasında bir düşüş meydana gelmiş ve fiyatlar düşmüştür. Toparlanmanın üzerinden birkaç ay geçmeden silahlanmadaki rekabet nedeniyle fiyatlar tekrar yükselmeye başlamıştır. Özellikle Almanların tek bir silahının ortalama bir deve fiyatına denk gelecek kadar arttığı bilinmektedir.⁵⁶⁵ Çalınarak veya satın alınarak elde edilen tüm silahlar Yafa'da, Spardalof kardeşlerin evinde toplanıyordu. Takvimler

⁵⁶⁰ Gera, *Hashomer*, 112.

⁵⁶¹ Tidhar, "Eliyahu Cruz", 4: 1703.

⁵⁶² Gera, *Hashomer*, 112-113.

⁵⁶³ Dov Hoz (1894-1940): Beyaz Rusya'da doğan Siyonist politikacıydı. 1906'da Filistin'e göç etti ve Haganah'ın liderliğinde çalışmıştır. Haganah örgütünün gelişimi ve Siyonist havacılığın yaratılmasıyla ilgileniyordu. "Ahdut HaAvoda" partisinde aktifti. Trafik kazasında hayatını kaybetmiştir. Daha fazlası için bkz.: İylam, *Alf Yehudi fi Al-Tarih Al-Hais*, 85-86.

⁵⁶⁴ İylam, *Alf Yehudi fi Al-Tarih Al-Hais*, 85-86.

⁵⁶⁵ Gera, *Hashomer*, 113.

1917'yi gösterdiğinde örgütün yaklaşık 40 tabancası, 4 tüfeği, 500 mermisi bulunmaktaydı.⁵⁶⁶

3.1.2.2. Diğer Siyonist Örgütlerle İlişkiler

Yafa Örgütü, Hashomer ile iyi ilişkiler kurdu. Rakhel Yanaet ve Tsvi Nadav gibi Hashomer'in bazı yöneticileri, gruba yerleşim içinde bir savunma örgütü kurabilmeleri için Hashomer ile birleşmelerini bile teklif etti. Ancak örgüt üyeleri, bağımsızlıklarını korumak istediklerinden bu öneriyi reddettiler. Sonuç olarak iki taraf da birbirini bağımsız güç olarak tanıdı.⁵⁶⁷

Örgütün Poale Zion Partisiyle de iyi ilişkileri vardı.⁵⁶⁸ Parti ile olumlu ilişkiler, grupta bir gizlenme isteği uyandırmaya başladı. Grup, İç Siyonist Bürosu'nun arşivlerini gizledi. Arşivlerin ele geçmesi, yetkililer tarafından vatana ihanet suçundan gözaltına alınmaları demekti. Yani Osmanlılar, o dönemde bu tarz yapıların tehlikeli olduğunu açıkça fark etmişti.⁵⁶⁹

İlerleyen süreçte Nili örgütünün üyeleri, Yafa Örgütü ile iş birliği yapmaya çalıştı. Örneğin Avshalom Feinberg ve Sarah Aharonson, Arapların veya Türklerin, Yafa'ya saldırımları tehlikesine karşı yardım sözü karşılığında, İngiltere'nin istihbarat faaliyetlerini yapmak istediğini belirtti. Nili'nin Yafa'dan, Eretz Yisrael adlı ofisi⁵⁷⁰ incelemesini istemesi Yafa'da endişe uyandırdı. Bu sebeple kaynaklar, Nili-Yafa arasındaki ilişkilerde Yafa'nın bir çekingenliğe sahip olduğunu iddia ediyor.⁵⁷¹

Kaynaklarda Yafa'nın bir üyesi olan Siyonist Abraham Shumen'in, 1917'de Nili ile görüşmelerine ilişkin şu notları göze çarpmaktadır: “Nili ile aramızda bir ilişki yoktu ancak girişimlerde bulunduk. Petah Tikva'da bir grup oturumundayken, Rakhel Yanaet'in Nili üyeleriyle müzakere yapma önerisini tartıştık. Temsilcimiz olarak Ya'akov Shabna'yı

⁵⁶⁶ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/388.

⁵⁶⁷ Gera, *Hashomer*, 113.

⁵⁶⁸ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/389.

⁵⁶⁹ Gera, *Hashomer*, 111-112.

⁵⁷⁰ İsrail Toprağı Ofisi: Siyonist Örgütün 1908 yılında Yafa'da kurulmuş bir ofisi. Ofis, Filistin'de çeşitli faaliyetlerin planlanması ve uygulanması görevlerini üstleniyor. Ofisin en önemli başarılarından biri, Filistin'deki Siyonist tarımsal yerleşimi finanse etmek ve geliştirmek için sermaye sahiplerini işe alma becerisiydi. Bkz.: Afrayim, Manahim, “Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniya”, 303; Mansur, “Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniyah ve Al-Esraeyliya”, 25.

⁵⁷¹ Ben Tsuyan Vaakherim, *Toldot Hahagana*, 1: 391-392.

gönderme konusunda anlaştık ve o, Nili'nin temsilcileriyle iki veya üç kez görüşti. Grubumuzun üyelerini Mısır'a nakletmelerini, para ve silah getirmelerini önerdiler.”⁵⁷² Bazı araştırmacılar Yafa Örgütü unsurlarının Nili'nin casusluk faaliyetlerine katıldığını teyit etmişlerdir. Bu durum, Yafa'nın üyelerinin Nili'den bazı unsurlarını diğer casuslarla birlikte Mısır'a kaçırmasını talep etmesinden anlaşılmaktadır. Yafa örgütü, cezalandırılması gereken casusluk faaliyetlerine karışmamış olsalardı, Osmanlı kuvvetlerinden kaçmayı talep etmeyeceklerdi.⁵⁷³

3.1.2.3. Örgütün Dağılması

Yafa Örgütü, 1917 yazının sonlarında Osmanlı'nın Siyonistleri Yafa'dan sürmesinden sonra zayıfladı ve dağıldı. Hatta grup, bir birim olarak çalışma imkanını da kaybetti. Sonrasında üyeleri birbirleriyle iletişime geçmeye çalıştılar ancak bunda da başarılı olamadılar ve grubun çalışmaları neredeyse durma noktasına geldi.⁵⁷⁴

Örgütün kalan üyelerinin birçoğu İbrani Tugaylarına katılmak istedi, ancak Poale Zion partisi onların bunu yapmalarını engel oldu; dolayısıyla üyelerin bir kısmı Hashomer Teşkilatı'na yanaştı, bir kısmı da Dov Hoz ve Eliyahu Golomb gibi İbrani Tugayları'nın gönüllü hareketine katıldı ve teşkilatlarında canla başla çalışmaya devam etti.⁵⁷⁵ Üyelerin kalan kısmı da Filistin'den kaçtı. İngiltere Filistin topraklarını işgalinden sonra, Yafa kendi üyelerini Filistin'e dönmeye ikna etmeye çalıştıysa da başarılı olamadı. Zira ordularda gönüllü askerlik konusunda çıkan tartışmalar büyük bir sorun teşkil ediyordu.⁵⁷⁶ Böylece bazı araştırmacıların tahminlerine göre, Yafa, Filistin'de ciddi sorunlara sebep olamadan dağılmıştır.⁵⁷⁷

Bahsedilen örgütün Siyonist ve Yahudi seçkinleri arasında ortaya çıktığı, Filistin'deki en önemli ve prestijli Yahudi mahallelerinden yayılmaya başladığı belirtilmelidir. Üyelerin her biri; gerek örgüte tabi olma hissiyatı açısından, gerek güvenlik ve askeri faaliyetler bakımından olsun, bazı ideolojik düşünceleri de taşıyordu. Bu ideoloji, Filistin bölgesinde

⁵⁷² Levna Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti* (Tel Aviv: Mehdorut Shokin, 1966), 213.

⁵⁷³ Abu- Kadura, *Al- Munazmat al- Askariya ve al- Amniya*, 81.

⁵⁷⁴ Ben Tsuyan Vaakherim, *Toldot Hahagana*, 1: 395.

⁵⁷⁵ Abu- Kadura, *Al- Munazmat al- Askariya ve al- Amniya*, 83; Ben Tsuyan Vaakherim, *Toldot Hahagana*, 1: 395.

⁵⁷⁶ Ben Tsuyan Vaakherim, *Toldot Hahagana*, 1: 395.

⁵⁷⁷ Badir, *Tarih al-Haganah*, 24.

herhangi bir Osmanlı unsurunun olmaması ve Türklerin ve Müslümanların bölgeden bir şekilde atılması amaçlarını taşımaktaydı.

3.2. Birinci Dünya Savaşı'nda Taraflarla İlişkiler

3.2.1. İttifak Devletleri ile Siyonistler

Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması, Siyonistler tarafında heyecanla karşılanmıştı. Zira savaşın çıkaracağı kaos, Yahudilerin Filistin'de kalıcı yerleşebilmeleri için iyi bir fırsat olabilirdi. Ancak bazı Siyonistler savaşta Yahudilerin taraf olup olmaması konusunda endişelere sahipti. Bu ve benzeri endişeler Siyonistler arasında anlaşmazlıklara yol açmıştı.⁵⁷⁸

Aslında “Siyonist Hareket”, Birinci Dünya Savaşı'na kadar toplanmış bir kuvvet halinde değildi. Her bir örgütün farklı birer lideri; farklı siyasi görüşleri vardı ve bu farklılıklar savaşa da yansımıştı. Almanya, ABD ve Osmanlı'da, özellikle de Filistin'de bulunan Siyonistlerin, Almanya ve Mihver ülkelerinin yanında yer aldıklarını veya Filistin'de kendilerine kazanım sağlayacak yerleşimler kurma eğiliminde oldukları bilinmektedir. Öte yandan Rusya, İngiltere ve Fransa'daki Siyonistler, İtilaf Devletlerinin kazanacağına inanmaktadır.⁵⁷⁹

Resmi olarak Siyonistler savaşta tarafsızlık ilan etti ve bu kararlarında mutabık kalacaklarını bildirdi.⁵⁸⁰ Ancak sonrasında, bahsettikleri gibi bir tarafsızlığın olmadığı ortaya çıktı; çünkü Siyonist seçkinler iki bloğa ayrılmıştı: birincisi Almanya, Türkiye ve ortaklarını içeren itilaf devletlerinin yanında; diğeri ise İngiltere, Fransa ve ortaklarının oluşturduğu İtilaf kuvvetlerin yanındaydı. İki blokta yer alan ülkelere de Siyonistlerin bir mevcudiyeti vardı.⁵⁸¹

İngiltere başta olmak üzere itilaftan taraf olan Siyonist blok, Chaim Weizmann tarafından yönetiliyordu. Almanya ve Mihver ülkeleriyle ittifak halindeki Siyonist blok, 1911-1920 yılları arasında Siyonist Teşkilatı'nda yöneticilik yapmış ve Filistin'in Atlit şehrinde tarımsal deney istasyonunun kurulmasını desteklemiş kişilerden biri olan Otto Warburg, Siyonist Yürütme Komitesi'nin üyesi olup Almanya'daki Siyonist örgüte başkanlık eden

⁵⁷⁸ Jafar Hasam, *Al-Harb Al-Aalamiya Al-Oula ve Atharuha fi Filistin*, ed. Sofya Akram, çev. Aarif Ahmaro (Doha: Aljazeera Centre For Studies, 2018), 29-30.

⁵⁷⁹ Yosef Nadfa, *Ze'ev Jabotinsky, Haish Vmabkav* (Garsaot Shel Mkauen Ze'ev Jabotinsky, 1986), 26.

⁵⁸⁰ Levi Shlomo, *Bsikhsukh Vmarad, hahagana, Etasel, Vlkha 1918-1948* (Tel Aviv: Msrid Habitakhon, ts.), 11.

⁵⁸¹ Valid Al-Khaldi, *Al-Sohuniya fi Miat Aam* (Beyrut: Dar Al-Nahar Lil-Nashir, 1998), 26.

Arthur Menachem Hantke ve Türkiye ile Almanya’da Siyonist hareketin temsilcisi olarak çalışan Richard Lichtheim tarafından yönetiliyordu.⁵⁸² Bu ekibin bölünmesi, savaş döneminde Siyonistler arasındaki anlaşmazlığın alevlenmesine de zemin hazırladı.⁵⁸³

Siyonistler, bazı durumların etkisi altında kalarak savaşan devletler karşısında tereddütlü düşünmeye başladılar. Savaşı kimin kazanacağını tahmin edilememesi ve en doğru tarafa karar verilmemesi noktasında Siyonistler ve Yahudiler zorlanıyorlardı.⁵⁸⁴ Savaşın başında Siyonistler tarafsızlıkta ısrarcıydı. Hatta bu sebeple merkezlerini Berlin’den tarafsız bir ülke olan Danimarka’nın başkenti Kopenhagen’a taşımışlardı. Olası kayıplardan kaçınmak ve savaşın sonuçları ne olursa olsun Filistin’in kontrolünü ele geçirmek için savaşın her iki tarafıyla da iyi geçinmek, oldukça mühim bir meseleydi.⁵⁸⁵

Bundan dolayı Siyonistler, Ukraynalı Siyonist Leo Motzkin başkanlığında 1915’te Kopenhag Ofisi’ni açtılar. Dünyanın her yerine dağılmış Siyonistlerin birbirleriyle olan iletişimini yönetme görevini üstlendiler. Ofis, Filistin’deki başta olmak üzere, Yahudi cemaatlerini her türlü tehlikeden “korumak” için çalıştı. İki ayda bir bilgilendirme bülteni çıkardı ve 28 Ekim 1918’de barış konferansında aşağıda yer alan “Yahudi halkının” taleplerini yayınladı: Filistin Yahudilerin yurdu olarak kabul edilsin, dünyanın çeşitli yerlerindeki Yahudilere her türlü hak eşitliği sağlansın ve tüm Yahudi topluluklarına; ulusal, kültürel, sosyal ve politik özerklik verilsin.⁵⁸⁶

3.2.1.1. Savaş Sırasında Siyonistler ve Almanlar

Almanlar ve Siyonistler arasında karşılıklı bir çıkar vardı. Siyonist Yürütme Komitesi ile Alman Dışişleri Bakanlığı, savaşın başlangıcında resmi ilişkiler kurdu ve Siyonistlerin Berlin ile Filistin’i birbirine bağlamak için Alman telsiz şifrelerini kullanmalarına izin verildi. Savaşın ilk yılında iki taraf, Alman hükümetinin Türkiye’deki Siyonistlerin ekonomik ve kültürel açıdan yaşam şartlarını iyileştirmeyi amaçlayan Siyonist faaliyetlere sempati duyduğunu beyan etti.⁵⁸⁷

⁵⁸² Afsayim- Manahim, “Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniyah”, 185, 138, 247.

⁵⁸³ Mahmud, *Maşari Al-Estitan Al-Yahudi*, 187; Ali Al-Mahcubi, *Jozurul Estimar Al-Sohyuni fi Filistin* (Dar Siras leil Naşir, 1990), 48.

⁵⁸⁴ Al-Mahcubi, *Jozurul Estimar al-Sohyuni fi Filistin*, 46.

⁵⁸⁵ John Marlowe, *The Seat of Pilate; an Account of the Palestine Mandate* (London: Cresset Press, 1959), 24; Bayan Nuayhid, *Filistin*, 460.

⁵⁸⁶ Afsayim- Manahim, “Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniyah”, 304; Mansur, “Mujam Al-Mustalahat”, 444.

⁵⁸⁷ Al-Mahcubi, *Jozurul Estimar al-Sohyuni fi Filistin*, 48.

Alman Siyonistler, savaş sırasında nefret ettikleri Çarlık Rusyası'na karşı güçlenmek ve Siyonistlerin "ulusal" bağımsızlığını sağlamak amacıyla Alman hükümetinin hizmetinde kullanması amaçlanan "Doğu Komitesi" adında bir örgüt kurdular.⁵⁸⁸

Siyonistler, 1902'de ilk Siyonist bankası olan ve Herzl tarafından 1899 yılında Londra'da kurulan Utser Hityayshvut Hayhudim'in bir şubesi olacak Anglo-Filistin Bankası'nın kurulmasına ek olarak, Filistin'deki Alman varlığından yararlanmaya çalıştılar. Zamanla Anglo-Filistin Bankası, İsrail'in kurulmasından sonra 1951 yılında adı değiştirilen Siyonist Lumi Yisrael Bankasına devredildi.⁵⁸⁹

Siyonistler, Filistin'deki Yahudiler için bir ulusal vatan kurma hedeflerinin önünü açmak için Bâbiâlî üzerinde baskı kurup savaşta Alman-Osmanlı ittifakından yararlanmak istedi.⁵⁹⁰ Alman hükümeti, Osmanlı'nın tedbirler nedeniyle koyulan kısıtlamaları hiçe sayarak, Yahudilerin gerekli belgelerini kontrol etmeksizin Yahudilere koruma sağlamaya başladı.⁵⁹¹ Kudüs'teki Alman Konsolosluğu, Filistin'deki Yahudilere çeşitli kolaylıklar sağladı. Hatta bazı konsoloslar Siyonistlerin güçlenmesine yardımcı oldu. Alman Kilisesi'nin Siyonistlere okul kurma projelerini finanse etmesi, buna dair en net örneklerindendir.⁵⁹²

Siyonistlerin Almanya'daki temsilcisi Richard Lichtheim, Almanya'yı "Siyonist" politikalar üretmek ve onları yürürlüğe sokmak için büyük bir çaba sarf etti.⁵⁹³ Lichtheim, Araplara ve Filistinlilere karşı büyük bir nefret besliyordu. 1913'teki yazdığı makalelerden birinde kullandığı, "Araplar bizim düşmanımızdır ve sonsuza kadar öyle kalacaklar" ifadesi buna bir örnektir.⁵⁹⁴

Almanya'nın savaş sırasında kendileriyle yürüttüğü ilişkilerin niteliği konusunda Siyonistleri asıl rahatsız eden şey, Almanya'nın Siyonistlerle iş birliği yapma arzusuna rağmen, Filistin'de Yahudiler için milli bir yurt kurulmasına dair net bir tutum

⁵⁸⁸ Al-Kayali, *Tarih Filistin Al-Hadis*, 79.

⁵⁸⁹ Afrayim- Manahim, "Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniyah", 17.

⁵⁹⁰ Abu- Kadura, *Al- Munazmat al- Askariya ve al- Amniya*, 67; Al-Mahcubi, *Jozurul Estimar al-Sohyuni fi Filistin*, 47.

⁵⁹¹ Abdülaziz Awad, "Al-Atmaa Al-Sohyuniya fi Al-kudüs", *Al-Mavsua Al-Filistiniya*, 2 (Bayrut: Mutabie Milanu Al-Aytalyh, 1989), 6/843.

⁵⁹² Al-Waari, *Davr Al-Kunsuliaat Al-Ajnabiya*, 164-167.

⁵⁹³ Bayan Nuayhid, *Filistin*, 460.

⁵⁹⁴ Maeir Kahana, *Shuvkah fi Uyunihim*, çev. Gazi Al-Saadi (Amman: Dar Al-Jalil lil Naşir, 2015), 206.

belirlememiş olmasıydı.⁵⁹⁵ İngilizler ise Yahudilere Filistin’de milli bir yurt verme sözünde bulundukları 1917 Balfour Deklarasyonu’nu ilan ettiler.⁵⁹⁶

3.2.1.2. Osmanlı Ordusu’na Katılma Hususunda Siyonistler

Filistin’deki Siyonistler, Osmanlı Ordusu’na katılıp katılmama konusunda ciddi anlamda bölünmüştü. Osmanlı yönetiminden kurtulmakla Osmanlı’ya tabi olmak arasında kalmışlardı. Hatta Israel Shochat makalelerinden birinde, “Türkiye’nin Filistin üzerindeki otoritesine dair gelecekteki şüphelerimize rağmen, siyaset ve eğitimde kendimize iyi bir konum sağlamak için Osmanlı İmparatorluğu’na katılacağız ve onunla iş birliği yapacağız.” demişti.⁵⁹⁷ Siyonistlerin bu tavrı, savaştan Yahudilerin 19. yüzyılın sonlarından itibaren Filistin’de kurmaya başladıkları yerleşim altyapısını korumak için takınmışlardı.⁵⁹⁸

Birinci Dünya Savaşı’nın başlamasıyla Osmanlı; Filistin’deki Yahudileri seferberliğe çağırdı. Yahudiler, Osmanlı vatandaşı olarak orduya alınacaklardı. Ancak Yahudilerin bu çağrıya pek kulak asmadıkları ve çok azının orduya katıldığı bilinmektedir.⁵⁹⁹ Tel Aviv’de görev yapan Siyonist Meir Dizengoff, “Türk Ordusu katliama giden bir sürüden ibarettir ve katliama giren herkes, onun arzusu, bağlılığı veya toprağa ya da halka bağlılığı olmadan sürüklenmiştir!” diyerek Yahudilerin bu konudaki fikirlerini açıkça beyan etmiştir.⁶⁰⁰

Osmanlı’nın savaşta düştüğü zorlu durumlardan kazanç elde etmek isteyen Siyonistler, Osmanlı’ya ve Almanlara, Filistin’e yerleşimleri garantisi karşılığında 100.000 Polonyalı Siyonist askeri emirlerine vermeyi önerse de önerileri kabul edilmedi.⁶⁰¹ Filistin’de bulunan Siyonistler, Osmanlı “zorunlu askerlik” politikasını uygulamaya başladığında büyük bir zorlukla karşılaştı. Osmanlı hükümeti, Yahudilerden bölgeyi korumak ve kollamak için yardım etmesi,⁶⁰² savaş vergilerini ödemelerini ve Osmanlı IV. Ordu için

⁵⁹⁵ Mahmud, *Maşari Al-Estitan Al-Yahudi*, 188.

⁵⁹⁶ İsmail Ediz, *Balfour Deklarasyonu; Yahudi Devletin Kökenleri* (İstanbul: Timaş Tarih, 2021), 16; Esin Özgül, *1917 Balfour Deklarasyonu ve Filistin’e Yahudi Göçü* (Türkiye: Balıkesir Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 148.

⁵⁹⁷ Eliab, *Al-Hamatsor Vhamtsuka Shel Erets Yisrael*, 101.

⁵⁹⁸ Zrubavel Gilad, *Hahagana Hanistarot, Mipulot Khasaiyut Berets Yisrael Bmilkhemet Haolam Hasnyya*, ed. Galina Yardini (Jerusalem: Khovrot Hotsaa Lor, Hasokhnnot Hayhudit, ts.), 4.

⁵⁹⁹ Ben Halpern- Jehuda Reinharz, *Zionism and The Creation of a New Society* (United Kingdom: Oxford University Press, Oxford, 1998), 174.

⁶⁰⁰ Naor, “Hahagira Hasnyya”, 94.

⁶⁰¹ Bayan Nuayhid, *Filistin*, 461.

⁶⁰² Margolis- Marx, *A history of the Jewish people*, 726.

erzak vermelerini istedi. Bu isteklerin yanı sıra ulaşım araçlarına, temel araç-gereçlere ve zahireye de el konuldu.⁶⁰³

Osmanlı ordusuna katılan Yahudi gençlere gelince, ordu kamplarında iyi bir eğitim almışlar yalnız büyük kısmı ordudaki Arap birliklerine ilhak edilmişlerdi. Ancak belirtmek gerekir ki devlet, Siyonistlerin silah taşımaları istenmiyordu. Askerlere genellikle hizmet kısımlarında görevler veriliyordu. Osmanlı Ordusu'na katılan Yahudi gençler; Yahudi Liseleri, Tel Aviv'deki Hertslia Spor Enstitüsü, Kudüs'teki Öğretmenler Enstitüsü ve Zikhron Ya'akov gibi aktif yerleşim birimlerinden geliyorlardı.⁶⁰⁴

Orduya katılan Yahudiler arasında şu önemli isimler yer alıyordu: Savaşın sonuna kadar subay olarak görev yapan Moshe Sharett,⁶⁰⁵ savaş sırasında silah kaçakçılığı yapan ve ilerleyen süreçte İngiliz Ordusu'nda çalışan Dov Hoz,⁶⁰⁶ Osmanlı'ya olan nefreti ile bilinen Eliyahu Golomb⁶⁰⁷ ve Siyonizm propagandalarında önemli bir rolü olan ve gençlik koruma gruplarının kurulmasına öncülük eden Alexander Aaronsohn.⁶⁰⁸

Siyonistlerin, Osmanlı'nın ordusunda Yahudi gençlerin yer alması hususundaki en büyük korkuları, gençlerin Osmanlılaşmasıydı. Dov Hoz ve Moshe Sharett başta olmak üzere Yafa grubunun bir kısmı, orduya katılımını desteklemesine karşın Eliyahu Golomb gibi bazı isimlerin bu birleşmeyi reddetmesinin asıl sebebinin, Osmanlılaşma korkusu olarak bilinmektedir.⁶⁰⁹

Öte yandan, İsrail Shochat ve Yehoshua Hankin liderliğindeki Poale Zion Partisi ve Hashomer'deki Siyonistlerin önemli bir kısmı, Osmanlılaşma fikrinden yararlanmak isteyip; Osmanlı Ordusu'na katılımı desteklerini açıkladılar ve bu sayede Filistin'de kalmaya devam edecekleri için kendi çalışmalarında kullanılacak bir askeri milis gücü kurma fırsatı yakaladıklarını düşündüklerini belirttiler.⁶¹⁰

Osmanlı Ordusu'nda savaşan Yahudiler şüphesiz bir deneyim kazanmıştır. İyi bir eğitim alan hatta bir kısmı İstanbul'daki askeri okullara gönderilen Yahudilerden bir kısmı

⁶⁰³ Ben-Yehuda- Shochat, *Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut*, 35.

⁶⁰⁴ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/339-344; Ben-Yhuda - Shochat, *Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut*, 37-38.

⁶⁰⁵ Afsayim- Manahim, "Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniyah", 442.

⁶⁰⁶ İylam, *Alf Yehudi fi Al-Tarih Al-Hais*, 85-86.

⁶⁰⁷ Afsayim- Manahim, "Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniyah", 93-94.

⁶⁰⁸ Jeryes, *Tarih Al-Sohuniya*, 295.

⁶⁰⁹ Ben Tsuyan Vaakherim, *Toldot Hahagana*, 1: 391.

⁶¹⁰ Ben Arye- Vaakherim, *Entsiklopedya Shel Hatkufot Hagdolot*, 4: 36.

savaşa katılmıştır. Fakat biri Gazze’de ve diğeri Rusya’da olmak üzere iki Yahudi askerin öldürülmesinden sonra savaşa olan tavırları ciddi oranda değişmiştir. Yahudilerin bir kısmı askerden kaçmış, bir kısmı da terhis edilmiştir.⁶¹¹

Ağustos 1914’te Osmanlı’ya katılan Alexander Aaronsohn komutasındaki 35 kişilik bir toplulukta yer alan Gidonim üyeleri de sadakatlerini göstermeye oldukça hevesliydi. Gidonim’e göre bu sadakat gösterisi, Osmanlı’yı Siyonistlerin Filistin’deki “haklarına” saygı duymaya itecekti.⁶¹² Ancak ilerleyen süreçte Osmanlı ile Siyonistlerin ilişkilerinin bozulması sebebiyle askerliğe devam edilmedi.⁶¹³ 1916’da Osmanlı Ordusu’na katılan Yafa örgütü üyelerinin büyük bir kısmı geri çekilirken, askerliğe devam edenler ise yalnızca örgütün silah sahibi olmasına yardım edebildi.⁶¹⁴

Osmanlı Ordusu’na katılan Yahudi gönüllüler iki kategoriye ayrılabilir: Birincisi, Siyonistler arasında ün kazanan gönüllüler⁶¹⁵ ve ikincisi ise, yerleşim birimlerinin akıbetlerinden korktukları veya kendilerine bağımsızlık ya da öz yönetim hakkı verileceğini umduklarından Osmanlı’ya sadık gibi görünenler.⁶¹⁶ Ancak bu tavırlar da etkili olmadı ve Osmanlı’nın Filistin’deki Siyonist yerleşimine yönelik tedbir politikalarını pek değiştirmede.⁶¹⁷

3.2.2. İtilaf Devletleri ve Siyonistler

Siyonistlerin önemli bir kısmı, savaşta İngiliz yanlısı bir tutum benimsemiştir. Bu tutumun oluşmasında en önemli isim Chaim Weizmann’dır. Kendisi, Osmanlı Devleti’nin parçalanacağını ve bu parçalanmadan Yahudilerin paylarına düşeni yapmaları gerektiğini düşünen bir Siyonist’tir.⁶¹⁸

Osmanlı Devleti’nin yıkılması gerektiğini düşünen Siyonist bir grup, savaşta İngilizlerle iletişim kurmak için diplomatik hamlelere başladı. Weizmann’ın başını çektiği bu grup, 1914’ün kasımında Osmanlı henüz savaşta değilken bile İngilizlerle temasa başlamıştı.⁶¹⁹ Başlangıçta Weizmann, 1916’da savaş bakanlığı ve 1922’ye kadar da başbakanlık görevi

⁶¹¹ Gilad- Murdkay, *Erets Yisrael Bmea Haesrim*, 94.

⁶¹² Eliab, *Al-Hamatsor Vhamtsuka Shel Erets Yisrael*, 102.

⁶¹³ Ben Arye- Vaakherim, *Entsiklopedya Shel Hatkufot Hagdolot*, 4: 110.

⁶¹⁴ Ben Tsuyan Vaakherim, *Toldot Hahagana*, 1: 388.

⁶¹⁵ Eliab, *Al-Hamatsor Vhamtsuka Shel Erets Yisrael*, 99.

⁶¹⁶ Ben Arye- Vaakherim, *Entsiklopedya Shel Hatkufot Hagdolot*, 4: 36.

⁶¹⁷ Ben Arye- Vaakherim, *Entsiklopedya Shel Hatkufot Hagdolot*, 4: 51.

⁶¹⁸ David Siton, *Bor Uvkhoshekh, Nayayrot Mizaikronotav Shel Atsur* (Jerusalem: Parsumim Im Ydiato, 1978), 5.

⁶¹⁹ Al-Kayali, *Tarih Filistin Al-Hadis*, 80.

yapmış olan Lyod George⁶²⁰ ile iletişime geçmiştir. Weizmann'ın en sık görüştüğü diğer isimler arasında İngiltere Dışişleri Bakanı Arthur Balfour⁶²¹ ve İngiliz Parlamentosu'nda üyeliği bulunmuş ve İngiltere'nin ilk Yahudi bakanı olmuş politikacı Herbert Samuel⁶²² vardır.⁶²³

Herbert Samuel'in propagandaları, Siyonistler üzerinde büyük bir etkiye sahip olmuştur. Bölgede güçlenme arzusu ve savaşın sonuna gelindiğinde artık bir Yahudi devletinin kurulması fikrinin gelişmesine önemli katkıları vardır.⁶²⁴ Samuel, savaşta Siyonizm'e hizmet etmek amacıyla siyasi adımlar atmaktan da geri kalmamış ve İngiltere'ye destek vermeleri için üç muhtıra sunmuştur. 1914 kasımında dönemin Dışişleri Bakanı Edward Gray'e sunduğu ilk muhtırasında, Filistin'e dair Siyonistlerin kurduğu hayalleri anlatmış ve İngilizlerin de bu işte karlı çıkacağını vurgulamıştır. İkinci muhtıra, aralık ayında verilmiştir. "Filistin'in Geleceği" başlıklı yazısını dönemin başbakanı Herbert Henry Asquith'e göndermiştir.⁶²⁵ Ocak 1915'te de Asquith'e üçüncü muhtırayı da sunmuştur.⁶²⁶ Muhtıralar genel itibarıyla Mısır'ı savunabilmek için Filistin'in stratejik konumundan faydalanılmasını önermektedir. Ayrıca Yafa ve Hayfa limanlarının İngiliz filosu için askeri üsler haline getirilmesinin savaşın kaderi açısından önemi, İngilizlerin Siyonistlerin ve dünyadaki tüm Yahudilerin desteğinin alması, İngilizlerin Filistin sorununun çözmede garantör konumuna gelmesi gibi konulardan oluşmaktadır.

⁶²⁰ David Lloyd George (1863-1945): İngiliz parlamenter ve Liberal Parti liderlerinden biri. 1908'de Maliye Bakanı, 1915-1916 arasında Mühimmat Bakanı, 1916'da Harbiye Bakanı olarak görev yaptı. Aralık 1916'da Başbakan olarak atandı ve 1922'ye kadar görev yaptı. Daha fazlası için bkz.: Al-Sadouni Salih, *Al-Etihağ Al-Englo Yahudi Lilsaytara Ala Filistin 1882-1922* (Cairo: Dar Al-Konuz, 2009), 273.

⁶²¹ Arthur James Balfour (1848-1930): 1902-1905 yılları arasında İngiltere Başbakanı'nı üstlenen ve 1916-1919 yılları arasında "David Lloyd George" hükümetinde Dışişleri Bakanı olarak görev yapan İngiliz siyasetçi. 1917'de İngiltere'nin Yahudilere Filistin'de onlar için bir ulusal yurt kurma sözü verdiği ünlü bildirisiyle tanınıyordu. Daha fazlası için bkz.:

Bernard Alderson, *Arthur James Balfour, The Man and His Work* (London: Grant Richards, 1903), 1-3.

⁶²² Herbert Samuel (1870-1963): İlk kez 1902'de Parlamento Üyesi olan İngiliz-Yahudi bir politikacıydı. Daha sonra 1916'da İçişleri'nden Sorumlu Devlet Bakanı olarak atandığında İngiliz hükümetindeki ilk Yahudi bakan oldu. I. Dünya Savaşı'ndan sonra Filistin'de bir İngiliz himayesinin kurulmasının büyük bir destekçisiydi. Yahudi göçü ve yerleşim projelerine başlamayı başardı ve 1920'de Filistin'deki ilk İngiliz Yüksek Komiseri olarak atandı. Daha sonra Filistin Elektrik Şirketi'ne ve İbrani Yahudi Üniversitesi'ne başkanlık etti. Daha fazla bilgi için bkz.: Bernard Wasserstein, "Herbert Samuel and the Palestine Problem", *The English Historical Review, Oxford University Press*, Ekim 1976, 91: 653-755.

⁶²³ Ediz, *Balfour Deklarasyonu*, 45; Al-Khaldi, *Al-Sohuniya fi Miat Aam*, 30.

⁶²⁴ Salih, *Al-Etihağ Al-Englo Yahudi*, 401.

⁶²⁵ Amjad Al-Zoabi, *Herbert Samuel 1920-1925* (Amman: Merkez Al-Kitap Al-Akadeymi, ts.), 19-20.

⁶²⁶ Al-Zoabi, *Herbert Samuel*, 21-22.

Öte yandan Ze'ev Jabotinsky⁶²⁷ ve Joseph Trumpeldor⁶²⁸ gibi Siyonist liderler, itilaf devletleriyle savaşan ve Filistin'in Osmanlı yönetiminden koparılmasına katkıda bulunan Yahudi birimlerinin oluşturulması çağrısında bulunmuştur. Planlarına göre bu birimler savaştan sonra Filistin'deki Yahudi ordusunun temeli olacaklardı.⁶²⁹

Jabotinsky, Siyonistlerin İtilafçılarla birlikte savaşmasını talep etti. Ancak savaş yeni başladığı için Siyonistlerin bir kısmı bu fikre ikna olmamıştı. Bu sebeple teklifi oy birliğiyle reddedildi.⁶³⁰ Ancak Osmanlı, Almanya ve Avusturya'nın tarafına katıldıktan ve savaş Osmanlı'nın aleyhinde ilerlemeye devam edince, tutumları değişti ve Siyonistler, İngiltere'yle işbirliği yapmaları gerektiğini düşünmeye başlamıştı.⁶³¹

Özellikle Jabotinsky, Osmanlı Devleti'nin yenileceğinden ve Filistin'de bir Yahudi devleti kurulacağından neredeyse emindi.⁶³² Bu düşüncesini; “Savaşta Türkiye'nin yenileceğinden hiç şüphem yok ve o zaman Filistin'in kurtarılmasına dair olan ümidim büyük. Türkiye iktidarda kaldığı sürece ne güneş parlayacak ne de ekinler büyüyecek ve tek umut, Filistin'i kurtarmak için Osmanlı'yı parçalamaktır” şeklinde açıklamıştı.⁶³³

Siyonist lider Pinhas Rottenberg⁶³⁴ da Jabotinsky'e benzer bir duruş sergiledi ve Siyonistleri, Yahudilerin çıkarları için İngiltere'nin yanında savaşa girmeye ikna etmeyi denedi. İtalya'da Siyonistler için bir dernek kurdu ve hemen Weizmann ile iletişime geçti.⁶³⁵

⁶²⁷ Ze'ev Jabotinsky (1880-1940): Aşırılık yanlısı olarak tanımlanan bir Siyonist lider, 18 Ekim 1880'de Prusya'nın Odyssey kentinde orta sınıf bir ailede dünyaya geldi. Siyonist düşüncüyü erken benimsedi ve Filistin'deki Siyonist askeri örgütlerin yapılanmasını desteklemede önemli roller oynadı. Haganah askeri teşkilatı ile çalıştı. 1923'te birkaç Siyonist kurumla birlikte Beitar hareketini kurdu. Ve çok sayıda Siyonist göçmenin Filistin'e kaçırlmasına katkıda bulundu. Daha fazlası için bkz.: Al-Kayali ve Aahrun, *Al-Mavsueah Al-Siyasiya*, 1/724.

⁶²⁸ Joseph Trumpeldor (1880-1920): Kafkasya'da doğmuş bir Yahudi. Japonya ile Rusya arasındaki Port Arthur Savaşı'na katıldı ve bu savaşta kollarından birini kaybetti. 1912'de Filistin'e göç etti, ancak I. Dünya Savaşı'nın başında oradan Mısır'a sürüldü. Filistin'de Siyonist askeri hareketin kurulmasına katkıda bulunan önemli askeri şahsiyetlerinden biridir. Yahudi askeri hareketinin kurulmasına katkıda bulunan önemli askeri Hai'de biriydi. 1920'de Tel Hai'de Arapların önünde bir çatışmada öldürüldü. Daha fazlası için bkz.: Yitzkhak - Sriel, “Entsiklopedya Krata Tsiburit”, 642-643.

⁶²⁹ Al-Sanwar, *Monazzamat Al-Haganah*, 17.

⁶³⁰ Joseph H. Udelson, *Dreamer of the Ghetto: The Life and Works of Israel Zangwill* (United States: University of Alabama Press, Tuscaloosa, 1990), 1915; Jacob, *Israel's Leadership*, 64-65.

⁶³¹ Salih, *Al-Etihaad Al-Englo Yahudi*, 101.

⁶³² Şofani, *Al-Mujaz fi Tarih Filistin*, 359.

⁶³³ Al-Khaldi, *Al-Sohuniya fi Miat Aam*, 101.

⁶³⁴ Pinhas Rottenberg (1879-1942): Siyonist lider, Romanya'da doğdu. Filistin'e göç ettikten sonra Siyonist yerleşimde aktif rol aldı ve oradaki elektrik şirketinin kurucularından biri oldu. 1929'da Yahudi Ulusal Konseyi'ne başkanlık etti ve 1930'da Yahudi Ajansı İcra Komitesi üyesi oldu. Filistin'deki Siyonist altyapı içindeki Tel Aviv Limanı ve Hava Seyrüsefer Şirketi gibi büyük projelere birçok katkısı vardır. Daha fazlası için bkz.: Tidhar, “Eliyahu Cruz”, 2: 866-868.

⁶³⁵ Ben Tsuyan Vaakherim, *Toldot Hahagana*, 1: 453.

Siyonistlerin Osmanlı karşıtı tavrını güçlendiren bir diğer mesele ise Şam ve Filistin'deki görev yapan Cemal Paşa'nın davranışlarıydı. Cemal Paşa, bölgedeki Siyonistlerin hain olduğunu, hatta ilk fırsatta isyan çıkaracaklarını düşündüğünden onları sıkı takibe almıştı.⁶³⁶ Bu sıkı takip, binlerce Siyonist'in savaş sırasında Filistin'i terk etmesiyle sonuçlandı.⁶³⁷ Bundan dolayı Cemal Paşa Siyonistlerin Filistin'e yerleşim planları için ciddi bir tehdit olarak görülmeye başlandı.⁶³⁸

Jabotinsky, Cemal Paşa'nın hamlelerinden kaçınmak için bazı durumları lehine çevirmeye çalıştı. Bunlardan en dikkat çekici olanı, İngilizlerin askeri güçlerinden faydalanmaya çalıştığı Siyonistlerin Mısır'a sürülmesi meselesiydi. Mısır'a sürülen Siyonistlerin birer İngiliz neferi olması, iki taraf açısından da karlı olacaktı.⁶³⁹

Bazı Siyonistler ise savaşta İngiliz taraftarı olma bahanesiyle bir Yahudi silahlı gruba sahip olmanın peşindeydi. Savaş sona erdiğinde, İngiliz yanlısı gibi gözüken bu Siyonist askerler, artık bağımsız Yahudi devletinin ordusu olacaktı.⁶⁴⁰ Bu sebeple Siyonistler İngilizleri ikna etmek için yoğun çaba sarf etmeye başladı. 29 Kasım 1917'ye gelindiğinde, Siyonistlerin çabaları meyvelerini vermeye başlamıştı. İngiltere Dışişleri Bakanı Balfour, Yahudilere bir yurt sözü vermişti.⁶⁴¹ İngilizler, istihbari nitelik taşıyacak her türlü imkânı Siyonistlere sunmuş, Siyonistlere başta askeri konular olmak üzere pek çok meselede kolaylık sağlamıştı.⁶⁴²

Siyonistlerin savaş esnasında düştükleri en zor durum, tüm Siyonistlerin tek bir çatı altında toplanmayı başaramamasıdır. Savaşın hızlı bir şekilde ilerlemesi, her alanda olduğu gibi Siyonistlerin bir organize güç olmasını da zorlaştırmıştır, Yahudiler farklı ordularda askerlik yaptığı için organize olmak adeta imkânsız hâle gelmiştir.⁶⁴³ Ancak belirtmek gerekir ki birden fazla cephede savaşmaları, onlara uluslararası diplomaside büyük bir deneyim ve şöhret kazandırmıştır. Siyonizm, Birinci Dünya Savaşı'nda hiç olmadığı kadar yayılma fırsatı bulmuştur.⁶⁴⁴

⁶³⁶ Norman L. Zucker, *The Coming Crisis in Israel: Private Faith and Public Policy* (United States: M.I.T. Press, Cambridge, 1973), 23.

⁶³⁷ Moshe Lipshits, *Hasikhsukh Haarvi-Yisreli* (Israel: Hotseta Oriam, 1989), 20.

⁶³⁸ Cemal Paşa, *Hatıralar*, ed. Alpay Kabacalı (İstanbul: Türkiye İş Bankası, Kültür Yayınları, 2006), 425. Daha fazla detayla için bkz.: Ek 08, Suriye-Filistin cephesinde; Cemal Paşa, Von Kress, Refet Bey (Bele) ve İstanbul'dan Gelen Heyet, 261.

⁶³⁹ Siton, *Bor Uvkhoshekh*, 5; Ben Tsuyan Vaakherim, *Toldot Hahagana*, 1: 453.

⁶⁴⁰ Jeryes, *Tarih Al-Sohuniyah*, 2: 82.

⁶⁴¹ Ben Tsuyan Vaakherim, *Toldot Hahagana*, 1: 469.

⁶⁴² Al-kayali, *Tarih Filistin Al-Hadis*, 82.

⁶⁴³ Ben Arye - Vaakherim, *Entsiklopedya Shel Hatkufot Hagdolot*, 4: 8.

⁶⁴⁴ Salih, *Al-Etihad Al-Englo Yahudi*, 391.

3.2.3. Siyon Katır Taburu (1915)

3.2.3.1. Taburu Kurma Çabaları

Siyonistler savaşta İngilizlere hizmet edecek askerlerin, Mısır'a sürgün edilmiş olan Yahudilerden oluşması gerektiğini düşünüyordu. Bu fikirlerinde 1914'te 11.000 (bazı verilere göreyse 18.000) Yahudi'nin Mısır'a sürgün edilmesinin büyük bir payı vardır.⁶⁴⁵ İngilizler Siyonistlerin bu teklifini kabul etmiş ve Mısır'a sürgün edilmiş Yahudileri, El Qabary adlı bölgedeki İngiliz kamplarına yerleştirmiştir. Jabotinsky, kampa yerleştirilen Yahudilerle iletişim kurmak istiyordu, bu sebeple bölgeye gitti ve Notrim adında bir askeri güç oluşturdu.⁶⁴⁶

3 Mart 1915'te, İngiltere'yle ortaklaşa çalışacak Yahudilerin akıbetini tartışmak için 8 kişilik bir komite, İngiliz Petrol şirketinin temsilcisi Mordechai Margolis'in evinde toplandı. Ze'ev Jabotinsky ve Joseph Trumpeldor, Yahudi Doktor Weitz, Rishon Le Zion'dan Şarapçılar Derneği'nden Victor Gluskin, Yahudi-Amerikalı iş adamı G. Kaplan, İngiliz-Filistin Bankası'ndan Z. D. Levontin ve Yahudi tarım uzmanı Akiva Ettinger de bu toplantıya katılan isimler arasındaydı.⁶⁴⁷

Toplantıda Jabotinsky ve Trumpeldor, bir Yahudi Lejyonu oluşturma fikrini ortaya attı. Fikir oldukça büyük bir tartışmaya sebep oldu ve 5 kişi bu teklifi onaylarken 2'si reddetti, 1'i çekimser oy kullandı. Sonuç olarak teklif kabul edildi ancak detaylarının tekrar incelenmesinde karar kılındı.⁶⁴⁸ 12 Mart'ta birkaç ahırdan oluşan Mafruza kışlasında, yaklaşık 200 kişilik bir toplantı daha düzenlediler ve yaklaşık 180 kişi lejyonun kurulmasını destekleyen bildiriye imzaladı.⁶⁴⁹

Bu toplantının ardından Yahudi Komitesi üç Yahudi temsilciyi alıp, İngiliz Savaş Dairesi Sekreteri Ronald Graham ile görüşmek üzere Nisan 1915'te Jabotinsky önderliğinde

⁶⁴⁵ Drory Ze'ev, *The Israel Defence Force and the Foundation of Israel* (United Kingdom: Frank Cass Publishers, 2004), 4; Yosef Nadfa, *Ze'ev Jabotinsky, Haadam Vtorato* (Tel Aviv: Msrid Habitakhon, 1980), 35.

⁶⁴⁶ Martin Sicker, *Pangs of the Messiah: The Troubled Birth of the Jewish State* (London: Praeger Publishers, 2000), 2; Al-Sanwar, *Monazzamat Al-Haganah*, 18.

⁶⁴⁷ Martin Sugarman, "The Zion Muleteers of Gallipoli (March 1915- May 1916)", 2, erişim: 20 Ekim 2022, www.jewswww.london.

⁶⁴⁸ Afar Hadani, *Milkhemet Haam, 33 Shnot Milkhamah, Maglipoli Vad Hakamat Hatsava* (Tel Aviv: Hotseta Kadima, 1953), 12.

⁶⁴⁹ Sugarman, "The Zion Muleteers of Gallipoli", 2-3.

Kahire'ye gitti. Akabinde Mısır'a, General John Maxwell ile görüşmeye giden ekip İngiliz ordularında bir Yahudi tümeni kurulması fikri için bir görüşme başlattı.⁶⁵⁰

General Maxwell, Jabotinsky'nin bu teklifini yabancı uyrukluların askere alınmasına karşı olan yasayı gerekçe göstererek kabul etmedi. Ancak ordunun %2'sini geçmeyecek şekilde ve verilecek tüm eğitimleri başarıyla tamamlamaları şartıyla, "Süryani-Yahudi Mülteci Katır Lejyonu" adı verilen gönüllü bir nakliye ekibi kurmalarını istedi.⁶⁵¹ General Maxwell bu söylediklerine ek olarak Filistin ile alakalı olarak "Filistin'e bir saldırı olduğunu duymadım ve mültecilerin İngiliz Ordusu'nun saflarına girmesini onaylama yetkim yok. Size söyleyebileceğim tek şey, Türkiye'ye karşı cephelerde katırlarla nakliye yapmak için gençlerden oluşan ekipler kurma önerisidir" demiştir.⁶⁵²

General bu teklife yanıt vermeleri için Siyonistlere üç gün süre tanıyarak; "Siyonistler orduya katılma konusunda kararlıysa, orduya şartsız koşulsuz girmeliler ve Filistin'e saldırmamız konusunda bizden bir garanti beklememeliler" telkininde bulundu.⁶⁵³ Bu şekilde kendilerine Filistin'in işgalini garanti etmiştir. Jabotinsky görevi küçümseyici bulduğundan, bu teklifi Yahudilere bir hakaret olarak gördü ve dolayısıyla kabul etmemiştir.⁶⁵⁴ "Yahudiler birer eşek taburu değildir" şeklindeki cevabı vermiştir.⁶⁵⁵ Trumpeldor ise bu teklife olumlu bakan isimler arasındadır. Yahudilerin herhangi bir şekilde savaşa dahil edilmesi onun için bir fırsat olduğundan, "Türkleri her cephede yok etmeliyiz. Çünkü bu bir taktik meselesidir. Herhangi bir cephede Siyonistler savaşılabılır"⁶⁵⁶ demiştir.

Siyonistler, General Maxwell'in teklifini kabul edip ve bir İngiliz subayını Yahudi müfrezesinin komutanı olarak kabul etmiştir. Taburun ismi ise "The Zion Mule Corps" (Siyon Katır Taburu) olarak kararlaştırılmıştır.⁶⁵⁷ Tabur komutanlığına John Henry Patterson ve yardımcılığına da Trumpeldor atanmıştır. Bu ikili, Yahudi gönüllüleri

⁶⁵⁰ Sugarman, "The Zion Muleteers of Gallipoli", 3.

⁶⁵¹ Robert Silverberg, *If I forget the O Jerusalem; American Jews and the state of Israel* (New York: William Morrow and Company, INC, 1970), 105.

⁶⁵² Lenni Brenner, *Harakat Altashih Aleibrii Min Aahid Jabotinsky ilaa Aiahd Shamir* (Amman: Dar Al-Jalil, 1990), 44; Gilad, *Hahagana Hanistarot*, 8.

⁶⁵³ Abu- Kadura, *Al- Munazmat al- Askariya ve al- Amniya*, 92.

⁶⁵⁴ Shlomo, *Bsikhukh Vmarad*, 12; Ykhiel Olim, *Hagdudim Haivriyim Bmilkhemet Haolam Harishona* (Tel Aviv: Pirsumey Msrid Habitakhon, 1973), 56.

⁶⁵⁵ Mahmud, *Al-Sohuniya Vasiyaset Alunf*, 103.

⁶⁵⁶ Sugarman, "The Zion Muleteers of Gallipoli", 3.

⁶⁵⁷ Elmas, *I.Cihan Harbi*, 152. Bkz.: Ek 09, Siyon Katır Taburu "Zion Mule Corps"un hizmet sertifikası, 262.

seçmek için İskenderiye'ye gitmiştir. Haham Raphael de la Pergola da genç Yahudilerin katılımını güçlendirme konusunda Patterson ve Trumpeldor'a yardım etmiştir.⁶⁵⁸

İskenderiye'deki Wardeyan bölgesinde Yahudiler için bir eğitim kampı açılmıştır. Eğitim almasına izin verilen asker sayısı 500 olarak planlansa da yaklaşık 737 kişi eğitimlere katılmıştır. Katılımcıların isimleri daha sonra Yahudi-İngiliz Onur Defteri'nde belgelenmiştir. 750 katır, subaylar için tahsis edilen 20 at, tahta arabalar ve diğer teknik malzemeler bu kampa gönderilmiştir.⁶⁵⁹ Yaklaşık 3 hafta süren eğitimlerde ulaşım ve lojistik görevlerin yanı sıra silah kullanma eğitimi de verilmiştir. Ayrıca binek hayvanlara nasıl bakılacağı da üyelere gösterilmiştir.⁶⁶⁰

Kamp yönetim Rusya'dan gelen Yahudilerin sayısı kampta ağırlıklı olduğundan, Rus sistemine göre bir eğitimde karar kılmıştır. Eğitimin asıl amacı, Yahudileri bir araya getirip tek bir çatı altında toplamaktır.⁶⁶¹ Tabur kendi içinde dört kısma ayrılmış, her bölüğün başına bir İngiliz subay yönetici olarak atanmış; dört kısmına da birer doktor ve haham verilmiştir.⁶⁶²

Ücret olarak ise Trumpeldor'a günde 12,5 şilin, yardımcılara ise 7,5 şilin ödenmiştir. Her subaya bazı basit yetkiler de verilmiştir. Ortalama bir subay; aşçı atayabilecek, iki süvariye istediği yere yollayabilecek yetkiye sahip olmuştur. Ayrıca güvenliği sağlamaları amacıyla 3 askeri personeli atayabilme ve birilerini alıkoyma yetkisine de sahiptir.⁶⁶³

Aslına bakılırsa tabur bir İngiliz taburu olsa da yetkililerin tamamına yakını Siyonistlerden oluşmaktadır. Taburun amblemi ise Siyonistler arasında sık kullanılan Davut Yıldızı'dır. Kampta söylenen marşları Hatikvah'tır.⁶⁶⁴ Yidiş dili ise, kampta anadildi.⁶⁶⁵ Üyelerin eğitimi sona erdiğinde, askerler Haham La Pergola'nın önünde İngiliz Ordusu'na bağlılık yemini etmiştir.⁶⁶⁶

Tabur savaş cephesine gitmeden önce, 23 Mart 1915'te İskenderiye'deki El Qabary kampında bir askerî geçit töreni düzenlemiştir. Haham La Pergola, geçit töreni sırasında

⁶⁵⁸ Mahmud, *Maşari Al-Estitan Al-Yahudi*, 104; Kasimih, *Al-Naşat Al-Sohuni*, 299.

⁶⁵⁹ John Henry Patterson, *With the Zionists in Gallipoli* (London: Hutchinson, 1916), 35-36.

⁶⁶⁰ Sugarman, "The Zion Muleteers of Gallipoli", 4-6.

⁶⁶¹ Afsayim, Manahim, "Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniya", 39; Ebar Horeni, *İm Bmilkhmotav, Shloshim Shana Bmilkhmotenu Maglipoli Lagdud Halokhem Hayhudi* (Tel Aviv: Hotseta Yosof Sharbkay, 1953), 15.

⁶⁶² Ben Tsuyan Vaakherim, *Toldot Hahagana*, 1: 442.

⁶⁶³ Horeni, *İm Bmilkhmotav*, 21.

⁶⁶⁴ Kasimi, *Al-Naşat al-Sohuni*, 300.

⁶⁶⁵ Ben Tsuyan Vaakherim, *Toldot Hahagana*, 1: 442.

⁶⁶⁶ Abdüllhafiz, *Hagana*, 19; Hadani, *Milkhemet Haam*, 18.

askerleri cesaretlendiren bir konuşma yapmıştır. Yahudi askerleri, Musa'nın peşinden giden Mısırlılara benzetip, Musa'nın arkasından gidenlerin kutsallığını vurgulamıştır.⁶⁶⁷

3.2.3.2. Taburun Cepheye Katılması

İngilizler Nisan 1915'te, Katır Taburu'nu Gelibolu'da devreye sokmaya karar verdi. Tabur üyeleri yalnızca Filistin cephesinde savaşmak istediğinden, tabura hangi cephede savaşacakları açıklanmadan hazırlanma emri verilmişti.⁶⁶⁸ Tabur kolay seyahat için kendi içinde ikiye ayrıldı. 17 Nisan'da ilk gemiler İskenderiye limanından yola çıktı.⁶⁶⁹ Birinci ekibin komutası Patterson'a, ikinci ekip de yardımcısı Trumpeldor'un emrine verildi.⁶⁷⁰

Trumpeldor anılarında bu taburla ilgili başından geçenleri şu cümlelerle anlatmaktadır: “Savaşta katır sürmek kolay değildi ve oldukça kolay birer hedeftik. Savaşlara katıldık ve askerleri koruduk, katırla bir yerden bir yere gitmek, ölüm hattında ilerlemek gibiydi.”⁶⁷¹ Savaşın ilerleyen günlerinde Trumpeldor, yeni gönüllüler toplamak ve taburun ömrünü uzatmak için Mısır'a gitti. Mısır'da 150 gönüllü toplamayı başardı ve bu gönüllülere Kahire Tümeni adını verdi.⁶⁷² Trumpeldor'un bu azim dolu hareketleri, kısa bir süreliğine de olsa askerlere moral oldu. Ancak akabinde ne Trumpeldor ne de diğer Siyonist yöneticiler, Yahudilerin cepheden kaçmasına engel olabildi.⁶⁷³

Yahudilerin savaştan kaçmalarına engel olmak isteyen Jabotinsky, Siyonistlere daha iyi koşullar sağlanırsa savaştan kaçmayacaklarını düşünüyordu. Bu sebeple 31 Ekim 1915'te İngiliz Savaş Bakanlığı'nı ziyaret etti ve katırcılar taburunun değiştirilmesini, Yahudilerin de birer eli silahlı askere dönüştürülmesini istedi. Aynı zamanda Londra'da yaşayan Yahudilerin askere alınmasını istediğini, 4.000 kadar gencin birliklere kabul edilmesi gerektiğini bildirdi.⁶⁷⁴

Üstelik Katırcılar yerine Zion kelimesini kullanmalarını önerdi, taburların isim değişikliğinin yanında Londra'da bir ofis kurulmasını da talep etti. Kurulması planlanan

⁶⁶⁷ Patterson, *With the Zionists in Gallipoli*, 34.

⁶⁶⁸ Eliab, *Al-Hamatsor Vhamtsuka Shel Erets Yisrael*, 237; Horeni, *Im Bmilkhmotav*, 19.

⁶⁶⁹ Max L. Margolis - Alexander Marx, *A History of the Jewish People* (United States of America: Philadelphia: The Jewish Publication Society of America, 1927), 728; Talmay, *Kakh Hitgonen Yisrael*, 50.

⁶⁷⁰ Ben Tsuyan Vaakherim, *Toldot Hahagana*, 1: 443.

⁶⁷¹ Talmay, *Kakh Hagina Yisrael*, 52.

⁶⁷² Kasımi, *Al-Naşat al-Sohuni*, 300.

⁶⁷³ Sugarman, “The Zion Muleteers of Gallipoli”, 1.

⁶⁷⁴ Talmay, *Kakh Hagina Yisrael*, 455.

ofis, askerlik yapacak Yahudileri toplayacaktı. İngilizler bu teklifi, Siyonizm ile böylesine açıktan bir iş birliği yapar halde gözükmek istemedikleri için reddetti.⁶⁷⁵

Tabur, Ocak 1916'ya kadar Gelibolu cephesinde savaşımaya devam etti. Hasta askerleri taşıyarak; mühimmat, gıda ve su ikmali yaparak İngilizlere yardımcı oldu.⁶⁷⁶ Bu döneme kadar taburun başında Subay Patterson vardı.⁶⁷⁷ Patterson yerini Trumpledor'a bıraktığında, Siyonistlerin güç kazanabilmesi gibi bir ihtimal doğmuş oldu. Ancak bu hayal de gerçek olmadı: Aşkenaz ve Saferad Yahudileri arasındaki anlaşmazlıklar, taburun bozulmasına sebep oldu. Bu bozukluk, birlik ve beraberliği de büyük oranda etkiliyordu.⁶⁷⁸ Bahsi geçen taburda 60 Yahudi yaralanırken 15'i de ölmüştü.⁶⁷⁹

Tabur savaşta, kötü bir performans sergiledi. Cepheden kaçan Siyonistlerle dolu iki gemi, ekipmanlarını Avusturya birliklerine bıraktı. İskenderiye'ye kaçanların askeri mahkemelerde yargılanmasına rağmen Gelibolu Cephesi'ne dönmeyi reddettiler. Bu durum onların ihraç edilmelerine yol açtı.⁶⁸⁰ Cepheleri terk etmelerinde maddi kayıpların fazla olması ve bu maddi kaybın, mücadelenin motivasyonunu etkilemesinin payı da oldukça büyüktü.⁶⁸¹

3.2.3.3. Taburun Dağılması

28 Aralık'taki geri çekilme emriyle beraber Trumpeldor; taburdakilere dönüş için hazırlanmalarını duyurdu. 31 Aralık'ta tüm üyeler toplandı. Trumpeldor'un "Bu gece gideceğiz. İşimizi bitirdik. Helal olsun demeye hakkımız var. Siyon Katır Taburu'ndan biz ve Yahudiler utanmamlayız", sözlerini dinleyerek yola çıkma üzere hazırlanmaya başladılar.⁶⁸²

10 Ocak 1916'da İskenderiye'ye gelen Siyonistler, artık İngilizlere hizmet etmek istemediklerini bildirdiler. Hatta İrlanda'da patlak veren isyanı bastırmak için görev teklif edildiğinde, İrlandalılarla değil Türklerle savaşmak için askere gitmeyi kabul ettikleri için görevi reddettiler.⁶⁸³ Mısır'daki İngiliz kuvvetleri, Mayıs 1916'da Siyon Katır taburunu

⁶⁷⁵ Talmay, *Kakh Hagina Yisrael*, 455.

⁶⁷⁶ Ben Tsuyan Vaakherim, *Toldot Hahagana*, 1: 443.

⁶⁷⁷ Patterson, *With the Zionists in Gallipoli*, 290.

⁶⁷⁸ Al-Meseri, "Mevsuat Al-Yahud", 7/142.

⁶⁷⁹ Sugarman, "The Zion Muleteers of Gallipoli", 18, 21.

⁶⁸⁰ Abdüllhafız, *Hagana*, 20.

⁶⁸¹ John Paul Harrison, *Gallipoli 1915, War on the Cheap* (Master Thesis, Museums of Devon, 2014), 14-15.

⁶⁸² Sugarman, "The Zion Muleteers of Gallipoli", 18.

⁶⁸³ Sugarman, "The Zion Muleteers of Gallipoli", 18.

dağıtma kararı aldı. Taburun geri kalan üyeleri de Trumpeldor'un taburu yeniden inşa etmeye⁶⁸⁴ ve İngiliz kuvvetlerindeki varlığını sürdürmeye yönelik girişimlerine rağmen terhis edildiler.⁶⁸⁵

Siyon Katır Taburu, Gelibolu cephesindeki faaliyetleri için övgü ve teşekkür mektubu aldı. İngiliz General Hamilton, 17 Kasım 1915'te Jabotinsky'ye; "Adamların çok iyi iş çıkardılar. Katırlarıyla ağır mermi ve tüfek ateşi altında sessizce çalıştılar ve siperlerde konuşlanan askerlerden daha fazla cesaret gösterdiler" şeklinde bir yazı yollamıştır.⁶⁸⁶

Taburun terhis edilen üyeleri, 1916'nın sonunda Londra İbrani Taburu'nun birer parçası oldu, Subay Patterson sayesinde Siyon Katır Taburu'nun yaklaşık 120 üyesi buraya alındı.⁶⁸⁷ İlerleyen süreçte bu gençler, Filistin'i işgal etmesi planlanan Yahudi kraliyet lejyonunun da ilk üyeleri oldular.⁶⁸⁸

Ayrıca 3 Mart 1916'da İngilizler; İskenderiye'deki Yahudi Chatby mezarlığında, Siyon Katır Taburu anısına tüm İtilaf ülkelerin temsilcilerinin ve yüzlerce savaş gazisinin huzurunda bir anıtın açılışını yaptı.⁶⁸⁹

Siyon Katır Taburu, Siyonistlerin bir örgüt kurmadaki ve İngiltere'deki siyasi ve askeri iletişim kanallarını güçlendirerek koordinasyonun hızını artırmaları noktasındaki başarılarını gösteriyor. Ayrıca Siyonistlerin İngiltere'ye olan sadakatini kanıtlamaları bakımından da bu tabur önemli bir göstergedir. Özellikle taburlar, Filistin'den Mısır'a sürgün edilen Yahudileri Osmanlı'ya karşı kullanmasını ve İngiliz ordusu gibi güçlü bir orduya dahil ettirilerek bekçilik eğitimi yerine resmi askeri eğitimine görmüş bir Yahudi gücünün kurulmasına fırsat sağlamıştır.

3.2.4. İtilaf Kuvvetlerinin Yahudi Lejyonu Kurması

Siyon Katır Taburu'nun Mısır'a dönmesinden hemen sonra Jabotinsky Avrupa'ya dönerek İtalya, Fransa ve İngiltere'de başka bir taburun kurulması için çalışmalara başladı. Amerika'daki Yahudi liderlerin ve Kopenhag'daki Büyük Siyonist Eylem Komitesi'nin yöneticilerinin muhalefetiyle karşılaşan Jabotinsky,⁶⁹⁰ Chaim Weizmann ve

⁶⁸⁴ Margolis - Marx, *A history of the Jewish people*, 728.

⁶⁸⁵ Talmay, *Kakh Hagina Yisrael*, 50.

⁶⁸⁶ Sugarman, "The Zion Muleteers of Gallipoli", 19.

⁶⁸⁷ Nadfa, *Ze'ev Jabotinsky, Haadam Vtorato*, 36.

⁶⁸⁸ Talmay, *Kakh Hagina Yisrael*, 51.

⁶⁸⁹ Sugarman, "The Zion Muleteers of Gallipoli", 20.

⁶⁹⁰ Muharib, *Hagana*, 18.

Pinhas Rottenberg'in olumlu tepkileri sayesinde⁶⁹¹ mücadelesine devam etmiştir. Ayrıca Rothschild de Jabotinsky'nin çalışmalarına devam etmesini istemiştir.⁶⁹²

Jabotinsky'nin Nisan 1915'te İtalya'da yaptığı görüşmelerde, Pinhas ile birkaç adım hakkında da anlaştı. Bunlardan en önemlileri şunlardı: Savaşta İngiltere'nin yanında savaşacak taburlar kurmak için Siyonist sayısını arttırmaya çalışmak, İngiltere ile iş birliğine yönelik diplomatik adımlar atmak ve Jabotinsky'nin Londra'daki lejyonuna eleman alımını yürütürken Pinhas'ın da Amerika'da bunları yapması.⁶⁹³

Ağustos 1915'te, Jabotinsky'nin taleplerine yanıt olarak, Yahudi lejyonu kurma fikrini destekleyen Rus büyükelçinin yardımıyla Londra'da İngiliz bakanlarla, Amerika'nın ve Fransa'nın büyükelçileriyle bir araya geldi.⁶⁹⁴ Jabotinsky'nin Yahudi lejyonu kurma fikri resmi toplantılarında kabul görürken, İngiliz Parlamentosu'ndan bunları geçmeyi başaramadı. İngiliz Parlamentosu'ndan geçememesinin sebebi, İngilizlerin Filistin'de kurulacak bir Siyonist devlete ilgi göstermemesiydi.⁶⁹⁵

Jabotinsky lejyonunun kurulması için elinden geldiğince propaganda yapmaya devam etti. Kampanyaların bazılarını The Times ve Manchester Guardian gibi gazetelerde yayınlamayı bile başardı.⁶⁹⁶ Yürütülen kampanyalarda, Rusya'dan katılım gösteren Yahudiler en kalabalık gruba oluşturmuyorlardı. Ayrıca Rusya'dan projelere katılmak isteyenler nitelik açısından diğer katılımcılardan üst konumdaydı.⁶⁹⁷

İtilafçıların yanında savaşan bir Yahudi lejyonu oluşturma çabaları sırasında Jabotinsky başta olmak üzere Siyonistler, kendi aralarında bazı anlaşmazlıklar yaşadı. Yahudi lejyonunun kurulması çabalarına karşı çıkan en önde gelen Siyonist kuruluşlar arasında Kopenhag'daki Siyonist Faaliyet Komitesi, Hapoel Hatzair Partisi ve Filistin'deki Yishuv'un lider kadrosunda yer alan önemli bir akım yer alıyordu.⁶⁹⁸ Hatta Haim Sokolov⁶⁹⁹ ve Ahad Ha'am gibi önde gelen Siyonistler Jabotinsky'yi, "Bir İbrani taburu

⁶⁹¹ Mahmud Abdulzahir, *Al-Sohyuniya ve Siyaset Al-Unf, Ze'ev Jabotinsky ve Talamizoh fi Al-Siyasat Al-İsraeyliya* (Kahire: Al-Hayaa Al-Masriya Al-Aama Lil Kitap, 1979), 109.

⁶⁹² Nadfa, *Ze'ev Jabotinsky, Haadam Vtorato*, 36-37.

⁶⁹³ Ben Tsuyan Vaakherim, *Toldot Hahagana*, 1: 455.

⁶⁹⁴ Lenni Brenner, *Tnuat Hatikun Mithkupt Shiltono Shel Ze'ev Jabotinsky Vad Shiltono Shel Shamir*, çev. Mitargmym Shel Maarekhet Hamaarekhet (Amman: Dar Al-Jalil, 1990), 44.

⁶⁹⁵ Robert Silverberg, *If I forget the O Jerusalem; American Jews and the state of Israel* (New York: William Morrow and Company, INC, 1970), 105; Nadfa, *Ze'ev Jabotinsky, Haadam Vtorato*, 36.

⁶⁹⁶ Nadfa, *Ze'ev Jabotinsky, Haadam Vtorato*, 36-37.

⁶⁹⁷ Harkyon Hatsiyuni, *Hakhativut Haivriyot, Mikhtavim Vftakim*.

⁶⁹⁸ Abu-Kadura, *Al- Munazmat al- Askariya ve al- Amniya*, 100.

⁶⁹⁹ Haim Sokolov (1859-1936): Polonya asıllı bir Yahudi. Siyonist hareketin liderlerinden biriydi, yazar ve hatipti. Weizmann ile birlikte hareketin devletlerle ilişkilerini I. Dünya Savaşı öncesinden beri yönetiyordu. Daha sonra Weizmann'ın yerine Histadrup'un başkanlığını üstlendi.

kurma fikrini yaymaya devam ederseniz, Siyonist projeyi ortadan kaldırmış olursunuz”⁷⁰⁰ ikazıyla dahi uyardılar.

Bu muhalefetin sebebi olarak Osmanlı’yla mücadele etmekten çekinmeleri gösterilebilir. Filistin’e göç etmiş Yahudilerin, bölgede kalma ihtimallerinin gittikçe azalması, en büyük endişeydi.⁷⁰¹ Lejyonun kurulması fikrine karşı çıkan Yishov’un liderlerinden biri olan Mardkay Ben Hilel Hakohen, Milkhemet Haumim (Annelerin Savaşı) adlı kitabında konuyla alakalı olarak, “Yahudi Lejyonu’nu kurma arayışı erkendir” demiştir.⁷⁰²

Yahudi askerlerin taburu 20th Country of London’un (Londra’nın 20. Taburu) içinde bir tugaydaydı. Jabotinsky, Yahudi Lejyonu’nun kurulması yönündeki propagandalarını devam ettirebilmek için bu tugaya katılmayı önemli buluyordu.⁷⁰³ İngiliz hükümeti Yahudi lejyonunun kurulmasını onayladı ve 22 Ocak 1917’de üzere resmi yazışmalara başlandı. 27 Temmuz’da Albay Patterson’a Londra’ya giderek asker toplamaya başlaması için görevlendirildi. Bu arada Jabotinsky, Albay Patterson’un asistanı olarak atandı.⁷⁰⁴

Ardından Yahudileri lejyona dahil etmek için seferberlik kampanyası başlatıldı. Jabotinsky,⁷⁰⁵ On His Majesty’s Service (Majestelerinin Hizmetin’de) başlıklı bir broşürü yaklaşık 13.000 Yahudiye dağıttı ve onları lejyona katılmaya davet etti.⁷⁰⁶ 17 Ağustos 1917’ye gelindiğinde, Londra’da bir konferans düzenlendi. 20.000 gencin katıldığı bu konferansta, alınan bazı kararlara yapılan itirazlar ve Osmanlı’ya dair duyulan korkular dile getirilmiştir.⁷⁰⁷

Bu tereddütlere rağmen Yahudi askeri taburları nihayetinde kuruldu. Biri Filistin’de, ikincisi Britanya ve üçüncüsü de Amerika’da olmak üzere üç tabur ortaya çıktı. Britanya’dakinin adı Battalion of the Royal Fusiliers-38 iken, Amerika’dakinin Battalion of the Royal Fusiliers-39 ve Filistin’de kurulan taburunki ise Battalion of the Royal Fusiliers-40’dır.

Afrayim, Manahim, “Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniya”, 317.

⁷⁰⁰ Nadfa, *Ze’ev Jabotinsky, Haadam Vtorato*, 24.

⁷⁰¹ Muharib, *Hagana*, 18.

⁷⁰² Abdulzahir, *Al-Sohyuniya ve Siyaset Al-Unf*, 122.

⁷⁰³ İslam Mikdadi, *Al-Ulakat Al-Sohuniya Al-Biritaniya fi Filistin 1936-1948* (Filistin: Islamic University, Yüksek Lisana Tezi, 2009), 22.

⁷⁰⁴ Nadfa, *Ze’ev Jabotinsky, Haish Vmabkav*, 29; Abadi Jacob, *Israel’s Leadership: From Utopia to Crisis* (United States: Greenwood Press, 1993), 65.

⁷⁰⁵ Kobi Dna, *Jabotinsky, Eyonayim Bhkitbey Hatshiyonut* (Tel Aviv: Mikraeha, 2017), 5, 8. Ze’ev Jabotinsky’in resimlerine bakmak için bkz.: Ek 10, Osmanlı kuvvetlerine karşı İngiliz ordusunun bünyesinde ilk Yahudi askeri taburları inşa etmeyi başaran Siyonist lider Ze’ev Jabotinsky ve öğrencileri, 263.

⁷⁰⁶ Abdulzahir, *Al-Sohyuniya ve Siyaset Al-Unf*, 113.

⁷⁰⁷ Jacob, *Israel’s Leadership*, 65.

3.2.4.1. Kraliyet Tüfekli Piyade Taburu-38

Jabotinsky'nin Yahudi lejyonunu kurma çabaları sonunda başarıyla sonuçlanmış ve 23 Ağustos 1917'de bir Yahudi Taburu kurulduğu kararı resmî gazetede yayınlandı.⁷⁰⁸ İngilizlerin aldığı bu kararda taburun isminin Yahudi olması, Britanya'daki bazı Yahudileri öfkeliendirdi. Bu Yahudiler, böyle bir ismin tabura verilmesine gerek olmadığını düşünüyorlardı. Bu taburun kurulmasının, Yahudilerin İngilizlerle bütünleşmesinin önündeki büyük bir engel olduğunu söylüyorlardı. Taburdaki Yahudilik ibaresinin kaldırılması için harekete geçmişlerdi.⁷⁰⁹ İtiraz kabul gördü ve Yahudi taburunun kurulmasının karşı olanlar için Patterson'ın çabalarıyla 9 Ekim 1917'de Yahudi lejyonu ismi, İbrani Lejyonu olarak değiştirildi. Ancak ordu tarafından verilen isim şöyleydi: Battalion of the Royal Fusiliers-38 (Kraliyet Tüfekli Piyade Taburu-38).⁷¹⁰ Patterson, Plymouth'ta gönüllüleri askere alıp eğitmek üzere yeni bir kamp kurdu. Londra'da yaşayan bazı Siyonistlerin katılımıyla kamp iyice büyüdü.⁷¹¹ İngiliz Yahudilerinin katılımının artmasını isteyen Jabotinsky, onlara örnek olmak amacıyla gönüllü oldu.⁷¹² Gönüllü olması gerçekten de tahmin ettiği gibi işe yaradı. Kamptaki askerlere üstünlük taslamaması ve subay rütbesinde olmasına rağmen yerleri süpürüp bulaşıkları yıkaması Yahudiler arasında olumlu tepkilerle karşılandı.⁷¹³

Tabura katılanlar arasında Yahudi çiftçiler de vardı. Siyonist çiftçi derneklerinden birine başkanlık eden Moshe Smilansky, Plymouth'taki kampı ziyaret etti. Kızılay anlamına gelen Magen David Adom'u oluşturmak isteyen yaklaşık 500 kız da dahil olmak üzere 1.500 üyesi olduğunu açıkladı ve gerekli tıbbi görevleri yerine getirmek için tabura eşlik etmeye hazır olduğunu belirtti. Birkaç ay içinde taburun alımları ve ilk eğitimleri tamamlandı ve Londra'da iki askerî geçit törenlerinin ilki 2 Şubat 1918'de⁷¹⁴ ve ikincisi ise 27 Şubat'ta gerçekleşti. Geçit töreni sırasında üyeler Londra sokaklarına çıkıp gettoların önünden geçtiğinde, Londra Yahudileri onları çiçekler ve bayraklarla karşılıyor; geçit törenini büyük bir heyecanla izliyorlardı.

⁷⁰⁸ Martin Sicker, *Between Hashemites and Zionists, The Struggle for Palestine, 1908-1988* (New York: Holmes & Meier, 1989), 48; Joan Comay, *Who's Who in the Old Testament, Together with the Apocrypha* (United States: Routledge, 1995), 187-188.

⁷⁰⁹ Yhoshua Peper, *Da Et Hahistorya Shel Hahitnakhalut* (Tel Aviv: Merkez Seyruti Myida, 1978), 4.

⁷¹⁰ Nif, *Maarkhot Hirgun*, 1/62.

⁷¹¹ Rfael, *Al-Sohyuniyah Al-Nazariyah ve Al-Tatbik*, 110.

⁷¹² Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/462.

⁷¹³ Nadfa, *Ze'ev Jabotinsky, Haadam Vtorato*, 38.

⁷¹⁴ Hamdan vd., *Filistin ve Al-Kadiyah Al-Filstiniya*, 28.

Tabur üyeleri İngiliz üniformaları giyiyor, İngilizlerden farklı olarak üzerinde “Hadi” anlamına gelen “Kadima”⁷¹⁵ yazılı bir amblem taşıyorlardı. Amblem altı köşeli Davut Yıldızı⁷¹⁶ ile süslenmişti. Tören sırasında Siyonistlerin marşı Hatikvah’ı çalıyordu. 1897’de Birinci Siyonist Kongresi’nde ortaya çıkan ve günümüzün İsrail bayrağı şeklini almış bir bayrağını ön safta taşıyorlardı.⁷¹⁷

Jabotinsky, “Günlerimin Öyküsü” adlı kitabında, bu geçit törenini şöyle anlatıyordu: “Kaldırımlarda büyük bir kalabalık olarak askerlerimizi bekledik ve ellerinde mavi-beyaz bayraklarla pencerelerden ve çatılardan bizi izlediler, kadınlar sokaklarda sevinçle ağladılar.”⁷¹⁸

Tabur üyelerinin katıldıkları eğitimlerde genel itibarıyla üzerinde anlaştıkları konular ise şunlardır: Filistin’in kontrol altına alınabilmesi için İngilizlere boyun eğmek, taburu yöneten heyete karşı saygılı olmak ve Filistin’i kontrol etmek için ne gerekiyorsa feda etmeyi ve tabura bağlı kalmaya yemin etmek.⁷¹⁹

Tabur, 9 Haziran 1918’de İskenderiye’den Filistin’e gönderildi.⁷²⁰ Gemilerine de 20.000 tondan fazla teçhizat yüklendi. Gemiler yüklerini güney Filistin’in Refah bölgesindeki İngiliz hazırlık kampına boşalttı.⁷²¹

38. Tabur, Kudüs yakınlarındaki muharebe birimlerine katıldı.⁷²² Jabotinsky orada da Yahudileri bu tabura katılmaları için gönüllü olmaya teşvik etti. Onlara şöyle hitap etti: “Sevgili yoldaşlar, Celile dağlarında öleceksiniz ama ondan önce dağların zirvelerine beyaz ve mavi bayrağı dikeceksiniz. Tarih, belirleyici zamanlarda nasıl davranacağını bilenleri sonsuza dek hatırlayacaktır. Tek bir seçenek var, savaş ve zafer. Ve kim bu noktanın ötesinde durursa onu kimse görmeyecek, istekleri yerine getirilmeyecek. Tarihin düzeni böyledir, parlak insanlarımızın çağrısının tarihidir çıkın ve çalışın... Yahuda kan ve ateşin içinde düştü; fakat kan ve ateşin içinden de yükseliyor.”⁷²³

⁷¹⁵ Nadfa, *Ze’ev Jabotinsky, Haadam Vtorato*, 38.

⁷¹⁶ Kasimih, *Al-Naşat Al-Sohuni*, 301.

⁷¹⁷ Abu-Kadura, *Al- Munazmat al- Askariya ve al- Amniya*, 104.

⁷¹⁸ Nif, *Maarkhot Hirgun*, 1/62; Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/463.

⁷¹⁹ Olim, *Hagdudim Haivriyim*, 28.

⁷²⁰ Ben-Yhuda - Shochat, *Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut*, 40.

⁷²¹ Harkyon Hatsiyuni, *Eduyot Shel Khayayley Hagdudim Haivriyim Bmilkhemet Haolam Harishona*, NO. 75910.

⁷²² Nif, *Maarkhot Hirgun*, 1/65.

⁷²³ Moshe Goldenberg, *Hapina Adayin Omedet, Perek Yoman* (Rkhabya: Garsaot Shel Hakaibuts Haazury, Hamishmar Hakaatan, ts.), 48-49.

Tabur, 30 Haziran 1918'de Nablus cephesinin Jaljulia'dan Aboun'a uzanan kısmını kontrol etmekle görevlendirildi. Ardından yaklaşık 7 hafta kaldığı Ürdün Vadisi'ne nakledildi. Ürdün doğusuna saldırısına katıldı ve 22 Eylül 1918'de Ümmü's-Şart bölgesini ele geçirmeyi başardı.⁷²⁴

Osmanlı askerî birliklerine karşı savaşan Yahudilerden bazıları kendi gözlemlerini daha sonrasında anlatmışlardı. Bunlardan biri izlenimlerini şöyle dile dile getiriyor: “Her gece Türklerin ateşini izledik. Kampımızı çitin etrafındaki birkaç gözlem noktasına konuşlandırıldık. Her iki tarafın da dürbünü vardı. Etrafımızda yapılan tüm hareketler hakkında yönetimi bilgilendiriyorduk.”⁷²⁵

Yahudiler aynı zamanda hastalıklarla da uğraşmak zorunda kaldılar. Sıtma başta olmak üzere⁷²⁶ bazı bulaşıcı hastalıklar, Yahudilerin savaştaki en büyük sorunu haline geldi. Aynı zamanda askerler Filistin'in havasına alışkın değildi, haliyle sineklerle nasıl başa çıkabileceklerini de bilmiyorlardı. Bu zorlu koşullar, 24 askerın ordudan ayrılmasına neden oldu.⁷²⁷ Savaş bittiğinde 30'u subay 180 kişi yaralanmıştı.⁷²⁸

İngilizler uzun yıllar sonra bu taburdan övgüyle bahsedecekti. Tabur, Ürdün Nehri'ni geçmeyi başardığı zaman Jabotinsky'yi ödüllendirecekti. Jabotinsky, İtilafçıların yanında savaşa katılan ilk Siyonist olduğu için, en ünlü Siyonistlerden biri olacaktı.⁷²⁹

3.2.4.2. Kraliyet Tüfekli Piyade Taburu-39

Pinhas ve ekibi, Nisan 1915'te İtalya'da toplanıp, Amerikalı Yahudilerin İtilafçıların yanında yer almak üzere askeri birlik oluşturulmasına karar verdi.⁷³⁰ Pinhas bu görev için ikna etmek için Rusya'dan göç etmiş Yahudilerle görüştü. Bunda başarılı da oldu.

⁷²⁴ Ben-Yhuda - Shochat, *Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut*, 40; Nif, *Maarkhot Hirgun*, 1/64.

⁷²⁵ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/465.

⁷²⁶ Nadfa, *Ze'ev Jabotinsky, Haadam Vtorato*, 40.

⁷²⁷ Harkyon Hatsiyuni, *Kashhti Hamelekh Ha 38 va 39*.

⁷²⁸ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/465.

⁷²⁹ Comay, *Who's Who in the Old Testament*, 188.

⁷³⁰ Ben-Yhuda - Shochat, *Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut*, 40.

Yahudilerin savaşa katılmasında Pinhas'ın Amerikan Yahudi Kongresi'ndeki ⁷³¹ çabalarının payı da büyüktü. ⁷³²

Pinhas da Amerika'da Jabotinsky'ninki ile aynı konular hakkında çıkan tartışmalara benzer durumlarla karşılaştı. Tüm Siyonistler, Yahudilerin İtilafçıların yanında savaşa bu kadar aleni katılmalarının Türkleri kızdıracığına ve Filistin'deki denetimlerini arttırmakla sonuçlanacağı fikrindeydiler. ⁷³³ Nitekim Amerika'daki Siyonistler, David Ben-Gurion ve Yitzhak Ben-Zvi gibi Osmanlı'nın Filistin'den Mısır'a sürgün edilen simaların Amerika'ya gelmesine rağmen savaşa katılmaya ikna edilemiyorlardı. ⁷³⁴

Aynı zamanda Louis Brandeis'in ⁷³⁵ ekibinde yer alan bazı Amerikalı Siyonistler, Amerika'yı da savaşa sokmaya çalışıyordu. İngiliz Siyonist siyasetçi Herbert Samuel, Amerikalı Siyonistlere bu konuda yardım etmek için Amerika'ya gitti. Sonunda Siyonistler amacına ulaştı, 6 Nisan 1917'de Amerika, Almanya'ya savaş ilan etti. ⁷³⁶

Amerika'nın savaşa girdiğini duyurmasıyla, Yahudi taburları fikrine karşı çıkan Siyonistlerin fikirleri aniden değişti. ⁷³⁷ Pinhas, ABD'yi Yahudi Taburu kurmaya ikna etmek için yeni bir müzakere turuna başladı. 1917'nin sonlarına gelindiğinde, ABD Başkanı Woodrow Wilson'a ilettiği talepler kabul edildi. Talepler kısaca şu şekildeydi: Yahudi askerleri başka taburlara ayırmadan bir İbrani taburu kurmak, askere alımların yalnızca Filistin cephesi için yapılması, taburun resmi dilinin İbranice olması ve Yahudi amblemlerinin ve sembollerinin kullanılmasına izin verilmesi. ⁷³⁸

⁷³¹ Amerikan Yahudi Kongresi "American Jewish Congress": Amerika'daki en önde gelen Siyonist temsil kurumlarından biridir. Amerika'daki Siyonist hareketin kurucuları Louis Brandeis ve Stephen Samuel Wise önderliğinde 1915 yılında I. Dünya Savaşı sırasında temelleri atılmıştır. Kongre, Amerika'daki Yahudi cemaatinin temsilcisi olan Amerikan Yahudi Komitesi ile rekabete girdi ve yaygın bir varlık ve geniş bir saha varlığı elde etti. Daha fazlası için bkz.:

Abdelrahman Al-Farra, *Al-Nashat Al-Sohyuni fi Al-Vilayat Al-Mutahida 1884-1948* (Filistin: The Islamic University-Gaza, Yüksek Lisans Tezi, 2016), 62-64.

⁷³² Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/481, 484.

⁷³³ Rfael, *Al-Sohyuniyah Al-Nazariyah ve Al-Tatbik*, 110.

⁷³⁴ Nif, *Maarkhot Hircun*, 1/65.

⁷³⁵ Louis Brandeis (1856-1824): Amerika'nın ve dünyanın en önde gelen Siyonist liderlerinden biri. Amerika'da doğdu ve hukuk alanında çalıştı ve Herzl'in sekreteri "Jacob de Haan"ın bir arkadaşının etkisiyle Siyonizm'e katıldı. Amerika'daki Siyonist hareketin başına geçti. 1920'de Londra'daki Siyonist Kongre'ye başkanlık etti ve Siyonist eylemde önemli roller oynadı. Daha fazlası için bkz.: Afrayim, Manahim, "Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniya", 82.

⁷³⁶ Al-Farra, *Al-Nashat Al-Sohyuni*, 131.

⁷³⁷ Ben-Zvi, *Zikronot Vrshimot*, 24.

⁷³⁸ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/485.

Taburun kurulduğu Ocak 1918'in başlarında Battalion of the Royal Fusiliers-39 (Kraliyet Tüfekli Piyade Taburu-39) ismi altında resmen ilan edildi ve Yarbay Eliezer Margolin⁷³⁹ taburu yönetmeye başladı.⁷⁴⁰ David Ben-Gurion ve Yitzhak Ben-Zvi, tabura ilk katılanlar arasındaydı. Aynı zamanda, taburu hızlıca kurabilmek için Ben-Gurion ve Ben-Zvi, gönüllülerin işe alınmasına yardımcı oldular.⁷⁴¹

Ben-Zvi karısı Rachel Inaiit'e bir mektup göndererek Yahudi Taburu'na kaydolduktan sonraki durumu ile ilgili bilgi aktarmıştır. Mektupta Ben-Zvi şunları anlatıyordu: “Sevgili Rachel, sana kamptaki altıncı günümünden yazıyorum. Askerlik eğitimine başladım ve artık ben de diğer askerler gibi bir askerim. Bugün yağmur yağıyor ve ben çadırda oturuyorum. Bu anlarda Siyonist hayali nasıl gerçekleştirebileceğimizi düşünüyorum. Yahudileri özgürleştireceğiz.”⁷⁴²

Amerika üzerinden yüzlerce kişi askere gitmeye karar verdi. Özellikle Kanada ve Arjantin'den binlerce kişi de onlara katıldı.⁷⁴³ İngiliz Ordusu'nun Filistin'e ilerleyişine dair her haberler, birçok Yahudiye gönüllü olmaya motive etti. Ben-Zvi anılarında şunları anlatıyor: “Amerika'da İngiliz ordusunun Filistin'i işgal ettiği haberini aldık. Yahudiler arasında bir uyanış oldu, İbrani Falanjlar için gönüllülük başladı ve Amerika'daki binlerce genç Yahudi gönüllü olmak için koştu.”⁷⁴⁴

Tabur ilk eğitimini Kanada'da aldıktan sonra İngiltere'ye nakledildi.⁷⁴⁵ Başlarda yaklaşık 6.500 gönüllüsü olan tabur, ilerleyen süreçte 4.000 kişinin katılımıyla Nisan 1918'de Mısır'a gönderildi.⁷⁴⁶ Mısır'daki İngiliz kuvvetleri, Filistin'in güney bölgelerinin işgal ettikten hemen sonra, Yahudi gönüllüler onlara katıldı.⁷⁴⁷

Ben-Zvi, eşine yazdığı mektuplarda, taburlarının Mısır'dan Filistin'e taşınmaya hazır olduğunu şöyle anlatıyordu: “Sevgili Rachel, taburumuzun Celile'de veya Safed'de

⁷³⁹ Eliezer Margolin (1875-1944): Rusya'da doğmuş bir Yahudi. O ve ailesi 1892'de Filistin'e göç etti, Rehovot'a yerleşti ve ardından 1902'de Avustralya'ya taşındı. 1914'te Avustralya ordusunda gönüllü oldu. 39. Taburu kurulduğunda komutanı olarak seçildi. Daha fazlası için bkz.: İylam, *Alf Yehudi fi Al-Tarih Al-Hais*, 331.

⁷⁴⁰ Abdulzahir, *Al-Sohyuniya ve Siyaset Al-Unf*, 123.

⁷⁴¹ Abu-Kadura, *Al-Munazmat al-Askariya ve al-Amniya*, 109.

⁷⁴² Harkyon Hatsiyuni, *Gdudim Ivriyim, Mismakiym Ishiyim Shel Khayayley Hagdudim, Mhhistorya Shel: 05/09/1918-03/03/1921*; Ben-Zvi, *Zikronot Vrshimot*, 4.

⁷⁴³ Nif, *Maarkhot Hirgun*, 1/66.

⁷⁴⁴ Ben-Zvi, *Zikronot Vrshimot*, 24.

⁷⁴⁵ Nif, *Maarkhot Hirgun*, 1/66.

⁷⁴⁶ Ben-Yhuda - Shochat, *Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut*, 40.

⁷⁴⁷ Mikdadi, *Al-Ulakat Al-Sohuniya Al-Biritaniya*, 25.

konuşlandırılacağını bildirmek istedim. Filistin'e varır varmaz, Yahudi gençlerin enerjilerini toplamak için hazırlandım ve her türlü çabayı gösterdim.”⁷⁴⁸

Kaynaklar 39. Tabur'un Filistin'e varış tarihi ve taburun savaşta gerçek bir rolü olup olmadığı konusunda farklı rivayetler aktarmaktadır. Bazı İbranice kaynaklarda 39. Tabur'un Filistin'e 5 Haziran 1918'de vardığı zikredilmektedir.⁷⁴⁹ Diğer kaynaklarda ise 39. Tabur'un Filistin'e 1918'in sonlarında ulaştığı belirtilmektedir.⁷⁵⁰ Ben-Gurion'un karısına yazdığı mektupların tarihlerine göre 39. Tabur Filistin'e geç varmıştır. Ben-Gurion karısına yazdığı mektubu ise Mısır'dan Filistin'e hareket etmeden önce 4 Temmuz 1918'de yazmıştır.⁷⁵¹

Bu sırada askeri çabalara paralel olarak, savaş sonunda Yahudiler için elde etmeyi planladıkları kazanımlara ilişkin siyasi çabalar da devam etmekteydi. İngiltere'nin savaş sırasında Yahudilere Filistin'le ilgili bir vaatte bulunmak istediği bir sırada Amerika'nın onayının alınması gerekiyordu. Burada da Amerikalı Siyonistler, başta Amerikan Siyonist hareketinin lideri Louis Brandeis (1856-1941) olmak üzere, İngiltere'nin vaadine Amerikan Başkanı Woodrow Wilson'ın (1856-1924) onayını almak için devreye girmişlerdir. İngiltere düzeyinde ise Siyonist lider Weizmann, 2 Kasım 1917'de meşhur Balfour Deklarasyonu ilan edilene kadar İngiliz Dışişleri Bakanı Arthur Balfour (1848-1930) ile doğrudan koordinasyon halindeydi. Bakan, İngiliz deklarasyonunun metnini Lord Rothschild'e şu vaadi de içerecek şekilde göndermiştir: “Saygıdeğer Lord Rothschild,... Majestelerinin Hükûmeti, Filistin'de Yahudi halkı için bir ulusal yurt kurulmasını olumlu karşılamaktadır ve bu amaca ulaşılmasını kolaylaştırmak için elinden gelen çabayı gösterecektir...”⁷⁵²

Yalnız Balfour Deklarasyonu Yahudilere büyük umutlar vermiş ve Filistin cephesinde ilerleyen askerleri de motive etmişti. Ben-Gurion 28 Aralık 1918'de karısına gönderdiği bir mektupta şunları yazmıştı: “Mısır'da çölün kumlarını terk ettik. Şu anda Yahudi yerleşim birimlerinin yakınındaki portakal tarlalarının arasında kamp kurmuş durumdayız.”⁷⁵³

⁷⁴⁸ Ben-Zvi, *Zikronot Vrshimot*, 25.

⁷⁴⁹ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/290.

⁷⁵⁰ Yitzkhak - Sriel, “Entsiklopedya Krata Tsiburit”, 297.

⁷⁵¹ David Ben-Gurion, *Rasael Ben-Gurion*, çev. Dina Abduhamid (Amman: Dar Al-Jalil lil Naşir, 1989), 30.

⁷⁵² Ediz, *Balfour Deklarasyonu*, 16; Esco Foundation for Palestine, *Palestine*, 1/ 106; Al-Farra, *Al-Nashat Al-Sohyuni*, 135.

⁷⁵³ Ben-Gurion, *Rasael Ben-Gurion*, 30.

Genel olarak 39. Tabur Filistin'e geç ulaşmış ve Filistin Savaşı'nın ana muharebelerine yetişememiştir. Yalnızca İbranice kaynaklar 39. Tabur'un Ürdün'deki Al-Salt topraklarının işgal edilmesi sırasında 38. Tabur'a destek amacıyla görev aldığından bahsetmektedir.⁷⁵⁴ Diğer kaynaklar ise 39. Tabur'un Filistin'in güneyindeki Gazze ve Deyr el-Belah bölgelerinde patlak veren yerel direnişe karşı koymaya katıldığını belirtmektedir. Rivayetlere göre 39. Tabur, Filistin'in güneyindeki yerel direnişe karşı koyarken ağır kayıplar vermiş, hatta bazı üyeleri askerlikten firar etmiştir.⁷⁵⁵

3.2.4.3. Kraliyet Tüfekli Piyade Taburu-40

İtilaf kuvvetleri, Kasım 1917'deki Üçüncü Gazze Muharebesi arifesinde Filistin'in güneyindeki Osmanlı müdafaa hattına (Gazze-Beerşeba) girmeyi başarmıştır.⁷⁵⁶ Filistin'in kuzeyindeki bölgelere doğru ilerlemek isteyen İtilaf kuvvetlerin hazırlıkları yapılırken, Yahudi yerleşim birimlerinden gençler askere alınmak üzere çağrılar ortaya çıkmıştır. Yahudi yerleşim birimlerindeki gençlerin askere alınmasına yönelik çağrılar, ordunun ilerleyeceği kuzey bölgeleri hakkında bilgi sahibi olmalarının yanı sıra, aralarında silahlı eylem pratiği konusunda deneyim sahibi çok sayıda gencin bulunmasına dayanılarak başlatılmıştır.⁷⁵⁷

Tüm bu çabaların sebebi, Osmanlı'dan kurtulma hayaliydi. Aaron Aaronsohn, 1917 yılının başlarında Kahire'deki İngiliz komutanlığından, Filistinli Siyonistlerden oluşan bir tabur oluşturmalarını istedi ve şunları iddia etti: "Eğer İsrail Toprağı taburunu kurma zamanı gelirse, size başarıyı garanti ederim."⁷⁵⁸

Jabotinsky ve Patterson'un fikirlerinden de etkilenen bu liderler,⁷⁵⁹ kendi aralarında bir hazırlık komitesi oluşturdular. 2 Ocak 1918'de Filistinli Yahudilerin Yahudi lejyonuna katılmaları için bir tabur kurma fikrini tartışmak üzere tüm Yahudi yerleşim birimlerinin liderleriyle bir toplantı yaptılar.⁷⁶⁰ Toplantı sırasında Smilansky tabur kurma fikrini kabul ettirmek için çaba sarf etmiş ve meslektaşlarıyla birlikte muhalif sesleri sindirmeyi

⁷⁵⁴ Ben-Yhuda - Shochat, *Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut*, 40; Afrayim, Manahim, "Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniya", 89.

⁷⁵⁵ Mustafa Al-Dabbag, "Mavsuat Biladuna Filistin", 2 (Bayrut: Dar Al-Taliaa, 1972), 1/1:104-105; Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/521.

⁷⁵⁶ Edward J. Erickson, *Ordered to Die: A History of the Ottoman Army in the First World War* (United States: Greenwood Publishing Group, 2001), 132.

⁷⁵⁷ Elsenwar, *Monazzamat Al-Haganah*, 28.

⁷⁵⁸ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/497-498, 505.

⁷⁵⁹ Abdulzahir, *Al-Sohyuniya ve Siyaset Al-Unf*, 123.

⁷⁶⁰ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/499.

başarmıştı. Golomb, konuyla alakalı olarak “Görev, düşmana karşı savaşa katılmaya başlamaktır ve cephedeki taburların yanında yer alacak bir tabur oluşturmalıyız.”⁷⁶¹ ifadesini kullanır.

Bununla alakalı olarak kurulan hazırlık komitesi, Filistinli Yahudilerin katılımını büyük sayıda sağlayabilmek için bir konferans düzenledi. Yafa’da, bazı grupların katılımıyla gerçekleşen konferans, 1918 şubatına kadar uzatıldı. Burada taburun; sorumlulukları, sloganları ve çalışma şartları üzerinde anlaşmaya varıldı.⁷⁶²

Taburun oluşturulması konusunda ciddi bir muhalefet de vardı. Muhalefetin sebebi, Siyonistlerin tabur oluşturma fikri için erken olduğunu düşünmesiydi. Osmanlı’nın halen var olmasını, Siyonistler için ciddi bir tehlike olarak görülmekteydi. Bu sebeple İngilizlerle de iş birliği içinde olmaktan kaçınılması gerektiği kanaatindeydiler.⁷⁶³ Muhalif Hapoel Hatzair partisinin fikre karşı çıkma nedeni ise, halen Osmanlı kuvvetlerinin kontrolü altında oldukları için Celile’deki varlıklarını tehlikeye atmadan korkmalarıydı.⁷⁶⁴

Hazırlık Komitesi, gönüllüler konusundaki çalışmalarını yoğunlaştırdı ve Kudüs’te Jabotinsky’nin de katıldığı ikinci bir gönüllü konferansı düzenledi. Bu konferansta “Gönüllülerin işe alınmaya başlanması için Nisan 1918’in başları uygundur” kararı alındı. Böylece Battalion of the Royal Fusiliers-40 (Kraliyet Tüfekli Piyade Taburu-40) ismi altında Yahudi lejyonunun üçüncü taburu kuruldu. Ayrıca; “İngilizlerin vaatlerine güvenmemeliyiz. Balfour Deklarasyonu’nun çeşitli yorumları var, bu yüzden askeri askere almadaki değerimizi kanıtlayarak, Filistin’in işgaline katılarak ve üzerinde Yahudi devletini kurarak bu Deklarasyonu kendi ellerimize almalıyız” görüşü de dile getirilmeye devam etti.⁷⁶⁵

Yafa’da, James de Rothschild başkanlığında gönüllüler için bir işe alım komitesi kuruldu. İngiliz kuvvetleri, gönüllülerin kimliklerini kayıt altına alma görevini organize etmek için 38. Tabur’dan 10 subayı atadı. Eğitim kampı Siyonistlerin bayraklarıyla süslendi ve gönüllüler Herzl Caddesi alanında karşılanıp ilk eğitimlerine başlandı.⁷⁶⁶ Enstitü

⁷⁶¹ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/499.

⁷⁶² David Benvenisti, *Sefer Zikronot, Haligyon Haivri Bmilkhemet Haolam Harishona* (Jerusalem: Mehdorut Maarakha, 1977), 10-11.

⁷⁶³ Abdulzahir, *Al-Sohyuniya ve Siyaset Al-Unf*, 122.

⁷⁶⁴ Yitzkhak - Sriel, “Entsiklopedya Krata Tsiburit”, 297.

⁷⁶⁵ Abu-Kadura, *Al- Munazmat al- Askariya ve al- Amniya*, 116-117.

⁷⁶⁶ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/506.

mezunları başta olmak üzere; entelektüellerden tüccarlara, berberlerden teknisyenlere, zanaatkarlardan öğrenciler pek çok grup, gönüllü olarak organize oldu.⁷⁶⁷ Aynı zamanda, Tel Aviv Spor Enstitüsü mezunları, işçileri, Poale Zion partisini destekleyen köylülerin⁷⁶⁸ yanı sıra Herzliya (yatılı bir Yahudi lisesidir) ve Tel Aviv'deki Yafa Grubu'nun da katılımı oldu.⁷⁶⁹

40. Tabur üyeleri 11 Temmuz 1918'de Mısır'a, eğitime gönderilene kadar toplanan gönüllülerin sayısı 700'e ulaştı. Gönüllülerin çoğu Yafa ve Kudüs'ten gelmekteydi. Zagazig yakınlarındaki Al-Tal Al-Kabir bölgesinde kamp kuran İngiliz taburlarından birine dahil edildiler.⁷⁷⁰ Yarbay Frederick Samuel, başlarına komutan olarak atandı.⁷⁷¹

Öte yandan, yeni Yahudi gönüllü gruplarının katılımıyla 40. Tabur'un üye sayısı yaklaşık 1.100 gönüllüye ulaşmıştır. Daha önce Osmanlı elinde esir olan 108 Yahudi genci hapisten çıktıktan sonra 40. Tabur'a katılmıştır. Ayrıca Celile bölgesindeki yerleşim birimlerini terk eden yaklaşık 150 Yahudi gönüllü daha 40. Tabur'a dahil edilmiştir. Bu sayılara ek olarak Mısır'dan dönen bazı genç Yahudi gönüllüler de 40. Tabur'a iltihak etmiştir.⁷⁷²

40. Tabur üyeleri askere alındıktan sonra temel eğitim almaları ve savaşa hazırlık amacıyla Mısır'daki İngiliz ordusu kamplarına gönderilmiştir. Tabur üyeleri Aralık 1918'de İngiliz ordusu kampından döndükleri için Filistin'deki savaş sırasında ana muharebelere katılmamışlardır. Bu sebeple tabura koruma görevi verildi. Sina ve Güney Filistin'de İngiliz Ordusu'nun işgali altında bulunan bazı bölgelerin kontrol etmesine çalışmışlardır.⁷⁷³

Yalnız savaş daha öncesinde Almanya'nın 11 Kasım 1918'de teslim olmasıyla birlikte resmen sona ermiştir.⁷⁷⁴ Bu bağlamda Suriye-Filistin Cephesi'ni işgal etmeyi başaran İngiliz kuvvetlerinin komutanı Edmund Allenby, Yahudi tugayların adına 40. Kraliyet

⁷⁶⁷ Goldenberg, *Hapina Adayin Omedet*, 49.

⁷⁶⁸ Ben-Yhuda - Shochat, *Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut*, 41.

⁷⁶⁹ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/498.

⁷⁷⁰ Silverberg, *If I forget the O Jerusalem*, 105.

⁷⁷¹ Al-Meseri, "Mevsuat Al-Yahud", 7: 142.

⁷⁷² Ben-Yhuda - Shochat, *Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut*, 41.

⁷⁷³ Yitzkhak - Sriel, "Entsiklopedya Krata Tsiburit", 297.

⁷⁷⁴ Cemal Kemal, *Birinci Dünya Harbinde Filistin Cephesi* (Türkiye: Ankara Üniversitesi, Doktora Tezi, 2004), 365.

Tugay Komutanı James de Rothschild'e savaştaki gösterdikleri çaba için bir teşekkür mektubu göndermiştir.⁷⁷⁵

Genelde 40. Tabur'un savaşa yetişememesi ve büyük faaliyetlerde bulunamamış olmasına rağmen Siyonistlerin organize olma yeteneklerinin ne kadar gelişmiş olduğu göstermesi açısından önemlidir. Siyonistlerle alakalı çarpıcı olan bir diğer mesele ise, kurdukları güvenlik teşkilatlarının ve silahlı örgütlerini devletten saklama konusundaki başarılarıdır. Siyonistler, devletin dikkatini çekmeyecek kadar yerinde mazeretlerle çeşitli faaliyetleri yürütmüşlerdir. Ancak öte yandan taburların kurulması ve görev yerlerinin belirlenmesi konusunda bile ne kadar endişeli olduklarını da belirtmek gerekir. Siyonistlerin bu denli tedbirli davranmalarının arkasında, Osmanlı'ya karşı duydukları korkular, aralarında geçen tartışmalardan anlaşılmaktadır.

3.3. Hashomer'in Savaştaki Stratejileri

Birinci Dünya Savaşı başlamadan hemen önce Hashomer, Yisrael Giladi'nin önderliğinde İsrail Toprak Ofisi'nden aldığı hibenin yardımıyla Tel Adashim yerleşim birimini kurmayı başardığı için yerleşim alanında büyük bir mukavemet sağlamıştır.⁷⁷⁶

Hashomer, Masha yerleşim birimine ait toprakları kontrol altına almasıyla ve Al-Fulah bölgesindeki Amer Jezreel Vadisi ovasındaki Merhavia topraklarını ele geçirmesiyle, bölgede nasıl bir yayılmacı politika sergilediğini gözler önüne sermiş bir örgüttür. Ayrıca Hashomer, başına gelen bazı olaylara rağmen -örneğin üyelerinden birinin, bir Bedeviyi öldürüp diğerini yaralaması-, bölgedeki Bedevilerle yaşanan sürtüşmeleri atlatmayı başarmıştır.⁷⁷⁷

Ayrıca örgüt Hadera yerleşim birimi çevresindeki önemli arazileri de işgal etmeyi başarmıştır. Hashomer'in üyeleri kendilerini, o bölgede genişlemekten vazgeçirmeye çalışan halkın saldırılarını engel olmada da önemli bir mesafe kat etmiştir. Bu "engel olma" başarısının da yanı sıra Hashomer üyeleri Bedeviler ve civar köyler üzerinde caydırıcı bir baskı oluşturmada bile muvaffak olmuştur.⁷⁷⁸ Hashomer, bekçilik ve

⁷⁷⁵ Harkyon Hatsiyuni, *Hakhativut Haivriyot, Mikhtavim Vftakim*. Bkz.: Ek 11, Suriye-Filistin cephesini işgal etmeyi başaran İngiliz kuvvetlerinin komutanı Edmund Allenby'den Yahudi tugayları adına 40. Kraliyet Taburu komutanı James de Rothschild'e savaştaki gösterdikleri çaba için yollanmış bir teşekkür mektubu, 264.

⁷⁷⁶ Rogel, *Hayotsim El-Erets Hatsafon*, 7.

⁷⁷⁷ Ben-Zvi, *Zikronot Vrshimot*, 150-151.

⁷⁷⁸ Badir, *Tarih Al-Haganah*, 19.

istihbarat alanında ciddi bir ilerleme kaydetmeyi başarıp Filistin'de bölgesel bir savunma örgütüne dönüşmüştür.⁷⁷⁹

Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla Osmanlı yönetimi Filistin'e daha fazla önem vermiştir. Savaşın başlarında Filistin her ne kadar savaş meydanında uzakta olsa da birçok ülkenin konsolosluklarının bulunduğu uluslararası bir alan olması ve daha önceki bölümlerde de belirttiğimiz sebeplerle oldukça kritik bir bölgeydi. Filistin aynı zamanda Mısır'da konuşlanmış İngiliz Ordusu'yla potansiyel bir cephe hattını temsil etmekteydi. Bundan dolayı stratejik önemi büyük olan Süveyş Kanalı'nın kontrolünü ele geçirmek için hazırlık yapmak amacıyla Osmanlı, Filistin'e askeri takviyeler göndermişti.⁷⁸⁰

Hashomer, 1914'te Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasının ardından hangi tarafta savaşıacağı konusunda bir kafa karışıklığı yaşamaktaydı.⁷⁸¹ Örgütün üyelerinin bir kısmı savaşın başında Osmanlı Ordusu'yla savaşmak isterken, geri kalan üyeleri de İngiliz Ordusu'yla gönüllü çalışmak istemişti; bu durum Filistin'deki Osmanlı yetkililerinin örgüte ciddi kısıtlamalar getirmesine ve üyelerinin baskı görmesine neden olmuştu.⁷⁸² Bu belirsizlik ve sorunlar karşısında örgüt stratejilerini sürekli olarak güncellemek durumunda kalmıştır.

Bu doğrultuda Hashomer'in birkaç strateji üzerinde ilerlediğini söylemek mümkündür. Birincisi, Hashomer'in savaşın ilk yılında takındığı tavidir. Osmanlı Devleti'yle bir mutabakat içerisinde hareket etmeyi içeren bu strateji, zamanla terk edilse de Siyonistlerin amaçlarına ulaşmak için akla kararı seçtiklerinin önemli bir delilidir.

İkinci strateji, 1915 ve 1916 yılları arasında genişleme arzusuyla yaptığı faaliyetlerin genelidir denebilir. Bu stratejiyi uygularken Hashomer tecrübe kazanmış, böylece bölgenin en etkin örgütlerinden biri olmuştur. Üçüncü strateji ise 1917 ve 1918 yılları arasında, son ana kadar faaliyetlerin sürdürülmesi stratejisi ele alınmaktadır.

3.3.1. Savaşın Getirdiği Kaostan Faydalanma Stratejisi (1914-1915)

Siyonistlerin hemen hepsi savaşta hangi cephede yer alacağını hummalı bir şekilde tartışmıştır. Nitekim Hashomer de bu konuda bir kafa karışıklığı yaşamıştır. Hashomer'in yönetici kadrosu adeta ikiye bölünmüş; savaşta iki farklı cephede yer alınması gerektiğini

⁷⁷⁹ Medoff - Waxman, *The A to Z of Zionism*, 92.

⁷⁸⁰ Agrayim, *Hagina Vaavoda*, 19; Gera, *Hashomer*, 89-90.

⁷⁸¹ Tipt, *Ben-Gurion ve Al-Arap*, 39.

⁷⁸² Agrayim, Manahim, "Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniya", 159.

savunmuştur. Üyelerin bir kısmı, Osmanlı Devleti ile aynı tarafta bulunmayı tercih ederken, diğerleri Filistin’de bir Türk gücünü görmeyi arzu etmediklerinden İngilizlerle iş birliğine girmişlerdir.⁷⁸³

Dünyanın her yerinde olduğu gibi Filistin’de de ekonomi büyük bir zarara uğramıştır. Bölgede yaşayan halkın yanında oraya yerleşim çabasında olan Siyonistler de zor durumda kalmıştır. Örneğin Rusların ve Avusturyalıların gemilerinin bölgeye giriş-çıkışı yasaklanmış, bu sebeple Siyonistlerin birbiriyle iletişime geçmelerine engel olunmuştur. İletişimsizliğin yanı sıra ticari faaliyetleri de tehlikeye düşen Yahudiler, bölgede zorluklar yaşamıştır.⁷⁸⁴

Bu sebeple Hashomer, savaş nedeniyle Filistin’de ortaya çıkan bu zorluklarla başa çıkmak için yeni stratejileri hemen uygulamaya koymuştur. Örgüt, stratejilerini belirlerken; Yahudi yerleşimcilerin maddi varlıklarının korunmasını, silahların iyi bir şekilde gizlenip güvenlik faaliyetlerine hız kesmeden devam edilmesini, Osmanlı’dan veya Araplardan gelebilecek her türlü tehlikeye karşı tedbir alınmasını göz önünde bulundurmaya özen göstermiştir.⁷⁸⁵

Hashomer aynı zamanda örgüt üyelerini kaçak yollarla silah satın almaya ve bunları saklayacak alanları oluşturmaya teşvik etmiştir. Bünyesinde “eli silah tutacak genç” sayısında bir artışa gitmeyi planlamış, örgüte katılması için ikna edilmesi gereken kitleyi de genel olarak bu yaş grubundan seçmiştir.⁷⁸⁶

Savaşın başında Hashomer’in yöneticileri, yerleşim birimi korumanın ve üyelerin elini güçlendirmenin en iyi yolu olarak, Osmanlı’nın yanında yer alınması fikrindeydi. Bu nedenle yöneticiler, Yahudileri Filistin’de yasal bir şekilde ikamet ediyor gözükmeleri için bölgeye yerleşmiş yöneticileri Osmanlı vatandaşı olmaya ikna etmeye çalışmıştır. Aynı zamanda Hashomer, Osmanlı’yı da Yahudilerden bir milis kurması için ikna etmeye gayret göstermiştir.⁷⁸⁷

Örgüt, bu fikrinde o kadar ısrarcıdır ki Araplarla ortak bir tabur kurmayı bile kabul etmiştir.⁷⁸⁸ Yahudileri orduya sokmayı bu denli istemelerinin sebebi, ileride oluşturulacak

⁷⁸³ Abu-Kadura, *Al- Munazmat al- Askariya ve al- Amniya*, 209-210.

⁷⁸⁴ Norman L. Zucker, *The Coming Crisis in Israel: Private Faith and Public Policy* (United States: M.I.T. Press, Cambridge, 1973); Gera, *Hashomer*, 89.

⁷⁸⁵ Rakhel Yaneyt, *Zikronot Hashomer, Sefer Hashomer, Zikronot khaverim: Yitzhak Ben-Zvi, Yisrael Shokhet, Matay Magd, Yohana Netbrevski*, 155.

⁷⁸⁶ Afrayim, *Hagina Vaavoda*, 19; Gera, *Hashomer*, 89-90.

⁷⁸⁷ Gera, *Hashomer*, 89-90; Afrayim, *Hagina Vaavoda*, 19.

⁷⁸⁸ Gera, *Hashomer*, 19.

bir Yahudi ordusunun temelini atacak tecrübeli askerin yetişmesidir. Bu bağlamda Osmanlı Devleti'nin yüzlerce yıllık tecrübesi olan ordusuna katılmak, üyeler için önem arz etmekteydi.⁷⁸⁹

Yahudilerin Osmanlı Ordusu'na katılması için Osmanlılaştırılması gerektiğini düşünen bir başka kurumsa Kudüs'teki Yahudi Hahambaşlığı'dır. Aynı zamanda Yitzhak Ben-Zvi ve David Ben-Gurion gibi bazı Siyonist liderler, "Ey Yahudiler, Osmanlılaşın" başlıklı bir broşürü imzalayıp bölgedeki tüm Yahudilere dağıtmıştır.⁷⁹⁰ Yahudilerin Osmanlı vatandaşlığı başvurusu yapmasını kolaylaştırmak maksadıyla Kudüs'te bir ofis açılmıştır. Yahudilerin nüfusa kaydı, Filistin'de hayatta kalabilme konusunda hayati bir öneme sahip olmaya başlamıştır. Bu nedenle kayıtlı Yahudilerin sayısı git gide yükselmiş; kayıtlı sayı 15.000'e yaklaşmıştır.⁷⁹¹

Hashomer'in yönetici ekibi, Poale Zion Partisi ile iş birliği yaparak Birinci Dünya Savaşı'nın ilk yılında Siyonist milisler kurmaya yönelik bir projeyi başlatmıştır. 1914'te Yahudi milisleri kurma projesi Yitzhak Ben-Zvi ve David Ben-Gurion tarafından yürütülmüştür.⁷⁹²

Öte yandan, Osmanlıları bir Yahudi askeri taburu kurma konusunda ikna etmek amacıyla örgüt üyeleri çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Hashomer'deki "Osmanlılaştırmadan" sorumlu komite, Kudüs Valisi Zeki Bey ile bir araya gelip Filistin'in savunmasında "önemli rol oynayacak" bir Yahudi taburu kurulmasını teklif etmiştir. Zeki Bey Yahudilerin teklifini reddetmemiş, bir taburun Yahudilerden diğerinin de Araplardan oluşturulmasını emretmiştir.⁷⁹³

Hashomer, Yahudilerin -özellikle de Siyonistlerin- Osmanlı Ordusu'na alınmasını denetlemek ve desteklemek amacıyla bir komite kurmuştur. Örgütün Osmanlı yönetimi altında faaliyet göstermesi açısından önemli bir fırsatın doğduğunu düşünen Shochat, Poale Zion gazetesi Al Wehda aracılığıyla tüm Yahudi gençlere Osmanlı Ordusu'na katılmaları yönünde bir çağrı daha göndermiştir.⁷⁹⁴

Şam'daki Osmanlı yönetimi, Yahudilerin Osmanlı Ordusu'na gönüllü olarak katılması konusunda Siyonistlerin gösterdiği bu tuhaf çabaya şüpheyle yaklaşmıştır. Kısa bir süre

⁷⁸⁹ Shiva, *Shevet Haamitsim*, 251.

⁷⁹⁰ Yosef, *Yomenu Shel Ish Hashomer*, 213; Shiva, *Shevet Haamitsim*, 216.

⁷⁹¹ Yosef, *Yomenu Shel Ish Hashomer*, 213; Eliab, *Al-Hamatsor Vhamtsuka Shel Erets Yisrael*, 114.

⁷⁹² Eliab, *Al-Hamatsor Vhamtsuka Shel Erets Yisrael*, 114.

⁷⁹³ Eliab, *Al-Hamatsor Vhamtsuka Shel Erets Yisrael*, 114.

⁷⁹⁴ Shiva, *Shevet Haamitsim*, 217; Yosef, *Yomenu Shel Ish Hashomer*, 214.

sonra da Yahudilerin oluşturduğu gönüllü gruplarının dağıtılması için emir vermiştir.⁷⁹⁵ Haberi alan kurucu üye Israel Shochat, Akka'daki yetkililerle görüşüp Yahudileri orduya kabul etmeye devam etmesi için kendilerini ikna etmeye çalışmıştır. Sonuç olarak Filistin'de biri Arap, diğeri Yahudi olmak üzere iki gönüllü taburu kurulması uygun görülmüştür.⁷⁹⁶

Shochat ayrıca bir üst seviyeye çıkıp, Enver Paşa ve Cemal Paşa'ya⁷⁹⁷ en az 50 Yahudi'nin Osmanlı Ordusu'na alınmasını teklif etmiştir. Bu gelişmeyi, Şam'daki yetkililerin Shochat'ın önerisine verdiği olumlu yanıt izlemiştir. Shochat, kurulacak Yahudi grubunun başına atanarak Osmanlı eğitim kamplarından birine gönderilmiştir.⁷⁹⁸ Hashomer daha sonra birkaç gönüllünün Osmanlı Ordusu'na alınmasını organize etmiştir.⁷⁹⁹

Hashomer'in tanıdık bir siması olan Nahemiya Zelitser, örgütün yöneticilerinin; savaşın başından beri kendilerini iyi hazırlanmaları konusunda bilgilendirdiğini ve telkinde bulunduklarını açıklamıştır. Zira Zelitser'in de vurguladığı üzere, "Savaşın bizim için kuşatma, açlık, korku, takip, tehlike ve kaos anlamına geldiğini anlamıştık."⁸⁰⁰

Örgütün en yetenekli üyelerini, Osmanlı Ordusu'nda kurulacak Yahudi grubuna gönüllü olarak göndermiştir.⁸⁰¹ Hashomer'in gösterdiği tüm çabalara rağmen, gönüllülerin sayısı oldukça sınırlı kalmıştır. Petah Tikva yerleşim biriminden 15 Yahudi gönüllü olarak katılırken, aralarında Ben-Zvi ve Ben-Gurio'nun da bulunduğu 40 kişi de Kudüs ve Yafa'dan gönüllü olarak katılmıştır.⁸⁰² Yahudi grubundaki gönüllülerin çoğu Hashomer ve Gidonim üyeleridir.⁸⁰³

Genel kanının aksine Hashomer liderlerinden bir kısmı, Osmanlı Ordusu'nda çalışmayı Yahudiler için bir kurtuluş olarak görmemekteydi. Hatta İngilizlerle çalışmayı aynı zamanda savaş sonrası bir Siyonist devlet kurmak için önemli bir fırsat olduğunu

⁷⁹⁵ Yosef, *Yomenu Shel İsh Hashomer*, 214; Eliab, *Al-Hamatsor Vhamtsuka Shel Erets Yisrael*, 114.

⁷⁹⁶ Shiva, *Shevet Haamitsim*, 217.

⁷⁹⁷ *Osmanlı Belgelerinde Filistin* (İstanbul: T.C. Başbakanlık, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, 2009), 326, 376, 148. Enver Paşa ile Cemal Paşa'nın Filistin'deki resimlerine bakmak için bkz.: Ek 12, Ek 13 ve Ek 14, 265-267.

⁷⁹⁸ Shiva, *Shevet Haamitsim*, 251.

⁷⁹⁹ Yosef, *Yomenu Shel İsh Hashomer*, 213.

⁸⁰⁰ Nahemiya Zelitser, *Zikhronot Hashomer, Sefer Hashomer, Zikhronot khaverim: Yitzhak Ben-Zvi, Yisrael Shokhet, Matay Magd, Yohana Netbrevski*, 148.

⁸⁰¹ Shiva, *Shevet Haamitsim*, 212.

⁸⁰² Ben-Arye, Vaakhai, *Entsiklopedya Shel Hatkufot Hagdolot*, 4: 110; Yosef, *Yomenu Shel İsh Hashomer*, 213.

⁸⁰³ Shiva, *Shevet Haamitsim*, 217.

düşünüyorlardı. Yosef Siryt, örgütün savaşta yapması gerekenleri birkaç madde halinde üyelere anlatmaya çalışmıştı. Örneğin, savaş koşulları sona erene kadar korumalık yapacakları asgari düzeyde tutmayı ve Türkler için askerlik yapmak istemeyenleri İngiliz ordusuna kaydettirmeyi öneriyordu.⁸⁰⁴

Hashomer'deki bazı isimler, İngilizlerin Filistin'i işgal edeceğini tahmin etmiştir. Hatta Rahel Katznelson'ın verdiği bilgiye göre, Yahudileri İngiliz Ordusu'na almak için Tel Aviv'in ana caddesinde bir ofis açılmıştır. Ofisin üzerine Hashomer örgütünün bayrağının çekilmesi ve örgütün sloganının asılması dikkat çekici bir detaydır çünkü sloganda "Yahuda (Filistin) kan ve ateşle düştü, kan ve ateşle geri dönecek."⁸⁰⁵

3.3.1.1. Osmanlı ile İlişkiler

Daha önce belirtildiği gibi Osmanlı yetkilileri savaşın başlarında Filistin'deki Siyonist örgütlerin çabalarından doğal olarak büyük rahatsızlık duyuyordu. Osmanlı yetkilileri bu gizli Siyonist faaliyetlerden daha fazla rahatsız olunca, özellikle 1914'ün sonlarında Siyonistlere müdahaleye başlamıştır.⁸⁰⁶

Osmanlı'nın Filistin'deki araştırmalarında ele geçirdiği ilk önemli bulgu gizli silah deposudur. Siyonistlerin silahlarının bulunması, Osmanlı'yı Siyonistlere karşı kıskırtmıştır. Hashomer de devletin bu tutumundan büyük ölçüde etkilenmiştir.⁸⁰⁷

Hashomer yetkililerinin ve üyelerinin evleri basılmış ve bilinen Siyonist gazeteler kapatılmıştır.⁸⁰⁸ Tüm bu gelişmelerin ardından Cemal Paşa, Aralık 1914'te bir kararname yayınlayarak gizli faaliyetlere karıştığından şüphelenilen ya da silah toplama işiyle uğraştığı tespit edilen herkesin Filistin'den Mısır'a sürgün edeceğini duyurmuştur. Bu kapsamda Yitzhak Ben-Zvi, David Ben-Gurion, Yehoshua Hankin ve Israel Shochat gibi isimler sürgün edilmiştir.⁸⁰⁹

Devletin Siyonistlere karşı olan bu tutumu, halkta Yahudilere karşı bir tepki oluşturmuş, üzerlerindeki baskı artmıştır.⁸¹⁰ Yahudilerin ve Siyonistlerin hareketleri, ister istemez

⁸⁰⁴ Gera, *Hashomer*, 125.

⁸⁰⁵ Gera, *Hashomer*, 126.

⁸⁰⁶ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/214.

⁸⁰⁷ Jacob, *Israel's Leadership*, 37.

⁸⁰⁸ Yosef, *Yomenu Shel Ish Hashomer*, 215; Many Shohat, "Hashomer Berets, Osef Hashomer, Mismakiym Vyomanim Shenikhtvu Al Ydey Anshey Hamishmar Hakadumim", ed. Klanski Shlomo (Mehdorit Arkiyon Tnuat Haavoda, Tel Aviv, 1973), 53.

⁸⁰⁹ Jacob, *Israel's Leadership*, 37; Comay, *Who's Who in the Old Testament*, 340.

⁸¹⁰ Ze'ev, *The Israel Defence Force and the Foundation of Israel*, 4; Nadfa, *Ze'ev Jabotinsky, Haadam Vtorato*, 35.

durma noktasına gelmiştir. Üstelik sürgün edilmeyen Yahudilerin silahları toplanmış, devlete teslim edilmiştir.⁸¹¹

Osmanlı'nın bu silah toplama hareketine karşın Hashomer, bölgedeki silahlarını gizlemeyi başarmıştır. Bu konuda Israel Shochat'ın kurucularından birinin eşi olan Manya Shochat iyi bir örnektir. Kendisi örgütün silahlarını çok iyi bir şekilde saklamıştır. Aslında devletin kendisinden haberdar olması, Rishon LeZion yerleşim biriminden kimliği bilinmeyen bir kişiden gelen bir mektupla olmuştur. Mektupta Manya'nın yaptığı faaliyetlerden ve Hashomer'in silahları ve depoları hakkında bilgiler yer almaktadır. Manya, ilerleyen süreçte tutuklanmıştır. Anılarında; “Beni sorgulamaya başladıklarında, bana suçlamalarda bulundular ve küfrettiler... Sonunda Yafa'nın yöneticisi Bahauddin Bey, beni tehlikeli bir kadın olmakla suçladıktan sonra mahkemeden idamımı istedi.” diye anlatmaktadır. Yargılanan Manya idam edilmemiş sürgüne gönderilmiştir.⁸¹²

Akabinde Osmanlı yetkilileri, Hashomer'in Filistin'de bölgesel bir örgüt kurmasını engelleyen bir kararname yayınlamıştır. Alınan kararlar sonucunda Hashomer Filistin'in kuzeyindeki bölgelerde yayılmaya devam etmiş, her yerleşim biriminde birkaç yerelden bekçi grubu oluşturarak faaliyet göstermiştir.⁸¹³

Hashomer, yetkililerin kendilerini böylesine bir dikkatle takip etmesinden dolayı birçok faaliyetini gözden geçirmek zorunda kalmıştır.⁸¹⁴

3.3.2. Faaliyetleri Genişletme ve Güçlendirme Stratejisi (1915-1917)

Hashomer örgütü, 1915 yılı başından itibaren Osmanlı makamlarının dernek ve kuruluşların kurulmasını yasaklama kararını takiben birçok kısıtlamaya maruz kalmıştır. Örgüt de kanun kaçağı ilan edilip bir Yahudi krallığı kurmaya çalışmakla suçlanmıştır. Osmanlı yetkilileri bunu takiben Hashomer'in silahlarını aramaya başlayarak bazı üyelerini tutuklayıp bazılarını da sürgüne göndermiştir.⁸¹⁵

Örgütün maruz kaldığı yeni gelişmeler ve koşullar, çalışma stratejilerini sürekli olarak yeniden değerlendirmeye mecbur bırakmıştır. Örgüt 1915-1917 yılları arasındaki dönemde, ağırlıklı olarak genişleme stratejisini benimsemiştir. Genişleme stratejisini

⁸¹¹ Shohat, “Hashomer Berets”, 53.

⁸¹² Gera, *Hashomer*, 90-94.

⁸¹³ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/397.

⁸¹⁴ Abu-Kadura, *Al- Munazmat al- Askariya ve al- Amniya*, 209.

⁸¹⁵ Shohat, “Hashomer Berets”, 53; Yaneyt, *Zikhronot Hashomer, Sefer Hashomer, Zikhronot khaverim*, 155.

uygulayabilmek amacıyla bu başlık altında ayrıntılı olarak ele alınan iki önemli çalışma yöntemi izlenmiştir.

3.3.2.1. Bekçilik Çalışmaları Güçlendirilmesi

Hashomer, bağlantıları henüz ortaya çıkarılmamış üyeleri korumak için daha fazla önlem almıştır. Siyonist yerleşim birimini korumanın en iyi yolunun, Osmanlı yetkilileriyle çatışmayı en asgariye indirmekten geçtiğini düşünmüşlerdir.⁸¹⁶

Ancak Cemal Paşa'nın 2 Şubat 1915'te İngiliz kuvvetleri karşısında Süveyş Kanalı Harekâtı'nda başarısız olması, Hashomer'i çalışmalarını arttırma konusunda heveslendirmiştir. Ayrıca örgüt Yahudileri kendilerine katılsınlar diye Ermenileri örnek olarak göstermiştir. Yahudiler, Ermenilerin başlarına gelenlere benzer bir kaderle korkutulup her türlü seçeneğe hazırlıklı olmaya yönlendirilmiştir.⁸¹⁷

Abd Rabbo köyündeki Arapların Menahemia Yahudi yerleşim birimine düzenlediği saldırıya karşı koymayı başaran Hashomer, ne kadar büyüdüğünü ve bölgede etkin hale geldiğini bu olayla belli etmeye başlamıştır. Koyun otlatan Yahudi yerleşimciler ile Araplar arasında çıkan bir kavgada, bir Arap Hashomer'in bekçileri tarafından yaralanmıştır.⁸¹⁸

Bu olaydan sonra Hashomer daha dikkatli davranma kararı almış, hatta Yehoshua Hankin ve Yitzhak Ben-Zvi'nin yerleşim birimine varınca güvenlik tedbirlerini sıkılaştırma kararı almıştır. Yerleşim biriminin etrafına bariyerlerde örülmüştür. Kurulan bu bariyerler bir süre sonra Araplar tarafından yıkılıp delinse de örgüt bu sorunun da üstesinden gelmeyi başarmıştır. Hankin ve Ben-Zvi, Araplara bu düşüncüyü telkin eden şeyhi öldürüp saldırı ihtimalini kökten çözmüştür.⁸¹⁹

Osmanlı yetkililerinden gizlenen örgüt, Tel Adashim'de gizli bir sığınma yeri kurmuştur. Bu sığınma yeri özellikle savaş sırasında bir merkez üsse dönüşmüş, merkezin her ihtiyaca hizmet edecek kadar büyük olmaması Hashomer için bir sorun olarak kalmıştır. Örneğin örgüt tarım işlerini organize edememiş, bu sebeple merkezdeki Yahudilerin tepkisiyle karşılaşmıştır.⁸²⁰

⁸¹⁶ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/396.

⁸¹⁷ Eliab, *Al-Hamatsor Vhamtsuka Shel Erets Yisrael*, 118; Zelitser, *Zikhronot Hashomer, Sefer Hashomer, Zikhronot khaverim*, 1: 406.

⁸¹⁸ Gera, *Hashomer*, 92-93.

⁸¹⁹ Gera, *Hashomer*, 92-93.

⁸²⁰ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/401.

Hashomer, olası bir Osmanlı kısıtlamasına karşı birkaç tedbir daha almayı denemiştir. Tel Aviv’de etkinliği bilinen Yafa ile iletişime geçerek bölgedeki koruma görevlerini devralmak istemiştir. Ancak Yafa, Hashomer’in bölge hakkında çok az bilgi sahibi olduğunu düşündüğünden örgütün bu teklifini reddetmiştir.⁸²¹

Örgüt her yerleşim biriminde “savunma” grupları olarak kabul ettiği küçük sabit silahlı gruplar oluşturmuştur. Bu gruplar oluşturulurken, gruplardaki üyelerin bölgenin yerlisi olmasına ve en eski Hashomer üyelerinden oluşmasına özen göstermişlerdir.⁸²²

1915, örgüt için önemli bir yıldır. Örgütün lideri değişmiş, 9 Eylül’deki Siyonist konferanslarında Giladi yöneticilik yapmıştır. Konferanslara kadınlardan sadece Manya Shochat, Rachel Yenet ve Kelly Giladi katılabilmıştır.⁸²³

Konferansa katılım gösteren üyelerin bir numaralı gündemi, savaştan etkilenen Hashomer’dir. Hem savaştan hem de Filistin’deki mevsimsel geçişe bağlı sorunlardan etkilenen örgüt, bölgede ciddi sıkıntılar çekmeye başlamıştır.⁸²⁴

Artan sıkıntıların çözümü için ilk tavsiye Alexander Zeid’den gelmiştir. Yeni veya eski fark etmeksizin üyelerin giyimlerine ve halk içindeki davranışlarına dikkat etmesi gerektiğini söylemiştir. Ayrıca yeni üyelerin isimlerini bir liste haline getirerek üyeliklerinin tekrardan gözden geçirilmesini istemiştir. Bu elemenden de geçmeyi başaran üyeler için bir yemin töreni düzenlenmesini sağlamıştır.⁸²⁵ Konferansta Yosef Nakhmani⁸²⁶, Rachel Yenet, Yitzhak Naddaf ve Shmuel Haftar yeni kurulacak liderlik heyetine seçilmiştir. Bu yeni komitenin aldığı ilk karar, Israel Giladi ve Bertughli’nin Tel Adashim’den çıkarılmasıdır.⁸²⁷

Yeni yönetim Giladi’yi gönderirken kendisinden istihbarat görevlerini takip ve yerleşim merkezlerini çevreleyen köyler hakkında bilgi toplaması ve halk arasındaki ilişkilerin durumunu tespit etmesi istenmiştir.⁸²⁸

⁸²¹ Eliab, *Al-Hamatsor Vhamtsuka Shel Erets Yisrael*, 118.

⁸²² Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/406.

⁸²³ Gera, *Hashomer*, 98.

⁸²⁴ Eliab, *Al-Hamatsor Vhamtsuka Shel Erets Yisrael*, 117-118.

⁸²⁵ Gera, *Hashomer*, 97-98.

⁸²⁶ Yosef Nakhmani: 1891’de İskenderiye’de doğmuş bir Yahudi. 1907’de Filistin’e göç etmiştir. Zikhron Ya’akov yerleşim yerinde tarım işlerinde çalışıyordu. 1908’de Kudüs’e taşınmış, ardından 1911’de Hebron’a yerleşmiştir. Daha sonra Hashomer Örgütü’ne katılarak örgütün liderlik heyetinde çeşitli görevlerde bulunmuştur. Daha fazla detaylar için bakınız: Tidhar, “Entsiklopedyah Le-Halutse”, 2: 786.

⁸²⁷ Eliab, *Al-Hamatsor Vhamtsuka Shel Erets Yisrael*, 118.

⁸²⁸ Gera, *Hashomer*, 99.

Yisrael Giladi'ye Tel Adashim yerleşim biriminden ayrılırken sekiz örgüt üyesi daha eşlik etmiştir. Giladi'yle beraber ayrılan bu üyeler, şartların iyice zorlaşmış olsa da Giladi'yi yalnız bırakmamıştır. Yitzhak tarlaları korumuş, Rachel Yenet Atlit'teki Tarımsal Deney İstasyonu'nda çalışmaya başlamıştır.

3.3.2.2. Çalışma Alanlarını Genişletme Çabaları

1916 yılına savaş koşullarının yoğunlaşmasıyla girilmiş ve Hashomer'in yedinci konferansından sonra aldığı önlemler henüz istenen sonuçları sağlayamamıştı. Aksine, Örgütün faaliyet düzeyi azalırken yeni girişimler de uygulamaya konulmamıştı. Hashomer'in de kuzey Filistin bölgelerindeki meraları ele geçirme çabaları başarısızlıkla sonuçlanmıştır.⁸²⁹

Siyonist Yishuv'un örgüte verdiği desteğin azalmasının ardından Hashomer'in popülaritesi de resmi ve popüler düzeyde azalmıştır. Yishuv, örgütün başlangıçtaki hedeflerin ve Bar-Giora örgütünün ilkelerinden sapmış olduğunu düşünmüştür.⁸³⁰

Hashomer Örgütü, Osmanlı yetkilileri tarafından sürgüne gönderilmesinin ardından liderliğinin önemli bir kısmının yokluğu nedeniyle dağılma halinde kalmıştır. Hashomer'in liderliğinin yokluğunun etkisi, örgütün nüfuzunun ve üyeler üzerindeki merkezi kontrolünün zayıflamasında görülmüştür.⁸³¹

Faaliyetlerin seviyesi düştükçe, 1916'da Celile yerleşim merkezlerindeki Hashomer üyeleri arasında anlaşmazlık belirtileri de artmıştır. Örgüt üyelerinin temel grubu iki bölüme ayrılmıştı; İlki tarımsal işlerle ilgileniyordu ve Shmuel Haftar tarafından yönetilmekteydi. İkinci grup ise Mendel Bertogli liderliğinde bekçilik işlerine bakıyordu Öte yandan, geri kalan Hashomer üyeleri, Nili örgütü başta olmak üzere diğer örgütlere geçmişlerdir.⁸³²

Hashomer sekizinci konferansını 29 Ağustos 1916'da Tel Adashim yerleşim biriminde gerçekleştirmiştir. Konferans yayılmacı bir strateji benimseyerek üyelerini ve genel olarak Yahudileri kuzey Filistin'in Celile bölgelerine göç etmeye teşvik etmiştir.⁸³³ Konferans, Hashomer üyeleri arasında büyük bir etkileşime sahne olmuştur. Konferans

⁸²⁹ Eliab, *Al-Hamatsor Vhamtsuka Shel Erets Yisrael*, 118.

⁸³⁰ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/403.

⁸³¹ Shafir, *The Origins of the Israeli-Palestinian Conflict*, 145.

⁸³² Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/403.

⁸³³ Rogel, *Hayotsim El-Erets Hatsafon*, 10-11.

sırasında karşılıklı suçlamalara ve şiddetli tartışmalara rağmen, üyeler kendilerini ilkeleri doğrultusunda daha fazla birleşmiş olarak bulmuşlardır.⁸³⁴

Sekizinci Hashomer Konferansı, örgütün çalışmalarını ilerletmeyi ve Yishuv'un korunmasındaki rolünü sürdürmeyi amaçlayan bir dizi kararla sonuçlanmıştır. Sekizinci Konferansın en önemli kararları şunlardır: Siyonist yerleşim biriminde yeni koruma çerçevelerinin inşa edilmesi, güney yerleşim bölgelerindeki muhafızları teslim almaya geri dönülmesi, her yerleşim biriminde sabit koruma gruplarının oluşturulması ve Yishuv'un faaliyetlerine katılmaya geri dönülmesi ile silah satın alınıp gizlice depolanması.⁸³⁵

Konferans çalışmaları sona erer ermez, Hashomer üyeleri yerleşimcilerden yeni üyeler toplayarak ve onları eğitmek için çalışarak konferans kararlarını uygulamaya başlamışlardır. Örgüt üyeleri “Eğitim her koşulda müdafaa için önemlidir” sloganını benimsemişlerdir. Hashomer üyeleri ayrıca yerleşim biriminin korunmasına yönelik ortak çabaları güçlendirmek amacıyla sahadaki çeşitli Siyonist örgüt ve gruplarla yeniden temas kurmuştur.⁸³⁶

Genişleme stratejisinin uygulanmasında Israel Giladi, örgüt üyeleri ve bazı işçilerle birlikte Ayelet HaShahar yerleşim biriminden Yishuv'un kuzey bölgelerine yönlendirilmiştir. Söz konusu unsurların nakli, bekçilik işini devralmayı ve orada Hashomer'e özgü gruplar oluşturmayı amaçlamaktaydı.⁸³⁷

Giladi, grubuyla birlikte Ekim 1916 başında Yukarı Celile bölgelerine yerleşmek üzere Tel Adashim'den Tel Hai'ye hareket etmiştir. Ancak bu hareket o zamanlar Hashomer için çok önemlidir. Çünkü daha sonra Hashomer liderliği ile Tel Adashim yerleşim yönetimi arasındaki ilişkiler hızlı bir şekilde kötüleşmiştir. Özellikle geri kalan Hashomer üyeleri, 21 Ekim 1916'da Tel Adashim'den sürgün edilmiştir. Hashomer üyeleri, Haroe Örgütü üyeleri ile Metula yerleşim birimine gitmiştir. Metula'daki koşullar iyi değilken, Hashomer liderliği Poale Zion partisinin mali aygıtının yönetimine bir mektup göndererek zor koşulları açıklamıştır.⁸³⁸

⁸³⁴ Gera, *Hashomer*, 100.

⁸³⁵ Shiva, *Shevet Haamitsim*, 250; Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/406; Eliab, *Al-Hamatsor Vhamtsuka Shel Erets Yisrael*, 118.

⁸³⁶ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/407.

⁸³⁷ Amikim, Vaakhai, “Hitossut Takhat Hbritim”, 5: 58.

⁸³⁸ Rogel, *Hayotsim El-Erets Hatsafon*, 19-23.

Siyonist Yishuv yerleşim merkezleri Filistin'in kuzey ve kuzeydoğu bölgelerinde yoğunlaşmıştı. Hashomer'in Yishuv'un kuzeyindeki genişlemesi sorunsuz ilerlerken, Yishuv'un güneyindeki genişleme ise pek kolay ilerlemiyordu. Hashomer, Hamagen örgütü ile çatışmaya girmiştir. Özellikle Hamagen örgütü Kfar Tabor, Merhavia, Hadera ve Rehov gibi faaliyet gösterdiği yerleşim merkezlerinde bir süre gerginlik yaşanmıştır.⁸³⁹ Manya Shochat ve Yitzhak Naddaf, güney Yishuv yerleşim merkezlerindeki bekçilik görevlilerini ele geçirmek ve gizli hücreler kurmak üzere bu yerleşim merkezlerine yönlendirilmiştir. Böylece güney Yishuv yerleşim merkezlerinde gizli hücreler oluşturularak gençler işe alınmıştır.⁸⁴⁰

Buna paralel olarak, Hashomer üyelerinin de yeni kurulan gruplar için silah edinme ihtiyacı giderek artmaktaydı. Hashomer ise Filistin'in güneyindeki bölgelerde silahların daha bol olduğunu tespit etmiştir. Güney Filistin'deki Bedeviler, Türk Ordusu ile İngiliz Ordusu arasında yaşanan savaş nedeniyle ele geçirdikleri silahları bölgede satmışlardır.⁸⁴¹ Hashomer'in güvenlik sistemi, o dönemde Yukarı Celile'de ve genel olarak genişletilen alanlarda uygulanmak üzere güvenlik kuralları geliştirmiştir. Örgüt, söz konusu güvenlik kurallarının her bölgenin kendine has özelliklerine ve savaşta yaşanan gelişmeler ışığında ülkenin içinde bulunduğu koşulların hassasiyetine uygun olmasına özen göstermiştir. Güvenlik kuralları ise şu şekilde belirlenmişti: Güvenlik faaliyetlerine girişilmesi, savunma ve taarruz planları geliştirilmesi, yetkililerin dikkatini çekmeyecek ve diğer Yahudi güçleri kışkırtmayacak şekilde kademeli değişmesi, Siyonistlerin sayısının azlığı ve caydırıcılık araçlarının zayıflığı sorunlarının üstesinden gelinmesi yanında toprak işgali genişletilmesi.⁸⁴²

Hashomer'in üyeleri, genişleme planını gerçekleştirmek için büyük çaba sarf etmişlerdir. Örneğin kuzeyde Giladi'nin planı dört grubu aynı anda yerleştirmektir. Ancak grupların sıfırdan kurulması için gerekenlerin büyüklüğü, çalışmaların iki grubun yerleşimiyle başlamasına neden olmuştur. İlk grup Hamara yerleşim birimindeki Giladi ve Hashomer unsurları tarafından yönetilmekteydi. İkinci grup ise Tel Hai bölgesindeki bazı Hashomer üyeleriyle birlikte Haroe örgütünün unsurları tarafından yönetilmekteydi.⁸⁴³

⁸³⁹ Eliab, *Al-Hamatsor Vhamtsuka Shel Erets Yisrael*, 119-120.

⁸⁴⁰ Shiva, *Shevet Haamitsim*, 150-251.

⁸⁴¹ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/407.

⁸⁴² Lev - Kuper, *Bergyora Vhashomer*, 54.

⁸⁴³ Gera, *Hashomer*, 102.

Hashomer üyelerinin sürekli yer değiştirme durumu aileleri için istikrarsızlık yaratmaktaydı. Örgüt üyelerinin aileleri çocuk yetiştirme sorunu yaşarken, kendi yerleşimlerini kurmak için yerleşim idaresinden onay da alamamışlardır.⁸⁴⁴ Bu sosyal faktör, üyeleri için bir yerleşim birimi kurma yönünde çalışma baskısını arttırmıştır.⁸⁴⁵ Bu esnada Giladi, Eretz Yisrael Bürosu'nun mali aygıtından resmi bir sözleşme almayı başarak Hashomer'in üyeleri için bir yerleşim birimi kurmasına izin verilmiştir. Bu durum, üyelerinin Filistin'in en kuzeyinde Metula yerleşiminin kurulduğu bölgeye yakın Kfar Giladi yerleşim birimini kurmalarını kolaylaştırmıştır.⁸⁴⁶ Bu yerleşim biriminin kurulmasıyla birlikte, Balfour Deklarasyonu yayınlanmadan önce Filistin'de bulunan Yahudi yerleşim merkezlerinin sayısı 41'e yükselmiştir.⁸⁴⁷

3.3.3. Son Ana Kadar Faaliyetlerin Sürdürülmesi Stratejisi (1917-1918)

Hashomer'in kuzey Filistin bölgelerine yerleşimi, tüm zorluklara rağmen başarılı olmuştur. Nitekim örgüt, savaşın getirdiği zorlukları kuzey bölgelerine odaklanmak için bir fırsat olarak değerlendirmiştir. Savaşın son yıllarında Yukarı Celile'deki yerleşim merkezlerinde, yerleşimcilerin daha fazla para kazanmak için tarımı bırakmaları nedeniyle, istikrarsız bir atmosfer hâkim olmuştur. Bu sebeple Hashomer, Celile bölgelerinde yerleşimcilerin bıraktığı boşluğu dolduracak ve bu bölgeleri kontrol etmelerine yardımcı olacak bir yerleşim sistemi oluşturmaya odaklanmıştır.⁸⁴⁸

1917'nin başlarından itibaren örgüt, silahlanmaya daha fazla önem vermiştir. İlk aşamada kaçakçılarıyla iletişim kurmak üzere, güneydeki üyelerden 14'ü Yafa Örgütü'yle birlikte görevlendirilmiştir. Filistin'in güneyindeki Negev bölgesinde yer alan Ruhama yerleşim biriminde silahlar toplanmaya çalışılmıştır. Toplanan silahlar Tiberya bölgesine nakledildikten sonra buradan Celile'deki yerleşim merkezlerine dağıtılıp depolanmıştır.⁸⁴⁹

⁸⁴⁴ Amikim, Vaakhai, "Hitossut Takhat Hbritim", 58.

⁸⁴⁵ Rogel, *Hayotsim El-Erets Hatsafon*, 19.

⁸⁴⁶ Tseveot Maarekhet, "Hashomer, Hmikhlu". Bkz.: Ek 15, Filistin'nin Kuzey Celile Bölgesi'ndeki Metula şehrinin topraklarında, 1916'da Hashomer tarafından inşa edilen yerleşim birimi Kfar Giladi'nin arazilerinde duran Hashomer süvarileri, 268.

⁸⁴⁷ Jeryes, *Tarih Al-Sohuniya*, 1: 292.

⁸⁴⁸ Rogel, *Hayotsim El-Erets Hatsafon*, 19.

⁸⁴⁹ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/412.

Hashomer; silah toplama, kaçakçılık ve depolama faaliyetlerinde büyük zorluklarla karşılaşmıştır. Yapılan bu yasadışı hareketleri yakalayan Osmanlı, üyeleri tutuklamaya ve sürgün etmeye başlamıştır.⁸⁵⁰

Yapılan teftişlerin bir tanesinde Osmanlı, silahların nerede olduğunu öğrenmek için Beyt Jan yerleşim birimindeki tüm erkekleri sorgulamak üzere bir okulda toplamıştır. Ancak, Siyonistler sorgulara karşı nasıl sabırla durulacağı konusunda eğitildiklerinden, soruşturmalarda işe yarar bir bilgi vermemişlerdir. Ayrıca bazı üyeler Beyt Jan yerleşim biriminden Tiberya'ya nakledilirken kaçmıştır. Kaçaklar arasında Hashomer üyesi Yitzhak Becker de bulunmaktadır.⁸⁵¹

Örgütün güney ve kuzey bölgeleri arasında organize edilen; silah toplama, kaçakçılık ve depolama faaliyetleri yaklaşık 5 ay sürmüştür. Aynı süreçte Hashomer onlarca tüfek ve tabancayı örgütün kuzeydeki depolarına nakletmeyi başarmıştır. Ancak Osmanlı yetkilileri Ruhama yerleşim birimindeki silah kaçakçılığını bulunca kaçakçılık azalmıştır.⁸⁵²

Hatta Ekim 1917'de Nili örgütünün ifşası, Hashomer'in de mercek altına alınmasına sebep olmuştur.⁸⁵³ Ayrıca Osmanlı, örgütte çalışan herhangi bir bekçilinin silah taşımaya müsaade etmeyeceğini duyurmuştur. Devlet silah deposu arayışlarını yoğunlaştırmıştır.⁸⁵⁴

Kısa bir süre sonra yetkililer Yosef Lishansky'yi tutuklamış ve sorgulanmıştır. Lishansky, Hashomer'in bazı üyelerinin Nili Örgütü'nde çalıştığını söylemiştir. Bunun üzerine Hashomer, artık resmen Osmanlı'nın aleni düşmanı haline gelmiştir.⁸⁵⁵

Siyonistler Lishinsky'nin bu itirafını, Yitzhak Nadav'ın tutuklanması sırasında kendisini sorgulayan Hasan Bey'e yaptığını teyit eder. Lishansky sorguda, "Hashomer, İngilizlerin emri altında casusluk faaliyetlerine katılan bir askerî örgüttür. İngilizler, Osmanlı iç cephesinde sabotaj eylemleri gerçekleştirilerek savaşın getirilebileceği avantajlardan yararlanmak istemiştir. Köprülerin ve demiryollarının sabote edilmesinde de destek

⁸⁵⁰ Gera, *Hashomer*, 103.

⁸⁵¹ Gera, *Hashomer*, 103.

⁸⁵² Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/413.

⁸⁵³ Afrayim, Manahim, "Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniya", 159.

⁸⁵⁴ Kasimih, *Al-Naşat Al-Sohuni*, 269-270.

⁸⁵⁵ Afrayim, *Hagina Vaavoda*, 20.

aranmıştır. Bunlarla birlikte protesto eylemleri ve kaosun yaratılmasının kolaylaştırılması talep edilmiştir.” şeklinde itiraflarda bulunur.⁸⁵⁶

Yetkililer operasyonda 12 Hashomer üyesini tutuklar.⁸⁵⁷ Giladi ise Cebel el-Şeyh’e kaçar. Ancak Giladi iki gün sonra geri döner, 27 Ekim 1917 akşamı kendisi ve yanındakilerle birlikte teslim olur.⁸⁵⁸

Tüm bu kargaşada Hashomer üyelerinin yanı sıra Celile’deki Yahudiler de ciddi sıkıntılar yaşar. Özellikle üyelerinin eşlerinden Kelly Giladi (Israel Giladi’nin eşi) bu konuda iyi bir örnektir. “Bir araya geldik ve tutukluların işleriyle ilgilenmek için liderliğe gitmeye karar verdik. Eşim Israel Giladi’nin tutuklanmaktan kurtulduğunu öğrendiğimde onu birkaç dakika görebildim. Eşim Israel ile görüşmem uzun sürmedi çünkü saklanmak için acele etmesi gerekiyordu.” sözleriyle yaşadıklarını anlatmıştır.⁸⁵⁹

Örgüt kısa sürede Metula yerleşim birimine taşınmış, akabinde Hashomer üyeleri, yerleşimi koruma bahanesiyle bekçilik işlerine geri dönmeye çalışmıştır. Metula yönetimi, Hashomer’i yönetmek isteyince bölgede kısa sürede iki taraf arasında büyük bir sorun yaşanmıştır.⁸⁶⁰

Hashomer’i zorlayan bir başka mesele ise, Nili’nin ifşa edilmesidir. Hashomer’le olan bağlantıları da ortaya çıkınca Israel Shohat, “Casusluk ve casusların tutuklanması meselesinden beklediğimiz her şey bizi büyük bir felakete sürüklemiştir. Siyonist varlığının kaderi yok edilmek üzereydi. Kaçınılmaz olarak Ermenilerin yaşadığı aynı acı kaderi yaşayacağız. Osmanlı yetkilileri üzerinde mantıklı ve akılcıca davranmaları yönünde dış baskı olmasaydı, sanıklar ile diğer yerleşimciler arasında bir ayrım yapılmayacaktı. Yerleşim merkezlerinde yaşayan halk arasında tutuklamalar ve aramalar devam edilmiştir. Hashomer mensupları Nasıra ve Taberiye’de işkence görmeye devam ederken onları takip etmeye odaklanılmıştır. Tutuklanan Hashomer üyeleri ise yargılanmak üzere Şam’a gönderilmiştir.”⁸⁶¹ sözleriyle durumu anlatmıştır.

Osmanlı Nili’yi araştırırken, Hashomer’in Yishuv’dan yüklü bir miktar parayı kaçırdığını fark etmiştir. Kaçırılan para mevzusu ortaya çıkınca Hashomer’de bir iç karışıklık söz konusu olmuş, Yishuv ve Hashomer karşı karşıya gelmiştir. Yishuv, Hashomer’den

⁸⁵⁶ Gera, *Hashomer*, 119.

⁸⁵⁷ Eliab, *Al-Hamatsor Vhamtsuka Shel Erets Yisrael*, 120.

⁸⁵⁸ Rogel, *Hayotsim El-Erets Hatsafon*, 72-73.

⁸⁵⁹ Gera, *Hashomer*, 123.

⁸⁶⁰ Rogel, *Hayotsim El-Erets Hatsafon*, 87.

⁸⁶¹ Gera, *Hashomer*, 114.

parayı geri istemiş, fakat herhangi bir şey elde edememiştir. Hashomer'in parayı geri vermemesinin mazereti, paranın tutuklanan üyelerin ailelerine harcanmasıdır.⁸⁶²

Hashomer Osmanlı'dan her ne kadar çekinse de cephede İngilizlerle birlikte hareket etmiştir. Bu bağlamda Kraliyet Tüfekli Piyade Taburu-40'a katılan örgüt üyeleri, Osmanlı'ya karşı savaşmıştır.⁸⁶³

İngilizler ve Osmanlı arasında mücadele ederken, Siyonistler kendilerine şöyle bir mesaj yollamıştır: "Biz Hashomer üyeleri, ulusal onurumuzu ve hayalimizi savunmaya odaklanmış durumdayız. İbrani askerlerinin Filistin'i istilâ etmesini sabırsızlıkla beklemekteyiz. Biz bu fikir ve çalışma için sizleri ortak olarak görmekteyiz. Cephe düşmeden önce karanlık günler geçiriyorduk ve sayımızın az olmasına rağmen bir İbrani taburu kurmaya karar verdik. Hashomer adına İbrani taburlarıyla birleşmeye hazırız. Tarihi sorumluluğu sizlerle birlikte omuzlayacağımıza eminiz."⁸⁶⁴

Bu mektuplara ve askerlik görevlerine rağmen kayıp paralar konusundaki tartışmalar devam etmiş ve bu durum Hashomer'in Siyonistler arasındaki itibarını zedelemiştir. Söz konusu kayıp paralar meselesinin etkileri de örgütün diğer mali işlerine yansarak, ilerleyen süreçte daha büyük sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur.⁸⁶⁵

Karşılaşılan zorluklar, örgütte kapanma ihtimalinin tartışmasını başlatmıştır. Yöneticiler artık örgütün miadının dolup dolmadığını konuşmaya başlamıştır. Kesin karar için savaşın sona ermesi beklenmiş, 1920 yılına gelindiğinde ise örgüt kendini tasfiye edip Haganah Örgütü'ne katılmıştır.⁸⁶⁶ Buna karşılık yıllar sonra İsraill tarafından Hashomer üyelerinin onuruna bir posta pulu basılmıştır.⁸⁶⁷

⁸⁶² Naor, "Hahagira Hasnyya", 108.

⁸⁶³ Abdulzahir, *Al-Sohyuniya ve Siyaset Al-Unf*, 100.

⁸⁶⁴ Gera, *Hashomer*, 128-129.

⁸⁶⁵ Abu Eleyan, *Tatavur al- Achiza*, 22-23.

⁸⁶⁶ Medoff - Waxman, *The A to Z of Zionism*, 92.

⁸⁶⁷ Tseveot Maarekhet, "Hashomer, Hmikhul". Bkz.: Ek 16, 2007'de İsraill'in Hashomer üyelerinin onuruna bastırıldığı bir posta pulu, 269.

4. BÖLÜM: SİYONİST İSTİHBARAT ÖRGÜTÜ NİLİ (1915-1917)

4.1. Örgütün Kurulması ve Çalışmaların Başlaması

4.1.1. Kuruluşu ve Örgütlenme

Nili, 1915 yılı başlarında Filistin'in Hayfa kentindeki Yahudi yerleşim bölgelerinde Siyonist bir grup tarafından gizlice kurulmuş bir istihbarat örgütüdür. Birinci Dünya Savaşı sırasında İngiliz Ordusu için Osmanlı'ya karşı Filistin'de ve Şam'ın çeşitli bölgelerinde istihbarat faaliyetlerinde bulunmuştur. Nili'nin sağladığı istihbarat, özellikle güney cephesinde İngilizlerin net bir üstünlük sağlamasına sebep olmuştur. Ayrıca örgüt, İngilizlerin Filistin'i işgal etmesine de yardım etmiştir.⁸⁶⁸

Nili örgütünün kuruluşu, Filistin'in kuzeyindeki Hayfa bölgesinin Zamarin ve Tantura köylerinin toprakları üzerinde inşa edilen Zikhron Ya'akov adlı Yahudi yerleşim biriminde başlar. Örgüt, Siyonist botanikçi Aaron Aaronsohn liderliğindeki birkaç gencin girişimiyle ortaya çıkar.⁸⁶⁹ Örgütün çalışmaları önce tarımla başlar, sonra Aaron'un 1911 yılında -Amerika'nın desteğiyle- Hayfa'nın güneyindeki Atlit yerleşiminde kurduğu tarımsal deney istasyonu ile devam eder.⁸⁷⁰

Örgüt, Nisan 1915'te yemin töreni olmadan, bir istihbarat örgütü olarak resmen faaliyete geçer.⁸⁷¹ Başlarda Aaronsohn Grubu adıyla anılır.⁸⁷² Bilinen adı olan Nili'yi ise 1917'de alır.⁸⁷³ Nili kelimesi, Tanakh'taki⁸⁷⁴ "נצח ישראל לא ישקאר" (Netsakh Yisrael Lo Yshakaer)⁸⁷⁵ ayetinin bir kısmının kısaltmasıdır ve "İsrail'in zaferi yalan olmaz" anlamına gelmektedir. Daha açık bir ifadeyle, "İsrail'in zaferi kesindir."⁸⁷⁶ demektir. Örgütün Nili

⁸⁶⁸ Yitzkhak - Sriel, "Entsiklopedya Krata Tsiburit", 959; Aviezer Gulen vd., *Lokhamay Hkhopes Byisrael: Toldot Hashomer, Hahagana, Hapalmakh, Nili, Etsalo, Lkhi* (Tel Aviv: Sh. Fridman, 1979), 98; Alkan, *Nili*, 61; Gilad - Murdkay, *Erets Yisrael Bmea Haesrim*, 98; Anita Engle, *The Nili Spies* (London: Frank Cass Publishers, 1996), 51-52.

⁸⁶⁹ Amnon Cohen - Amy Singer, *Aspects of Ottoman History* (Jerusalem: Hebrew University, 1994), 107.

⁸⁷⁰ Bozkurt, *NİLİ: İmparatorluğun Yıkan Örgüt*, 58-59.

⁸⁷¹ Ben-Arye, Vaakhai, *Entsiklopedya Shel Hatkufot Hagdolot*, 4: 104-105; Comay, *Who's Who in the Old Testament*, 2.

⁸⁷² İlam, "Elef Khaverim Bivrit Hakhadasha", 26.

⁸⁷³ Yaneyt, *Zikhronot Hashomer, Sefer Hashomer, Zikhronot khaverim*, 14; Dan Yahav, *Taharat Al-Silah* (Ramallah: Madar, 2004), 26; Cohen - Singer, *Aspects of Ottoman History*, 108.

⁸⁷⁴ Tanakh: Yahudi Kutsal Kitabı'nın İbranice adıdır. Yahudiler, Kutsal Kitap olarak adlandırılan "Yeni Ahit" in kendisinden önce gelenlerin bir kopyası olduğunun anlaşılabilmesi için "Eski Ahit" adı yerine bu adı kullanmayı tercih edilmektedir. Daha fazlası için bkz.: Kevin MacDonald, *A People That Shall Dwell Alone, Judaism as a Group Evolutionary Strategy* (Westport: Praeger, 1994), 35-36.

⁸⁷⁵ *Tanakh, Sefer Shmuel*, 15: 29.

⁸⁷⁶ Omer, Sara, *Gyvoret Nili*, 92; Eliezer, *Aharon Aharonson, Haish Uzmano*, 235.

isminin ortaya çıkış hikâyesi ise Aaron'un Kahire'deki istihbarat çalışmaları sırasında zikrettiği bir cümleden gelmektedir. Bazı İbrani kaynaklara göre, bir İngiliz subayı Aaron'a örgütün adını sorduğunda, "İsrail'in zaferi kesindir ya da kısaca Nili" diye cevap verir.⁸⁷⁷

Örgüt üyeleri çoğunlukla Aaronsohn'un ya ailesi ya akrabası ya da yakın arkadaşıdır.⁸⁷⁸ Yani Aaronsohn'un babası Efrayim-Fisel,⁸⁷⁹ annesi Malka ve kardeşleri; Aaron, Zvi, Samuel, Alexander, Sarah, Rivka örgütün birer üyesidir. Aile, 1882 yılında Romanya'dan Filistin'e göç eden Yahudilerdendir. Aaronsohn'un ailesi Filistin'e geldikten sonra Zikhron Ya'akov yerleşim biriminin kurulmasına katkıda bulunur.⁸⁸⁰ Bu ailenin her bir üyesi, Nili örgütünün kurulmasında önemli rol oynamış, faaliyetlerin yürütülmesinde önemli rolleri üstlenmişlerdir. Örgütün en önemli kurucuları arasında, kendisinin asistanı ve kız kardeşinin nişanlısı olan Rivka ve Siyonist olduğu bilinen Avshalom Feinberg⁸⁸¹ de vardır.⁸⁸² Aaron'un arkadaşı Yosef Lishansky (daha evvel belirtildiği üzere, Hamagen örgütünün lideri) de örgütün üyesidir.⁸⁸³

Örgütün üyeleri arasında Avshalom Feinberg'in kuzenleri de vardır. Bunlar Rishon LeZion Siyonist yerleşim biriminin kurucularından Naaman Belkind⁸⁸⁴ ve Birinci Dünya Savaşı sırasında Osmanlı Ordusu'nda subay olarak görev yapmış küçük kardeşi Eitan Belkind'dir.⁸⁸⁵ Belkind kardeşler, Rishon LeZion yerleşim biriminden arkadaşları ve

⁸⁷⁷ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/1: 360.

⁸⁷⁸ Monimono, "Kvray Nili", *Beyt Aharnson, Muzeyon Nili* (blog), 08 Nisan 2016. Bkz.: Ek 17, Siyonist istihbarat örgütü Nili'nin kurucuları ve hizmetindeki önemli şahsiyetler, 277-271.

⁸⁷⁹ Efrayim-Fisel Aaronsohn (1849-1939): Romanya'da doğmuş bir Musevi'dir. Tarımda çalıştı ve şarap endüstrisinde uzmanlaştı. Ailesiyle birlikte 1882 yılında Bakü'den Hayfa'ya göç etmiştir. Kendisi ve ailesi Zikhron Ya'akov yerleşim biriminin ilk Yahudi kurucuları arasındadır. Tarım biliminde büyük başarılar kaydeden ve daha sonra istihbarat örgütü Nili'yi kuran oğulları Aaron ile ünlüdür. Daha fazla ayrıntı için bkz.: Tidhar, "Entsiklopedyah Le-Halutse", 5: 2086.

⁸⁸⁰ Alkan, *Nili*, 58; Gilad - Murdkay, *Erets Yisrael Bmea Haesrim*, 98.

⁸⁸¹ Cowen - Gunther, *A Spy for Freedom; The Story of Sarah Aaronsohn*, 25. Bkz.: Ek 18, Arap kıyafetleriyle at üstünde 13 yaşındaki Avshalom Feinberg ve kuzeni Naaman Belkind, 272.

⁸⁸² Rivkah Aharonson, Gula Kohen, *Sara Vavshalom*, 2.

⁸⁸³ Rivkah Aharonson, Gula Kohen, *Sara Vavshalom*, 9.

⁸⁸⁴ Naaman Belkind (1888-1917): Siyonist bir lider, Rishon LeZion yerleşim biriminin kurucularından ve Siyonist istihbarat örgütü Nili'nin liderlerinden birisidir. Hadera'da doğmuş ve 1882'de Siyonist Bilu Örgütü'nün öncüleriyle birlikte Filistin'e giden babası Şimşon Belkind'in yanında aktif olarak çalışmıştır. Filistin'in güney bölgesindeki Nili operasyonlarına komuta etmiştir. Şarap imalathanelerindeki çalışmaları nedeniyle çok sayıda Osmanlı subayıyla temas halindedir. Nili'nin açığa çıkmasının ardından Eylül 1917'de tutuklanmıştır. O dönemde, meslektaşı Yosef Lishansky ile birlikte Osmanlı kuvvetleri tarafından idam edilmiştir. Daha fazla ayrıntı için bkz.: Jonathan Schneer, *The Balfour Declaration: The Origins of the Arab-Israeli Conflict* (Random House, ts.), 205; Hahistadrut Hatsiyonit, *Poalim Vraim* (Tel Aviv: Hahistadrut Hatsiyonit, 1984), 73.

⁸⁸⁵ Eitan Belkind (1896-1979): Askeri ve istihbarat çalışmalarına öncülük eden bir Siyonist lider. Hadera'da doğmuş ve ağabeyi Naaman Belkind ile Rishon LeZion yerleşim biriminde büyümüştür. Tel Aviv'deki

komşuları olan Avshalom Peyyn'i⁸⁸⁶ de aralarına almıştır.⁸⁸⁷ Yazarların Avshalom Peyyn'in adını sıklıkla kurucu üye Avshalom Feinberg ile karıştırdığı belirtilmektedir.⁸⁸⁸ Avshalom Feinberg, tüm akrabalarını örgüte dahil etmeye çalışmıştır. Kız kardeşini Shoshana'yı ve eşini; Kudüs Belediyesi'nde mühendislik yapan Nahum Vilbush'u örgüte davet etmiştir (Nahum, Manya Shochat'ın ağabeyidir). Yine kendi akrabası olan Rafael Abulafya'yı⁸⁸⁹ da Nili'ye dahil etmiştir. Rafael Abulafya'nın İbrani Taburları'na üye toplamada iyi bir iş çıkardığı bilinmektedir. Kendisi ayrıca Aaron'un Atlit'teki Tarımsal Deney İstasyonu'na işçi toplamıştır.⁸⁹⁰

1916'da Filistin'den ayrılana kadar Aaron Aaronsohn, Filistin'de tüm faaliyetleri bizzat yürütmüş, sahada ve politikaları geliştirmede önde gelen isim olmuştur. Filistin'den ayrılma sebebi de yine istihbari kaygılardandır, İngiltere ile rahat temasa geçebilmek için Mısır'a yerleşmiştir. Aaron gidince kısa süreliğine Avshalom başa geçmiştir. Avshalom da Filistin'den 9 aylığına uzaklaşınca, saha faaliyetlerini yürütme işi Sarah Aaronson'a kalmıştır. Sarah, örgütü çok iyi yönetmiş; örgütün en büyük krizlerinin atlatılmasını sağlamış, üyeleri en kötü zamanlarda bile bir arada tutmayı başarmıştır.⁸⁹¹

Nili örgütüne katılan ya da kendileri adına bir süreliğine de olsa çalışan kişilerin sayısına gelince, bu konuda kaynaklar farklılık göstermektedir.⁸⁹² Nili bir istihbarat örgütü

Herzliya Okulu'ndan mezun olduktan sonra İstanbul'da Harp Akademisi'nde eğitim görmüştür. Birinci Dünya Savaşı sırasında Osmanlı ordusunda görev yapmıştır. Bu dönemde Siyonist istihbarat örgütü Nili'ye katılmıştır. Nili örgütünün açığa çıkmasından sonra tutuklanmıştır. Şam'da idama mahkûm edilmiş, ancak Osmanlı kuvvetlerinin elinden kaçmayı başarmıştır. Daha fazla ayrıntı için bkz.: Tidhar, "Entsiklopedyah Le-Halutse", 12: 3951.

⁸⁸⁶ Avshalom Peyyn (1895-1981): Zikhron Ya'akov yerleşim biriminin yerlisi bir Musevidir. Yerleşim biriminin kurulmasına yardımcı olan babası Binyamin Peyyn ve annesi Peyt Lapidot erken yaşta ölmüştür. Avshalom, Belkind ve Hirsfeld ailelerinin özel himayesinden yararlanmıştır. Mikvah Tarim Okulu'ndan mezun olmuş ve tarım alanında çalışmıştır. Nili örgütüne katılarak casusluk faaliyetlerinde bulunmuştur. Osmanlı kuvvetleri tarafından tutuklanıp işkence görmüştür. Deli numarası yaptıktan sonra hapisten çıkmayı başarmış ve Siyonist faaliyetlerine geri dönmüştür. Daha fazlası için bkz.: Zeev Yaari, *Hamodiin Hayhudi Berets Yisrael Bmilkhemet Haolam Harishona* (Jerusalem: Yad Ben-Zvi, 1982), 125-129.

⁸⁸⁷ Roland Florence, *Lawrence and Aaronsohn: T. E. Lawrence, Aaron Aaronsohn, and the Seeds of the Arab-Israeli Conflict* (New York: Viking Adult, 2007), 284-285; Alkan, *Nili*, 60.

⁸⁸⁸ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/548-549.

⁸⁸⁹ Rafael Khayim Abulafya (1893-1977): Rishon LeZion yerleşim biriminde doğan bir Musevi olan ailesi, Yafa'da Tel Aviv'i kuran aileler arasındaydı. İbranice ve Fransızca öğretmenliği yapmıştır. Birinci Dünya Savaşı'nda Cemal Paşa Seferi'nin ardından Osmanlı ordusuna alınma korkusuyla İskenderiye'ye göç etmiştir. Siyonist katır sürücüleri taburuna katılarak yardımcı olmuştur. Osmanlı Devleti'ne karşı Gallipoli Seferine katılmıştır. Nili'de askere alındıktan sonra Aaron onu Mısır'daki İbrani taburlarının bazı üyelerini istihbarat faaliyetlerine hizmet etmek üzere askere almakla görevlendirmiştir. Daha fazla ayrıntı için bkz.: Tidhar, "Entsiklopedyah Le-Halutse", 5: 2678.

⁸⁹⁰ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 82.

⁸⁹¹ Pashut, Sara, *Shalhevet Nili*, 70.

⁸⁹² Alkan, *Nili*, 58-60.

olduğundan, kendisi ile alakalı bilgilere ulaşmak pek mümkün değildir, ancak 40 kişiden oluştuğu düşünülmektedir.⁸⁹³ Yine bazı kaynaklar üye sayısının 80'i geçmediğini tahmin ettiğini söyler.⁸⁹⁴ Ancak örgütün üyelerini ve örgütle işbirliği yapan herkesi örgütten sayan kaynaklar, üye sayısının 200'e yakın olduğunu tahmin etmektedir.⁸⁹⁵ Kısacası, örgütün içinde bulunduğu koşullar ve örgüt için net bir organizasyon yapısının olmaması nedeniyle örgütün üye sayısını tam olarak belirlemek zordur.⁸⁹⁶

4.1.2. Örgütün Planları ve Hedefleri

Nili'nin kurucu ekibi, Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı'nın yanında olmak istemeyen Yishuv'un liderleridir. Osmanlı ile hareket etmenin kendilerine zarar vereceğini düşünen bu liderler, Filistin'deki Siyonistlerin İngilizler tarafından yönetilmesi gerektiğine inanıyorlardı.⁸⁹⁷ Keza Nili'nin kurucuları da Osmanlı emrinde çalışan Yahudilerin başarısızlığını Türklerin kendilerini reddetmesine bağlamaktaydı.⁸⁹⁸

Osmanlı'nın 1914-1915 yılları arasında Siyonistlere yönelik aldığı kararlar da yine Aaron'un Osmanlı'dan soğumasına sebep olmuştur. Bu soğuma ve öfke, ilerleyen süreçte Aaron'un bir İngiliz destekçisi olmasının önünü de açmıştır.⁸⁹⁹ Aaron'un İngiliz destekçisi olmasına sebebiyet veren son olay, 3 Şubat 1915'teki Cemal Paşa'nın Süveyş Kanalı'nda yenilmesidir. Aaron, İngilizlere yardım etmenin en iyi yolunun, Filistin'in güney cephesinde bir istihbarat birliği çalışması olduğu kanısına varmıştır.⁹⁰⁰ Kendisi, Osmanlı Devleti'nin yenilgisinin sadece savaş meydanlarıyla sınırlı kalmayacağını da fark etmiştir.⁹⁰¹ Aynı zamanda İngilizlerin, Kanal Harekâtı'nda Osmanlıları püskürtmeyi başarmış olmalarına rağmen özellikle istihbari bilgiler konusunda büyük bir zafiyet içinde olduğunun da farkındadır.⁹⁰²

Aaron ve arkadaşı Avshalom Feinberg “Adım atma zamanı” sloganıyla yola çıkıp, tüm

⁸⁹³ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/354; Stembler, *Hityayshvut Bidan Hmoderny*, 157.

⁸⁹⁴ Amikim, Vaakhai, “Hitossut Takhat Hbritim”, 4/104-105.

⁸⁹⁵ Jony Mansur - Fady Nahhas, *Al-Muasasat Al-Easkariat fi İsrail: Tarikhi, Waqie, Astiratijaati, Wahulul* (Ramallah: Madar, 2009), 21.

⁸⁹⁶ Rivkah Aharonson, Gula Kohen, *Sara Vavshalom*, 12.

⁸⁹⁷ Gulen vd., *Lokhamay Hkhopes Byisrael*, 119.

⁸⁹⁸ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/354; Gilad - Murdkay, *Erets Yisrael Bmea Haesrim*, 98.

⁸⁹⁹ Cohen - Singer, *Aspects of Ottoman History*, 107; Belkind, *Kakh Ze Haya*, 47.

⁹⁰⁰ Gilad - Murdkay, *Erets Yisrael Bmea Haesrim*, 98; Hamdan vd., *Filistin ve Al-Kadiyah Al-Filstiniya*, 12.

⁹⁰¹ Pashut, *Sara, Shalhevet Nili*, 23.

⁹⁰² Eliezer, *Aharon Aharonson, Haish Uzmano*, 199; Michael Posner, “The Spy from Palestine”, *Queen's Quarterly* 115 (2008), 46.

Yahudilere “dünyada Türklerden daha kötü bir şey yoktur” fikrini dayatmaya çalışmıştır.⁹⁰³ Aynı zamanda savaşa dair üç farklı hipotezleri daha vardır: Birincisi, Osmanlı Devleti’yle Siyonist projenin hiçbir geleceğinin olmayacağıdır. Osmanlı’nın savaşın sonunda kaybedeceği ve bunun Filistin’deki hakimiyetin emperyalist devletlerden birine dönüşmesiyle sonuçlanacağı, ikincisini teşkil ediyor. Üçüncüsü ise Yishuv’un liderliğine karşı bir güven kaybını ifade ederken, bu da Osmanlı’ya karşı herhangi bir hamle konusunda Yishuv’a danışmanın gerekli olmadığı anlamına gelmektedir.⁹⁰⁴

Aaron aynı zamanda Osmanlı Devleti’nin çöküşünün Almanya ve Avusturya’nın da çöküşü anlamına geldiğinin farkındadır.⁹⁰⁵ Diğer üyelere, “Savaşta Almanya’yı yenmeleri için İngiltere ve Fransa’ya yardım etmeliyiz. Eğer Almanya yenilirse, Türkiye de düşecektir.” dediği bilinmektedir.

Avshalom’un, Aaron’un bu sözlerine “O halde Filistin’in bir an önce işgal edilmesi için İngiltere’ye yardım etmeliyiz. Ancak bu yardım karşılığında İngilizler bize Filistin’in bizim olacağına dair söz vermelidir”⁹⁰⁶ şeklinde yanıt vermiştir.

Avshalom, Filistin’de Osmanlı’ya karşı bir isyan çıkarılmasını önermiştir.⁹⁰⁷ Çünkü Avshalom Filistin’deki Siyonistlerin de bu çatışmaya dahil edilmesi gerektiğine inanmaktadır. Bu bağlamda, Gidonim üyelerinin silahlanmalarını yükselttikten sonra Gidonim örgütünü askeri bir güç olarak kullanılabilme fikri de ortaya çıkmıştır.⁹⁰⁸ Ancak Aaron başta olmak üzere bazı Siyonistler, Filistin’deki Yahudi yerleşimine bir tehdit olarak gördüklerinden bu fikre pek sıcak bakmamıştır.⁹⁰⁹ Yapılan müzakerelerden sonra, örgütün amacı yalnızca İngilizler lehine istihbarat toplamak olarak belirlenmiştir.⁹¹⁰

Nili’nin bu hamlesi, Ze’ev Jabotinsky ve Joseph Trumpeldor’un İngilizlerle işbirliği çabalarıyla aynı zamana denk gelmektedir. Aslında amaçlanan hedef aynıdır: İngilizlerin yardımı, savaş bittikten sonra Siyonist isteklerine öncelik verilmesini sağlayacaktır.⁹¹¹

Elbette Siyonistlerin Yahudi yerleşimcilerin önünde bile istihbarat faaliyetlerini meşrulaştırma görevi, bekçiliğe ilişkin güvenlik faaliyetlerini meşrulaştırmaktan katbekat

⁹⁰³ Gilad - Murdkay, *Erets Yisrael Bmea Haesrim*, 98; Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/354.

⁹⁰⁴ Uri Milstein, *Bdam Vesh Yhuda* (Tel Aviv: Levin Ephsteyn, 1974), 33.

⁹⁰⁵ Pashut, *Sara, Shalhevet Nili*, 23.

⁹⁰⁶ Belkind, *Kakh Ze Haya*, 78.

⁹⁰⁷ Amikim, Vaakhai, “Hitossut Takhat Hbritim”, 4/104; Belkind, *Kakh Ze Haya*, 77; Nif, *Hirgun Hatshvai Halumi*, 1/151.

⁹⁰⁸ Nif, *Hirgun Hatshvai Halumi*, 1/51.

⁹⁰⁹ Belkind, *Kakh Ze Haya*, 78.

⁹¹⁰ Gulen vd., *Lokhamay Hkhopes Byisrael*, 119.

⁹¹¹ Milstein, *Bdam Vesh Yhuda*, 33.

zordu. Her ne kadar bu istihbarat çalışması yerleşimlerin kaderi açısından büyük riskler içerse de Siyonist projeye hizmet etmesi bakımından alınması gerekli bir risk olup olmadığı, onlar için tartışmaya kapalıydı.

Eitan Belkind, Osmanlı'ya katılma önerisini dinlediğinde Avshalom'a "Türlklere nasıl ihanet edeceğiz?" demiş, Avshalom da "Size Türkiye için değil, ülkemiz için savaşmanızı öneriyorum! Yahudi yerleşimini yok edilmekten kurtarmalı ve Filistin'de Yahudiler için ulusal bir yurt sağlamak için çalışmalıyız"⁹¹² şeklinde yanıt vermiştir.

Sarah 31 Mart 1914'te, Bulgar bir Yahudi tüccar Haim Abraham ile evlenip İstanbul'a taşındığı için Nili'nin kuruluş görüşmelerine katılamamıştı. Ancak Sarah, 1915'te Filistin'e geri geldiğinde önemli bir gündemin altını çizmiştir: Yahudiler, Ermenilerin başına gelenlerinkine benzer şeyler yaşayacak mıdır? Sarah bu konuyu endişeyle karşılamış, Zikhron Ya'akov'a dönerken zulme uğrayan Ermeniler gördüğünü iddia etmiştir.

Aynı zamanda Sarah, babası Efrayim-Fisel ve kardeşi Aaron ile yaptığı görüşmelerden birinde Türkiye'ye karşı her şeyi yapmaya hazır olduğunu söylemiştir. Abisi Aaron'un çabalarını bildiği için kendisine gerekli yardımı sağlamasını teklif etmiş, Aaron, Sarah'ın her türlü fedakarlığa hazır olup olmadığından emin olmadığından kendisini ilk etapta işe dahil etmemiştir. "Bu bir çocuk oyunu değil. Bu tehlikeli bir iştir. Kim tutuklanırsa işkence görecektir ve muhtemelen asılacaktır,"⁹¹³ sözlerini de yine kardeşini uyarmak amacıyla söylediği bilinmektedir.

4.1.3. Nili'nin İngilizlerle Bağlantı Kurma Girişimleri

4.1.3.1. Alexander Aaronsohn'un İngilizlerle İlk Temasları

Nili'nin temsilcilerini İngilizlerle görüşmek ve bir istihbarat kanalı oluşturmak amacıyla Mısır'a göndermeye yönelik ilk girişimi, 1915 yazında olmuştur. Avshalom Feinberg ve Yosef Lishansky kendilerini Mısır limanlarına ulaştırması için bir Arap gemiciyle anlaşmıştır. Ancak gemi sahibinin ölmesi bu girişimi sekteye uğratmıştır.⁹¹⁴ Aaron ve Avshalom kısa bir süre sonra Alexander'ın Yafa limanından Amerikan gemisiyle gönderilmesine karar verip tarafsız bir ülkeye doğru hareket edildiğini göstermeye

⁹¹² Belkind, *Kakh Ze Haya*, 78.

⁹¹³ Omer, *Sara, Gyvoret Nili*, 90-92.

⁹¹⁴ Horeni, *Im Bmilkhamotav*, 64; Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 72.

çalışmışlardır.⁹¹⁵

Bu bağlamda Alexander'ın abisi Aaron'un Amerika'da olduğu sırada, oradaki bazı Siyonist liderlerin desteğini kazanmayı başardığını da belirtmek gerekir. Bu destek sayesinde Aaron, bir süre sonra İngiltere'ye ilk Nili elçilerini göndereceği kişilerle iletişim kurmayı başarmıştır. Aaron'un Amerika'daki arkadaşları, Aaron'un Birinci Dünya Savaşı'nda İstanbul'da görev yapan Büyükelçi Henry Morgenthau (1856-1946) ile iletişim kurmasına yardımcı olmuştur.⁹¹⁶

Nili ile İngiliz kuvvetleri arasındaki ilk resmi bağlantı, Aaron'un 1915 yazında kardeşi Alexander ve kız kardeşi Rivka'yı İngilizlerle iletişim kurmaları için Mısır'a göndermesiyle başlar.⁹¹⁷ Ancak Alexander gibi Osmanlı tarafından bilinen bir kişi için Mısır'a gitmek hiç de kolay değildir. Alexander, Aaron'la Çekirge Mücadele Komitesi'nin çalışmalarında yer alan isimlerden biri olduğundan ve daha önce Osmanlı ordusunda gönüllü olarak görev yaptığından tanınan bir isimdi.⁹¹⁸

Bu nedenle Alexander ve kız kardeşi Rivka'nın Beyrut'a seyahati, 18 Ağustos 1915'te sahte İspanya pasaportlarıyla ayarlanabildi. Alexander ve kız kardeşi, Filistin'den mültecileri tahliye eden Amerikan savaş gemisi Damonish'e bindi.⁹¹⁹ Alexander Mısır'a vardığında, İngilizler gelme nedeninden şüphe duydular ve girişini geciktirdiler, ancak bazı İngiliz subayların müdahalesiyle Alexander Mısır'a girebilmiştir.⁹²⁰

Mısır'a varınca İngilizlerle görüşmenin bir yolunu bulamayan Alexander, İngilizlerin dikkatini çekebilmek için gazetelerde makaleler yazmaya karar verdi. 31 Ağustos'tan itibaren Mısır'daki İngiliz gazetesinde birkaç makale yayınlamaya başladı. Alexander'ın makaleleri Filistin'deki durumu ele alan siyasi, ekonomik ve askeri konulara odaklanıyordu.⁹²¹

Alexander'ın askeri bilgilere atıfta bulunan yazı tarzı, Filistin'deki askeri denetimin eksikliğini de göz önüne sermiştir. Alexander makalelerinden bu durumu "Türk Ordusu sahili terk edecek ve Gazze'ye çekilecek. Salgın hastalıklar yaygın ve çekirgeler Filistin'i

⁹¹⁵ Horeni, *Im Bmilkhamotav*, 64; Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 72.

⁹¹⁶ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/354; Derek J. Penslar, *Zionism and Technocracy: The Engineering of Jewish Settlement in Palestine, 1870-1918* (Bloomington: Indiana University Press, 1991), 67.

⁹¹⁷ Yitzkhak - Sriel, "Entsiklopedya Krata Tsiburit", 959; Yahav, *Taharat Al-Silah*, 26.

⁹¹⁸ Pashut, Sara, *Shalhevet Nili*, 25; Alexander Aaronsohn, *With The Turks in Palestine* (United States: Project Gutenberg, 1916), 13.

⁹¹⁹ Eliezer, *Aharon Aharonson*, *Haish Uzmano*, 200; Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/356-357.

⁹²⁰ Pashut, Sara, *Shalhevet Nili*, 23; Eliezer, *Aharon Aharonson*, *Haish Uzmano*, 200.

⁹²¹ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 72-73.

istila etti. Türkiye ordusunun masraflarını karşılayamıyor. Askerlerin morali kötü. Ordudan firar olayları artmakta. Türkiye Filistin’de saldırıya uğrarsa yenilecektir.”⁹²² cümleleriyle anlatır. Başka bir makalesinde, “Beyrut’tan Gazze’ye uzanan sahil boyunca sadece üç gözlem noktası var. Sadece bir noktada 10-15 tane var. İçeride çeşitli yerlere dağılmış 8.000 asker var. Askerlerin yanında üç büyük top var ve hazırlık seviyesi zayıf.”⁹²³ sözlerini kullanır.

İlerleyen süreçte Alexander’ın makaleleri İngilizlerin dikkatini çeker. Alexander 18 Aralık’ta Kahire’deki İngiliz İstihbarat Ofisi’nde Major Nyukumt ile görüşür. Alexander, Filistin, Suriye ve Irak’taki durum hakkında bilgi sağlayacak bir istihbarat ağı kurarak İngiliz istihbaratı için çalışmayı teklif eder.⁹²⁴ Alexander’ın teklifi İngilizler için ikna edici olmaz, zira o dönemde Mısır; Filistin ve Şam’dan gelen istihbaratçılarla dolup taşmaktadır.⁹²⁵

Hatta bir İngiliz subayı, Alexander ile konuşurken o kadar şüpheyne düşer ki, Alexander’a “Kimsin sen? Ne istiyorsun?” sorularını yöneltir. Alexander, “Biz İngiltere’ye inanan bir grubuz. Filistin’i ele geçirmek için sizinle anlaşmak istiyoruz.” deyince, subayı durup düşünmeye başlamış; olup bitenleri notlarına “Bir adam ücretsiz olarak hizmetlerini sunmaya geldi. Şüpheli ve kuşkucu olmasını tahmin etmişim.”⁹²⁶ şeklinde kaydetmiştir. Ancak istihbaratta çalışan subay Nyukumt, Alexander’ın Almanlara benzediğinden şüphelenerek Osmanlılar tarafından kullanılan bir ajan olabileceğinden endişe eder. İstihbari faaliyetler ücretsiz bir şekilde yapılacağından bu şüpheleri olağandır. Ayrıca Alexander’ın Siyonistlerin İngiltere ile iş birliği yaparak Filistin’de gelecekte siyasi “kazanımlar” elde etme umutlarından bahsetmesi, istihbarat subayının dikkatini çeker. Alexander’ın İngilizlerle bağlantı kurma girişimi başarısız olur ve Alexander’dan Mısır’ı terk etmesi istenir.⁹²⁷

Alexander görüşmenin sonucundan tabii ki memnun kalmaz, İngiliz subay, “Üzgünüm. İstihbarat teşkilatında işimiz yok.” der. Ayrıca Alexander, aynı dönemde arkadaşlarıyla

⁹²² Pashut, Sara, *Shalhevet Nili*, 74; Eliezer, Aharon Aharonson, *Haish Uzmano*, 200.

⁹²³ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 73.

⁹²⁴ Eliezer, Aharon Aharonson, *Haish Uzmano*, 200; Pashut, Sara, *Shalhevet Nili*, 25.

⁹²⁵ Cohen - Singer, *Aspects of Ottoman History*, 108.

⁹²⁶ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 74-75; Eliezer, Aharon Aharonson, *Haish Uzmano*, 200-201.

⁹²⁷ Kasimih, *Al-Naṣat Al-Sohuni*, 124; Eliezer, Aharon Aharonson, *Haish Uzmano*, 200-201.

birlikte subay Thomas Edward Lawrence⁹²⁸ tarafından da hoş karşılanmaz. Böylece Alexander ve kız kardeşi Rivka, Aaron'a olanları haber vermenin bir yolunu bulamadan Amerika'ya gitmek üzere Mısır'dan ayrılırlar.⁹²⁹

4.1.3.2. Avshalom Feinberg'in İngilizlerle Temasa Geçme Teşebbüsleri

Nili birkaç hafta boyunca Alexander'dan haber alamayınca; Aaron, Alexander'a ne olduğunu öğrenmek ve İngilizlerle bir irtibat sağlamak için Avshalom Feinberg'i Mısır'a gitmekle görevlendirir.⁹³⁰ Avshalom Beyrut'a gider, oradan sahte bir pasaportla 30 Ağustos 1915'te Mısır'a geçer.⁹³¹ Avshalom, Alexander'ın yaptığı gibi Kahire'deki İngiliz askeri merkezine gitmek yerine, Port Said'deki İngiliz filosu ve istihbarat karargâhına gider.⁹³²

Avshalom, İstihbarat Bürosu Başkanı Subay Charles Leonard Woolley⁹³³ ile görüşerek Nili'nin fikirlerini sunar ve sağlayabileceği hizmetlerin önemini belirtir. Woolley, Avshalom'un önerisinden etkilenip örgütle birlikte çalışmayı kabul eder. Bilgi ve gereken ihtiyaçlar alışverişinde bulunmak üzere bir İngiliz donanma gemisinin her ay Atlit'teki tarımsal deney istasyonunun kıyısında durması kararlaştırılır, bir deniz iletişim mekanizması üzerinde anlaşmaya varılır.⁹³⁴

Subay Woolley, Nili'den toplamasını istediği bilgilerin niteliğini açıklar ve şu konularda bilgi toplamaya odaklanılması ister: Osmanlı ordusunun hareketleri, askerlerin sayısı, subayların eğitim düzeyi, esirler ve askeri planlar. Buna ek olarak, Filistin'in genel siyasi ve ekonomik durumu hakkında, piyasanın durumu ve ithalat hacmiyle ilgili periyodik

⁹²⁸ Thomas Edward Lawrence (1888-1935): Arap Lawrence olarak bilinen bir İngiliz subayı. Oxford Üniversitesi'nden tarih mezunudur. 1911-1914 yılları arasında bir arkeolojik kazı görevinde çalışırken Arapçayı çok iyi öğrenmiştir. Birinci Dünya Savaşı sırasında İngiliz istihbaratı için çalışmıştır. 1916 yılında Şerif Hüseyin oğlu Birinci Faysal önderliğinde Osmanlı Devleti'ne karşı savaşan Arap güçlerinin yanında yer almıştır. Osmanlı cephesinde Arapları etkilemek için tehlikeli istihbarat rolleri oynamıştır. Daha fazlası için bkz.: Al-Kayali ve Aahrn, *Al-Mavsueah Al-Siyasiya*, 5: 503-504.

⁹²⁹ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/356-357; Eliezer, *Aharon Aharonson, Haish Uzmano*, 201.

⁹³⁰ Eliezer, *Aharon Aharonson, Haish Uzmano*, 200.

⁹³¹ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/337.

⁹³² Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/356-357.

⁹³³ Sir Charles Leonard Woolley (1880-1960): İngiliz bir arkeolog ve istihbarat subayı. Birinci ve İkinci Dünya Savaşları sırasında istihbarat çalışmalarında aktif olarak yer almıştır. Woolley, Birinci Dünya Savaşı sırasında Filistin Nili'deki Siyonist Casusluk Ağı ile yaptığı çalışmalar da dahil olmak üzere istihbarat ve keşif alanına önemli katkılarda bulunmuştur. 1916 yılının başlarında Süveyş Savaşı sırasında Osmanlı kuvvetleri tarafından yakalanan Woolley, kaçmayı başarmış ve casusluk faaliyetlerine devam etmiştir. Daha fazlası için bkz.: John Smith, "Intelligence Operations in Port Said during World War II.", *International Journal of Intelligence Studies* 2 (2018), 25.

⁹³⁴ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/337.

raporlar sunulması istenir.⁹³⁵

Avshalom ücret talep etmediği için Subay Woolley, Nili'nin Siyonist Teşkilat tarafından finanse edildiğine düşünülmektedir. Woolley, Avshalom'a "Çalışmalarınız için ne kadar para alıyorsunuz?" diye sorar. Avshalom şöyle cevap verir: "Biz ve İngilizler dostuz. Biz sadece İngilizlerin Filistin'i işgal etmesini istiyoruz."⁹³⁶

Nili, topladığı istihbari bilgileri Atlit'teki Tarımsal Deney İstasyonu'na teslim etmekteydi. Bilgiler buradan İngilizlere ulaşıyordu. Günün birinde, gelmesi planlanan gemi gecikince Avshalom, Subay Wolley'e "Gemi gecikti. Kararlaştırdığımız yerde sizi bekliyoruz, lütfen gemiyi gönderin." mesajını yollamıştı.⁹³⁷ Geminin gecikmesi, Avshalom'u kızdırmış, geminin neden geciktiğini araştırmak istemesine sebep olmuştu.⁹³⁸ Subay Walley ile yaptığı görüşmelerin boşa olduğunu düşünüyor, İngilizlerin Nili ile ilgilenmediğini iddia ediyordu.⁹³⁹

Avshalom, Subay Woolley'e geminin gecikmesiyle ilgili mesajı gönderdikten sonra geminin gelmesini beklemiş, ancak gemi gelmemiştir. Bunun üzerine Avshalom İngilizlerle yeniden temas kurmak için Mısır'a gitmeye karar vermiştir.⁹⁴⁰

İbranice kaynaklar, Avshalom'un geminin gecikme nedenini İngilizlere sormak için Sina üzerinden karayoluyla Mısır'a gitmekte ne kadar ısrarcı olduğundan bahsetmektedir. Aynı zamanda İngilizlere nasıl sadakatle bağlı olduklarını ispat etmek istediği düşünülmektedir. Avshalom İngilizlere bir istihbarat raporu hazırlayarak Nili üyelerine bırakmış, eğer gemi o yoldayken bölgeye ulaşırsa İngilizlere teslim edilmesini istemiştir.⁹⁴¹ Avshalom 12 Aralık 1915'te Atlit'ten kara yoluyla Mısır'a gitmek için yola koyulmuştur fakat El-Ariş'ten Mısır'a doğru hareket ettiği esnada Osmanlı tarafından tutuklandığı için hedefine ulaşamamıştır.⁹⁴²

Osmanlı Devleti Avshalom'u sorgulamak üzere Beerşeba Merkez Hapishanesi'ne göndermiştir.⁹⁴³ Ancak Avshalom çekirge tehlikesini gözlemlemek üzere güneydeki

⁹³⁵ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 76.

⁹³⁶ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/328.

⁹³⁷ Shlomo, *Bsiksukh Vmarad*, 13; Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 82; Eliezer, Aharon Aharonson, *Haish Uzmano*, 202.

⁹³⁸ Gilad - Murdkay, *Erets Yisrael Bmea Haesrim*, 98-99.

⁹³⁹ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 84.

⁹⁴⁰ Pashut, Sara, *Shalhevet Nili*, 29; Eliezer, Aharon Aharonson, *Haish Uzmano*, 202.

⁹⁴¹ Gilad - Murdkay, *Erets Yisrael Bmea Haesrim*, 99; Belkind, *Kakh Ze Haya*, 91; Shlomo, *Bsiksukh Vmarad*, 13.

⁹⁴² Btsalel Amikim Vaakherim, "Hitossut Takhat Hbritim 1918-1929", *Entsiklopedya Shel Habamot Hagdolot Btoldot Erets Yisrael* (Dubai: Hotseta Dovay, 1980), 3: 106.

⁹⁴³ Gilad - Murdkay, *Erets Yisrael Bmea Haesrim*, 98-99.

bölgelere gönderildiğini iddia etmiştir.⁹⁴⁴ Avshalom, 10 Ocak 1916'ya kadar hapiste kalmıştır. 10 Ocak'ta Aaron, Cemal Paşa'yı Avshalom'un Çekirge Mücadele Komitesi için bir görevle bulunduğuna ikna etmiştir ve Avshalom serbest bırakılmıştır.⁹⁴⁵

Avshalom hapisten çıkar çıkmaz, İngilizlerin üzerinde anlaşmaya varılan mutabakatlardan neden geri adım attıklarını anlamak için yine ısrarla Mısır'a gitmeyi denemeye karar vermiştir. Bu kez İstanbul üzerinden Mısır'a hareket etmeye karar vermiştir. Savaş koşulları nedeniyle doğrudan Mısır'a seyahat imkânı olmadığından, İstanbul'dayken Almanya'ya seyahat vizesi almaya çalışmıştır.⁹⁴⁶ Avshalom'un İstanbul'da bulunduğu sırada İngilizler Nili grubuyla yeniden temas kurmuştur. 15 Mart 1916'da Tarımsal Deney İstasyonu'nda çalışan işçiler Atlit Sahili'nin önünde bir sal üzerinde bağlı bir mektup bulmuştur. İngiliz istihbarat subayı Woolley'in imzasını taşıyan mektupta, kararlaştırılan geminin iki gün içinde gönderileceği ve Avshalom ile iletişimin yenileneceği belirtilmiştir.⁹⁴⁷

Bunun üzerine Aaron, Avshalom'a telgraf çekerek İngilizlerin yeniden temas kurduğunu ve Filistin'e dönmesini talep ettiğini bildirmiştir, Avshalom seyahatini iptal ederek Atlit'e dönmüştür. Aaron'la Atlit'te geminin gelmesini beklemiştir, gemi ikinci kez gelmemiştir. Geminin gelmeme sebebi, mayına çarparak patlamasıdır. Hatta gemide Subay Wolley de bulunmaktadır.⁹⁴⁸

Subay Woolley'in gemi patlamasında ölmesi, Nili ve İngilizler arasındaki iletişimin 1916 yazı itibarıyla kesintiye uğramasına sebep olmuş, bu kopukluk gelişmelerden haberi olmayan Nili liderlerini kızdırmış ve İngilizlerin hala kendilerine güvenmediğine dair şüphelerini güçlendirmiştir.⁹⁴⁹ Bu durum örgüt üyelerinin faaliyetlerine yansımış, istihbarat faaliyetlerinin azalmasına neden olmuştur. Öte yandan çoğu Nili üyesi, dikkatini Yishuv'a katılıp Osmanlı'ya isyan etmeye vermiştir.⁹⁵⁰

⁹⁴⁴ Pashut, Sara, *Shalhevet Nili*, 30; Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 82; Belkind, *Kakh Ze Haya*, 91.

⁹⁴⁵ Belkind, *Kakh Ze Haya*, 91; Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 82; Pashut, Sara, *Shalhevet Nili*, 30.

⁹⁴⁶ Belkind, *Kakh Ze Haya*, 100.

⁹⁴⁷ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/357.

⁹⁴⁸ Pashut, Sara, *Shalhevet Nili*, 37; Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/358.

⁹⁴⁹ Gulen vd., *Lokhamay Hkhopes Byisrael*, 1: 353-354.

⁹⁵⁰ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/359.

4.1.3.3. Aaron Aaronsohn'un İngiltere'deki ve Mısır'daki Temasları

Nili üyelerinin gösterdiği çabalara rağmen İngilizlerle iletişimin kesilmesinin ardından Aaron, kurulan irtibatı değiştirmeye ve yeni bir yolculuğa çıkmaya karar verir. Bu sebeple örgütün idari koşullarını düzene sokabilmek adına kardeşi Sarah'a, işleri bir süreliğine Avshalom'a devrettiğini söyler ve bu aceleci tavrı karşısında kardeşi endişeyle cevap verir. Ona, "Bu hız niye?" diye sorar. Aaron'un cevabı, "Seyahate çıkacağım." olunca, Sarah bunun üzerine nereye gideceğini öğrenmek ister. Aaron kız kardeşine, işleri bir süreliğine Avshalom'a devrettiğini ve Lishansky ile istihbarat zincirini sağlayacaklarını belirtir. Kız kardeşine takip edilmesi gereken prosedürden bahseder.⁹⁵¹ Yazın sonuna doğru (1916) Britanya'ya gitmek üzere yola çıkar.⁹⁵² Yolda ilk durak İstanbul'dur. Savaş koşulları sebebiyle ülkeler arası seyahat iyice zorlaştığından, Avrupa'ya tarımsal araştırma bahanesiyle gitmek istemiş; Almanya ve Avusturya'ya seyahat izni almayı başarmıştır.⁹⁵³

Aaron, Berlin üzerinden Kopenhagen'a gidebilmek için izin almıştır ve İngiliz Elçiliği ile irtibata geçmeyi başarmıştır. Hemen sonrasında Amerika'ya giden bir gemiye binmiş, yolun yarısında İngiliz gemileri tarafından yolu kesilip tutuklanmıştır. Önce Londra'ya ve ardından da Mısır'a gönderilmiştir.⁹⁵⁴ Bazı İbrani kaynakları da konuda daha fazla bilgi vermektedir, Aaron'un Kopenhag'dan ayrılmasının hemen ardından 22 Ekim 1916'da Britanya adalarından birinde durduğunu söylemektedir. Aaron William Mac takma adını kullanarak adada bulunduğunu bildirmektedir. İngiltere'ye varır varmaz, İngiliz siyasetçiler ve yetkililerle bir araya gelmiştir.⁹⁵⁵

Kendi açısından oldukça verimli geçen görüşmelerin ardından, sahte pasaportla İngiltere'den ayrılarak Mısır'a geçmiştir.⁹⁵⁶ Aaron, Port Said ve Atlit arasındaki iletişimi kuvvetlendirme niyetinde olduğundan, Mısır'a vardığında İngiliz istihbaratında görevli Charlie Bogati adında bir Hristiyanla tanışır. Botagi, Aaron'un Port Said karargahındaki Deniz İstihbarat Ofisi ile görüşme ayarlamasına yardım etmiştir. Aaron ofise gittiğinde, Yüzbaşı Simith ile buluşmuş ve İngiliz İstihbarat Komutanlığı ile başka bir görüşme

⁹⁵¹ Omer, *Sara, Gyvoret Nili*, 99.

⁹⁵² Pashut, *Sara, Shalhevet Nili*, 69.

⁹⁵³ Shlomo, *Bsikhukh Vmarad*, 13-14; Gilad - Murdkay, *Erets Yisrael Bmea Haesrim*, 99; Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/360-361.

⁹⁵⁴ Bozkurt, *NİLİ; İmparatorluğun Yıkan Örgüt*, 64-67; Tidhar, "Entsiklopedyah Le-Halutse", 5: 2338.

⁹⁵⁵ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/360-361.

⁹⁵⁶ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 133.

ayarlamak için İskenderiye'ye gitmeye niyetlenmiştir.⁹⁵⁷

Aaron, İskenderiye'ye yerleştikten hemen sonra İngiliz İstihbarat Teşkilatı Başkanı Albay Simpson ile görüşmüştür. Görüşmelerde altını çizdiği konunun genel itibarıyla “iletişim eksikliği” olduğu bilinmektedir. “Halen bizden şüphe ediyorsunuz, işimizi zorlaştırıyorsunuz. Adamlarımız kendilerini tehlikeye atıyor, eğer devam etmek istiyorsanız kendimi kontrol etmeye ve Avshalom'u yeniden ikna etmeye çalışacağım. Bıktım artık.” sözleriyle de bu tavrını ortaya koyduğu bilinmektedir.⁹⁵⁸

Tüm bu yaşananlara rağmen Aaron, İngilizlerden aktif bir tepki alamayınca muamele şeklini değiştirmeye karar vermiştir. 20 Aralık 1916'da İngiliz Savunma Bakanlığı'ndaki Major Gerbione'ye bir mektup göndermiş, iş birliği ve tarafların birbirine duyduğu güvensizliğin giderilmemesi halinde temasları durduracağını bildirmiştir.⁹⁵⁹

İngiliz istihbaratının yönetimi, Aaron ve şebekesiyle ilişkilerin kesilmesini kabul etmemiş, aksine Aaron ile arayı düzeltmek adına elçi göndermiştir. Aslında bu mutabakatlar Nili ile İngiliz istihbaratı arasında etkili bir iş birliğine yönelik ilk pratik adımları teşkil ediyordu.⁹⁶⁰

İbrani kaynakları, İngilizlerin Nili ile alakalı bu endişelerinin; Nili'nin iç işlerinde bir serbestlik istemesine bağlamaktadır. Buna ek olarak İngilizlerin Aaron'un Londra'da kalmasını istediği, Aaron'un kabul etmediği bilinmektedir. Aaron, bağımsızlığını ve Yahudilerin Filistin'deki varlığını korumak adına Nili'yi bizzat kendi yönetmek istemiştir. Hatta Aaron, İngilizlerin kendisiyle alakalı bu tutumlarını “Neredeyse aklımı kaçıracığım. Ne kadar yavaş bir karar alma süreci! Birkaç gün içinde Atlit'teki adamlarımıza hiçbir yardım ya da cevap vermeden beşinci ayımıza gireceğiz.”⁹⁶¹ cümleleriyle eleştirmiştir.

4.1.3.4. Avshalom ve Lishansky'nin Mısır'a Gitme Girişimi ve İngilizlerle İletişimin Güçlenmesi

Nili'nin diğer önde gelen isimleri, Aaron'un bu seyahatlerinden henüz haberdar değildir.⁹⁶² Hatta geride kalan Nili üyeleri, İngilizlere nasıl davranacakları konusunda

⁹⁵⁷ Eliezer, *Aharon Aharonson, Haish Uzmano*, 231; Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 133-134.

⁹⁵⁸ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 133.

⁹⁵⁹ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/357.

⁹⁶⁰ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 136.

⁹⁶¹ Eliezer, *Aharon Aharonson, Haish Uzmano*, 224.

⁹⁶² Sara, *Shalhevet Nili*, 69.

kararsızlık içindedir.⁹⁶³ Öte yandan Avshalom ve Lishansky, Sarah'ın tüm itirazlarına rağmen (Sarah çöldeki kum fırtınasından endişe duymaktadır) karayoluyla ordu nöbetçilerinden gizli bir şekilde ilerlemeye, Mısır'a varmaya çalışır. 20 Ocak 1917'de, iki cephe arasındaki ıssız bir bölgede korucu Bedeviler tarafından saldırıya uğrayan Lishansky ise açılan ateşte vurulup baygınlık geçirirken, Avshalom öldürülmüştür. Olayın ertesi günü İngilizler ikiliyi Mısır'daki bir askeri hastaneye götürmüştür. Aaron çölde yaşananları çok sonraları öğrenecektir.⁹⁶⁴

Aaron, Port Said Hastanesi'ne Lishansky'i ziyarete gitmiş, sonrasında Kahire'deki askeri hastaneye sevk edilmesini sağlamıştır. Aaron arkadaşının sağlık durumuyla ilgilenirken, öte yandan Mısır'a gitmiş; istihbarat işlerine Mısır'dan devam etmeye başlamıştır.⁹⁶⁵ Aaron ve Lishansky, örgüt üyelerinin morallerinin bozulmasını istemediğinden Avshalom'un ölüm haberini gizli tutmaya karar vermiştir.⁹⁶⁶

Aaron, Şubat 1917'de, Port Said ile Atlit arasında bir iletişim kanalı kurmayı başarak Nili ile İngilizler arasındaki iletişim trafiğinin devamını sağlamıştır. Aaron'un örgüt ile iletişimi yönetmek üzere Mısır'da kalmış, Sarah'ın ise Mısır'a bilgi vermesi amacıyla Filistin'e dönmesine karar verilmiştir.⁹⁶⁷

Bu sayede Aaron, Lishansky ile bir grup arkadaşının Filistin'e dönüşünü ayarlamayı başarmıştır. Filistin'e dönüş sırasında, Aaron örgüt üyelerine eşlik etmiştir. İngiliz gemisi Managem aracılığıyla 20 Şubat 1917'de Port Said'den hareket eden Lishansky ve arkadaşları Atlit kıyılarında gemiden indirilmiştir.⁹⁶⁸ Lishansky, Aaron'un gönderdiği yeni talimatları Sarah'a iletmiştir.⁹⁶⁹ Bunun üzerine Lishansky, Avshalom'un öldüğü çölde olanları Sarah'a gizlice anlatmış ve olayın açığa çıkmaması konusunda kendisini uyarmıştır.⁹⁷⁰ Aynı zamanda Lishansky -başta Naaman Belkind olmak üzere-, bazı örgüt üyeleri tarafından iletişim kurmakta geciktikleri ve yokluklarında üyelere hakim olacak kimse bırakmadıkları gerekçesiyle eleştirilmiştir.⁹⁷¹

Genel olarak, Nili Örgütü'nün istihbarat çalışmaları 1917'nin başında İngilizlerle kurulan

⁹⁶³ Gulen vd., *Lokhamay Hkhopes Byisrael*, 1: 353-354.

⁹⁶⁴ Tidhar, "Entsiklopedyah Le-Halutse", 5: 2338.

⁹⁶⁵ Shlomo, *Bsikhshukh Vmarad*, 14; Gilad - Murdkay, *Erets Yisrael Bmea Haesrim*, 99.

⁹⁶⁶ Gilad - Murdkay, *Erets Yisrael Bmea Haesrim*, 99.

⁹⁶⁷ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/361.

⁹⁶⁸ Nif, *Hirgun Hatshvai Halumi*, 1: 52; Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/362.

⁹⁶⁹ Pashut, *Sara, Shalhevet Nili*, 70.

⁹⁷⁰ Pashut, *Sara, Shalhevet Nili*, 70.

⁹⁷¹ Belkind, *Kakh Ze Haya*, 131.

başarılı temastan sonra düzenli bir şekil almıştır.⁹⁷² Aaron, İngilizler ile sağlıklı bir iletişim kurmaya başlayınca eline geçen her fırsatı Filistin’de bir Yahudi devleti kurulmasına katkı sağlayacak şekilde değerlendirmiştir. Buna örnek olarak Filistin ve Suriye’nin yukarıdan fotoğrafının çekilmesinde ve fotoğrafların analizinde aktif bir rol oynaması gösterilebilir.⁹⁷³ Bu hareketleri, Osmanlılara karşı olası bir zaferin kapılarını İngilizler adına aralamayı başarmıştır.⁹⁷⁴

4.1.4. Nili’nin Yishuv ile İlişkisi

Yishuv, savaşta güçlü taraf olmanın önemli olduğunu fark eder fark etmez, Nili ile İngilizlerin yakın ilişkilerini endişe ile karşılamaya başlamıştır.⁹⁷⁵ Yishuv’daki bazı örgütler Nili ile iyi ilişkiler içindedir. Gidonim örgütü bile Nili’nin kurucu üyelerinden Alexander tarafından yönetiliyordu.⁹⁷⁶ Aynı şekilde Hamagen örgütünün lideri Lishansky’nin erken dönemden itibaren Nili’ye katılmasıyla, istihbarat çalışmalarında kilit bir faktör olmuştur. Özellikle Hamagen, Nili’nin yeni istihbaratçı arayışına iyi bir kaynak haline getirilmiştir.⁹⁷⁷

Ancak Hamagen üyeleri; gizlilik konusunda Nili üyeleri gibi değildi. Daha şeffaf bir yapıya sahip olan örgüt, Nili’ye dahil olur olmaz Yishuv’un bilgisi kapsamına girmiştir.⁹⁷⁸ Ayrıca Nili, Tel Aviv’de ve çevresinde faaliyetlerini sürdüren Yafa grubunun bölgedeki etkisini fark edince örgütle bir iş birliği kurmaya çalışmıştır.⁹⁷⁹

Nili, -Yafa’nın kendisi için istihbari bilgi toplamaya devam etmesi durumunda- örgüte para desteğinin yanında silah dağıtımı da sağlayacaktı. Ayrıca Nili, eğer Yafa herhangi bir saldırıya uğrarsa, Akdeniz’deki İngiliz filosu aracılığıyla koruma sağlayacaktı. İki örgütün temsilcisi resmi bir anlaşma imzalamasa da bireysel hareketlerden bu iki örgütün bir iş birliği içerisinde olduğu söylenebilir.⁹⁸⁰

Nili’nin Yafa ile ilişkileri iyiysen, Hashomer ile arası pek de iyi değildi. Zira Hashomer,

⁹⁷² Rivkah Aharonson, Gula Kohen, *Sara Vavshalom*, 14.

⁹⁷³ “Muzeyon Nili, Beyt Aaronsohn, Sipor Hamakhteret Hayhudit”, *Ba Li Ltayeyl* (blog) (Erişim 06 Ağustos 2023). Bkz.: Ek 19, Aaronsohn ailesinin müzeye dönüştürülen evine asılmış Nili’nin faaliyet haritası, 273.

⁹⁷⁴ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 224-225.

⁹⁷⁵ Gilad - Murdkay, *Erets Yisrael Bmea Haesrim*, 99.

⁹⁷⁶ Nif, *Hirgun Hatshvai Halumi*, 1: 49.

⁹⁷⁷ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/358.

⁹⁷⁸ Yosef, *Yomenu Shel Ish Hashomer*, 110.

⁹⁷⁹ Harel, *Bitakhon Vdemokratya*, 73.

⁹⁸⁰ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/242.

Nili ile çalışmaya pek pozitif bakmamış⁹⁸¹, Nili bu sebeple Hashomer ile bir anlaşmaya varamamıştır. Ancak Israel Shochat ve Avshalom'un Şubat 1916'da gerçekleştirdiği buluşma önemlidir. Avshalom, İstanbul'da gerçekleşen bu görüşmede Shocat'a bir iş birliği teklif etmiş, Shochat bu teklifi reddetmiştir. Dahası, Hashomer Nili ile araya bir mesafe koyulması gerektiğini düşünmüştür.⁹⁸² Örgüt bu konuda ikiye bölünmüştü: Nili'nin tamamen ortadan kaldırılması gerektiğini düşünenler⁹⁸³ ve iş birliği yapılabileceğini savunanlar.⁹⁸⁴

Nili'nin ortadan kaldırılmasını destekleyen Yisrael Giladi, Yishuv Siyasi Komitesi'ne başvurmuştur. Yishuv'un yöneticilerinden Pinkhas Shenron'un "Giladi geldi ve bize casusluk grubunun dağıtılması ve üyelerinin Filistin sahillerinden kovulması konusunu önerdi." dediği bilinmektedir. Giladi'nin bu hamlesine benzer bir davranış da Tsvi Nashov'dan -kendisi Hashomer'in tanınmış simalarındandır- gelmiş, kendisi Giladi'nin fikirlerini savunmuştur. Giladi başta olmak üzere bir kısım Siyonist Nili'nin Filistin'den tamamen uzaklaştırılması gerektiğini savunurken, Lishansky başta olmak üzere bazı kişilerin bu ortaklığa sıcak baktığı bilinmektedir. Bu bağlamda Lishansky'nin 19 Ocak 1917'deki mektubunda "Yitzhak Rosenberg benimle resmi olarak konuştu. Bana Hashomer komitesinin kendisine katılmamızı teklif ettiğini söyledi." demesi de önemli bir detaydır. Aynı zamanda belirtmek gerekir ki Tsvi Nadav ve Rakhel Yanaet gibi bazı isimler, bu iş birliğini reddeden hatıralar yazmıştır.⁹⁸⁵

Ayrıca 4 Haziran 1917'de Zikhron Ya'akov'da Sarah ve Lishansky ile Yitzhak Rosenberg'i bir araya getiren bir toplantı daha düzenlenmiştir. Yishuv'un Nili'den Amerika'da yapılacak Siyonist Kongre'ye katılmak isteyen iki komite üyesini kaçırması talebi kabul edilmiştir.⁹⁸⁶

Yishuv üyesi Pinkhas Shenron, hem Tel Adashim'de hem de Zikhron Ya'akov'da Nili ile yapılan görüşmelerin, Nili'nin Siyonist teşkilatın genel konferansına katılmak amacıyla Yishuv liderliği üyelerini Filistin dışına transfer etmesini kolaylaştırmak için yapıldığını bildirmiştir. Nili, Yishuv üyelerini transfer etmeyi kabul ettikten sonra Yishuv Siyasi Komitesi Aaron ile yeniden irtibata geçmeye karar vermiştir. Siyasi Komite 10 Haziran

⁹⁸¹ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/360.

⁹⁸² Yosef, *Yomenu Shel Ish Hashomer*, 109-110; Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/358.

⁹⁸³ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/360.

⁹⁸⁴ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 199-200.

⁹⁸⁵ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 199-200.

⁹⁸⁶ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 201.

1917’de Aaron’a bir mektup göndererek siyasi liderliğin Pinkhas Shenron ve Mendl Khankin adlı iki liderlik üyesini transfer etmek için Nili ile iş birliği yapmayı kabul ettiğini bildirmiştir.⁹⁸⁷

Hashomer örgütünden Yosef Tovey, hatıratında Nili’nin Yishuv’daki muhalif kesime karşı bir umursamazlık içinde olduğunu yazmıştır. Hatıratında geçen “Hashomer olarak Aaron’un bilimsel faaliyetlerini takdir ederdik. Yerleşim üyelerinin çoğunluğunun kendisine ve istihbarat faaliyetlerine karşı çıkmasına rağmen Aaron başkalarının görüşlerini önemsemedi. Çekirgelerle mücadeledeki rolünü yaptıktan sonra, bilgi toplamak amacıyla Filistin’in dört bir yanına bir ağ yaydı. Aaron bu kampanya sayesinde gerçekten önemli bilgiler elde etti.”⁹⁸⁸ cümleleri de bu düşüncesini destekler niteliktedir. Nili’nin Siyonizm’in yararına yürüttüğü hizmetler, Yishuv’un bir nebze de olsa gözüne girmesini sağlamıştır. Ancak Nili, kendini halen Yishuv’a yakın görmediğinden, ara-sıra irtibat kopukluğu yaşadıkları bilinmektedir.⁹⁸⁹ Sonuç olarak, Nili ve Yishuv’un arasındaki ilişkinin emir vakiye dayandığı söylenebilir. Yishuv, belli bir yerden sonra Nili’nin varlığını tanımak zorunda kalmıştır. Hatta ilerleyen süreçte Filistin’de Nili’nin varlığını korumak üzerine destekte dahi bulunmuştur. Aaronsohn, hatıratında “Artık utanacak ya da saklayacak bir şeyimiz yok. Aksine, onlara -Yishuv liderlerine- Filistin dışındaki dostlarımızla -İngilizlerle- aramızdaki ilişkinin doğasını da anlatabiliriz.”⁹⁹⁰ cümleleriyle bu durumu anlatmıştır.

Nili ile alakalı olarak belirtilmesi gereken bir diğer husus, üyelerinin çoğunun Filistin’e erken dönem gelen Yahudilerden oluşuyor olmasıdır. Hashomer ve Yishuv’un aksine bölgede yaşayan en eski Yahudi göçmenler olan Nili, bölge halkının çıkarıcı olduğu iddiasındadır.⁹⁹¹

4.1.5. Örgütün Çalışma Metotları ve Araçları

4.1.5.1. Atlit’teki Tarımsal Deney İstasyonu

Aaron, tarım ile ilgilenmenin yanı sıra tarım faaliyetlerini düzenlediği yapıları ve çiftlikleri istihbari bilgilerin toplanacağı yer olarak kullanmıştır. Hem tarımsal

⁹⁸⁷ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 201.

⁹⁸⁸ Yosef, *Yomenu Shel Ish Hashomer*, 109.

⁹⁸⁹ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 210.

⁹⁹⁰ Yitzkhak - Sriel, “Entsiklopedya Krata Tsiburit”, 957.

⁹⁹¹ Jeryes, *Tarih Al-Sohuniya*, 294.

faaliyetlere özen göstermiştir -zira kendisi için, savaş sona erdiğinde bölgede çiftçiliğe hâkim bir Yahudi devletinin olması gerekmektedir- hem de tarımsal faaliyetlerin finansmanıya uğraşmıştır. Bu konu ile ilgili en bilinen çalışması, 18 Haziran 1906'da Yahudilerin kullanımına sunduğu özel bir buğday türüdür. Bu buğdayın sağladığı “bilimsel tur” sayesinde Aaron Amerika'ya gitmiş, orada tarımsal deney istasyonu⁹⁹² için bir finans kaynağı oluşturmayı başarmıştır. Planlanan istasyon, Atlit'te kurulmak isteniyordu.⁹⁹³

Tarım konusunda büyük bir başarı sayılabilecek bu gelişme sayesinde, Aaron Filistin'i yeni tarım ürünleriyle tanıştırmış oluyordu. Ancak Atlit'te kurulan bu istasyonun tek kullanım alanı tarım değildi. Burası bazı yasa dışı faaliyetlere meşruiyet kazandırmak için de kullanılıyordu. Bu bağlamda özellikle Çekirgelerle Mücadele İstasyonu adıyla da bir meşruiyet çabasına girdiklerini es geçmemek gerekir.⁹⁹⁴ Nili'nin Atlit'teki bu istasyonundan sonra en önemli karargâhı, Aaronsohn ailesinin Zikhron Ya'akov'daki evleriydi. Örgütün, Rishon LeZion adlı yerleşim biriminde Naaman Belkind adında bir Siyonist'in evinde de zaman zaman bir araya geldiği bilinmektedir.⁹⁹⁵

Nili'nin çalışmalar için Atlit'teki bu istasyonu seçmesinin en önemli sebebi, coğrafi konumdur. İstasyon Atlit Plajı'na oldukça yakındır, haliyle Mısır'ın limanlarına da kolayca ulaşılabilir. Bu sayede Nili, kolay bir şekilde İngilizlerle irtibata geçme imkanına sahip olmuştur.⁹⁹⁶ Bu tespiti Aaron'un kız kardeşi Sarah'ın yaptığı “Burayı seçtik çünkü tarafsız bir ülkeye, yani Amerika'ya aittir. Ayrıca hem Atlit sahiline hem de Managem gemisinin kalktığı limanlara yakındır.”⁹⁹⁷ açıklamasından da kolay bir şekilde teyit edebilmekteyiz.

Sarah'ın örgüte katıldıktan kısa bir süre sonra Atlit'teki karargâha geçtiği bilinmektedir. Tarımsal Deney İstasyonu'ndaki personeller, kendisi için sıcak bir karşılama düzenlemiştir. Sarah'ın Nili'de ilk görevi, sahildeki giriş-çıkışların takibini yapmak ve iletişim sinyallerini takibe almaktır.⁹⁹⁸

⁹⁹² Monimono, “Hatakhana Lnisonot Kklaiyim Baatalit”, *Beyt Aharnson, Muzeyon Nili* (blog), 06 Nisan 2016. Bkz.: Ek 20, Atlit'te Nili'nin faaliyetine merkez aldığı Tarımsal Deney İstasyonu'ndan çekilmiş birkaç resim, 274.

⁹⁹³ Afsayim, Manahim, “Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniya”, 12; Mansur, “Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniyah ve Al-Esraeyliya”, 58.

⁹⁹⁴ Omer, Sara, *Gyvoret Nili*, 85.

⁹⁹⁵ Rivkah Aharonson, Gula Kohen, *Sara Vavshalom*, 2; Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 360.

⁹⁹⁶ Cohen - Singer, *Aspects of Ottoman History*, 109.

⁹⁹⁷ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 95.

⁹⁹⁸ Cohen - Singer, *Aspects of Ottoman History*, 109.

4.1.5.2. Çekirge Mücadele Komitesi

Filistin ve Şam, Mart 1915'te büyük bir çekirge istilasıyla karşı karşıya kalır. Çekirgeler tüm tarım ürünlerini yok eder, bölgede yaşamayı adeta bir tehdit haline getirir. Birinci Dünya Savaşı'nın korkunç atmosferinin üzerine, bölge bir de kıtlıkla karşı karşıya kalmış olur. Ancak bu çekirge istilası, Osmanlı Devleti'ne düşündüğünden daha pahalıya mal olmuştur: Bundan dolayı IV. Ordu Komutanı Cemal Paşa, Aaron Aarsohn'u Çekirgeyle Mücadele Komitesi'nin başına getirecektir.⁹⁹⁹

Aldığı bu görev sayesinde Aaron, Cemal Paşa'nın emri altında olduğundan rahat bir şekilde hareket etmeye başlamıştır. Osmanlı ile iyice içli dışlı hâle gelmeyi başaran Aaron, kendisine tanınan haklar sayesinde yetkilileri yakından izleme fırsatı da bulmuştur.¹⁰⁰⁰ Tarım konusundaki bilgisini ve yeteneğini iyi bir şekilde kullanıyordu. Bir sorunla karşılaştığında hemen Cemal Paşa'ya gidip istifasını sunuyordu. Yafa Valisi Hasan Bey bir keresinde kendisine bazı işlerinde engellemeler koymasından dolayı Cemal Paşa'nın yanında gidip istifasını vermiştir. Cemal Paşa, Aaron'u sevmese de kendisinin tarımsal bilgilerine olan itimadından, görevine son vermiyor aksine gönlünü hoş etmeye çalışıyordu.¹⁰⁰¹

İbranice kaynaklar, Aaron'un Yahudilere karşı yapılan "sürgün" sebebiyle istifasını sunduğunu belirtmektedir. Ancak bu istifa, bir yerden sonra yalnızca Cemal Paşa için değil, bölgedeki tüm Osmanlı paşaları için hayati önem taşımaya başlamıştı. Bu sebeple istifa tekrar kabul edilmemiştir. Aaron, Filistin'i yirmi küçük araştırma bölgesine ayırmış, her bölgeye belli sayıda Siyonist gözcü dikmiştir.¹⁰⁰²

Nili'nin üyeleri yasadışı hareketleri sebebiyle yakalanması durumunda, tarımsal deney istasyonunda görevli olduklarını söyleyerek cezadan kurula biliyorlardı. ¹⁰⁰³ Buna bir örneği Aaron, "Bir keresinde bizim de başımıza gelmişti. Avshalom yakalandı ama biz onu kurtardık"¹⁰⁰⁴ Şeklinde anlatmaktadır.

Nili, başka bölgelerde de çalışma fırsatı bulmuştur. Örneğin, Eitan Belkind, Ürdün'de çalışmak üzere görevlendirilmiş, daha sonra Cebel el-Dürzi, Cebel el-Şeyh ve Golan'da

⁹⁹⁹ Efrati, *Yoman Aaron Aaronsohn*, 12; Rivkah Aharonson, Gula Kohen, *Sara Vavshalom*, 7.

¹⁰⁰⁰ Efrati, *Yoman Aaron Aaronsohn*, 14.

¹⁰⁰¹ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/354.

¹⁰⁰² Belkind, *Kakh Ze Haya*, 47; Cohen - Singer, *Aspects of Ottoman History*, 107.

¹⁰⁰³ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 286.

¹⁰⁰⁴ Gidon, "Entsiklopedya Leyda Yhudi", 3/3: 140; Rivkah Aharonson, Gula Kohen, *Sara Vavshalom*, 13.

askerlere bağı tarımı denetlemekle görevlendirilmiştir. Cemal Paşa, Şam'daki Eitan'la yaptığı görüşmede kendisine, “Tarımla ilgilenmelisin ve bu bölgelerde çekirgelerin yayılmasına izin vermemelisiniz. Bu bölgelerden yılda yaklaşık 80 milyon kilo buğdayı bedavaya çıkarmak istiyoruz. Eğer bu görevi başarırsanız size madalya vereceğim.”¹⁰⁰⁵ demiştir.

Cemal Paşa ile görüşmesinin ardından kendisine Askeri Tarım Gözcüsü olarak görev yapabilmesi için birtakım belgeler teslim edilmiştir. (Belgeleri Sadullah Bey'in teslim ettiği bilinmektedir.) Eitan'a ücretsiz trene biniş hakkı, 600 köylük bir harita ve her köye temsilci atama hakkı verilmiştir.¹⁰⁰⁶ Eitan bir hafta sonra Dera'a çalışmalarına başlamış, dört farklı yöne açılan bir tren istasyonunun yanına yerleşmiştir. Böylece tren yolcularıyla tanışıp kim olduklarını öğrenme ve bu bilgileri istihbarat faaliyetlerinde kullanma fırsatı yakalamıştır. Bilgileri genelde Atlit'e ulaştırmıştır.¹⁰⁰⁷

4.1.5.3. Şifreleme Metotları

İngilizler, Nili'den bilgileri kendilerine şifreli bir biçimde gönderilmesini istemiştir. Şifreleme ilk olarak Aaron tarafından yapılmıştır. Örneğin not edilmesi gereken bir yazı ters bir şekilde kâğıda geçirilmiş, yalnızca kendisinin anlayabileceği bir biçimde kaydedilmiştir. Aaron, kurduğu bu şifreleme sistemiyle alakalı olarak, “Türklerin eline geçse bile anlaşılamaz.” demiştir.¹⁰⁰⁸ Kız kardeşi örgüte katıldığında, Aaron onu da şifreleme eğitime tabi tutmuş ve daha zor bir şifreleme sistemini kız kardeşine öğretmiştir.¹⁰⁰⁹ Aaron'un istihbarat toplaması, sırasıyla; bilgiyi toplama, ezberleme ve teyit etme, bilgiyi kaydetmek için uygun yer ve zamanı kollayıp şifreli kağıtlara kodlamaktan meydana gelir.¹⁰¹⁰

Sarah'nın Aaron'dan öğrendiği şifreleme metodu ise üzerinde anlaşmaya varılmış bir sistemdi. Latin harflerinin birbirlerinin yerine kullanılmasına dayanıyordu. Örneğin A harfi yerine K harfi, B harfi yerine L harfi yazılıyordu. Silahlar içinse, türlerine göre verilmiş rakamlar kullanılmaktaydı. Sarah, şifreleme sisteminde bir aksaklık

¹⁰⁰⁵ Belkind, *Kakh Ze Haya*, 109.

¹⁰⁰⁶ Belkind, *Kakh Ze Haya*, 109-110.

¹⁰⁰⁷ Omer, *Sara, Gyvoret Nili*, 79.

¹⁰⁰⁸ Eliezer, *Vaakhai, Toldot Haomets Hapoliti*, 81.

¹⁰⁰⁹ Belkind, *Kakh Ze Haya*, 125.

¹⁰¹⁰ Eliezer, *Vaakhai, Toldot Haomets Hapoliti*, 234.

yaşanmaması için, bir sözlük kullanmaktaydı.¹⁰¹¹ İngilizler, Nisan-Haziran 1917’de Sarah’a özel bir eğitim vermişti. Sarah; her harfin, yerin ve silahın özel bir işaret veya rakam kullandığı daha karmaşık bir şifre yöntemi konusunda eğitilmişti. Üstelik güvenliği arttırmak için onaylanan şifreleme mekanizması Sarah’la sınırlandırılmış, her ay değiştirilmesi talep edilmiştir.¹⁰¹² İbranice kaynaklar rakamların harflerle değiştirildiğini, yani 1’den 10’a kadar olan rakamları yazmak yerine D’den K’ye kadar olan harflerin yazıldığını göstermektedir. Şehirleri ifade etmek için rakamlar kullanılmıştır, örneğin: 1 Şam, 2 Dera, 3 Kudüs, 4 Afula, 5 Yafa, 6 Gazze, vb.¹⁰¹³

İbrani kaynaklar, 1917 Eylül ayı başlarında Kayserya’daki polis bahçesinde Osmanlı yetkilisinin bulduğu şifreli bir mesajın da gün yüzüne çıkarttığını yazıyor. Mesaj, Sarah’ın Mısır’da öğrendiği yöntemle göre şifrelenen mesaj çok uzun değildir. Bir posta güvercininin ayağına bağlanmış, güneydeki tahkimatlar ile ilgili bir yazıdır. Mesajda: “RFEQ LKL SNT 101 ACO ZOPY DO79” yazmaktadır. Mesaj, “Güney cephesindeki tahkim edilmemiş yer Beerşeba bölgesindedir ve yakında elimizde bu bölgenin haritaları ve resimleri olacaktır” şeklindedir.¹⁰¹⁴

4.1.5.4. Gemiyle İletişim

İngiliz Ortadoğu Özel İstihbarat Ofisi (E.M.S.I.B) ile Nili arasında Managem isimli bir İngiliz gemisi aracılığıyla sıcak iletişim kurulması kararlaştırılmıştır. Gemi; bilgi, para ve istihbarat ihtiyaçlarının değişimini ve casusların hareketini güvence altına alabilmek için Atlit yerleşim biriminin karşısına demir atmıştır.¹⁰¹⁵ Gemi personelinin çoğu İngiliz istihbaratçılardan oluşmaktadır. Gemi mürettebatı arasında İngilizlerin yanı sıra Filistin, Suriye ve Lübnan’daki Araplardan gelen istihbarat mensuplarının da olduğu bilinmektedir.¹⁰¹⁶

İngiliz istihbaratı ile Nili arasında Şubat-Ekim 1917’de Managem gemisi aracılığıyla irtibat sağlanmıştır. Geminin hareket rotası Port Said ile Atlit arasındadır. Geminin kalkış ve dönüş zamanlarının ayın başındaki veya sonundaki gecelerde olmasında mutabık

¹⁰¹¹ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 236.

¹⁰¹² Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/534.

¹⁰¹³ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 260-261.

¹⁰¹⁴ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 260.

¹⁰¹⁵ Gilad - Murdkay, *Erets Yisrael Bmea Haesrim*, 99.

¹⁰¹⁶ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 142.

kalınmıştır.¹⁰¹⁷ Gemi Atlit'e yakın bir yere demirlendikten sonra iletişim başlıyordu. Gemiye riske atmamak için kıyıya yaklaşan küçük tekneler karaya çıkarılarak istihbarat için gerekli şartları oluşturuluyordu.¹⁰¹⁸

Nili örgütü ifşa edildiğinde, bazı üyelerin sahili takip ederek bir çeşit güvenlik ağı oluşturulduğu keşfedilmiştir. Örgüt üyeleri, Osmanlı askerlerine şarap ikram edip sarhoş olmalarını sağladıklarını belirtiyorlar.¹⁰¹⁹ Ayrıca Sarah, geminin beklendiği gecelerde partiler de düzenlemiştir. Bu partilere Osmanlı askerleri davet edilerek dikkatleri dağıtılmaya çalışılmıştır.¹⁰²⁰

Rivka Aaronsohn kendisiyle yapılan bir röportajda gemiyle alakalı olarak “Her gece denizde demirlemiş olan İngiliz gemisine ulaşmak için gizlice teknelere biniyorduk. Onları Filistin’de yaşananlar ve Türklerin hareketleri hakkında bilgilendirdik. Bunu zafer kazanmalarına yardımcı olmak için yaptık, böylece zaferden sonra Filistin’de bir Yahudi devleti kurmamıza yardımcı olacaktı.”¹⁰²¹ demiştir.

Sarah gemiyle iletişimi takip etmek ve güvenlik işaretlerini göndermekle de görevlendirilmiştir. Aaron, kardeşi Sarah’a “Senin yeni görevin geminin hareketlerine dikkat etmek. Onu gördüğünde, ona ışık sinyaller vermelisin. Ondan sonra tekneler, gemiye istihbaratı ulaştıracak.” şeklindeki görevi vermiştir. Sarah, “Eğer elimizde hiçbir istihbarat yoksa ne yapacağız?” diye sorması üzerine Aaron “Farklı bir sinyal vereceksiniz ki gemi hareket edip gidecek.” diye karşılık vermiştir.¹⁰²²

İletişimi sağlamak amacıyla çeşitli ışık sinyalleri kullanılmıştır. Gönderilecek bilgi olduğunda farklı, bilginin aktarılacak kadar güvende olduğunda başka ve herhangi bir bilgi olmadığında yakılan ışık şeklindeki sinyalleri veriliyordu.¹⁰²³

Tarımsal Deney İstasyonu’nun pencereleri de bir ışıklandırma sistemi olarak kullanılmıştı. Pencereler açık olduğunda yolun güvenli olduğu anlaşıyordu. Balkonlardaki bayrak yerleri de birer anlam yüklenerek kullanılmaktaydı.¹⁰²⁴

¹⁰¹⁷ Omer, Sara, *Gyvoret Nili*, 114.

¹⁰¹⁸ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 143.

¹⁰¹⁹ Cohen - Singer, *Aspects of Ottoman History*, 201.

¹⁰²⁰ Bozkurt, *NİLİ; İmparatorluğun Yıkan Örgüt*, 76.

¹⁰²¹ Rivkah Aharonson, Gula Kohen, *Sara Vavshalom*, 5-6.

¹⁰²² Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 95.

¹⁰²³ Cohen - Singer, *Aspects of Ottoman History*, 109.

¹⁰²⁴ Tammy Proctor, “Family Ties in the Making of Modern Intelligence”, *Journal of Social History*, Gale Group 39 (2005), 451.

4.1.5.5. Posta Güvercinleriyle İstihbarat

İngilizler, Mart-Nisan 1917'deki Gazze muharebelerinde başarısız olunca Osmanlı'ya karşı bir zafer kazanabilmek için yeni politikalar geliştirme kararı alırlar. Artık istihbarat bilgilerine hiç olmadığı kadar önem vermeye başlarlar. Bunun için de Nili'yle iletişimi daha da arttırma yoluna giderler.¹⁰²⁵ Fakat Nili'nin istihbari bilgilerine daha hızlı erişebilmek için Managem gemisinden fazla araçlar gerekiyordu. Bunun için Aaron'a telgraf teklif edilse de aradaki mesafenin kaliteyi olumsuz yönde etkileyecek olması, bu denemenin rafa kaldırılmasıyla sonuçlanmıştır.¹⁰²⁶

İletişimin daha hızlı ve daha güvenli olabilmesi adına bir diğer teklif, Nili'nin üyelerinden Menachem Mendel Scheerson'dan gelmiştir: Aaron'a posta güvercini fikrini önermiştir. Böylece Tarımsal Deney İstasyonu'ndaki Nili Yönetim Merkezi ile Port Said'deki İngiliz İstihbarat Ofisi arasında posta güvercinleri aracılığıyla bağlantı kurulmaya başlanmıştır.¹⁰²⁷ Bir rivayete göre Aaron, Mısır'daki İngiliz İstihbarat Bölümü'nden Major Malcolm'a danıştıktan sonra, 2 Nisan 1917'den itibaren posta güvercinlerini kullanmaya karar vermiştir.¹⁰²⁸ Bir başka anlatıya göre ise Nili, Sarah ve Avshalom'un 1917 Nisan-Haziran ayları arasında mesajların iletilmesi için posta güvercinlerinin kullanılması konusunda İngiliz istihbaratıyla anlaşmıştır.¹⁰²⁹

Güvercinler, uçuş mesafesini kısaltmak amacıyla Port Said'den Atlit'e dönmeleri için eğitilmiştir. Güvercinler istihbarat bilgisi alışverişinde kullanılmaya başlamadan önce pek çok testten geçirilmiştir. 17 Mayıs 1917'de Ariş'ten Filistin'e bu test kapsamında 25 posta güvercini gönderilmiş, yalnızca 6 tanesi hedefe ulaşmayı başaramıştır. Bu 6 güvercin, Mısır'a geri gönderilmeye çalışılmış fakat yalnızca bir tanesi asıl hedefe ancak ulaşabilmiştir.¹⁰³⁰

4.1.5.6. Casusların Kişisel Becerileri

Nili, yürüttüğü faaliyetlerin yanı sıra üyelerinin kişisel gelişimlerine de dikkat etmiştir. Yetkilileri kandırabilecekleri her türlü eğitimden geçen üyeler, örgüt tarafından sıkıca takip edilip eğitilmiştir. Örneğin Sarah, David Sokolovits ile Afula'daki bir tren

¹⁰²⁵ Pashut, Sara, *Shalhevet Nili*, 129.

¹⁰²⁶ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 282.

¹⁰²⁷ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/368.

¹⁰²⁸ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/368; Cohen - Singer, *Aspects of Ottoman History*, 115.

¹⁰²⁹ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 534.

¹⁰³⁰ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 282.

istasyonunda yiyecek satmakla görevlendirilmiştir. David ve Sarah, tren istasyonunda satış yaparken bir yandan da gara giren-çıkan asker sayısı hakkındaki bilgileri de ana merkeze ulaştırmıştır. David ayrıca Gazze, Ramla ve Beerşeba gibi yerlerdeki askeri hareketler hakkında bilgi sahibi olmayı başarmıştır.¹⁰³¹

Bu desteklere ek olarak Lishansky, Avshalom Peyyn'e binek hayvan ve araba satın alabilmesi için finansal destek sağlamıştır. Peyyn görevine başladıktan kısa bir süre sonra kritik yerlerde bulunmayı başarmış, gördüğü kuvvetlerin sayısını, topların adedini, kullanılan silahları ve kritik komutanların isimlerini de öğrenmiştir.¹⁰³²

Peyyn, "El arabasıyla su satıyordum. Osmanlı askerlerine şarap satardım. Askerler beni çadırlarında geç saatlere kadar kalmaya davet ederlerdi. Askerler işlerinden bahsederken onları dinleyip tüm bilgileri aktarırdım." sözleriyle yaptıklarını anlatmaktadır. Peyyn'in önemli başarılarından biri, Rukhama'da tanıştığı bir Osmanlı subayından, güneydeki askeri bölgeleri gösteren askeri haritalarını çalmasıdır.¹⁰³³

Emniyet güçlerini yanıltmak için kişisel becerilerin kullanılmasında Sarah Aaronsohn önemli yere sahiptir. Zira Sarah gerek Çekirge Mücadele Komitesi'ndeki çalışmaları gerekse kurduğu önemli ilişkiler aracılığıyla bilgi toplamak için hiçbir fırsatı kaçırmamıştır. Bir gün İngiliz gemisi gelmek üzereydi ve Nili'nin elinde yeni bir bilgi yoktu, dolayısıyla Avshalom Sarah'a İngilizleri hayal kırıklığına uğratmaktan korktuğunu söylemişti. Ancak Sarah, yeni bilgiler toplamak için tek başına gideceğini söylemesi üzerine Avshalom nasıl yapacağını sormuştu. Sarah bir davetiye içeren zarfı çıkararak şu cevabı vermişti: "İşte benim şansım. Cemal Paşa'dan saraydaki bir düğüne katılmam için bir davetiye. Filistin'in her yerinden Türk subayları davet edilecek."¹⁰³⁴

Avshalom, Sarah'tan düğüne katılmak için kendisine eşlik etmek istemiş ancak Sarah, "Yalnız olacağım. Subaylar ve eşleriyle konuşmam gerekiyor. Elbette onlardan yeni olan her şeyi duyacağım. Gemi ay sonunda geldiğinde Mısır'a gönderecek çok fazla bilgimiz olacak." şeklinde karşılık vermiştir.¹⁰³⁵

Sarah, düşündüğü gibi işleri rast gitmiş; sabaha kadar düğünde kalmış ve ayrılmadan önce Cemal Paşa'ya ikinci bir ziyaret sözü vererek ayrılmıştı. Düğün sırasında Osmanlı subaylarından birinin kendisine şunları söylediğini anlatıyor: "İngilizler Süveys'te

¹⁰³¹ Pashut, *Sara, Shalhevet Nili*, 90.

¹⁰³² Abu Eleyan, *Tatavur al- Achiza*, 61.

¹⁰³³ Abu-Kadura, *Al- Munazmat al- Askariya ve al- Amniya*, 166.

¹⁰³⁴ Pashut, *Sara, Shalhevet Nili*, 79.

¹⁰³⁵ Omer, *Sara, Gyvoret Nili*, 112.

ilerlemeyi başaramayacağımıza inanıyorlar. Ama biz çok çalışacağız. Kum Sayası gibi birçok tabur şu anda Negev’de ve saldırmak için emir bekliyorlar. İngilizleri Süveyş’ten atmak için taburlarımız tek vücut olarak saldıracak.”¹⁰³⁶

4.2. Nili’nin Birinci Dünya Savaşı Sırasında Faaliyetleri ve Savaştaki Rolü

4.2.1. Faaliyet Stratejileri

4.2.1.1. Nitelikli Kişilerle Çalışma

Nili, Filistin’deki Osmanlı kuruluşlarında çalışacak istihbaratçıların nitelikli olmasıyla yakından ilgileniyordu. Örgütün muhbir yerleştirmekle en çok ilgilendiği yer ise tren istasyonlarıydı. Terminallerde bir istihbarat ağının varlığı, en ince ayrıntılara ulaşılmasına imkân sağlamaktaydı. Örneğin personel hareketlerine erzak transferleri hakkındaki bilgilere oldukça kolay bir şekilde ulaşmak mümkündü.¹⁰³⁷

Hatta Ocak 1916’da Filistin’e dönen Sarah ile Aaron arasında geçen tartışmalardan birinde, Sarah ele geçirilen bilgilerin fazlalığına ve bu kadar bilginin nasıl elde edildiğini kardeşine sormuştu. Bunun üzerine Aaron, Sarah’a: “Bir muhbir şebekemiz var. Osmanlı Ordusu’nda ve ona bağlı kurumlarda çalışan subay, mühendis ve doktorlardan oluşan yaklaşık 20 muhbirimiz var.”¹⁰³⁸ demişti.

Nili’nin yönetim ekibinin her üyesi üye alımında aktif rol oynamıştır. Örneğin Aaron, İngiliz Ordusu’ndaki Siyonist katır sürücülerini taburunda yardımcı olarak görev yapan Rafael Abulafya’yı İbrani taburlarının üyelerini işe almakla görevlendirmiştir. Çünkü Yahudi casusların Managem gemisiyle Mısır ile Atlit arasında gidip gelmelerine ihtiyaç vardı.¹⁰³⁹

Avshalom’un, eniştesi Nahum Vilbush’u örgüte dahil etmesi, Vilbush’un Kudüs belediyesindeki işi sebebiyle Nili’nin daha kurumsal kitlelere hitap etmesi bakımından önemliydi. Nahum örgüte dahil edilir edilmez Cemal Paşa’ya mimari yeteneklerinden faydalanılması için tavsiye edilmiştir. Dahası, Nahum bölgenin kanalizasyon sisteminden sorumlu tutulmuş, görevi esnasında özellikle Şam’da pek çok Siyonisti işe almıştır.¹⁰⁴⁰

Aaron, Filistin’in güneyinde kalan Yahudi yerleşim birimlerine, Nili adına çalışacak

¹⁰³⁶ Pashut, *Sara, Shalhevet Nili*, 79-80.

¹⁰³⁷ Omer, *Sara, Gyvoret Nili*, 153.

¹⁰³⁸ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 254; Omer, *Sara, Gyvoret Nili*, 88.

¹⁰³⁹ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 242.

¹⁰⁴⁰ Omer, *Sara, Gyvoret Nili*, 153.

Siyonistleri yerleştirmiştir. Özellikle Beerşeba¹⁰⁴¹ ve Gazze gibi Osmanlı'nın askeri birliklerinin yoğun olduğu bölgelerde istihbarat çalışması amaçlanmıştır. Bir yandan da Sarah, kadınları örgüte dahil etmekle yakından ilgilenmiş ve Şam'da bir ekip kurmaya çalışmıştır. Bu iş için Şam'ı seçmesinin sebebi, ordu komutanlık merkezinin burada olmasıydı. Hem Aaron hem de Sarah, harita çıkartma konusuna özellikle de eğilmiştir.¹⁰⁴² Nili, kendi tecrübesinin yanında diğer örgütlerden de yardım almak istemiş ve üyelerinin kendisine katılmasını teşvik etmiştir. Bu bağlamda Yafa Örgütü'nden istediği yardım önemlidir.¹⁰⁴³ Avshalom, Yafa Örgütü'yle bir toplantı düzenlemiş, kendileriyle iş birliği yapmak istediğini belirtmiştir. Ancak taraflar anlaşamamış, resmi bir mutabakata varılamamıştır.¹⁰⁴⁴

Siyonistlerin mücadelelerinin gerçekleşmeme riskine karşın Sarah, Filistin'de bir Yahudi devleti kurulacağına derinden inanıyor, gördüğü her Yahudi'yi Nili'ye davet ediyordu. Bu davetlerde başarılı olur. Görev almayı kabul edenler arasında "N" kod adlı bir Yahudi örnek gösterilebilir. Afula'daki askeri birlikte doktorluk yapan N, Sarah'ın ikna kabiliyeti sayesinde örgüte dahil olanlardandır. Yine başka bir Yahudi olan "W" de Sarah'ın ısrarları sonucunda örgüte dahil olmuş, Şam'da görev yaptığı esnada hanımı aracılığıyla örgüte büyük hizmet sunmuştur.¹⁰⁴⁵

Nili, ülkenin çeşitli bölgelerinde casuslara ihtiyaç duyduğu için birden fazla dili akıcı şekilde konuşan üye arayışına girmiştir. David Sokolovvits, bu profile en uygun üyelerden biridir. Kendisi; Nasıra, Tiberiya, Afula ve Hayfa'da önemli istihbari faaliyetlerde bulunmuş, Osmanlı ile alakalı ne kadar bilgi varsa Sarah'a iletmiştir.¹⁰⁴⁶ Nili, Osmanlı'ya askerlik görevinde bulunmuş kişileri bünyesine katmaya özen göstermiştir. Örneğin Avharan Rafafort, bir süre Osmanlı'da askerlik, sonrasında ordudan kaçıp Siyonistler için çalışmaya başlamıştır. Rafafort, genellikle Eithan Belkind'den görev almış, gerekli bilgilerin kayda alınması için uğraşmıştır. Rafafort genelde; tren istasyonlarını, askerlerin hareketlerini, silahların nereye ve nasıl taşındığını kayda almıştır.¹⁰⁴⁷ Genel itibarıyla örgüte dahil edilen üyeler; asker, muhafız, doktor, öğrenci,

¹⁰⁴¹ *Osmanlı Belgelerinde Filistin*, 112,172. Beerşeba'deki Osmanlı imkanlarına bakmak için bkz.: Ek 22, 276.

¹⁰⁴² Gilad - Murdkay, *Erets Yisrael Bmea Haesrim*, 99.

¹⁰⁴³ Harel, *Bitakhon Vdemokratya*, 73.

¹⁰⁴⁴ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/242.

¹⁰⁴⁵ Omer, *Sara, Gyvoret Nili*, 78.

¹⁰⁴⁶ Tidhar, "Entsiklopedyah Le-Halutse", 12: 4107.

¹⁰⁴⁷ Belkind, *Kakh Ze Haya*, 125.

işçi, çiftçi, mühendis, tüccardı.¹⁰⁴⁸

1917’de örgütün faaliyetleri genişleyip çok sayıda muhbire ve üyeye ihtiyaç duyunca Gidonim örgütünün yaklaşık 40 üyesiyle Nili yönetimiyle birlikte özel bir toplantı düzenlemeye karar verilmiştir. Toplantıda Gidonim üyelerinin büyük bir kısmı Nili’ye katılmayı de kabul etmiştir.¹⁰⁴⁹

4.2.1.2. Harici Uzmanlık Arayışı

Nili üyeleri faaliyetlerini genişlettikçe hem Osmanlı Devleti’nden hem de bazı Yahudilerden endişe duymaya başlamışlardı. Bu endişelerini İngilizlerle de paylaşmışlardır. Sarah, Lishansky ile Managem gemisiyle İngilizlerle bir görüşme yapmak için Mısır’a gittiğinde bu tür güvenlik endişelerini dile getirmiştir.¹⁰⁵⁰ Sarah görüşmede “Hemen gelmeniz ve içinde yaşadığımız bu duruma son vermeniz gerekiyor. Bize yardımınıza ihtiyacımız var.”¹⁰⁵¹ demiştir.

Ayrıca; “Türkler hayvanlara, mülklere ve her şeye el koyuyorlar. Ordunun erzakını arttırmak için mahsulleri alıyorlar. Ordu yerleşim birimlerinin etrafındaki çiti söküp kendi kamplarını çevrelemek için kullanıyordu. Askeri hareketlere hizmet eden demiryollarının inşasını tamamlamak için ağaçlar kökünden sökülümüş. İnsanlar açlık ve hastalıktan mustarip. Yahudi gençleri Tel Aviv ve Yafa bölgelerinden kovdular. Birçok Siyonist hapse atıldılar.”¹⁰⁵² diyerek İngilizlerden yardım istemiştir.

Bunun üzerine İngiliz subayları; “Zafer çok yakın. Çabalarınızı ve bize sağladığınız bilgileri takdir ediyoruz. Ama şimdi daha fazla ve daha geniş bilgiye ihtiyacımız var. Gazze kapılarına yakın bir yerde saldırıya hazırlanıyoruz. Burası beklediğimizden daha fazla tahkim edilmiş durumda, bu nedenle tüm tahkim edilmiş cepheler hakkında daha fazla bilgiye ihtiyacımız var.” deyince Sarah rahatlamış, ardından haritalandırma başta olmak üzere diğer istihbari konuları konuşmaya başlamıştır.¹⁰⁵³

Sarah örgüte üye toplamakla uğraşırken, Lishansky İngiliz uzmanlardan; patlayıcıların kullanımı ve bubi tuzağı kurma-imha etme gibi konularda eğitim almıştır. İngilizler Nili ajanlarını Ürdün Nehri üzerinden Filistin’in bir köyü olan Beit Jann’a giden

¹⁰⁴⁸ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 252.

¹⁰⁴⁹ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 242.

¹⁰⁵⁰ Omer, Sara, *Gyvoret Nili*, 250.

¹⁰⁵¹ Pashut, Sara, *Shalhevet Nili*, 129.

¹⁰⁵² Omer, Sara, *Gyvoret Nili*, 250.

¹⁰⁵³ Pashut, Sara, *Shalhevet Nili*, 129.

demiryolunun geçtiği El-Majami Köprüsünü havaya uçurmak için kullanmayı da planlamıştır.¹⁰⁵⁴ 1 Mayıs 1917'de Yüzbaşı Lloyd George, Aaron'a Nili'den köprülere ve cephaneliklere saldırı için bir teklif sunmuştur. Hemen ertesi gün Aaron, Tulkarem Köprüsü'nü havaya uçurmak için bir plan taslağını sunarak yüzbaşı ile tekrar bir araya gelmiştir.¹⁰⁵⁵

Sarah ve Lishansky Mısır'da yaklaşık iki ay kalmış, bu süre zarfında İngilizlerle birkaç görüşme yaparak deneyimlerini geliştirmek için gerekli eğitimi almışlardır. İkisinin Atlit'e dönüşü 1917 Haziran'ının sonunda olmuştur. Sarah ve Lishansky, Filistin'e döndükten sonra örgüt üyeleriyle toplayıp istihbaratı toplamak için Filistin'i bir uçtan diğerine dolaştıkları bir tura başlamışlardır.¹⁰⁵⁶

4.2.1.3. İstihbarat Kaynaklarını Takip Etme

Aaron, Sarah'a yazdığı mektuplarda; istihbaratın geldiği kaynakları sıkı takip etmesini istemiş ve kendisini sürekli uyarmıştır. Gelen istihbari bilginin fazla olmasından ziyade güvenilir ve kaliteli olması gerektiğini Sarah'a belirten Aaron, aynı bilginin birden fazla teyit edilmesi gerektiğini de söylemiştir.¹⁰⁵⁷ Yine Aaron'un kız kardeşine yazdığı mektuplardan birinde, şunları talep ettiği bilinmektedir: Güney Filistin'deki trenlerin ve demiryollarının durumu, günlük hareket eden tren ve yeni inşa edilen demiryollarının sayısı ile demiryollarından sorumlu askerler hakkında bilgiler.¹⁰⁵⁸

Aaron, istediği bilgilerin doğruluğu yanı sıra detaylı olmasını da istemektedir. Osmanlı Ordusu başta olmak üzere bazı kurumlar hakkında detaylı bilgi isteyen Aaron, istihbaratçılarına şunları sormuştur: Hendekler nasıl kazılmakta? Savunma birliklerinin durumu nedir? Askerlerin motivasyonu ne durumdadır? Osmanlı askerleri günün hangi saatinde çalışmakta, İngilizler hakkında ne düşünülmektedirler? Askerlerin kullandığı silahların kalitesi nasıldır? Kudüs'ün genel durumu nedir? Halk, bölgede Osmanlı'yı nasıl karşılamaktadır.¹⁰⁵⁹ Örgütün bilgi toplarken en dikkatli oldukları husus, Arapların verdiği bilgilerdir. Zira Arapların anlattıklarını genelde abartılı buluyorlar ve bu tür bilgilerin

¹⁰⁵⁴ Omer, *Sara, Gyvoret Nili*, 250.

¹⁰⁵⁵ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 263.

¹⁰⁵⁶ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/534.

¹⁰⁵⁷ Omer, *Sara, Gyvoret Nili*, 124.

¹⁰⁵⁸ Omer, *Sara, Gyvoret Nili*, 88.

¹⁰⁵⁹ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 260.

eksiklik olduğundan şüpheleniyorlardı.¹⁰⁶⁰

Nili'nin temkinli yaklaşımı konusunda örnek teşkil eden en önemli casuslardan biri de Doktor Moshe Phayiman'dır. Phayiman, kendisinden Afula bölgesini tarif etmesi istenen ilk raporu sunduğunda; askerlerin bulunduğu bölgeler, silah sayıları, depoların yerleri ve trenlerin periyodik programı hakkında kesin bilgiler vermiştir. Osmanlı birlikleri hakkında doğru bilgiler içeren bir istihbarat raporu sunmayı başarmıştır.¹⁰⁶¹ Ayrıca Nili, kendi casuslarını da gizlice takip ederek onların ne kadar sadık olduğunu tespit etmek istemiş, verdikleri bilgilerin geçerliliğini garanti altına almaya çalışmıştır.

4.2.2. Casusların Elde Ettiği İstihbarat Bilgileri

Port Said'deki Deniz İstihbarat Ofisi Başkanı Woolley, Avshalom'dan Filistin'deki siyasi, askeri ve ekonomik durumlar hakkında bilgi toplamasını isteyince Avshalom ekibini toplayıp bir rapor sunmalarını istemiştir. Woolley, Ekim 1915'te Beerşeba bölgesine uçaklarının motorundaki bir arıza nedeniyle inmek zorunda kalan Fransız pilotların akıbeti hakkında bilgi toplanmasını da şart koşmuştur.¹⁰⁶²

Bunun üzerine Aaron, kapsamlı bir istihbarat çalışması başlatmıştır.¹⁰⁶³ Nili, bu kayıp pilotlar hakkında ve Osmanlı Ordusu ile ilgili bilgiyi bulmak için Filistin'in dört bir yanına yayılmıştır. Avshalom, kendi önderliğinde bir istihbarat operasyonu yürütmek üzere Kudüs'e gidip 13-17 Kasım 1915 tarihleri arasında burada kalmıştır. Avshalom, Kudüs'te yerleştiği Best Hotel'de bir grup Osmanlı subayı da kalmaktaydı. Avshalom, Woolley'e yazdığı bir mektupta; "Görevde işitme ve görme duyularımı iyi kullandım. Türk subayların arasında uzun süre kaldım. Subaylarla birlikte kampları, hastaneleri ve askeri depoları gezdim. Çok önemli askeri bilgilere sahibim."¹⁰⁶⁴ iddialarında bulunmaktadır.

Avshalom, Kudüs'teki koşullar hakkında Subay Woolley'e birkaç mektup daha yazmıştır. 22 Kasım 1915 tarihinde yazdığı mektupta Kudüs'teki Osmanlı askerleri hakkında önemli ayrıntılar vermektedir. Mektubunda şu bilgileri anlatmaktadır:

"Kudüs ve çevresi 80 numaralı Piyade Taburu tarafından korunmaktadır. Burada size birliklerin sayısı hakkında bilgi vereceğim. Daha güvenilir ve doğru bir kaynak

¹⁰⁶⁰ Omer, Sara, *Gyvoret Nili*, 124.

¹⁰⁶¹ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 254.

¹⁰⁶² Omer, Sara, *Gyvoret Nili*, 70.

¹⁰⁶³ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 80.

¹⁰⁶⁴ Omer, Sara, *Gyvoret Nili*, 89.

bulamazsınız. Piyade kuvvetleri iki tabura ayrılmıştır. Her taburda 180 asker vardır. Yine her taburda 140 silahlı asker bulunmaktadır. Kudüs'ün 1,000 askeri olduğunu söylemek istiyorum. Bu sayının içinde ulaşım, hasta ve diğer kuvvetlerin olduğunu biliyorum. Süvari kuvvetinin sayısı 33'tür ve bunlar nizami ordudandır. Topçu sayısı ise sıfırdır. Kudüs'te hiç top yoktur, bir füze bile yoktur. Piyade ve atlı kuvvetlere gelince, Kudüs'ün her sancağında 300 piyade polisi vardır. Bunların 100'ü atlıdır. Çoğu Gras tüfekleriyle silahlandırılmıştır. Her birinde 30-35 arasında mermi vardır. Diğerleri yanlarında eğri kılıçlar ve hançerler taşıyor... Piyadeler 5 mermi ile doldurulmuş Moser tüfekleri ile silahlandırılmıştır. Her asker 50-60 arasında mermi taşıyor. Genel olarak Türk askerleri hakkında yanlış bilgiler var. Türk askerleri çok kötü durumda. Eksiklerini herhangi bir şeyden tamamlıyorlar. Kıyafetlerinin bile rengi değişmiş durumda. Filistin'de el koyacakları hiçbir şey kalmadı. Almanya onların bu eksikliğini karşılamadı.”¹⁰⁶⁵

Nili'nin Halep'teki muhbirlerinin raporlarına göre Avshalom ayrıca 25 Kasım 1915 tarihli bir mektup daha yazıp şu bilgileri aktarmıştır:

“Halep'ten Lübnan'ın güney sınırına kadar olan bölgede 23 ve 27 numaralı iki piyade taburu var. Bu iki taburda yaklaşık 18,000 asker bulunmaktadır. Silah taşıyabilecek asker sayısı ise 12.000... Ülkede 14 cm'lik top yoktu. Sadece 10 numaralı taburun elinde böyle bir top vardı ve geri kalanlar bundan daha küçüktü. Toplar Halep'e taşındı. Çapı 8 cm olan iki top vardır. Bir tanesi Ramleh'te öbürü Salem'de, diğeri de Tiberya'da, Um Jouni'de.”¹⁰⁶⁶

Kasım 1915'in sonuna kadar Nili üyeleri, toplayabildikleri tüm bilgileri Atlit'teki Tarımsal Deney İstasyonu'ndaki örgüt yönetimine teslim etmeyi başarmışlardır.¹⁰⁶⁷

Aaron zaman zaman gelen bilgileri yeterli bulmadığı için Filistin'in kuzeyindeki bölgelerde tek başına tura çıkmıştır. Aaron bölgede İngilizlere sunulacak bilgilerin kalitesini artıracak askeri bilgiler toplamayı amaçladığından, Hayfa'dan başlayıp Tiberias, Rosh Pena, Sidon ve Beyrut'a kadar devam etmiştir. Aaron'un topladığı ve İngilizlere göndermek üzere hazırladığı bilgiler, genel olarak; Osmanlı Ordusu'nun kuzey bölgelerindeki durumu, askerlerin sayısı, silahlanmaları ve askeri hareketleri ilgili ayrıntıları içermektedir. Aaron ayrıca Rosh Pena'daki bir okulun 50 yataklı bir askeri

¹⁰⁶⁵ Amir Aharon, *Ktuvim Vmkatvim Shel Avshalom Payinberg* (Hayfa: Shakmona Publishing, 1971), 244-246; Ben-Arye, Vaakhai, *Entsiklopedya Shel Hatkufot Hagdolot*, 4: 103.

¹⁰⁶⁶ Rivkah Aharonson, Gula Kohen, *Sara Vavshalom*, 18.

¹⁰⁶⁷ Amikim Vaakherim, “Hitossut Takhat Hbritim”, 3: 106; Eliezer, Vaakhai, *Nili, Toldoteha Shel Heeza Midyanit*, 82.

hastaneye dönüştürüldüğünden de bahsetmiştir. Ayrıca Osmanlı ordusunun kış boyunca Filistin'in kuzeyindeki bölgelerde kamp kuracağı belirtilirken, Cemal Paşa'nın da en kısa sürede Halep'e döneceği bilgisini de günlüğüne not düşmüştür.¹⁰⁶⁸

Nili'nin faaliyetleri 1916 yılının başlarında, İngilizlerle iletişim kuran geminin gelmemesi nedeniyle bir süreliğine kesintiye uğramıştır. Yöneticiler bu durumu öfkeyle karşılamış, İngilizlerin iş birliği konusundaki ciddiyetini sorgulamaya başlamıştır. İngilizlerle iletişimin yeniden sağlanmaması halinde bilgilerin boşa gideceğini düşünmeye başlamıştır. Örgütün yaşadığı bu kafa karışıklığı, bazı üyelerin Osmanlı'ya karşı isyan etmeye niyetlenmesine sebep olmuştur.¹⁰⁶⁹

Bazı üyelerin Avshalom'a ulaştırdığı ilk kıymetli bilgi, bazı Osmanlı subaylarından bilgi almayı başaran Naaman Belkind'e aittir. Belkind, "Kuzey Filistin bölgesinde 11 top var. Güneydeki cepheyi desteklemek için 8 top yakın zamanda taşındı. Güneydeki demiryollarının yeni haritaları da burada." cümleleriyle önemli bilgi vermiş oluyordu. Bazı İbranice kaynaklar, Avshalom'a ulaşan bilgilerin Sarah ile Aaron arasında anlaşılan şifreleme yöntemiyle belgelendiğinden bahsetmektedir. Buna göre toplu silahlar ile ilgili belgeler şifrelenmiş ve şöyle belgelenmiştir: "KLAS TAB 18 A 100 NLMA 11 RCS"¹⁰⁷⁰ Eitan Belkind, kardeşi Naaman tarafından Osmanlı-Alman telsiz şifre çözme yöntemlerini araştırmakla görevlendirilince, Nisan 1916'da Şam'a gitmiştir. Eitan, Şam'da gerçekleştireceği istihbari faaliyetlerini meşru bir hale getirmek için Cemal Paşa'nın kendisine verdiği görevi kullanmıştır.¹⁰⁷¹ Görevi, kamplara ve hastanelere yiyecek taşıyıp denetimlerini sağlamaktır. Eitan Şam'dayken, Cemal Paşa'ya isyan eden bir grup Arapın idam edilmesine tanıklık etmiş, halk üzerindeki etkilerini de Nili'ye aktarmıştır.¹⁰⁷²

Kamplar arasında yiyecek taşımacılığı yaparken Eitan, Yafa'daki yatılı okul günlerinden tanıdığı Eliezer Lafson adında eski bir arkadaşıyla karşılaşmıştır. Lafson telsiz haberleşme görevlisi olarak çalışmaktadır ve eski dostunun telsiz görevlisi olduğunu öğrenen Eitan, Alman telsiz şifreleme sisteminin çözülmesi için arkadaşından yardım

¹⁰⁶⁸ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 81.

¹⁰⁶⁹ Aviezer Gulen v.dğr., *Lokhamay Hkhopes Byisrael: Toldot Hashomer, Hahagana, Hapalmakh, Nili, Etsalo, Lkhi* (Tel Aviv: Sh. Fridman, 1979), 353-354; Avigur Shaul v.dğr., *Toldot Hahagana* (Tel Aviv: Pirsumey Hsifriya Hatsiyonit Vhatsava, Magazin Hamaarakhot, 1966), 1: 359.

¹⁰⁷⁰ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 236.

¹⁰⁷¹ Proctor, "Family Ties in the Making", 123.

¹⁰⁷² Belkind, *Kakh Ze Haya*, 126.

istemiştir. Lafson yardım etmeyi kabul etmiş, nöbetçi subay molaya verince Eitan’a işyerine gelmesini söylemiştir. Eitan belirlenen saatte buluşma yerine gidip, Lafson’dan şifrenin nasıl çözüldüğünü öğrenmiştir. Lafson Eitan’a yardım etmeyi kabul etmiştir. Lafson, Eitan’dan akşam saat yediden sonra işyerine gelmesini istemiştir. Görüşme için akşam saat yedi civarı tercih edildiyse de o saatte Alman subay dinlenmek için dışarı çıkmış olacaktı. Eitan askeri haberleşme merkezine gittiğinde, Lafson’dan şifrenin nasıl çözüleceğine dair bir açıklama almıştır. Eitan Lafson’a açıklama yapmakla kalmadı, onun bir süre meşgul olmasından yararlanarak şifre çözme kitabını kasadan alıp sakladı. Şifre çözme kitabının önemi, cepheler ile İstanbul’daki merkez arasındaki askeri mesajların çözümlenmesinde kullanılan sembollerini içermesinden kaynaklanmaktadır.¹⁰⁷³

Eitan, Lafson’dan şifre çözüm sicilini çalmış, askeri hastaneye geri döneceğini söyleyerek oradan ayrılabilmiştir. Eitan yakınlarda bir oda kiralamış ve gece boyunca şifre çözüm sicilini kopyalamıştır. Sabah Eitan askeri hastaneye döndüğünde şifre çözme sicilinin kaybolmasından endişelenen Lafson’u sicili ararken bulunca, arkadaşını sakinleştirerek detaylı bir arama yapması için kampa dönmesini önermiştir. Kampta sicil aranırken Eitan çekmecelerden birinde sicili bulmuş gibi davranarak Lafson’a gece çaldığı sicili teslim etmiştir.¹⁰⁷⁴

Avshalom, Aaron’dan İngilizlerle yeniden temas kurulamamasına rağmen, 1916’nın sonlarında istihbari bilgi toplama görevlerine devam etmeyi ihmal etmemiştir. Bu dönemde Avshalom, ilgilenilen ve durdurulan konuları ele aldığı bir dizi istihbarat raporu yazmıştır. Alman subayların durumu hakkındaki raporda şunları anlatmaktadır: “Alman subaylar Filistin’de bulunmuyor. Ben Kudüs’teyken küçük rütbeli bir Alman subay vardı, sonra bu subay Gazze’ye gitti. Tüm Filistin’de albay rütbesinde hiçbir subay yok. Kudüs’te bulunan önemli kişiler şunlardır: Erzak memuru ve Yafa vali yardımcısı Rişvan Bey ile Camal Paşa’nın özel sekreteri.”¹⁰⁷⁵

İngilizler, 26 Mart 1917’de Gazze ve Beerşeba’da mevzilenmiş Osmanlı kuvvetlerine bir saldırı başlatarak Birinci Gazze Savaşı’nı başlatır. Osmanlı’nın bölgede bir zafer kazanacağını tahmin etmeyen İngilizler, bunun geçici bir durum olduğunu düşünürler.¹⁰⁷⁶ Bu rehavetleri yüzünden 19 Nisan 1917’deki İkinci Gazze Muharebeleri’nden de mağlup

¹⁰⁷³ Omer, Sara, *Gyvoret Nili*, 80.

¹⁰⁷⁴ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 234.

¹⁰⁷⁵ Aharon, *Ktuvim Vmkatvim*, 247.

¹⁰⁷⁶ *Osmanlı Belgelerinde Filistin*, 158. Bkz.: Ek 21, Gazze’deki Osmanlı askerlerinin elinde İngiliz esirleri-1917, 275.

ayrılırlar.¹⁰⁷⁷

İngilizler saldırıyı gerçekleştirmeden hemen önce İngiliz subay Brigadier Walter Gribbon, Gazze ve Beerşeba cephelerindeki durumu öğrenmek maksadıyla 12 Mart'ta Aaron Aaronsohn ile bir araya gelmiştir. Aaron, İngiliz ordusunun Gazze'deki Osmanlı kuvvetlerinin sağ kanadını atlatmasını ve saldırıyı Beerşeba yönünde yoğunlaştırmasını önermişti. Ancak Aaron'un önerileri İngilizler tarafından kabul edilmemiş ve kendisinden Nili'yi Osmanlı hakkında daha fazla bilgi toplamaya yönlendirmesi istenmiştir.¹⁰⁷⁸

Saha çalışmalarında, güney cephesi başta olmak üzere Filistin bölgesi boyunca görev yapan tüm Nili üyeleri, Osmanlı'daki çeşitli askeri hareketler hakkında istihbarat toplamak için teşvik edilmiştir. 17 Mart 1917'de Naaman Belkind, Rishon LeZion'daki bilgi merkezinden bu husustaki ilk istihbarat raporlarını göndermiştir. Raporda ise şu bilgiler yer almaktadır:

“Güneydeki Osmanlı kuvvetlerinin komutanı Abdürrahim Paşa'nın makamında bir oturum düzenlendi. Oturuma Alman subaylar ve mühendisler katıldı. Oturumun konusu ise bir savunma kanalı kazılması ve bunun top silahlarıyla teçhiz edilmesidir. Elleriinde 11 tane ağır top silahı vardır". Bir önceki bilgilere ek olarak 19 Mart'ta gönderilen bir başka raporda ise şu ifadeler yer alıyordu: "11 tane top silahlarının 8 tanesi güney cephesine gönderilmiştir. Tel Aviv'e ise 3 tane top silahı gönderildi. Kudüs'teki komutan ofisinde 1.000 altın lirası bulunduğundan dolayı Anadolu'ya sürgün edildi. Alman komutan ve yanındaki tüm askerler hava saldırısı sonucunda öldürüld.”¹⁰⁷⁹

İbranice kaynaklar, Osmanlı trenlerinin ana toplanma merkezi olan Afula'daki bulunduğu yerden yararlanarak o dönemin en iyi istihbarat raporlarını sunan Dr. Phayiman'ın performansından övgüyle bahseder. Phayiman, hasta askerlerden ve Filistin cephesine takviye için Hicaz cephesinden gelenlerden aldığı bilgilerden, silahlarının niteliğini ve asker sayıları hakkında önemli istihbarat sağlayabilmiştir.¹⁰⁸⁰ Ayrıca Avshalom Peyyn, İngilizlerin saldırması durumunda Osmanlı ordusunun hazırlığını hakkında önemli bir rapor takdim etmiştir. Bazı İbrani kaynaklar Peyyn'in raporunun Kıbrıs'ta Nili'nin Siyonist üyesi Levi Yitzhak Sneyorson tarafından tercüme edildiğini ve daha sonra

¹⁰⁷⁷ Archibald Wavell, *The Palestine Campaigns* (Battery Press, 1998), 12.

¹⁰⁷⁸ Eliezer, Vaakhai, *Nili, Toldoteha Shel Heeza Midyanit*, 549.

¹⁰⁷⁹ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 360.

¹⁰⁸⁰ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 254.

Mısır'daki İngilizlere gönderildiğini belirtir.¹⁰⁸¹

Öte yandan Nili'nin Kudüs'teki üyesi Nahum Vilbush, Sarah'a Kudüs şehrinin tüm önemli yerlerini gösteren güncellenmiş bir haritasını ulaştırmıştır. Vilbush, Sarah'a yazdığı mektupta, İngilizlerin ilgisini çekebilecek çeşitli yerlerin haritalarını da sağlayabileceğini belirtmiştir.¹⁰⁸²

Bazı İbrani kaynaklar, Phayiman'ın 24 Mart 1917'de Nili'ye sunduğu raporda yer alan bilgilerin bir kısmını aktarmıştır. Raporda şu bilgiler verilmiştir: “Cemal Paşa, 53., 6. ve 3. tümenleri Beerşeba'ya nakletti. Ayrıca 4. ve 5. tümenler de nakledilecektir.” Phayiman 28 Mart tarihli bir başka raporunda ise Şam'dan gelen trenin yükünden şu şekilde bahsetmiştir: “Trenin yükü arasında bir otomobil, 53. tümen için dört adet 7,50 cm top silahı, iki varil benzin, ordu için erzak ve pilotuyla birlikte bir Alman askeri uçağı bulunmaktadır.”¹⁰⁸³ Doktor Phayiman, Nili'ye gönderdiği istihbarat raporlarında Gazze'deki İngiliz savaş esirleriyle ilgili istihbarata da yer vermiştir. Hazırlamış olduğu raporlardan birinde, 90 İngiliz esirin Kudüs'ten Şam'a hareket eden trenle nakledildiğinden yazmıştır. Raporunda ayrıca İngiliz esirlerin durumunun zor olduğundan bahsetmiştir.¹⁰⁸⁴

İngilizler 1917 yazında Aaron'dan, Beyrut kıyılarına yakın konuşlanmış Alman denizaltıları hakkında bilgi istemiştir. Aaron da bu görevi yürütmesi için Sarah'a haber göndermiştir. Sarah, Tarımsal Deney İstasyonu çalışanlarından birini Alman denizaltıları hakkında bilgi toplamakla görevlendirerek Beyrut'a göndermiştir.¹⁰⁸⁵ Nili Alman denizaltıları hakkında gönderdiği bir istihbarat raporundaki bilgiler ana hatlarıyla şunlardır: “Denizdeki Alman denizaltılarının sayısı altıdır. Denizaltılar N-63 tipindedir. Denizaltıların boyutları farklıdır, iki tanesi büyük, diğerleri ise küçüktür. Büyük denizaltılar yaklaşık 85 metre uzunluğunda ve yaklaşık 15 metre genişliğindedir. İki büyük denizaltının yaklaşık 30 askerden oluşan bir mürettebatı mevcut. Denizaltıların resimleri rapora eklenmiştir.”¹⁰⁸⁶

İngilizler Gazze'deki başarısızlıklarının arından General Albeny'yi göreve getirmiştir. Allenby, Aaron Aaronsohn ile görüşüp Filistin'deki genel durumu öğrenmek istemiştir.

¹⁰⁸¹ Eliezer, Vaakhai, *Nili, Toldoteha Shel Heeza Midyanit*, 549.

¹⁰⁸² Yahav, *Taharat Al-Silah*, 26.

¹⁰⁸³ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 254-255.

¹⁰⁸⁴ Cohen - Singer, *Aspects of Ottoman History*, 112.

¹⁰⁸⁵ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 235.

¹⁰⁸⁶ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 235.

Araplara karşı Yahudilerin tutumu ve sayısını, Osmanlı Ordusu'nun bir sonraki aşama için planlarını ve Cemal Paşa hakkında detaylı bilgilerin yanı sıra Osmanlı subayları hakkındaki notları da istemiştir.¹⁰⁸⁷ Allenby'nin istediği doğrultusunda ulaşılan bilgi ve haritaların çoğu, Aaron'un Birinci Gazze Savaşı'ndan önce önerdiği -Gazze'deki Osmanlı savunma hatlarından aşmaktan kaçınıp Beerşeba'den dolanarak Osmanlıları şaşırtma fikri- destekliyordu.¹⁰⁸⁸

Bunun yanı sıra Nahum Vilbush 1917 yazında, İngiliz istihbaratına sunulmak üzere Şam'ın bir haritasını ulaştırmıştır. Şam haritasında Osmanlı ordusu tarafından inşa edilen silah fabrikaları, mühimmat ve erzak depoları, askeri mevkiller, Cemal Paşa'nın ikamet ettiği yer, askeri hastane, tren istasyonları, demiryolları, köprüler, dikiş fabrikaları ve askeri okullar gibi en önemli yerler belirtilmektedir.¹⁰⁸⁹

Bunlara ek olarak Eitan, Dürzilerin ve Bedevilerin hareketleri hakkında ayrıntılı rapor vermiştir. Eitan ayrıca Osmanlı fabrikaları ve Şam'daki Alman telsiz istasyonları gibi havadan vurulabilecek askeri hedefleri de tespit edebilmiştir.¹⁰⁹⁰

Aaron 10 Temmuz 1917'de Sarah'a bir mektup göndererek Osmanlı ve Alman kuvvetlerinin elindeki 125 MIM ve T-10 CWD top silahları hakkında bilgi istemiştir. Mektubunda isteklerini top menzilleri, mühimmat sayısı, trendeki askerlerin sayısı, Beerşeba, Lod'da ve Afula'daki demiryollarının durumu, telgraf ve telefon hatlarının haritaları, tren hatlarının hareketleri¹⁰⁹¹ şeklinde sıralamıştır. Ayrıca, erzak ve çeşitli malzemelerin taşınması gibi konularda ayrıntılı bilgi talep edilmiştir. Örneğin, taşınan yiyeceklerin ton sayısı ve malzemelerin kalitesi, askerlerin yedikleri, her nakliye bölümündeki asker sayısı, aynı zamanda istihbarat raporlarının halk arasında savaşa ilgili anlatılan hikâyeler ve ileri günlerde gerçekleştirilecek planlarla ilgili söylentilerle birlikte yer alması talep edildi.¹⁰⁹²

Phayiman, Haziran 1917'de Ramla bölgesindeki askeri hastaneye nakledildikten sonra Nili'ye şehirdeki askeri hareketlilik hakkında çeşitli istihbarat raporları göndermiştir. Phayiman özellikle Ramle'de bir saha turu yaparak askeri havaalanlarını, telsiz istasyonunu, askeri depoları ve askeri noktalarda konuşlandırılan silahları

¹⁰⁸⁷ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/549-550.

¹⁰⁸⁸ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 730.

¹⁰⁸⁹ Yahav, *Taharat Al-Silah*, 26.

¹⁰⁹⁰ Belkind, *Kakh Ze Haya*, 125; Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 261.

¹⁰⁹¹ Pashut, *Sara, Shalhevet Nili*, 123.

¹⁰⁹² Pashut, *Sara, Shalhevet Nili*, 123.

denetlemiştir.¹⁰⁹³ Ayrıca bölgenin askeri durumu hakkında da bilgiler veriyor: “Ramla’da iki tabur bulunuyor. Bunlar develere biniyorlar. Ramla’nın 10-20 kilometre batısındaki Bir Salim’de konuşlanan 200 askerden oluşan bir tabur var. Top silahları yok. Toplar sadece Almanların kontrolü ve yönetimi altındadır.”¹⁰⁹⁴ bilgilerine yer vermiştir. Ramla’daki durumla ilgili raporlarından birinde şunları belirtmiştir: “Ramla’da 3 havaalanı var. Her bir havaalanı bir askeri kışlayı temsil ediyor. Merkezi havaalanı şehrin dışındaki mezarlığın yakınında yer alıyor. Merkez havaalanında 15 uçağı var. Ancak bunlardan 6’sı çalışabilir durumda. İkinci havaalanı önemli çünkü demiryolunun yanında ve şehirden 20 dakika uzaklıkta bulunuyor. Bu havaalanına Alman askerleri bile dahil kimsenin girmesine izin verilmiyor. Üçüncü havaalanı ise Yafa’ya giden yol üzerinde yer alıyor.”¹⁰⁹⁵

Bazı İbrani kaynakları, İngilizlerin Ağustos 1917’de Filistin’deki Osmanlı cephesindeki bir hava taarruzu hakkında bilgi edinmek istediklerini belirtmektedir. Bunun üzerine Naaman Belkind Ağustos 1917 ortalarında kardeşi Eitan’a bir mektup göndererek Nili’nin yöneticileriyle Rishon LeZion yerleşim biriminde bir araya gelmek istediğini söyler. Böylece Belkind kardeşler Sarah ve Lishansky ile bir araya gelir. Kardeşler Eitan’ı İngilizler adına Osmanlı’yı ve havaalanlarının bombalanması durumunda meydana gelebilecek etkileri incelemek ve bu konudaki tüm önemli bilgileri kaydetmek üzere Kudüs ve Ramleh’e göndermiştir.¹⁰⁹⁶

Nili, 1917 yazının sonunda, daha sonra Üçüncü Gazze Savaşı için, Filistin’in güneyindeki Osmanlı savunma hatlarına yönelik beklenen saldırıda İngilizlere yardımcı olacak bilgileri toplamaya odaklanmıştır. Peyyn birden fazla Osmanlı subayı ile iletişim kurmayı başarmıştır. Peyyn bilgi saklamak için, geçtiğı askeri birliklerdeki bilgileri sigara kâğıtları üzerinden kayda geçirmiştir.¹⁰⁹⁷ Peyyn, Filistin’in güneyinde yürüttüğü istihbarat çalışması hakkında şunları anlatmaktadır: “Bazen el arabasıyla su satıyordum. Osmanlı askerlerine şarap da satıyordum. Askerler beni çadırlarında geç saatlere kadar kalmaya davet ederlerdi. Askerler işlerinden bahsederken onları dinleyip tüm bilgileri aktarırdım.” Peyyn’in en büyük başarısı, Rukhama’daki yerleşim biriminde tanıştığı bir Osmanlı

¹⁰⁹³ Ben-Arye, Vaakhai, *Entsiklopedya Shel Hatkufot Hagdolot*, 3: 111.

¹⁰⁹⁴ Aharon, *Ktuvim Vmkatvim*, 246.

¹⁰⁹⁵ Omer, Sara, *Gyvoret Nili*, 85.

¹⁰⁹⁶ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/523.

¹⁰⁹⁷ Abu Eleyan, *Tatavur al- Achiza*, 60-61.

subayından çaldığı güney bölgesi haritasını sağ salim Nili'ye ulaştırmasıdır.¹⁰⁹⁸

Aynı zamanda Aaron'un Allenby'e sunduğu raporda, "Osmanlı Ordusu Gazze ve Beerşeba'da toplanmaya başladı. Ordu komutanı Refet Paşa'nın yanında üç tabur var. Ordu komutanı Halep ve Nasıra'daki ordunun Gazze'ye nakledilmesini talep etti. Beerşeba yönünden büyük bir saldırı bekliyorlar. Alman uçakları her gün Filistin semalarında uçuyor. Beerşeba'daki köyler ve sokaklar maynalıdır. Yine de Beerşeba bölgesi zayıftır ve burada Türk kuvvetleri pek dayanamayacaktır."¹⁰⁹⁹ bilgileri yer almaktadır.

Nili'nin sağladığı istihbaratın sonucunda¹¹⁰⁰ ortaya çıkan en önemli sonuçlardan biri, İngilizlerin Filistin hakkında özel bir kılavuz hazırlaması olmuştur. Palestine Hand Book (Filistin El Kitabı) olarak adlandırılan bu kitap basılmış ve Filistin'e saldırmaya hazırlanan İngiliz ordusunun askerlerine dağıtılmıştır.¹¹⁰¹

Bu sırada Nili'nin Alexander Aaronsohn'u, Beerşeba bölgesine ilerleyen İngiliz ordusuna katılması için Eylül 1917'de Mısır'a göndermiştir. Alexander 20 Eylül'de yazdığı bir mektupta, "Mısır'a döndüğümde kardeşimin yerine görevi ben devraldım. Orduya katılarak Gazze ve Beerşeba savaşlarına katıldım. Beni savaş cephesinde istihbarat görevine atadılar ve binbaşı oldum." cümlelerini yazmıştır.¹¹⁰²

Beerşeba ve Gazze'nin işgal edilmesi ve İngiliz ordusunun Kudüs'ü işgal etmek üzere harekete geçmesinin ardından, İngilizler Alexander'ı çöldeki İngiliz süvarilerine dahil etmiştir. Alexander, geri çekilen Osmanlı ordusu hakkında bilgi edinmek için Bedevilerden casus toplamıştır. Bazı İbrani kaynaklarına göre, Alexander İngiliz ordusundan önce hareket ederek gizlice Petah Tikva yerleşim birimine ulaşmış ve oradan da Zikhron Ya'akov yerleşim birimine bir muhbir göndermiştir. Böylece Gidonim ile iletişim kurabilmiş ve onları İngiliz ilerleyişi sırasında muhbir olarak kullanabilmiştir. Alexander ayrıca Hayfa, Akka ve Safed'e de muhbirler göndererek Osmanlı ordusunun hareketlerini ve geri çekilmelerini bildirmiştir. Bu da İngiliz birliklerinin ilerleyişinin belirlenmesine yardımcı olmuştur.¹¹⁰³

¹⁰⁹⁸ Abu-Kadura, *Al- Munazmat al- Askariya ve al- Amniya*, 166.

¹⁰⁹⁹ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 270.

¹¹⁰⁰ Alkan, *Nili*, 162. Bkz.: Ek 24, Nili örgütünün faaliyette bulunduğu bazı bölgeler ve ilgili birtakım olayları gösteren harita, 284.

¹¹⁰¹ Gilad - Murdkay, *Erets Yisrael Bmea Haesrim*, 99.

¹¹⁰² Cohen - Singer, *Aspects of Ottoman History*, 124.

¹¹⁰³ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 730.

4.2.3. Örgütün Karşılaştığı Sorunlar ve Ortaya Çıkartılması

Nili, istihbarat faaliyetlerinin en yoğun olduğu dönemde bile örgüt yöneticileri ve üyeleri arasında cereyan eden çeşitli iç sorunlara tanıklık etmiştir. Örneğin Nili’de faaliyet gösteren her üye bu işi gönüllülük esasına dayalı olarak yaparken, ilerleyen süreçte bir grup gönüllü yaptıkları hizmet karşılığında para istemiştir. Nili’nin propaganda ayağında çalışan bu gönüllüler, ifşa olduklarında ailelerinin Filistin’den çıkarılması için yönetimden ücret talep etmiştir.¹¹⁰⁴

Bazı İbranice kaynaklar, Aaron’un para istemede ısrar eden üç Nili üyesine bir azar mektubu gönderdiğini belgelemektedir. “İngilizlerin bize para vermesini değil, çalışmalarımız için bize borçlu olmasını planladım. Belki bunları anlamıyorsunuz ama kusura bakmayın beyler, yanıyorsunuz.”¹¹⁰⁵ sözleriyle üyeleri azarlayan Aaron, İngilizlere yazdığı bir mektupta “Ne ben ne de şebekenin tüm üyeleri faaliyetlerimiz için tek bir kuruş bile almadık. Tam tersine, her param bu çalışmalara ayırdım. Diğer kalan arkadaşlarımız da aynı şeyi yaptılar. Bu konunun Yahudi halkının çıkarlarına hizmet edeceğine inanıyoruz.”¹¹⁰⁶ demiştir. Nili maddi çıkarlardan ziyade manevi çıkarlara odaklanan bir politika izlemiş olsa da bu politikadan ara sıra vazgeçmek zorunda kalmıştır. Nitekim istihbarat toplama işini kolaylaştırmak için bazen Osmanlı memurlarına rüşvet vermiştir.¹¹⁰⁷

Nili’nin sorun yaşadığı bir diğer alan ise, üyelerin kendilerini gizlemelerindeki başarısızlığıydı. Yönetici ekibi, kurulduğu andan itibaren üyelerinin gizliliğini koruyamaması yönüyle eleştiriliyordu.¹¹⁰⁸ Aldığı bu büyük riskler sebebiyle doğal olarak Nili, afişe edilmekten kurtulamamıştır. Mısır’da yaşayan Nili üyelerinin, Filistin’deki ailelerine mektuplar yollamaya devam etmesi bu konuya iyi bir örnektir. Mısır ve Atlit arasındaki iletişimin sürekliliği, bir süre sonra örgütün ortaya çıkmasına sebep olmuştur.¹¹⁰⁹ Zamanla İngilizlerin bile gizlenmeleri için uyardığı örgüt, saha faaliyetlerini azaltması için telkin edilse bile faaliyetlerine devam etmiştir. Zira savaş sona ermeden Filistin’deki yerlerini garanti altına almak isteyen Siyonistler için kurdukları bu örgütlerin

¹¹⁰⁴ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/388.

¹¹⁰⁵ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 265.

¹¹⁰⁶ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/382.

¹¹⁰⁷ Milstein, *Bdam Vesh Yhuda*, 35.

¹¹⁰⁸ Milstein, *Bdam Vesh Yhuda*, 35.

¹¹⁰⁹ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/364.

hedef odaklı olmaları çok önemliydi. Kendilerini zamanla yarışıyor gibi hissediyorlardı.¹¹¹⁰

Avshalom Finberg'in öldürölme haberinin ortaya çıkması ve Nili'nin yönetim ekibinin bu ölümü üyelerinden tarafından örtbas etmesi, 1917 yazından itibaren üyeler arasında büyük moral bozukluğuna ve şüpheye neden olmuştur. Bir süre sonra, yöneticiler birbirlerini bu ölüm ile alakalı olarak suçlamaya başlamıştır. Hatta Naaman Belkind, Yosef Lishansky'i Aaron'un yokluğunda örgütün başına geçmek için Avshalom'u öldürmekle suçlamıştır.¹¹¹¹

Lishansky, Avshalom'un ölümü ile alakalı verdiği ifadeye göre şunları söylemiştir:

“Lishansky ve Avshalom 20 Ocak 1917'de bir Bedevi rehber eşliğinde Atlit'ten Mısır'a doğru yola çıktılar. Osmanlılar ve İngilizler arasındaki sınır bölgesine ulaştıklarında, 30 civarında bir Bedevi grubu tarafından saldırıya uğradılar. Bedeviler, rehberden intikam almak istedikleri için onu teslim almakta ısrarlılardı. Sözlü olarak kavgaya tutuşan Bedeviler gruba ateş açarak Avshalom ve rehberi öldürürken, Lishansky de yaralandı. Bedeviler gittikten sonra Lishansky gücünü toplayarak yoluna devam edip yakınlarda Avustralyalı askerlerin bir askari üsüne sığındı. Lishansky Port Said'e götürüldü ve oraya Aaron da onunla ilgilenmek için geldi. Ardından Lishansky Kahire'deki askeri hastaneye nakledildi ve iyileşene kadar da burada tedavi gördü.”¹¹¹²

Diğer İbranice kaynaklar da aynı rivayetten daha ayrıntılı bir biçimde bahsetmektedir. Kaynaklara göre, Lishansky ve Avshalom'un Bedeviler tarafından saldırıya uğradığı bölge Wadi Al-Arish yakınındaki Sheikh Zuweid'dir.¹¹¹³ Ayrıca Avshalom'un vurulduktan sonra yaralı bir şekilde yere düştüğü, daha sonra ayağı kalkıp yürümeye devam ettiğı, ancak başka kurşunlarla öldürüldüğü de diğer kaynaklar tarafından bildirilmiştir. Bedeviler Avshalom ve rehberinin öldüğünden emin olana kadar bölgeyi terk etmemiş, Lishansky yaralı olarak yerde kalmıştır.¹¹¹⁴

¹¹¹⁰ Milstein, *Bdam Vesh Yhuda*, 35.

¹¹¹¹ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/388.

¹¹¹² Pashut, *Sara, Shalhevet Nili*, 69.

¹¹¹³ Rivkah Aharonson, Gula Kohen, *Sara Vavshalom*, 2; Gilad - Murdkay, *Erets Yisrael Bmea Haesrim*, 99; Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/361-362.

¹¹¹⁴ Gulen vd., *Lokhamay Hkhopes Byisrael*, 141; Yhoshua, Vaakhai, “Arz İsrail”, 99-100; Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/362.

Bu bağlamda, 1967 yılında Gazze şeridi ve kuzey Sina'yı işgal edildiği dönemde sahadaki İsrail Ordu Komutanlığı'nın kuzey Sina'da Avshalom Feinberg'in öldürüldüğü yerde mezarını tespit edip iskeletini de bulmaya başarmıştır.¹¹¹⁵

Öte yandan, Naaman Belkind, bilgi toplama çalışmaları sırasında Osmanlı Ordusu'ndaki bazı subaylarla arkadaşlık kurmaya çalışmıştır. Bu bağ sayesinde askerlerden önemli bilgiler elde etmeyi de başarmıştır. Naaman, Hayfa'daki bir Osmanlı subayıyla arkadaş olmuş, kendisinden bazı bölgelerin haritalarını istemişti. Subay -adının Bahauddin olduğu bilinmektedir-, Naaman'a haritaları vermiş, üstelik bu haberin yayılması ihtimaline karşı Rishon LeZion yerleşim birimindeki evinde kalmıştı. Buradan yola çıkarak Bahauddin'in suç ortağı olup hesap vermekten kaçtığını söylemek mümkündür.¹¹¹⁶

Naaman, 1917 ağustosunda Rishon LeZion'da Sarah ve Lishansky'i görünce ikisinden saklanmak için yardım istemiştir. Lishansky subayı öldürmek istemiş, Sarah bir cesetle uğraşmak istemediğinden bu fikre karşı çıkmıştır. Bu sebeple ikili, Bahauddin'in deniz yoluyla kaçırılması hususunda anlaşmıştır. Ardından Mısır'a gönderilmesi, İngilizlere teslim edilmesi planlanmıştır. Aynı zamanda devlete makul bir açıklama yapmak gerektiğinden, Bahauddin'i denizde boğulmuş olarak göstermek için Hayfa'dan uzak bir yere kıyafetleri atılmıştır.¹¹¹⁷

Bununla birlikte Nili, Naaman'a birçok önemli bilgi ve harita sağladıktan sonra Osmanlı subayının Mısır'a kaçırılmasını istemiştir. Nitekim posta güvercinin ifşa olayı yaşandıktan sonra subay, 25 Eylül 1917'de Filistin'den kaçan Nili vasıtasıyla çıkarılmıştır.¹¹¹⁸

4.2.3.1. Naaman Belkind'in Yakalanması

Nili üyeleri, 1917'nin başından itibaren savaş şartlarının faaliyetleri iyiden iyiye sekteye uğratması ve İngilizlerin artan istihbari bilgi istekleri ve dolayısıyla Osmanlı Devleti'nin sıkı takibiyle uğraşmak zorunda kalmıştır. Nili üyelerinin kendi aralarında uğraştığı bir başka mesele ise, Avshalom'un ölümüydü. Halen tüm üyelere açıklanmayan bu gizemli

¹¹¹⁵ Aluf Mishna Mardkay Gor, *Zihevey Kivro Vmtsiat Shildo Shel Avshalom Feinberg Hyid (15.11.1967)*, Mifkdt Tsahal Birtuat Azaa Vtsifu, Katsin Mate Lainyaynim Myukhad (Mifkdt Tsahal Birtuat Azaa Vtsifu, Katsin Mate Lainyaynim Myukhad). Bkz.: Ek 23, 1967 yılında Gazze Şeridi ve Kuzey Sina'nın işgal edildiği dönemde sahadaki İsrail Ordu Komutanlığı'nın Kuzey Sina'da Avshalom Feinberg'in mezarını tespit etme ve iskeletini bulma görevine ilişkin raporu, 277-283.

¹¹¹⁶ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/523.

¹¹¹⁷ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 124.

¹¹¹⁸ Eliezer, Aharon Aharonson, *Haish Uzmano*, 272.

ölüm, özellikle Naaman'ın kafasını kurcalıyor, Mısır'a gidip bu ölümü araştırmak istiyordu. Aslında ölümden ziyade, ölümün arkasındaki gerçeğin peşindeydi: Lishansky'nin Avshalom'u öldürüp yerine geçmek istediğini düşünüyordu.¹¹¹⁹

Naaman'ın Mısır'a gitme isteğini Sarah reddetmiştir. Sarah, bir cinayet araştırmasındansa İngilizlerin işine yarayacak istihbari bilgileri tercih ediyordu. Naaman, Sarah'ın engel olmasına rağmen bir Bedevi rehber tutup 9 Eylül 1917'de Mısır'a gitmek için yola koyulmuştur.¹¹²⁰ Filistin'in güneyinde kalan Negev'e yaklaştığı esnada El-Azazma kabilesinden birkaç bedevi Naaman'ın yolunu kesmiş, onu Osmanlı Devleti'ne teslim etmiştir.¹¹²¹ Naaman Beerşeba Merkez Hapishanesi'ne nakledilip burada sorgulanmış, casusluk suçundan yargılanmıştır. Naaman'ın tutuklandığını duyan Sarah, Lishansky'nin endişe etmemesiyle alakalı uyarlarına rağmen kardeşi Avshalom'a durumu anlatan bir mektup yollamıştır.¹¹²²

Sorguda bir casus olduğunu ve İngilizler için çalıştığını reddettiği söylenen Naaman ile ilgili Yahudi kaynaklarına göre, kendisinin bir casus olduğunun ortaya çıkmasında Naaman'ın eşi Adina'nın büyük payı vardır. Adina, hapishaneye teslim edeceği kıyafetleri düzgün bir şekilde kontrol etmeden verdiği için, Naaman'ın not defteri, planları ve Nili üyelerinin isimleri Osmanlı'nın eline geçmiştir.¹¹²³ Ele geçirilen bu belgelerden sonra da Naaman ajan olduğunu reddetmemiştir. 16 Eylül'de idam edileceği kendisine söylendiğinde de yine örgüt hakkında yetkililere bilgi vermemiştir. Fakat Naaman'a söylendiği gibi idam edilmemiş, Şam'daki hapishaneye nakledilmiştir.¹¹²⁴

Naaman'ın tutuklanmasıyla alakalı söylenmesi gereken bir diğer mesele ise kendisinin kısa bir süre sonra tahliye edildiği ve takibe alındığıdır. Naaman, hapisten çıkışını kutladığı bir partide sarhoşken tutuklanmış, sorguda yetkililerin istediği bilgileri vermiştir.¹¹²⁵ Nili üyeleri de hapishane ve tutukluluk durumuyla alakalı olarak Atıf Paşa ile görüşmeye çalışmıştır. Bu amaçla Lishansky Atıf Paşa ile görüşmüştür. Paşa, 500 altınlık bir bedeli ödedikleri takdirde Naaman'ı serbest bırakacaklarını belirtmiştir. O an için bu bedeli toplamak pek mümkün değildi. Ancak yaklaşık 300 altın

¹¹¹⁹ Belkind, *Kakh Ze Haya*, 91.

¹¹²⁰ Belkind, *Kakh Ze Haya*, 91.

¹¹²¹ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/370.

¹¹²² Omer, *Sara, Gyvoret Nili*, 163-164.

¹¹²³ Eliezer, *Vaakhai, Toldot Haomets Hapoliti*, 286.

¹¹²⁴ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/370.

¹¹²⁵ Gilad - Murdkay, *Erets Yisrael Bmea Haesrim*, 100.

toplanabilmiştir.¹¹²⁶ Bazı İbrani kaynaklarına göre Naaman örgütün bu gecikmesi yüzünden bazı sırlarını ve üyelerinin isimlerini ifşa etmek zorunda kalmıştır.¹¹²⁷

Nili, Naaman ile uğraşırken Yishuv ve Nili'nin arasındaki bağlar kopmaya başlamış, Zikhron ve Ya'akov yerleşimleri arasındaki gerilim tırmanmıştır. Sarah, bu gergin ve belirsiz ortamda abisine bir mektup yazmış, çalışmaların bir süre durdurulması için izin istemiştir. Lishansky'nin bu teklifi reddetmesi üzerine Nili çalışmalarına devam etmiştir.¹¹²⁸

Bu bağlamda Sarah'ın ismine nasıl ulaşıldığı ve Naaman'ın bu işte neresinde bulunduğu hakkında başka bir rivayet vardır. Alman subayları yakalanan Naaman'ın hemen öldürülmesini isterler. Fakat Türkler Naaman'ı konuşturmak için bir plan kurarlar. Buna göre bir piyade albayı Naaman'a yemek hazırlatır. Yemek sırasında içtiği şaraba uyuşturucu katarak onu konuşacak kıvama getirir. Türk albay, sohbet esnasında kendisini Almanların elinden Naaman şarabın da etkisiyle arkadaşlarının sahile çağırdıkları bir İngiliz gemisiyle Kahire'ye gidebileceklerini söyler. Aziz Bey Naaman'ın bu anlattıklarından Sarah'ın öğrenmese de yeterli ipucu alır. Naaman daha sonra Şam'a hapisaneye götürülmüştür.¹¹²⁹

Diğer taraftan, Osmanlı kaynaklara göre Naaman Belkind ve Yosef Lishansky için sorgulama heyeti kurulmuştur. Sorgulama heyeti, Belkind'in savunmasını pek de inandırıcı bulmadı. Sonradan Lishansky ve Belkind'a hiç de inkâr edemeyecekleri kanıtlar sunulduğunda işin rengi değişti. Ölümle burun buruna gelen casusları, can korkusu sardı. Sorgulama heyetiyle can pazarlığına giren casuslar, bağışlanmaları şartıyla tüm bildiklerini ortaya döktüler. Lishansky, nihayet Nili'nin başı Aaron Aaronsohn'u ilk defa ifşa etti. Sorgulama heyeti, Aaron'un Mısır'da İngilizlere sığındığının far kındaydı. Peki, bu durumda örgütün Filistin'deki faaliyetlerini kim ve nasıl idare etmekteydi, sorusu akıllara gelmişti. Heyetin ısrarlı soruları karşısında direnemeyen Lishansky, önce rüşvetle işin içinden sıyrılmak istedi fakat boşuna çabaladığını anlayınca nihayet Nili'nin Filistin sorumlusunu ifşa etti: Madam Sara.¹¹³⁰

¹¹²⁶ Belkind, *Kakh Ze Haya*, 131; Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 286.

¹¹²⁷ Gilad - Murdkay, *Erets Yisrael Bmea Haesrim*, 100; Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/354.

¹¹²⁸ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/371.

¹¹²⁹ James Srodes, *Spies in Palestine* (Berkeley: Conter Point, 2016), 168.

¹¹³⁰ Bozkurt, *NİLİ; İmparatorluğun Yıkan Örgüt*, 137-138.

4.2.3.2. Nili'nin Güvercinlerinin Deşifre Edilmesi

Nili'nin kullandığı bu güvercinlerin Osmanlı yetkililerinin eline geçmesi, yanlış yere uçan güvercinler sayesinde olmuştur. Sarah 30 Ağustos 1917'de, Managem'e iki güvercin göndermiştir. Mesajın bir an evvel ulaşması için iki güvercini daha yollasa da toplamda 4 güvercin göndermesine rağmen hiçbirisi Mısır'a ulaşmamıştır.¹¹³¹

Güvercinler Mısır'a ulaşacağına Kayserya'daki Ahmed Paşa'nın sarayına konmuştur. Askerlerin elene geçen bir güvercinin taşıdığı mektuptaki bilgilerini çözmeyi başaramamış olsalar da bölgede bir istihbarat ağının var olduğunu öğrenmiş olduklarından, Hayfa Kaymakamı Hamid Paşa'ya bildirmişlerdir.¹¹³² Hamid Paşa yollanan bildiriye duyan Sarah ve Lishansky, tüm güvercinleri yok etmiş, askerler bölgeye arama yapmaya gelse de bir şey bulamadıkları için geri dönmek zorunda kalmışlardır.¹¹³³ Diğer bir rivayetin farklı detaylarına göre Kayserya'daki polis müdürü bulunan mektubu Dördüncü Ordu'daki karşı casus faaliyetlerinden sorumlu Albay Aziz Bey'e gönderildi. Aziz Bey'in ekibi de İbranice yazılmış şifreli mektubu çözmemesi üzerine özel bir kurye ile hemen İstanbul'a nakledilir. Fakat bu İstanbul'da da çözülemez. Durumdan şüphelenen yetkililer Albay Aziz Bey'e, bu casusluk faaliyetlerinin üzerine gitmesi emrini verdiler.¹¹³⁴

Bu süreçte Sarah, Zikhron Ya'akov'da bulunan belgelerin çoğunu imha etmiş, bazılarını ise gemiyle Mısır'a göndermek üzere saman yığınlarının altına saklamıştır. Gemi geldiğinde bilgileri, Mısır'a giden Nili üyesinin eşliğinde göndermiştir. Gemideki üyeler Sarah'a kendisiyle beraber kaçmasını önerse de teklifi reddetmiş ve ailesiyle beraber gelmek üzere kalacağını söylemiştir.¹¹³⁵ Kendisi belgelerin bir kısmını nasıl yok ettiğini şöyle anlatmaktadır: “Türk askerleri mekânı terk ettikten sonra elimizdeki istihbarat malzemelerinin bir kısmını yok ettik, diğer kısmını da toprağa sakladık. Bu malzemeler arasında Beerşeba haritası, Aaron'un notları, listeler ve siciller vardı. Yeni bilgileri göndermek için gemiyi bekledik.”¹¹³⁶ Ayrıca kaynaklara göre Nili, Zikhron Ya'akov yerleşim birimine saldırmadan önceki son anlara kadar İngilizlerle iletişimi

¹¹³¹ Gilad - Murdkay, *Erets Yisrael Bmea Haesrim*, 100.

¹¹³² Afrayim, Manahim, “Mujam Al-Mustalahat Al-Sohuniya”, 312-313; Gilad - Murdkay, *Erets Yisrael Bmea Haesrim*, 100.

¹¹³³ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 345.

¹¹³⁴ Srodes, *Spies in Palestine*, 164.

¹¹³⁵ Pashut, *Sara, Shalhevet Nili*, 94.

¹¹³⁶ Belkind, *Kakh Ze Haya*, 132; Omer, *Sara, Gyvoret Nili*, 172.

kesmemişlerdir.¹¹³⁷

Posta güvercininin yakalanması olayından Aaron'u haberdar eden kişi Lishansky'dir.¹¹³⁸ Rivayete ayrıca Lishansky'nin kaçırılan Nili üyelerine gemiye kadar eşlik ettiği de belirtilmektedir. Buna göre Lishansky gemide Aaron'la buluşmuş ancak daha sonra son günlerde Sarah'ın yanında kalmak için geri dönmüştür. Sarah abisi Aaron'a özel bir mesaj göndererek şunu söylemiştir: "İlk değil, son ayrılan olmak istiyorum."¹¹³⁹ Yalnız diğer bir rivayete istinaden 10 Eylül gecesi bir İngiliz gemisiyle Sarah'a bir mektup göndererek hemen Kahire'ye gelmesini istedi. Faka Sarah bunu kabul etmeyerek tedbiren Atlit'teki faaliyetleri geçici olarak durdurup, Zikhron Ya'akov'a babasının yanına geri döndü. Belli bir süre sonra geri gelerek faaliyetlerine kaldığı yerden devam etti.¹¹⁴⁰

Öte yandan, başka kaynaklara göre güvercindeki mektubu deşifre edilse bile bunun doğrudan Nili'yi işarete edemeyeceği ifade edilmektedir. Onun rivayetine istinaden Nili'yi ele veren kanıtlar, IV. Ordu'nun karşı casusluk biriminin patronu Aziz Bey tarafından çıkarıldı. Aziz Bey, Filistin'de illegal olarak ikamet eden iki Arapı deniz yoluyla kaçarken yakaladı ve kaçakların üzerinde Nili'nin propaganda kâğıtlarını buldu.¹¹⁴¹

Yine de Nili'nin deşifre edilmesi ile alakası Almanların bir katkısı olduğu başka bir rivayet vardır. Birinci Dünya Savaşı'nda VIII. Kolordu ve IV. Ordu karargâhlarında bulunan ve bir süre Erkân-ı Harbiye Birinci Şubesinde görev yapan Abdurrahman en-Nasuli Bey'in ifadesine göre Nili casusları, Alman cephesinden IV. Ordu Kumandanlığı Alman istihbaratına gelen gizli talimatlar sayesinde tespit edilmişti. Casusluk şebekesi, Viyana'da Opera Otel'de kalan bazı Yahudi casusların yakalanmasından sonra açığa çıkarılmıştı. Bu casuslar, Filistin'de kendilerine ait bir şubenin olduğunu itiraf etmişlerdi. Buna paralel olarak Nasıra Mıntıka Komutanlığınca yakalanan casuslar, tahkikatı yapılmak üzere Şam'a gönderildiler. Burada Kaymakam Fahri Bey tarafından yapılan ilk sorgulamada casuslar, tüm çabalara rağmen konuşmamakta direndiler. Cevat Rıfat Bey'in nezaretinde Binbaşı Durmuş ve Adli Müşavir Halil Rıfat Beyler tarafından yapılan sorgulamada casuslar tekrar sorgulandı. Sonunda Yosef Lishansky ve Naaman

¹¹³⁷ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 284.

¹¹³⁸ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 345.

¹¹³⁹ Eliezer, Aharon Aharonson, *Haish Uzmano*, 272.

¹¹⁴⁰ Alkan, *Nili*, 86.

¹¹⁴¹ Sheffy, *British Military Intelligence*, 162.

Belkind'den talimat aldıklarını itiraf ettiler.¹¹⁴²

Diğer taraftan IV. orduya bağlı VIII. kolordunun I. Şubesi'nde görevli ve bir süre Kolordu'nun istihbaratını da idare eden Yüzbaşı Cevat Rifat Bey, Nili'nin çözülmesiyle ilgili farklı bilgiler vermektedir. Nili casuslarının tahkikatında ve yargılama sürecinde önemli vazifeler üstlenmiş bir subay olarak Cevat Rifat Bey'in zikrettiği rivayete göre Nasıra Mıntıka Komutanı'ndan gelen telgrafta Samuel Anna ve Abraham Habon adında iki casusun yakalandığını bunların topladıkları bilgileri şişelere koymak suretiyle düşman gemilerine ulaştırdıklarını anlatmalarına rağmen daha sonra bunu inkâr etmişler. Bunun üzerine sorgulanmak üzere Şam'a gönderilmelerini istemesi üzerine buraya getirilirler. Devamında Atilhan sorgulamada örgüt hakkında bildiklerini anlattıklarını ve şefleri olduklarını söyledikleri Josef Tobin ve Naaman Belkind isimlerini verdiklerini belirtiyor. Bunun üzerine hemen Nasıra Mıntıka Komutanı'na telgraf çekilerek Zamarin Köyü'nün abluka altına alınarak Tobin ile Belkind'in tutuklanmasını ve Şam'a gönderilmesini emreder. Yakalanan ikili Şam'a gönderilir. Önce ketum davranan Tobin ve Belkind bütün bildiklerini anlatırlar ve "hepimizin başı Aaronsohn'dur" diyerek en önemli bilgiyi verirler.¹¹⁴³

4.2.3.3. Osmanlı Askerinin Zikhron Ya'akov'da Örgüt Üyelerini Tutuklaması ve Sarah'ın Akıbeti

Osmanlı kuvvetleri Nili'ye baskın düzenlemeden evvel, örgütle bağlantısı olduğu sonucuna vardığı tüm isimler hakkında bilgi toplamıştır. Osmanlı subayları, örgütün amacını ve örgütün ulaştığı isimler hakkında bir rapor hazırlamaya çalışmıştır. Osmanlı'nın soruşturmalarında kullandığı en önemli yöntem, Zikhron Ya'akov yerleşim biriminin sakinleriyle bağlantıları olan Şam'lı Yahudi kadınlardı.¹¹⁴⁴ Aslında Sarah, özellikle Naaman'ın tutuklanması sonrası örgütün ifşa edileceğini hissettiğinden zaten üyeleri dağıtıp gizlemeye başlamıştı.¹¹⁴⁵

Osmanlı kuvvetleri 1 Ekim 1917'de Zikhron Ya'akov yerleşim birimine bir operasyon düzenlemiş, yerleşim biriminin giriş çıkışlarını kapatarak yerleşim biriminin etrafını sarmış, daha sonra baskın düzenlemiştir.¹¹⁴⁶ Zikhron Ya'akov'a yapılan baskında; Sarah,

¹¹⁴² Bozkurt, *NİLİ; İmparatorluğun Yıkan Örgüt*, 132.

¹¹⁴³ Cevat Rifat Atlihan, *Filistin Cephesinde Yahudi Casuslar* (İstanbul, 1947), 32-39; Alkan, *Nili*, 87.

¹¹⁴⁴ Kasimih, *Al-Naşat Al-Sohuni*, 305.

¹¹⁴⁵ Tidhar, "Entsiklopedyah Le-Halutse", 5: 2341.

¹¹⁴⁶ Yhoshua, Vaakhai, "Arz İsrail", 100-101.

babası Efrayim-Fisel ve erkek kardeşi Tsvi başta olmak üzere aranan isimlerin çoğu tutuklanmıştır.¹¹⁴⁷ Öte yandan, Osmanlılar her ne kadar Lishansky’i tutuklamak istese de kaçmayı başarmıştır. Lishansky’nin kaçıışı Osmanlı yetkililerini oldukça kızdırmış, tutuklu Siyonistler kaçıışıyla ilgili herhangi bir bilgi verebilmeleri için baskıyla sorgulanmıştır.¹¹⁴⁸

Tutuklama sırasında Sarah, örgüt üyelerine, “Korkmayın... Atlit’teki tarımsal deney istasyonunda çalıştığınızı söyleyin. Onlara başka bir şey bilmediğinizi söyleyin.”¹¹⁴⁹ şeklinde telkinlerde bulunmuştur. Yahudi kaynakları Sarah’nın tutuklandığı andan itibaren işkence gördüğünü iddia etmektedir. Buna göre yetkililer Sarah’ın Lishansky’nin saklandığı yeri göstermesi için kendisinde işkence yapmıştır. Sarah’ın; dayak, zincire vurulma, ısıtılmış çubuklarla ütüleme, vücudun hassas bölgelerine eziyet ve falaka gibi işkencelere dayandığı da belirtilmektedir.¹¹⁵⁰

Tutuklanmasının dördüncü gününde Sarah, Şam’a gönderilmeden önce Nasıra’ya nakledilmek üzere düş almak ve kıyafetlerini değiştirmek için evine gitmesi gerektiği konusunda yetkilileri ikna etmiştir.¹¹⁵¹ Askerlerle birlikte evine gönderildiğinde banyoya girmiş ve Gidonim örgütünün bir üyesi olan David Steinberg’e yazdığı mektupta, “Bizi Şam’a göndereceklerini söylüyorlar. Bizi orada kesin asacaklar.” İddiasında bulunmuştur.¹¹⁵²

Sarah evinden döndüğünde örgütteki arkadaşlarına, “insan bedenine yapılabilecek en öldürücü darbenin ne olduğunu” sormuştur. Bunun üzerine arkadaşları intihar edeceğini anlamıştır. Nitekim tahminler doğru çıkmış ve ertesi sabah Sarah bir silahla intihar etmiştir. Dört gün yoğun bakıma kaldırılmış, ardından hayatını kaybetmiştir.¹¹⁵³

Diğer rivayete göre Osmanlı yetkilileri, Nili şebekesini ortaya çıkarttıktan sonra şebekesinin Rishon Le-Zion yerleşim birimindeki merkezinden casusları yakalama operasyonları başlattı. Bunun sonrası 2 Ekim 1917’de Yahudilerin Hasat Bayramı’nı kutladıkları ve aynı anda bir düğün eğlencesinin yapıldığı sırada Hayfa Kaymakamı Hasan Bey Türk askerleriyle birlikte Zikhron Ya’akov yerleşim birimine gelip

¹¹⁴⁷ Ben-Arye, Vaakhai, *Entsiklopedya Shel Hatkufot Hagdolot*, 3: 109.

¹¹⁴⁸ Pashut, Sara, *Shalhevet Nili*, 94.

¹¹⁴⁹ Yitzkhak - Sriel, “Entsiklopedya Krata Tsiburit”, 21; Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/372.

¹¹⁵⁰ Gilad - Murdkay, *Erets Yisrael Bmea Haesrim*; Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/371.

¹¹⁵¹ Ben-Arye, Vaakhai, *Entsiklopedya Shel Hatkufot Hagdolot*, 4: 109.

¹¹⁵² Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/372.

¹¹⁵³ Yitzkhak - Sriel, “Entsiklopedya Krata Tsiburit”, 21.

Aaronsohn'un aile evinde Sarah karşıladılar. Kaymakam Sarah'ı tutuklattı ve elleri kelepçeli sorgulamaya başladı. Sorguda özellikle de Nili'nin bazı üyelerinden Yosef Lishansky ve Jofef Tuvin'in nerede olduklarını sordu. Rivayetin iddiasına göre Osmanlı askerler konuşmayan Sarah'ı dövdüler. Bunun devamı ise dört gün boyunca yapılan işkencelerle konuşturulmayan Sarah en sonunda Şam'a sevk edilmek istenmişti. Sarah eve gidip kana bulanmış elbisesini değiştirmek isteyerek eve girdikten sonra sakladığı tabancayı kullanıp 5 Ekim'de intihara kalkıştı. Nihayetinde ağır yaralanan Sara 9 Ekim'de öldü.¹¹⁵⁴

Yalnız bir daha rivayeti ele alınca Osmanlı askerleri Zikhron Ya'akov yerleşim birimine 1 Ekim 1917'de gelip gereken teftiş ve saha sorgulama da yaptılar. Hasan Bey askerlere emir vererek kapı kapı dolaşıp Yosef Lishansky'i ya da sahte pasaporttaki ismiyle Josef Tuvin'in bulunmasını istedi. Ancak askerler Aaronsohn ailesinin evine ulaşmadan önce Sarah, Lishansky'e tabanca vererek kaçmasına yardımcı oldu. Ertesi günü 2 Ekim'de Hasan Bey Aaronsohn aile evine tekrar gelerek, Lishansky ve diğer casusları nerede saklandıklarını sorup ve Sarah'ı dövmeye başladıktan sonra Sarah geri adım atmaz ve direndi.¹¹⁵⁵

Sarah'ın yakalanması ve ölümü ile ilgili Cevat Rifat Bey'in zikir ettiği rivayete istinaden Zamarin köyünde bir gece baskınında uyku halinde yakalandığını ifade etmektedir. Sarah'ın boynunda Siyonizm'i temsil eden bir madalyonla uyuması dikkatten kaçmadı. Sarah, baskını yapan Türk askerlerini tam bir soğukkanlılık ve nezaketle karşıladı. Hatta "Sefa geldiniz beyler!" diyerek kendilerine likör ikram etmek istedi. Sarah'ın evinde yapılan aramada Nili'yle ilgili kayda değer bir belgeye rastlanmadı. Fakat Osmanlı askerlerinde tanılan Yahudi kadın casusu Simi Simon'un, Sarah'ın aile albümünde bulunan fotoğrafı dikkat çekti. Sonradan Sarah, Nasıra Mıntika Komutanlığı tarafından sorgulanmak üzere Yüzbaşı Necmeddin ve Teğmen Muzaffer beylerin refakatinde trenle Şam'a gönderildi. Yalnız Cevat Rifat Bey, Osmanlı arşiv belgelerinin aksine Sarah'ın, trenin Vadi-i Şahap'tan geçtiği sırada tuvalete gitmek bahanesiyle yalnız kalıp, sonra da kendini kayalıklara bırakarak intihar ettiğini söylemektedir.¹¹⁵⁶

Bu bağlamda Cevat Rifat Bey'in Sarah'ın ölümü ile ilgili zikrettiği rivayet Hüseyin Aziz

¹¹⁵⁴ Engle, *The Nili Spies*, 193-203.

¹¹⁵⁵ Florence, *Lawrence and Aaronsohn*, 324.

¹¹⁵⁶ Celil Bozkurt, *Yüzbaşı Cevat Rifat Bey'in Günlüklerinde Filistin Cephesinde Nili Casusları* (Ankara: Altınordu Yayınları, 2019), 75-76.

Bey de rapor etmiştir. Halbuki Osmanlı arşivine göre Osmanlı yetkililer, Sarah'ın ölüm vakıasında hassasiyetle tahkikat-i mükemmele icrasıyla hakikat-i halin serian ve muvazzahan inbasını istemiştir. Bunun sonucunda XII. Kolordu Kumandanlığının hazırladığı bir istihbarat raporunda da Sarah Aaronsohn'un taht-ı tevkifte iken rövelverle intihar ettiği bilgisi teyit edilmektedir. Yine de Cevat Rifat Bey'in ve gerekse Hüseyin Aziz Bey'in Sarah'ın ölümü hakkında yazdıklarına itiraz eden Erkan-ı Harbiye Birinci Şubesinde görevli Abdurrahman en-Nasuli Bey, Sarah'ın ölümü hakkında Osmanlı arşiv belgelerini teyit eden bir kanaate sahiptir. Aynı zamanda Abdurrahman Bey'e göre trenden atlayarak intihar eden kişi Atlit'teki casuslardan başka biriydi. Açıklaması ise şöyledir:¹¹⁵⁷

“Sarah Aaronsohn yakalandıktan sonra Nasıra Fırkası Kumandanı Yunus Haydar Bey'den hapisaneye gitmeden önce elbiselerini toplamak için izin istemiş. Bu sırada Yunus Bey; Cemal Paşa, Yasin Bey, Halil Rifat Bey ve diğer zabitlerle birlikte Zamarin köyünün muhtarının evinde bulunuyormuş. Yunus Bey, Mülazım İbrahim Bey'e yanına bir grup asker alarak kadına refakat etmesini söylemiş; kendisi, kadının elbiselerini değiştirmesine de izin vermiş. Sarah Aaronsohn, üstünü değiştirmek bahanesiyle odasında yalnız kalınca başına silah dayayarak üç el ateş etmiş. Sesi duyanlar kadını kurtarmaya çalışsa da bunun bir faydası olmamış. Ölmeden önce etrafındaki zabitlere son bir kez bakan Sarah; 'İlk kurşunla kendimi öldüremediğim için üzgünüm. Olayın tüm sorumluluğu bana ait. Başka bir kimsenin bir dahli olmadı. Tek vasiyetim 'yaşlı babama dokunmamanız.' demiş. Ardından hastaneye götürülse de aslında hemen oracıkta ruhunu teslim etmiş.”

4.2.3.4. Yosef Lishansky'in Yakalanması

Zikhron Ya'akov yerleşim biriminin baskına uğramasının ardından Lishansky, Osmanlı yetkililerinin herhangi bir yardım konusunda uyarmasına rağmen birkaç hafta boyunca takip edilmiştir. Osmanlı'nın uyarıları Filistin halkını öylesine paniğe düşürmüştür ki, Hashomer, Lishansky'den kurtulabilmek için kendisine saldırıp yaralamıştır.¹¹⁵⁸

Bazı İbranice kaynaklar da Hashomer'in, İngilizler lehine casusluk yapmakla suçlanacağı korkusundan dolayı Lishansky'nin tasfiye edilmesine yönelik talimat verdiğinden bahsetmektedir. Bu da Hashomer'in Nili ve casusluk faaliyetleriyle iş birliği yaptığına

¹¹⁵⁷ Bozkurt, *NİLİ; İmparatorluğun Yıkan Örgüt*, 139-142.

¹¹⁵⁸ Rogel, *Hayotsim El-Erets Hatsafon*, 67; Ben-Arye, Vaakhai, *Entsiklopedya Shel Hatkufot Hagdolot*, 3: 109.

dair daha önce belirtilen bilgileri güçlendirmektedir. Öte yandan, aynı İbranice kaynaklarda Lishansky'nin Hashomer üyelerinin casusluk faaliyetlerine karıştığını itiraf ettiği belirtilmektedir. Lishansky'nin itirafı ise kendisini tasfiye etmeye çalışan Hashomer üyelerine karşı kişisel intikam meselesiyle ilişkilendirilmiştir.¹¹⁵⁹

Ancak Hashomer'in Lishansky'i tasfiye etme girişiminin ayrıntılarıyla ilgili olarak İbranice kaynaklara göre iki önemli kazanç elde edebilmek maksadıyla Lishansky'nin öldürülmesi ve cesedinin Osmanlı kuvvetlerine teslim edilmesi planlanmıştır. Birinci kazanç, Lishansky'e canlı olarak ulaşılmamasını sağlamak ve böylece Hashomer üyelerinin casusluk faaliyetlerine katıldığından kesin bir şekilde kimse haberi olmamasıdır. İkincisiyse, Nili ile ilişkisinin ortaya çıkmasının ardından Hashomer'in maruz kaldığı baskıyı azaltacak şekilde, Hashomer'in Osmanlı kuvvetleriyle işbirliği yaptığını göstermektir.¹¹⁶⁰

Zaten saklanabileceği yerlerin çoğunu tüketen Lishansky, kendisini Osmanlı kuvvetlerinden korumak için Hashomer üyelerinden yardım istemeye mecbur kalmıştı. Hashomer de Lishansky hakkındaki kararını verince, Lishansky 9 Ekim 1917'de sahile nakledilmiştir. Plana istinaden Lishansky, deniz yoluyla kaçmaya çalışırken öldürülmüş süsü verilecekti. Ancak Lishansky'nin kurşundan yaralanmasına rağmen kaçmayı başarması Hashomer'in planının başarısızlıkla sonuçlanmasına neden olmuştur.¹¹⁶¹

İngilizlere ulaşmaya muktedir olamayan Lishansky, 20 Ekim 1917'de Yafa'nın güneyindeki Prophet Rubin bölgesi yakınlarında bir grup Bedevi tarafından yakalanarak Osmanlı yetkililerine teslim edilmiştir. Lishansky sorgulandıktan sonra yargılanmak üzere Şam'a sevk edilip 16 Aralık 1917'de arkadaşı Naaman Belkind ile idam edilmiştir.¹¹⁶²

Yine de Lishansky'nin diğer casuslar gibi sorgulama heyetine yer alan Cevat Rifat Bey, süreçle ilgili çarpıcı bilgiler vermektedir. Lishansky'nin sorgusu için "...Bu azılı casusu söyletmek için hakikaten adil ve insani her çareye başvurduk. Vicdani hareket ederek azami derecede cebir ve tazyikten uzak kaldık." diyen Cevat Rifat Bey; casusların direndiğini, bu nedenle sorgulamada suggestion ve hypnotisme yöntemlerine başvurulduğunu belirtir. Bu bağlamda IV. orduya bilgi verilerek konusunda Uzman

¹¹⁵⁹ Rogel, *Hayotsim El-Erets Hatsafon*, 67.

¹¹⁶⁰ Amikim Vaakherim, "Hitossut Takhat Hbritim", 3: 109.

¹¹⁶¹ Rogel, *Hayotsim El-Erets Hatsafon*, 67.

¹¹⁶² Ben-Arye, Vaakhai, *Entsiklopedya Shel Hatkufot Hagdolot*, 3: 109; Rogel, *Hayotsim El-Erets Hatsafon*, 67.

Doktor Sorgusu Pen istendi. Bunun üzerine Ordu Sıhhiye Reisi Profesör Neşet Ömer Bey ile Beyrut Tıp Fakültesi hocalarından maruf psikolog Doktor Abdi Muhtar Bey görevlendirildi. Nihayet dilleri çözülen casuslar, Nili'yi tam anlamıyla deşifre eden itirafta bulunmuştur.¹¹⁶³

Lishansky sorgulama sırasında fenalaşmış, fakat kendini toparladıktan sonra Mısır'daki Aaron Aaronsohn'a tüm sorumluluğu atmaya çalışarak şöyle bir itirafta bulunmuştur:¹¹⁶⁴

“Biz de birçok talibiz vatandaşlar gibi, bu Aaronsohn şeytanının teşkilatına hizmet ediyorduk. Bu çalışmamızın birin Yahudiler için en mukaddes ve milli bir gaye olduğunu bize telkin ederek şimdi hepimizi kandırmış ve atmış bulunuyorlar. Bizi Gerimize kanadını gererek öz evladı sayan ve vatanımızda mesut ve rahat yaşayan bir devlete karşı fenalık etmeğe teşvik etkilerini ne yazık ki çok geç anlamış bulunuyoruz. Fakat ne yapalım ki, o zehirli propagandalar ruhlarımızı esir etmiş ve bizleri de Aaronsohn gibi kuvvetli bir şefin eli altına düşürmüştü. İşte bu şiddetli baskı ve tesir altında, kendi iradelerimize sahip olmadan vatanımıza ve ordumuza hıyanet ediyorduk.”

Ancak sorgulama devamında Nili'nin sırrını ifşa ederek Lishansky'nin itirafını bu ifade ile vurgulamıştır:¹¹⁶⁵

“Ben ve Naaman Belkind, sık sık İngilizlerin tarafına geçerek, oradan aldığımız emir ve talimatı Aaronsohn'un bu taraftaki vekiline getiriyorduk. Üçüncü ve dördüncü derecedeki ajanlarımızın topladığı malumatı da bildiğiniz şekilde şişeler içinde İngilizlere yetiştiriyorduk... Her şeyi Madam Sara'dan sorunuz. Anahtar onun elinde. Onu getiriniz ve söyletiniz. İçimizi dışımızı o size teferruatıyla söyleyecektir. İşte en mukaddes sırrı size ifşa etmiş oluyorum.”

Öte yandan Lishansky, siyasetle alakadar olmadığını, kendisi ve arkadaşlarının Filistin'deki Yahudilerin ahvalı hakkında Mısır'daki Yahudi ricalini düzenli olarak bilgilendirdiğini belirtti. Ayrıca Filistin Yahudilerinin gizli bir savunma teşkilatı olan Hashomer Örgütü'nün ifşa ederek bir fesat unsurunun daha yok edilmesine yardımcı oldu. Lishansky'nin verdiği bilgilerden biri de yerli Hristiyan Arapların Osmanlı aleyhtarı casusluk faaliyetleri oldu. Buradan, Hristiyan Arapların birçok komiteye ve 23 kadar muhtelif vesait-i muhabereye sahip olduğu ve Filistin sahillerinde dolaşan İngiliz gemilerinde bu komitelere bağlı çok sayıda yerli Hristiyanın bulunduğu anlaşıldı. Bunun

¹¹⁶³ Bozkurt, *Yüzbaşı Cevat Rifat*, 66-67.

¹¹⁶⁴ Bozkurt, *Yüzbaşı Cevat Rifat*, 72-73.

¹¹⁶⁵ Bozkurt, *Yüzbaşı Cevat Rifat*, 73-74.

üzerine Halep, Şam, Beyrut vilayetleri ile Kudüs müstakil mutasarrıflığı dâhilinde gayet vâsi miktarda taharriyat, tevkifat ve takibata başlanmıştır.¹¹⁶⁶

4.2.4. Nili'nin Sonu ve Günümüz İsrail'inin Kurulmasındaki Rolü

Osmanlı'nın 1 Ekim 1917'de Zikhron Ya'akov Yahudi yerleşim birimine yaptığı baskın, Nili için büyük bir darbe olmuştur. Örgütün saha sorumlusu Sarah intihar ettikten sonra Aaronsohn ailesinin üyeleri tutuklanırken, Nili ve casusluk faaliyetlerine katıldığından şüphe duyulan herkes gözaltına alınmıştır. Ayrıca başta Atlit olmak üzere örgütün tüm merkezlerine baskın düzenlenip buradaki hemen her şeye soruşturmak için el koyulmuştur.¹¹⁶⁷

Genel olarak Divan-ı harpler, casuslar hakkında başta idam olmak üzere farklı cezalara hükmetti. Arşiv vesikalarına göre çok sayıda casusun, Muvakkat kanununun 15. maddesinin 5. fıkrasına göre idam edildiği görülmektedir. Bu bağlamda Yosef Lishansky ile Naaman Belkind, söz konusu maddeye göre idam edildiler. Kimliği ve suçları tespit edilen fakat yakalanamayan casuslar da gıyaben idam cezasına çarptırıldı. Bu sırada Şam'da hapsedilen binden fazla casusun 333'üne idam, 200 kadarına da farklı cezalar verildi. Ayrıca cephe Divan-ı harpleri de Salt ve Gazze gerisinde yakalanan çok sayıda casusu kurşuna dizerek infazlarını gerçekleştirdi.¹¹⁶⁸

Osmanlı askerlerin eline geçen Nili üyeleri ise Nasıra'daki hapishaneye getirildi. İddiaya göre hapis sürecinde örgütün üyeleri işkencelere maruz kaldılar, fakat hiçbiri Nili hakkında bildiklerini anlatmaz. Yine de Reuven Schwartz hapishanede intihar etti. Efrayim-Fisel hapishanede lekeli hummaya yakalandı, fakat daha sonra Zikhron Ya'akova geri döndü. Zvi Aaronsohn bir yıl hapishanede kalıp daha sonra iyileşerek Zikhron Ya'kov's geldi. Eitan Belkind 19 yaşında olduğu için asılmaz ve kurtuldu. Nissan Rotman, Menashe Bronstein ve Dr. Nahum Vilbush asılmak için hapiste beklerken, İngilizler Şam'a girdiğinde bunlar kurtuldular. Menachem Mendel Schneerson Hadera'ya geri döndü. Aaronsohnların evleri ve Tarım Deneme İstasyonu, evi ve kütüphanesi yağmalanmıştır.¹¹⁶⁹

Yishuv, Nili'nin açığa çıkınca, örgütü terk ederek daha büyük bir soruna, Yahudi

¹¹⁶⁶ Bozkurt, *NİLİ; İmparatorluğun Yıkan Örgüt*, 134-135.

¹¹⁶⁷ Tidhar, "Entsiklopedyah Le-Halutse", 5: 2076.

¹¹⁶⁸ Bozkurt, *NİLİ; İmparatorluğun Yıkan Örgüt*, 155.

¹¹⁶⁹ Engle, *The Nili Spies*, 221.

yerleşim biriminin tüm bu olanlardan nasıl etkilenmeyeceğine odaklamıştır. Rivka Aaronsohn yaşadığı bu zor dönemde Yishuv'un tutumundan duyduğu memnuniyetsizliği “Nili üyeleri tutuklandığında bazıları onlara taş attılar.” sözleriyle dile getirmiştir.¹¹⁷⁰ Bu gelişmelerin ardından Osmanlı'nın Yahudilere karşı, özellikle Siyonistlere yönelik endişesi ve davranışları tüm yerleşim birimlerine yayılmıştır.¹¹⁷¹ Artık Nili, tam olarak çöktürülmüştür. Fakat bun taraflar için önemli değildir. Zira Osmanlı, Filistin ve Suriye ile bölgedeki topraklarının tamamını kaybetmiş; Birinci Dünya Savaşı'nda resmen mağlup olmuş, takip eden süreçte tasfiye edilmiştir.¹¹⁷²

Öte yandan bu araştırmalarla elde edilen belgeler, Yahudilerin Filistin'e ve Osmanlı'ya ne denli ihanet ettiğini net bir şekilde gözler önüne sermektedir. Bu sebeple Hashomer üyeleri de Nili gibi hedefe alınmış, iyice araştırılmaya başlanmıştır.¹¹⁷³ Gözlerin Hashomer'e dikilmesinin önemli bir sebebi olarak da daha evvel belirtildiği üzere Lishansky'nin Hashomer'i ve üyelerinin casusluk faaliyetlerini itiraf etmesi gösterilir.¹¹⁷⁴ İngilizler bu süreçte sadece Filistin'in güneyindeki Osmanlı cephesine girmeye yönelik çabalara odaklanabilmiştir. Alexander Aaronsohn liderliğindeki Nili ve Bedevilerin önemli bir kısmı da bu çabaya dahil olmuştur. Bu çalışma, Osmanlı'nın ulaşamadığı Nili üyelerinin son başarısı olarak değerlendirilir. İngilizler tarafından büyük takdirle karşılanmış olan bu başarı sayesinde Alexander, Mısır'da General Allenby tarafından Askeri Takdir Madalyası almıştır.¹¹⁷⁵

Yine de İngilizler için Nili, sadece “belirli kazanımlara yönelik istihbarat hizmeti veren bir genç grup” kavramının da ötesine geçmiştir. Ayrıca İngilizler, Aaron'a bağımsız bir istihbaratçı muamelesi yapmıştır. Zira Aaron, İngiliz ordusunun cephedeki hareketlerini etkileyebilecek kadar kıymetli bilgileri İngilizlere ulaştırmıştır. Hatta Aaron, bir ara İngilizlerden Filistin'i deniz yoluyla istila etmelerini istemiştir.¹¹⁷⁶

Aaron, Mısır'da Yahudi taburları kurmaları için İngilizleri ikna etmede de önemli bir role sahip olmuştur. Bu konuyla alakalı olarak Aaron, İngilizlere yazdığı bir mektupta, “Bizim iş birliğimizin bilgi aktarımına dayalı olduğu doğrudur. Biz bu görevi İsrail topraklarını

¹¹⁷⁰ Rivkah Aharonson, Gula Kohen, *Sara Vavshalom*, 3.

¹¹⁷¹ Gilad - Murdkay, *Erets Yisrael Bmea Haesrim*, 101.

¹¹⁷² Alkan, *Nili*, 90-01.

¹¹⁷³ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/371-372.

¹¹⁷⁴ Gilad - Murdkay, *Erets Yisrael Bmea Haesrim*, 101.

¹¹⁷⁵ Shaul vd., *Toldot Hahagana*, 1/382.

¹¹⁷⁶ Gulen vd., *Lokhamay Hkhopes Byisrael*, 150; Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 224.

Osmanlı ordusundan kurtarmak için yapıyoruz. İngiliz kuvvetlerinin Filistin'e girmesine yardımcı olacak her şeyi yapmaya hazırım. Koşullar değiştiğinde, bu görevin yerine getirilmesine yardımcı olmak üzere Siyonist gönüllülerden oluşan taburların kurulmasını kabul etmelisiniz. Bunun sizin için işe yarayacağını garanti etmeye hazırım.”¹¹⁷⁷ demiştir. İngiliz yetkililer, Aaron ile Chaim Weizmann arasında bir iş birliği anlaşması yapılmasını ve Nili'nin teşkilatlanmasına yönelik desteğin artırılmasına ilgi göstermekteydiler. İngilizlerin bu çabalarını engelleyen durumlar, savaş koşulları ve Nili örgütünün açığa çıkmasıydı.¹¹⁷⁸

Nili Örgütü'nün çökertilmesi ve üyelerinin tutuklanmasının ardından Aaron, Londra'ya taşınarak Siyonistler için çalışmaya devam etmiştir.¹¹⁷⁹ Chaim Weizman'ın yardımcısı olarak Paris'e bir konferansa katılmak üzere gitmeye hazırlanırken, Londra'da bir dizi siyasi temasta bulunmayı ihmal etmemiştir. Aaron'un hedefi, savaş sırasında harcanan büyük emeğin karşılığını almaktır. Ancak 15 Mayıs 1919'da uçağının düşmesinin ardından Manş Kanalı'nda boğularak hayatını kaybetmiştir. Barış Konferansı'na katılmak üzere Londra'dan Paris'e uçan Aaron'un bu ölümüyle alakalı pek çok teori ortaya atılmıştır.¹¹⁸⁰

İngilizlerin sahada yaptıkları, Nili'nin yürüttüğü istihbarat çalışmalarının ne denli önemli bir yere sahip olduğu açısından değerlendirildiğinde, kayda değer bir veri olarak karşımıza çıkar. Nili'nin sağladığı istihbarat, Osmanlı'ya karşı üstünlük sağlamada en önemli faktörlerden biri haline gelmiştir.¹¹⁸¹ Nili'nin sunduğu istihbari bilgiler sayesinde İngilizler, Osmanlı ordusunun hareketlerinin önemli bir kısmından haberdar olabilmıştır.¹¹⁸² Aslına bakılacak olursa savaşın başında özellikle İngilizlerin, tamamıyla itilaf devletlerinin lehine sonuçlanacağını düşündükleri için Nili'yi hafife almış, istihbari bilgilerini küçümsemiş olduklarını da göz ardı etmemeleri gerekir.¹¹⁸³

Nili Örgütüne en müteşekkir olan bir diğer İngiliz, General Edmund Allenby'dir. Nili'nin adamlarının sağladığı istihbarat sayesinde Allenby, Osmanlı cephesinin ayrıntılarını ve

¹¹⁷⁷ Shiva, *Shevet Haamitsim*, 176.

¹¹⁷⁸ Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 219.

¹¹⁷⁹ Shlomo, *Bsiksukh Vmarad*, 13.

¹¹⁸⁰ Tidhar, “Entsiklopedyah Le-Halutse”, 5: 2076; Yitzkhak - Sriel, “Entsiklopedya Krata Tsiburit”, 21; Ben-Arye, Vaakhai, *Entsiklopedya Shel Hatkufot Hagdolot*, 4: 112.

¹¹⁸¹ Proctor, “Family Ties in the Making”, 455; Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 366.

¹¹⁸² Shlomo, *Bsiksukh Vmarad*, 13; Milstein, *Bdam Vesh Yhuda*, 36.

¹¹⁸³ Ben-Arye, Vaakhai, *Entsiklopedya Shel Hatkufot Hagdolot*, 4: 110; Eliezer, Vaakhai, *Toldot Haomets Hapoliti*, 366.

kendilerini bekleyen kuvvetleri bilerek Filistin'e girmiştir. Allenby çok açık bir şekilde, "Nili'nin faaliyetleri İngilizleri 30.000 İngiliz askeri olarak tahmin edilen kayıplardan kurtardı." ¹¹⁸⁴ demiştir. General Allenby, Nili'nin İngiliz ordusuna verdiği hizmetlerin bir kısmını da şöyle anlatmaktadır: "Yüzbaşı Alexander Aaronsohn'un bize verdiği büyük hizmetleri ifade etmekten büyük mutluluk duyuyorum. Bu satırlarla kendisine bize sağladığı dolayı teşekkürlerimi ifade etmek istedim. Aaronsohn ailesinin ismi savaştan önce ve savaş sırasında kahraman bir ismi ifade ediyordu. İşkenceye tahammül eden ve nihai zafere götüren fikri hayata geçirme sorumluluğunu üstlenen bir ailedir." ¹¹⁸⁵

General Allenby'nin komutan olarak Mısır'a göreve başlamasının ardından askerî istihbaratın başına getirdiği Albay Meinertzhagen'nin, "düşman hatlarının gerisinde casusluk operasyonlarını yürütmeye" başladığını ve neticesinde General Allenby'nin "Filistin'i işgalin yolunu bu operasyonların açtığını" düşünmeye başlamıştır. Aslında Meinertzhagen'in güçlü bir Yahudi aleyhtarı olmasına karşın, Filistin'de çok değer biçtiği bir casusluk ağı bulunan Aaron Aaronsohn, onu fikir değiştirmeye yöneltmişti. Neticesinde Aaronsohn'un liderliğinde Yahudilerin yaptığı faaliyetlerden, İngilizler tarafından yürütülen Filistin'i işgal hazırlıklarına katkılarından çok etkilenmişti. ¹¹⁸⁶

Nitekim Nili'nin sağladığı istihbarat desteğiyle İngilizler Filistin'in güney cephesinde Osmanlı'yı mağlup ederek 11 Aralık 1917'de Kudüs'e girmeyi başarmıştır. General Allenby'in Kudüs'ü işgali, İngiliz hükümetinin Balfour Deklarasyonu'nun ¹¹⁸⁷ yayınlamasından 40 gün sonrasına denk gelmektedir. ¹¹⁸⁸ Osmanlı hakimiyetinin sona ermesinden sonra Filistin'in kaderi, İngiliz işgalin hakimiyeti altında çatışma içinde kalmaya mahkûm olmuştur.

İngilizler galip devlet olarak bölgenin sınırlarının yeniden çizilmesinde önemli aktör olmuş ve stratejik bölgeleri nüfuzu altına almıştır. Bu sürecin en önemli paydaşlarından biri olan Yahudiler ise -gerek savaş öncesindeki siyasi ve gizli faaliyetlerinin ve gerekse savaş arasında İngilizlerle yaptıkları bu iş birliğinin- karşılığını, 1948 yılında İsrail'in bağımsızlığını ilan etmesiyle almışlardır. Böylece 2000 yıllık kadim amaçlarına ulaşmışlardır. ¹¹⁸⁹ Yahudiler, 14 Mayıs 1948'de İngilizlerin Filistin'den çekilmesinin

¹¹⁸⁴ Pashut, Sara, *Shalhevet Nili*, 83.

¹¹⁸⁵ Stembler, *Hityayshvut Bidan Hmoderny*, 162; Pashut, Sara, *Shalhevet Nili*, 83.

¹¹⁸⁶ Alkan, *Nili*, 93.

¹¹⁸⁷ Özgül, *1917 Balfour Deklarasyonu ve Filistin'e Yahudi Göçü*, 148.

¹¹⁸⁸ Jeryes, *Tarih Al-Sohuniya*, 296.

¹¹⁸⁹ Alkan, *Nili*, 91.

hemen ardından, bir İsrail devleti kurmayı başarmışlardır. Bu sayede, artık Yahudilerin Filistin’de kutsal bir Yahudi devleti olmuştur.¹¹⁹⁰

Bugünkü İsrail, Siyonist istihbarat örgütü Nili’yi, Yahudilerin yurdunu kurmaya giden yolda yürüttüğü mücadelenin önemli bir parçası olarak değerlendirmektedir.¹¹⁹¹ Nitekim Yahudi literatürü, Nili’yi Yahudi ulusal yurdu “İsrail”i inşa etmek için can veren kahramanlar olarak anar. Aaronsohn ailesinin Zikhron Ya’akov’daki evi -çalışmamızda daha evvel de belirtildiği gibi-, ailenin eşyalarını ve yürüttüğü faaliyetlere ilişkin çeşitli belgelerin sergilendiği bir müze¹¹⁹² haline dönüştürülür.¹¹⁹³ 1967 yılının sonlarında İsrail Başbakanı Levi Eshkol, Rivka Aaronsohn’u İsrail’in kurulması uğruna canını veren ulusal kahraman Sarah Aaronsohn adına Devlet Madalyası ile ödüllendirmiştir.¹¹⁹⁴ Akabinde İsrail, 1979 yılında Aaron Aaronsohn¹¹⁹⁵, 1991’de kız kardeşi Sarah onuruna bir posta pulu bastırmıştır.¹¹⁹⁶

¹¹⁹⁰ Al-Farra, *Al-Nashat Al-Sohyuni*, 280.

¹¹⁹¹ Gulen vd., *Lokhamay Hkhopes Byisrael*, 119; Eliezer, *Aharon Aharonson, Haish Uzmano*, 199; Milstein, *Bdam Vesh Yhuda*, 33.

¹¹⁹² “Muzeyon Nili, Beyt Aaronsohn, Sipor Hamakhteret Hayhudit”. Bkz.: Ek 25, Aaronsohn ailesinin müzeye dönüştürülmüş evinden çekilmiş resimler, 285.

¹¹⁹³ Rivkah Aharonson, Gula Kohen, *Sara Vavshalom*, 2; Omer, *Sara, Gyvoret Nili*, 12; Tidhar, “Entsiklopedyah Le-Halutse”, 5: 2076.

¹¹⁹⁴ Jeryes, *Tarih Al-Sohuniya*, 294.

¹¹⁹⁵ Posner, “The Spy from Palestine”, 45.

¹¹⁹⁶ Srodes, *Spies in Palestine*, 178. Bkz.: Ek 26, İsrail’in Aaron Aaronsohn ve kız kardeşi Sarah onuruna bastırdığı bir posta pulu. 286.

SONUÇ

Çalışmamızda, Siyonistlerin kadim hayalleri olan bir “ulusal Yahudi devleti” uğruna yaptıkları istihbarat faaliyetleri ve bu kapsamda oluşturdukları silahlı örgütler ele alınmıştır. Osmanlı’nın aleyhinde her türlü organize olan Siyonistlerin; faaliyetleri ve faaliyetlerinin Avrupalı devletler ile olan ilişkileri incelenmiştir. Filistin’de birtakım bahanelerle Osmanlı’nın varlığını tehdit edecek girişimlerde bulunan bu yapılar; İbrani, İngiliz ve Arap kaynaklarından faydalanarak araştırılmış, Filistin’in bir türlü sükunete kavuşamamasının tarihi nedenlerinden en önemlisi olan bu örgütler gün yüzüne çıkarılmıştır.

Ortaya çıkartılan kaynakların sağladığı bilgi, bölgenin tarihi açıdan önem arz etmektedir. Neticesinde bu örgütler; kuruldukları andan itibaren devlete ihanet etmiş, yabancı devletlerle iş birliği yapmış, bölgede Türklerin egemenliğinin sona ermesi amacıyla ellerinden geleni yapmıştır. Filistin’den yerli halklarından Araplara ve Çerkeslere de rahatsızlık vermişler; bunları sistematik bir şekilde bölgede etkisizleştirmek istemişlerdir. Nitekim Siyonistler bölgede kurdukları bu tür istihbarat ve silahlı örgütlerle bir güç haline gelebilmişlerdir.

Tezin vardığı önemli sonuçlarından biri olarak, 1882-1918 yılları arasında Filistin’de gerçekleşen istihbarat faaliyetlerinin, birbirini tamamlayan şu temel beş ayağa dayandığı söylenebilir: Emperyalist Avrupa devletlerinin Yahudilere destek hem de meşruiyet sağlaması, Filistin’de bir yerleşim altyapısının sahada bir “emrivaki” olarak kurulması, düşmanca faaliyetler yürütmek amacıyla uygun bir ortam sağlayan silahlı örgütlerden oluşan bir manzumenin teşkil edilmesi, Filistin dışından destekleyici siyasi ve askeri faaliyetlerin yönlendirilmesi ve etkili bir casusluk faaliyeti yürütülmesi.¹¹⁹⁷

Yahudilerin ve Siyonistlerin kadim hayallerinin gerçekleşmesinde ve İsrail devletinin kurulmasında tez kapsamına alınmış bu örgütlerin yeri önemlidir. Bölgede bir Yahudi devleti kurabilmek uğruna İngilizlerle iş birliği yapmış, gizli silah depoları kurup şifreli bir iletişim kurmuşlardır. Genelde gizlilik ilkesine sıkı sıkıya bağlı olan bu örgütler ve kişiler, bölgenin salahiyyeti açısından büyük tehlike arz etmiştir. Bölge halkıyla aralarını iyi tutmaya çalışan Siyonistler, gerektiğinde Bedevilerden silah satın almaktan da

¹¹⁹⁷ Bkz.: Ek 27, *İsrail’in kurulması için Yahudilerin gerçekleştirdiği faaliyetlerin haritası*, 2023, 287.

çekinmemiştir. Aynı zamanda silah çaldıkları, zorla arazi satın aldıkları ve yetkililere rüşvet vererek hakları olmayan toprakları satın aldıkları bilinmektedir.

Osmanlı'yı bölgeden çıkartıp bir Yahudi devleti kurma çabaları olumlu sonuç vermesinin ve İsrail'in kurulmasına giden yolu bu tür istihbarat örgütleri açmıştır. İslam, Yahudilik ve Hristiyanlık için de kutsal olan Kudüs, bu istihbarat örgütlerinin fiili faaliyetleri neticesinde Yahudilerin eline geçmiştir.

Asırlar boyunca hiçbir ülkenin ve hiçbir milletin vazgeçmediği Filistin, coğrafi konumu sebebiyle kozmopolit bir yapıya sahiptir. Üzerinde yüzlerce kanlı mücadeleye tanıklık etmiş bölge, uzun süreler boyunca çeşitli kavimler ve devletlerin kontrolüne geçmiştir. Kenanlıların iktidarından başlayacak olursak bölgede; Yunanlılar, Ptolemaioslar, Selevkoslar, Nebatiler ve Romalılar yıllarca hüküm sürmüştür. 637 yılında Müslümanların bölgeyi fethinden sonra da Raşidun, Emevi, Abbasi, Tuluni, İhşidi, Fatimi, Eyyubi ve Memlük gibi devletlerin kontrolünde olmuştur. Filistin'in Müslümanların elinden çıkacağı dönem ise Osmanlı dönemidir. 1516 yılında fethedilen bölge, takriben 400 yılın ardından bu istihbarat örgütlerinin faaliyetleri neticesinden İngilizlerin işgaline uğramıştır. Fakat İsrail kurulana kadar, İngiliz işgali de geçici olmuştur.

Osmanlı Devleti, 19. yüzyılın başlarından itibaren; eskisinden daha fazla toprak kaybetmeye, isyanlarla başa çıkamamaya başlamış ve sürekli ıslahatlar yaparak bu sorunların üstesinden gelmeye çalışmıştır. Avrupalı Büyük Devletler, Osmanlı'nın bu durumundan faydalanmak istemiş, devletin iç işlerine çeşitli bahanelerle karışmaya başlamıştır. Uluslararası kongrelerde ve konferanslarda alınan kararlar, mutabakatlar, antlaşmalar ve kapitülasyonlar yoluyla Osmanlı'nın adeta beli bükülmüştür. Siyonistler de bunu değerlendirerek Avrupalı devletleri ve diplomatik çevreleri kendi taraflarına çekip Filistin'de bir Yahudi devleti kurulmasının önünü açmak istemiştir.

Bölgede bulunan Avrupalı devletlere ait konsolosluklar, Yahudilerin Osmanlı'ya yönelik faaliyetleri desteklemişlerdir. Yahudiler bu konsolosluklar sayesinde; vergiden muaf tutulmuşlar, istedikleri ruhsatları daha kolayca alabilmişler ve bölgede özgür bir şekilde hareket etme fırsatına sahip olmuşlardır. Filistin'e yalnızca belli sayıda Yahudinin gelmesine izin veren Osmanlı'nın bu kuralını es geçen Avrupalı devletler, Yahudileri kendi konsolosluklarına bağlı göstererek bölgede istedikleri gibi faaliyette bulunmalarına

olanak sağladılar. Hatta bazı konsolosluk çalışanları, Filistin’de kendileri adına toprak satın alıp bu toprakları Yahudilere satarak Siyonistlerin işlerini kolaylaştırmıştır.

Belirtilmesi gereken bir diğer nokta, emperyalistlerin Filistin’deki “gizli” hedeflerine ulaşmak için 19. yüzyılın başından itibaren kullandıkları önemli araçlarından biri olan misyoner kuruluşlarıdır. Filistin’de erken dönemlerden itibaren kurulan misyoner kuruluşları, Avrupa ülkelerinin Filistin sürecindeki faaliyetlerini yürütmek için sivil toplum güçlerini kullanmalarını ifade etmektedir. Bazı Avrupalı sivil toplum güçleri de Filistin’i Hristiyan inançlarına dayandırarak Siyonist düşüncelere yakınlaştırmışlardır. Filistin’e geri dönüş, başta Kudüs olmak üzere Filistin topraklarına yerleşme çabaları, Filistin’in Osmanlı’dan ayrılmasının gerekliliği ve Filistin’de başka bir devletin kurulması için gerekli koşulların yaratılması ile ilgili dini fikirler benimsenmiştir.

Filistin’de bir Yahudi devleti kurmaya yönelik çabaların somut adımlarından bir diğer ise Filistin’i Araştırma Fonu’dur. 1865’te İngiliz kraliyet ailesinin desteğiyle kurulan bu fona; din adamları, askerler ve zengin iş insanları yüklü miktarda bağışta bulunmuştur. Fon, Filistin’de yaşanılabilir bir çevre bulmanın yanı sıra arkeolojik çalışmalarda bulunmuş, zaman zaman Avrupa’ya istihbari bilgiler de yollamıştır. Bölge ve bölgenin iklimi hakkında önemli bilgileri toplayan bu fon sayesinde Yahudiler bulunmadıkları topraklar hakkında bir ön bilgiye sahip olmuştur.

Siyonistlerin bu projelerde başarılı olmalarının birden fazla sebebi olsa da genel itibarıyla güçlü organizasyonları ve azimleri sayesinde bölgedeki etkinliklerini koruyabildikleri söylenebilir. Bu konuya örnek olarak 1897’de Birinci Siyonist Kongre’nin toplanıp başta Yahudi sorunu olmak üzere Filistin’de etkin bir konuma gelmenin en hızlı yolları tartışması gösterilebilir. Bu kapsamda Theodor Herzl, Ze’ev Jabotinsky, Israel Shochat, Yitzhak Ben-Zvi ve Aaron Aaronsohn gibi kişiler Siyonizme büyük destek vermiştir.

Sayılan isimlerin de etkisiyle bölgeye dair ümitleri yeşeren Yahudiler, Filistin’e göç etmeye çalışmıştır. 1882-1913 yılları arasında, Birinci Göç Dalgası’nda 30.000 civarında Yahudi bölgeye giriş yapmıştır. 1904-1914 yılları arasındaki İkinci Göç Dalgası’nda ise bölgeye yaklaşık 40 bin Yahudinin geldiği bilinmektedir. Hovevei Zion ve Bilu gibi tezimizde anlatılmış büyük örgütler; Yahudilerin bölgeye ulaşmasında finansör olmuş, Filistin’de eğitim merkezleri kurmaya çalışmıştır. Yahudiler, Filistin’i Araplar kadar iyi bilmediklerinden dolayı çoğu şeyi sonradan öğrenmek zorunda kalmıştır. Bilgiler edinilirken genelde Arapların tecrübelerinden faydalanılmışlardır. Yeni yerleşim

birimlerinin inşası, toprak satın alımlarının hızlandırılması ve Yahudilerin Filistin'deki varlıklarını güçlendirmek adına hizmet veren kurum sayısı bu amaca hizmet etmek adına zamanla artmıştır.

Siyonistlerin kurdukları göç ve yerleşim kurumlarının da yardımıyla, Filistin'de arazi satın almada büyük bir ivme kazanmıştır. Toprak satın alımı için hiçbir fırsatı kaçırmayan Yahudiler gerek rüşvetle gerek komisyoncuları kullanarak arazi satın almaya hız kesmeden devam etmiştir. 1882 yılından itibaren Osmanlı, Filistin'de Yahudilerin toprak satın almasını engelleyen adımlar atsa da bunlar bir işe yaramamış, bölgedeki Yahudilerin ve Yahudi eline geçen toprakların sayısı durmak bilmeden artmıştır. Yahudilerin eline geçen bu toprakları değerlendirmesi ve daha işe yarar bir hale getirebilmesi bağlamında 1908 yılında kurulan Yafa Ofisi önemlidir.

Siyonistlerin Filistin'de kalıcı bir güç haline gelmesindeki diğer önemli adımları, Filistin'in ticaretini ve maddi kaynaklarını işgal etmeleridir. Bölgede iş-güç sahibi Arap bırakılmamış, satın alınan her yerde çalışan ve Yahudi olmayan herkes işlerinden apar topar kovulmuştur. Yerlerine Yahudiler istihdam edilmiş, dolayısıyla Arapların ve Filistin'deki halkların tepkileri çekilmeye başlanmıştır. İş gücü de Yahudilerin eline geçmeye başladığında, artık hem Araplar hem de Osmanlı, tehlikenin farkına varmış; Yahudileri durdurmak adına sağlam adımlar atmaya çalışmıştır.

Yahudiler, bölgedeki sayılarını arttırdıkça ve gelen tepkilerden çekinmeye başlayınca kendi kendilerini koruma ihtiyacı hissetmişlerdir. 1887 yılında kurulan Agudat Hanoer Vshomrey Haptikhut Bhitnakhaluyot adındaki gençlik bekçileri derneği en somut örneklerindendir. Tez çalışmamızda da detaylı bir şekilde anlattığımız üzere bölgede Yahudilerin kendilerini güvende hissedebilmeleri adına bu örgütlerin payı büyüktür. Eli silah tutmaya başlayan Yahudiler, bölgede yaşayan her türlü halk için birer tehlike haline gelmiştir.

Filistin'e ikinci Yahudi göç dalgasında Siyonistlerin gelmesiyle birlikte güvenlik ve silahlı faaliyet alanında önemli bir gelişme yaşanmıştır. İkinci göç dalgası kapsamında Rusya, Polonya ve Doğu Avrupa bölgeleri gibi ayaklanma, silahlı çatışma ve devrimlerin yaşandığı ortamlardan Filistin'e gelenler de olmuştur. Gizli ve silahlı faaliyetler, Halutzim olarak adlandırılan ikinci Yahudi göç dalgasının öncüleri tarafından yönetilirken, bu akımın gençleri devrimci ve sosyalist gruplarla çalışma deneyimleri daha önce yaşamıştı. Ancak 1907'den 1914'te Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesine

kadar Siyonistler, çeşitli derecelerde gizli ve silahlı faaliyetlerde bulunan 6 tane Siyonist örgütünün Filistin’de ortaya çıkmasına imkân sağlanmıştır.

Örgütlerin faaliyetlerini gizlemelerinde en çok kullandıkları mazeretin, feodal beylere ve geniş tarım arazilerinin sahiplerine tanınan mülkiyet koruma haklarından yararlanılan “bekçilik” bahanesi olduğu rahatlıkla söylenebilir. Bar Giora Örgütü de bu kurulan 6 örgüt başındadır. Bar Giora, 1907 yılında Siyonist Kongre tarafından onaylanmış ilk silahlı gizli örgüttür. Bar Giora özellikle; güvenlik planlamasına, üye sayısının arttırılmasına ve çevrenin Siyonistler için güvenli bir hale gelmesine katkıda bulunacak yöntemlere başvurmuştur. Bar Giora’nın zamanla güç kaybetmesi, yeni örgütlerin kurulmasıyla sonuçlanmıştır.

Bar Giora’nın kurucuları, 1909 yılında Hashomer adı altında yeni bir bekçilik örgütünün kurulmasına da önayak olmuştur. Örgüt, Yishuv’daki güvenlik işlerinin çoğunu ele geçirmeyi başarıp çeşitli güvenlik uzmanlıklarıyla donanmış bir “Siyonist güç” oluşturabilmiştir. Siyonistler Hashomer örgütünü bekçilik işini üstlenmesi amacıyla tahsis ederken, aynı yıl 1909’da iş gücünü ele geçirmek için Ligyon Haavoda isimli bir örgüt kurmuşlardır. Siyonistler Filistin’e gelen Yahudileri yerleşim işlerinde çalıştırmak için Ligyon Haavoda’yı bir işçi birliği olarak kullanmışlardır. Öte yandan örgüt, bu Yahudileri üye olarak almak için farklı iş gruplarını birer kılıf olarak kullanmış, yeni üyeleri işe almadan önce onları bir deneme sürecinde tutarak eğitim ve testlerden geçirmiştir. Ligyon Haavoda, 1911 yılında Hashomer’in genişleyen faaliyetlerine yoğunlaşmak isteyen üyelerinin çekilmesinin ardından dağıtılmıştır.

Siyonistler, 1912 yılında Yahudi gençler arasında fiziksel aktiviteleri yaygınlaştırmak amacıyla ulusal bir spor birliği olarak, Maccabi Örgütü’nü kurmuştur. Spor faaliyetlerini organize etme konusunda uzmanlaşmış bir örgütün varlığı, diğer gizli örgütlerin üyelerinin becerilerini geliştirmesine yardımcı olmuştur. Maccabi ayrıca Filistin’e Yahudi göçünün kolaylaştırılmasına ve ardından silahlı faaliyetlere katılmaları için, gençlerin eğitim ve organizasyona hazır hale gelmelerine katkıda bulunmuştur.

Bu arada bir grup Siyonist, Hashomer’in çalışmalarının bilgi ihtiyacını ve gizli güvenlik görevlerini karşılamak için 1913 yılında Haroe isimli bir gizli örgüt kurmuştur. Bilu’nun kurucularından Israel Belkind, Haroe’yi kuran kişi olarak anılmaktadır. Haroe üyeleri Yukarı Celile bölgelerinde faaliyet göstererek büyük sürülerin çobanlarıyla koordinasyon sağlayıp onlardan çeşitli deneyimler kazanmışlardır. Haroe; Hashomer’i destekleyen gizli

bir güç olarak hareket etmek, istihbarat çalışmalarına odaklanmak, özellikle açık alanlar için habersiz nöbet tutmak, Araplar ile Çerkesler üzerinde caydırıcılık yaratmak, yerel çevreyi yakından tanımak ve yeni yollarla silah elde etmek, zorlu göçebe hayatını uygulamak gibi bir dizi kazanımı elde etmeyi başarmıştır.

Bir Yahudi yerleşim biriminde yerel bir girişim olarak, Zikhron Ya'akov yerleşim birimindeki Siyonist gençlerden oluşan grup 1913 yılında Gidonim Örgütü'nü kurmuştur. Örgüt, yerleşim birimini herhangi bir dış saldırıya karşı korumak amacıyla gizli bir "gençlik-bekçilik birliği" olarak faaliyet göstermiştir. Örgüt Alexander Aaronsohn tarafından yönetilmiştir. Aaronsohn, Birinci Dünya Savaşı'nda örgüt üyelerini Nili'nin casusluk faaliyetlerinde kullanmıştır.

Birinci Dünya Savaşı'na kadar, gizli ve silahlı Siyonist örgütler kuruluş amaçlarının çoğunu gerçekleştirebilmiştir. Bölge savaşa girdiğinde Yahudi yerleşimciler varlıklarını korumak için daha hazırlıklı ve hatta askeri faaliyetlerde bulunabilecek durumu bu örgütler sayesinde kazanmıştır. Savaşın başlamasıyla Siyonistler savaşta hangi tarafta olacakları konusunda ikiye bölünmüş, bir kısmı Osmanlı'nın yanında diğer kısmı ise İngilizlerin yanında savaşa girmeyi savunmuştur. Zaman içerisinde fikir teke inmiş ve Siyonistler İngilizler için çalışmaya başlamıştır.

Birinci Dünya Savaşı'na kadar kurulmuş gizli ve silahlı Siyonist örgütlerinin başarılarından en önemlileri ise şunlardır: Yahudi gençleri yasadışı gizli faaliyetlerde cesaretlendirmek, bir dizi Yahudi gencini silah kullanmada eğitmek, bazı Yahudi gençlerine güvenlik becerileri kazandırmak, istihbarat silahının önemini vurgulamak ve birkaç Siyonist liderlerin gözünde sahada gizli ve silahlı bir güce sahibi olmakla neler yapabileceğini göstermek.

Öte yandan, Birinci Dünya Savaşı başladıktan sonra Kudüs'teki Yahudileri korumak amacıyla silahlı milisler kurmaya başlayan Siyonistler Halk Savunma Milisleri kurarak bu amaca ulaşmaya çalışmıştır. Milisleri ve milislerin tehlikesini fark eden Cemal Paşa, tüm silahlı milisleri dağıtıp milislerin liderlerini Aralık 1914'te İskenderiye'ye sürmüştür. Osmanlı, Yahudileri her ne kadar savaştan uzak tutmaya çalışsa da Jabotinsky başta olmak üzere pek çok Siyonistin İngiliz saflarında yer almasına engel olamamıştır.

Yahudiler, savaşta Katır Taburu ismiyle İngilizlere lojistik destek sağlamıştır. Yahudiler tüm taburları yalnızca Filistin'de savaşmak için kurmak istediğini yetkililere anlatsa da İngilizler kendilerini savaşın farklı cephelerinde kullanmaya çalışmıştır. Aslında Filistin'i

ele geçirmede İngiliz kuvvetlerinin komutası altına katılan üç Yahudi taburunun da pek bir katkısı olmamıştır. Ancak Siyonistlerin, Filistin'i işgal eden İtilaf kuvvetlerin bir parçası olmak üzere Yahudiler için askeri taburlar oluşturmadaki başarısı göz ardı edilmemelidir.

Osmanlı'nın 1915 yılı başında Yishuv'a ve Hashomer'e karşı aldığı güvenlik önlemleri, yerleşimi koruma sisteminin istikrarsızlaşmasına neden olmuştur. 1915 yazında, Hashomer'in henüz bekçilik işlerine almayı tamamlamadığı bir grup Siyonist genç, yeni bir bekçilik örgütü kurma girişiminde bulunmuştur. Bu örgüte Hamagen adı verilmiş, Yosef Lishansky tarafından yönetilmiştir. Hamagen'in bu tezde anlatıldığı kadar yayılmasına yardımcı olmuştur ki güney Yishuv bölgelerindeki yerleşimlerin çoğunu kontrolü altına almayı başarmıştı.

Yine 1915'in başında Siyonist unsurların Filistin'den sürgün edilmesi ve Osmanlı'nın Yishuv'a karşı tedbirli yaklaşımını takiben, aynı dönemde silahlı Yafa örgütü de kurulmuştur. Yafa'nın diğer Siyonist örgütlerden farkı, Siyonist elitlerin zor işlerin üstesinden bizzat gelmeye karar vermiş olmalarıydı. Örgüt, 1905-1909 yılları arasında Filistin'in Yafa banliyösünün toprakları üzerinde Yahudiler tarafından kurulan ilk şehir olan ve Yishuv'daki en prestijli Yahudi topluluğu sayılan Tel Aviv şehrinde faaliyetlerine başlamıştır. Ayrıca çeşitli faaliyetlerine hizmet etmek üzere kendi bilgi toplama sistemini de kurabilmiştir. Yafa; silahların kaçakçılığı, eğitimi, üretimi ve saklanması gibi pek çok gizli faaliyeti yürütmüştür.

İlerleyen süreçte Hashomer'in çabaları ve stratejilerindeki başarısı sayesinde Siyonistler, Osmanlı hâkimiyetinin sonlarına doğru Filistin'deki Yahudi yerleşim birimlerindeki bekçilik faaliyetlerinin çoğunu ele geçirmeyi başarmıştır. Hashomer ayrıca bekçiliği bir iş grubu olmaktan çıkartıp, Filistin'de kurulacak Yahudi devletinin bir parçası haline getirmeyi -yani ordunun temelini oluşturmayı- başarmıştır. Bekçilik, istihbarat ve askeri eğitim gibi çeşitli kollarda Siyonistlere hizmet veren örgüt; Siyonistlerin bölgede kurdukları en kuvvetli oluşumların başında gelebilir. Bu örgütün yıllar içinde geliştirdiği tecrübe sayesinde bölgede kurulan yeni örgütler daha kolay ve profesyonel bir şekilde organize olmuştur.

Hashomer'den sonra Siyonistlerin kurduğu en önemli örgüt, şüphesiz Nili'dir. Nili, 1915'te Zikhron Ya'akov'da; botanik uzmanı Aaron Aaronsohn liderliğindeki bir grup Siyonist genç tarafından kurulmuştur. Aaronsohn ailesi örgütün ana kadrosunu

oluştururken; üyeler Aaron'un akrabaları, arkadaşları ve Atlit yerleşim biriminde kurduğu Tarımsal Deney İstasyonu'ndaki çalışanlardır. Nili, İngilizlere Osmanlı aleyhinde bilgi taşımak için kurulmuş gizli bir örgüttür. Örgütün amacı Osmanlı Devleti'nin yıkılması ve bölgede bir Yahudi Devleti'nin kurulmasıdır. Aaron'un 1915 başlarında Filistin ve Şam'daki Çekirge Tehdidiyle Mücadele Komitesi'nin başına danışman rütbesiyle atanmasının ve Cemal Paşa'nın güveninden yararlanmaya başlaması, örgütün amaçlarını kolay bir şekilde gerçekleştirmesine olana sağlamıştır.

İngilizlerle bir güvenli bir ortaklık veya iletişim kurabilmek, savaş atmosferi ve Osmanlı'nın dikkati göz önünde bulundurulduğunda Siyonistler için oldukça zordur. Bu sebeple Aaron ve Alexander Aaronsohn, Avshalom Feinberg ve Yosef Lishansky gibi isimler, İngilizlerle iletişim kurmak ve bir istihbarat kanalı oluşturabilmek için 6 kez İngilizlerin oldukları bölgelere -örneğin Mısır'a- seyahat etmeye çalışmıştır.

Üçü, Nili üyelerinin tutuklanması ve saldırıya uğramaları sebebiyle başarısızlıkla sonuçlanırken, kalan üçü ise Siyonistlerin Mısır'a ulaşıp İngilizlerle başarılı bir şekilde iletişime geçmesiyle sonuçlanmıştır. Nili'nin bu kararlı tavrı ve İngilizlerin yanında para talep etmeyecek şekilde mücadele etmeleri; günümüzde Filistin'de kurulmuş Yahudi devletinin tarihi için önemli bir yere sahiptir. İlgili bölümlerde altını çizdiğimiz üzere, Filistin'in Osmanlı elinden çıkıp İngilizlerin eline geçmesinde bu örgütün de emeği büyük olmuştur.

Çeşitli yollarla, -her ne kadar iç sorunlarla uğraşmak zorunda kalsa da- Siyonistlerin güç kazanmasında etkisi büyük olan bu örgütün en önemli üyesi Aaron'un kız kardeşi Sarah Aaronsohn'dur. Sarah, örgütün en kötü günlerinde bile yoğun çabası ve ortaya koyduğu liderlik vasıflarıyla Siyonistlere güç vermiş, onların önderi olmuş; işkence gördüklerinde bile ser verip sır vermemeleri için uğraşmıştır. Sarah örgüt kurulduğu andan itibaren örgütü hem yönetmiş hem bizzat istihbari faaliyetlerde bulunmuş hem de İngilizlerle iletişime geçmede kullanılacak şifreli mesajlaşma yöntemi için sıkı bir eğitim almıştır.

Nili genel olarak üyeleri bünyesine katarken; onların nitelikli insanlar olmasına dikkat etmiştir. Nitelikli kişileri üye olarak kabul eden Nili, hemen her üyenin uzmanlık alanını istihbarat için kullanmıştır. Örneğin bir doktor, savaştaki yaralıları hakkında bilgi verirken; bir asker savaştaki cephe haritasının Siyonistlerin eline geçmesine katkıda bulunmuştur. Güvercinlerle ve Atlit limanına yanaşıp bilgi alışverişinin kolaylaşmasını sağlayan Managem gemisiyle, Nili eşsiz bir istihbarat örgütü kurmuştur.

Örgütün sonunu getiren farklı durumlar meydana gelse de bazı üyelerin artık bir maaş- ücret talep etmeye başlaması, örgütün net bir finans sisteminin oturmamış olması ve örgütün gizlenmeyi başaramaması bunların en önemlisi olarak göze çarpmaktadır. İlgili bölümlerde ele alındığı üzere; Ağustos 1917’de Avshalom Feinberg’in öldürüldüğü haberinin ortaya çıkması, Ağustos 1917’de Osmanlı subayı Bahauddin’in kaçırılması, 13 Eylül 1917’de Naaman Belkind’in tutuklanması, Eylül 1917 başlarında posta güvercinlerinin kullanıldığının ortaya çıkması, 1 Ekim 1917’de Zikhron Ya’akov yerleşim birimine yapılan baskın ile örgüt üyelerinin tutuklanması ve 20 Ekim 1917’de Yosef Lishansky’nin tutuklanması gibi kritik gelişmeler, örgütün ifşa edilmesinde büyük bir yer kaplar.

Savaşın İngilizlerin lehine sonuçlanmasında en önemli katkısı sunan Nili, İngilizlerin Osmanlı ordusu karşısında net bir bilgiye sahip olmasına olanak sağlamıştır. Birinci ve İkinci Gazze Savaşları’nda bir başarıya ulaşamayan İngilizler, ilk kez Nili sayesinde üçüncüsünde ancak kazanabilmiştir.

Genel olarak Siyonistler, Osmanlı döneminin sonlarında Filistin’de silahlı ya da istihbari nitelikli örgütlerinin yürüttüğü gizli faaliyetler hakkındaki gerçekleri gizlemek için çeşitli mazeretleri kullanmışlardır. Siyonistlerin kullandığı en önemli mazeretler arasında şunlar vardır: Özel mülkiyetin korunması, sendika birliği, spor kulübü, çobanlık ve bir devlet çalışma komitesi. Her örgütün yönetimi, politikalarıyla ve faaliyetleriyle uyumlu birer mazereti tercih etmiştir; böylece çalışmalarının gizliliği daha kolay korunmuştur.

Tezde ele alınan gizli ve silahlı Siyonist örgütlerin incelenmesi sırasında; Bilu, Bar Giora, Hashomer, Gidonim, Hamagen ve Yafa gibi örgütlerin özel mülkiyeti korumayı faaliyetlerine bir mazeret ya da kılıf olarak kullandıkları ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda Ligon Haavoda örgütü sendika birliği olarak çalışma mazeretini gösterirken, Maccabi örgütü spor kulübü olarak çalışma mazeretini, Haroe örgütü ise hayvan çobanlığı grupları olarak çalışma mazeretini kullanmıştır. Öte yandan Nili, faaliyet sürecinin önemli bir aşamasında hükümet çalışma komitesi olarak çalışma mazeretini kullanmış, lideri Aaron Aaronsohn’u Birinci Dünya Savaşı’nın başında IV. Osmanlı ordusu yönetimi tarafından çekirgelerle mücadele komitesini yönetmek üzere görevlendirilmesinden yararlanmıştır. Sonuç olarak, Osmanlı Devleti’ne ihanet eden bu örgütlerin, Filistin’de bir bağımsız Yahudi devleti kurmak amacıyla oluşturdukları istihbarat örgütlerinin Birinci Dünya Savaşı’nda ivme kazandığını söylemek mümkündür. Mevcut durumdan istifade etmek

istemişlerdir. Savaşın olumsuz sonuçlarıyla birlikte istihbarat örgütlerin de faaliyetleri neticesinde Filistin Osmanlı'nın elinden çıkmış, İngilizlere geçmiştir. Osmanlı yönetiminin ardından bölgeyi ele geçirecek ve idare edecek yeni güç Yahudiler olmuştur. Yahudiler, bu tezde ele alınan gizli silahlı örgütlerle ciddi bir saha tecrübesi kazanmışlardır. Özellikle 1918-1948 arasındaki geçiş döneminde bölgedeki yerleşik Filistinlilere karşı terör ve sindirme faaliyetlerinde bu tür örgütler çalışmamızda da anlatıldığı üzere ciddi bir altyapı ve tecrübe sağlamışlardır. Yahudiler, Osmanlı Devleti'nin son yıllarında kazandıkları bu örgüt faaliyetlerinin bir sonucu olarak İngilizlerin bölgeden çekilmesinin ardından bölgeyi kontrol etmeye başlamışlardır. Nihayetinde ise İsrail'i kurmuşlardır.

KAYNAKÇA

- Aaronsohn, Alexander. *With The Turks in Palestine*. United States: Project Gutenberg, 1916.
- Abdulzahir, Mahmud. *Al-Sohyuniya ve Siyaset Al-Unf, Ze'ev Jabotinsky ve Talamizoh fi Al-Siyasat Al-Israeyliya*. Kahire: Al-Hayaa Al-Masriya Al-Aama Lil Kitap, 1979.
- Abfaham, Edelheit. *History of Zionism: A Handbook and Dictionary*. Westview Press, ts.
- Abu Al-Fidaa. *Al-Muhtasar fi Ahbar Al-Başar*. 4 Cilt. Misr: Al-Mtbeh Al-Hsynyh Al-Msryh, 1. Basım, 1907.
- Abu Al-Jabin, Nadir. *Tarih Filistin fi Tavabi Al-Barid*. Bayrut: Muasasat Al-Dirasat Al-Filistiniya, 1. Basım, 2001.
- Abu Eleyan, Abd El Aziz. *Tatavur Al- Achiza Al-Amniya Al-Sohyunia 1897-1948*. Filastin: Islamic University, Yüksek Lisana Tezi, 2012.
- Abu Sitta, Ayman. *Naşat Al-Munazma Al-Sohuniya Al-Alamiya fi- Al-Vilayat Al-Mutahida*. Amman: Al-Jamiya Al-Urduniya, 2003.
- Abu Şamala, Mervan. *Al-Estratijiya Al-Sohuniya Tijah Mdynat Al-Kudüs 1897-1948*. Al-Jamieah Al-Aaslamiah, Gaza, Risaluh Majistir, 2012.
- Abu-Arafa, Abdurrahman. *Al-Estitan Al-Tatbiki Al-Amali lil Sohyoniya*. Kudüs: Vakalat Abu-Arafah, 1981.
- Abu-Kadura, Eman. *Al-Munazmat Al-Askariya ve Al-Amniya Al-Sohyuniya fi Filistin 1897-1920*. Filistin: Islamic University, Yüksek Lisana Tezi, 2012.
- Abu-Zahra. *Al-Hareka Al-Sohyoniya ve Al-Estimar ve Al-Tard Al-Filistini (Al-Transfir)*. Halil: Rabitat Jameyiyn Al-Halil, 1993.
- Afrani, Arih. *Hahityayshvut Hayhudit Vhaakeyra Likhora*. Israel: Hamkuuan Lmekhkar Vkhinukh, Hakaibuts Hamukhad, 1988.
- Afrayim, Telmi. *Hagina Vaavoda, 70 Shnot Ysod Hamishmar*. Merkez Hitrabut Vhakhinuka, ts.
- Afrayim, Telmi, Manahim. Amman: Dar Al-Jalil lil Naşir, 1. Basım, 1988.
- Aharon, Amir. *Ktuvim Vmkatvim Shel Avshalom Payinberg*. Hayfa: Shakmona Publishing, 1971.
- Akbaş, Hasan. *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Siyonizm Politikası*. Türkiye: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Yüksek Lisana Tezi, 2019.
- Akyıldız, Ali - Kurşun, Zekeriya. *Osmanlı Arap Coğrafyası ve Avrupa Emperyalizmi*. İstanbul: Kültür Yayınları, 1. Basım, 2014.

- Al Tavil, Yosuf. *Al-Hamla Al-Salibiya Ala Al-Aalam Al-İslami*. Savt Al-Kalam Al-Arabi, 2009.
- Al-Ahmad, Sami. *Tarih Filistin Al-Kadim*. Bağdad: Markaz Al-Dirasat Al-Filistiniya, Jamieat Bağdad, 1979.
- Al-Akid, Abultayib. *Al-Estihbarat Al-Sohyuniya Al-Adouul Avel*. 1 Cilt. Kahira: Mektebet Madbuli, 1990.
- Al-Akiki, Necib. *Al-Mustaşrikoun*. Kahire: Dar Al-Maarif, 1965.
- Al-Azmah, Aziz. *Al-Yasar Al-Sohyuni Minbedayatihi Hatta İlan Davlat İsrail*. Bayrut: Merkez Abhas Munazamat Al-Tahrir, 1969.
- Al-Baladiri. *Fotuh Al-Buldan*. Beyrut: Dar Vmktbh Al-Hila, 1988.
- Al-Buderi, Hend. *Aradi Filistin Bayn Mazaem Al-Sohyuniya ve Hakik Al-Tarih*. Jamieat Al-Doal Al-Arabiya, 1998.
- Al-Dabbag, Mustafa. *Al-Harb Al-Nafiya Al-İsrariyya*. Amman: Maktabat Al-Manar, 1986.
- Al-Dabbag, Mustafa. “Mavsuat Biladuna Filistin”. C. 1. 2. Bayrut: Dar Al-Taliaa, 1972.
- Al-Dhahabi. *Tarih Al-İslam ve Vafayaat Al-Maşahir ve Al-Aalam*. ed. Eumar Tadamaru. 52 Cilt. Beyrut: Dar Al-Utub Al-Elmiya, 2. Basım, 1993.
- Al-Euaysi, Abdulfataah. *Judur Al-Kadiya Al-Filistiniya*. Kudüs: Dar Al-Hasan Liltibaeat ve Al-Naşir, 3. Basım, 2013.
- Al-Farra, Abdelrahman. *Al-Nashat Al-Sohyuni fi Al-Vilayat Al-Mutahida 1884-1948*. Filistin: The Islamic University–Gaza, Yüksek Lisanas Tezi, 2016.
- Al-Fasavi. *Al-Merifa ve Al-Tarih*. ed. Akram Al-Eumriu. 3 Cilt. Beyrut: Muasasat Al-Risala, 2. Basım, 1981.
- Al-Hazmavy, Muhammad. *Melkiyat Al-Arazi fi- Filistin 1918-1948*. Akka: Muasasat Al-Asvar, 1998.
- Ali Bulut, Dursun (ed.). *Osmanlı Dışişleri Nazırlığı'nın Hazırladığı Filistin Raporu-1918*. çev. Timuçin Mercanoğlu. thk. Mustafa Kurdaş. İstanbul: Yenidevir, 1. Basım, 2017.
- Alkan, Necmettin. *İmparatorluğun Son Savaşı. Birinci Dünya Savaşı'na Neden Nasıl Girdik?* İstanbul: Timaş, 2020.
- Alkan, Necmettin. *Nili; Ortadoğu'da Casuslar Savaşı*. İstanbul: Kronik Kitap, 2017.
- Al-Kayali, Abdelvahaab. *Tarih Filistin Al-Hadis*. Beyrut: Al-Mvssh Al-Arabiah Lildirasat ve Al-Naşir, 10. Basım, 1990.

- Al-Kayali ve Aahrn, Abdelvahaab. *Al-Mavsueah Al-Siyasiya*. 7 Cilt. Beyrut: Al-Mvsveh Al-Erbyh Lildirasat ve Al-Naşir, 1. Basım, 1985.
- Al-Khalidi, Valid. *Al-Sohuniya fi Miat Aam*. Beyrut: Dar Al-Nahar Lil-Nashir, 1. Basım, 1998.
- Al-Khalidi, Mohammed. “Al-Siyonizm (1913)”. ed. Walid Al-Khalidi. Institute for Palestine Studies; Khalidi Library, 2020.
- Al-Mahcubi, Ali. *Jozurul Estimar Al-Sohyuni fi Filistin*. Dar Siras leil Naşir, 1990.
- Al-Meseri, Abdelvahaab. *Al-Sohyuniyah ve Al-Unf*. Kahire: Dar Al-Şoruk, 1. Basım, 2001.
- Al-Meseri, Abdulvahaab. “Mevsuat Al-Mafahim ve Al-Mustalahat Al-Sohyuniya”. Mısır: Merkezül Dirasat Al-Siyasiyah ve Al-Estiratişiya, 1975.
- Al-Meseri, Abdulvahaab. “Mevsuat Al-Yahud ve Al-Yahudiya ve Al-Sohuniya”. Bayrut: Dar Al-Şoruk, 1999.
- Almong, Oz. *The Sabra, The Creation of the New Jew*. çev. Haim Watzman. Berkeley: University of California press, 2000.
- Almuhmasani, Subhi. *Al-Avdaa Al-Taşriya fi Al-Bilad Al-Arabiya*. Beyrut: Dar Aleilm Lilmalayin, 3. Basım, 1965.
- Al-Naami, Salih. *Al-Askar ve Al-Sahafa fi İsrail*. Kahira: Dar Al-Shoruk, 1. Basım, 2005.
- Al-Nakib, Fazil. *İktisad İsrail*. Bayrut: Muasasat Al-Dirasat Al-Filistiniya, 1. Basım, 2001.
- Al-Natsha, Rafik. *Al-Sultan Abdulamid Al-Sani ve Filistin*. Al- Halil: Dar Al- Mustakbal, 8. Basım, 1997.
- Al-Raddam, Abdelhadi. *Al-Mukatah Al-Ektisadiya Al-Arabiya Li-İsrail*. Bagdad: Merkez Al-Dirasat Al-Filistiniya, 1979.
- Al-Raddam, Aziz. *Al-Mukatah Al-Ektisadiya Al-Arabiya li İsrail*. Bagdad: Merkez Al-Dirasat Al-Filistiniyah ve Camiat Bagdad, 1979.
- Al-Rayis, Muhammad Ziya Al-Din. *Tarih Al-Şark Al-Arabi ve Al-Hilafh Al-Osmaniya Asna Al-Davr Al-Aahir Lihlafh (1774-1924)*. Mısır: Matbaeat Lajnat Al-Bayan Al-Arabi, 1950.
- Al-Saadi, Gazi - Al-Hour, Munir. *Al-İalam Al-İsraeyli*. Amman: Dar Al-Jalil lil Naşir, 1986.
- Al-Safadi. *Nozhat Al-Mamalik ve Al-Mamluk fi Muktasar Sirat Man Vali Al-Moluk*. ed. Omer Tadmuri. Beyrut: Al-Maktaba Al-Asriya le Al-Tibaa ve Al-Naşir, 1. Basım, 2003.

- Al-Safri, İysa. *Filistin Al-Arabiya Bayn Al-Entidab ve Al-Sohyuniya*. Filistin: Vezaratul Sakafa Al-Filistiniya, 3. Basım, 2001.
- Alşayh Halil, Nihad. *Davr Biritaniya fi Balvarit Al-Maşrue Al-Sohyuni 1656-1917*. Filistin: Aljamieah Alaslamiyah - Gaza, Risaluh Majistir, 2003.
- Altabari. *Tarih Al-Rusul ve Al-Muluk*. 11 Cilt. Beyrut: Dar Al-Turas, 2. Basım, 1967.
- Aluf Mishna Mardkay Gor. *Zihevey Kivro Vmtsiat Shildo Shel Avshalom Feinberg Hyid (15.11.1967)*. Duakh Muskm ‘Mifkd Kokhot Tsahal Beyzor Rtsuat Azaa Vtsafon Sinay. Mifkdt Tsahal Birtsuat Azaa Vtsifu, Katsin Mate Lainyaynim Myukhad.
- Al-Waari, Nayla. *Davr Al-Kunsuliaat Al-Ajnabiya fi Al-Hijrat ve Al-Estitan Al-Yahudi fi Filistin 1840-1914*. Aman: Dar Al-Şuruk Lilnaşir ve Al-Tavzie, 2007.
- Al-Zahaar, Ruba. *Tatavur Al-Ektisat Al-Sohuni fi Filistin 1882-1948*. Filistin: Islamic University, Yüksek Lisana Tezi, 2011.
- Al-Zoabi, Amjad. *Herbert Samuel 1920-1925*. Amman: Merkez Al-Kitap Al-Akadeymi, ts.
- Amikim, Petsel, Vaakhai. “Hitossut Takhat Hbritim 1918-1929”. *Entsiklopedya Shel Hashlabim Hagdolim Btoldot Erets Yisrael*. Tel Aviv: İtonot Drabi, 1980.
- Amikim Vaakherim, Btsalel. “Hitossut Takhat Hbritim 1918-1929”. *Entsiklopedya Shel Habamot Hagdolit Btoldot Erets Yisrael*. Dubai: Hotseta Dovay, 1980.
- Anaab, Mohammed. *Al-Estitan Al-Sohuni fi Al-Kudüs 1967-1993*. Ramallah: Beytul Makdis lil Naşir, 1. Basım, 2001.
- Arey, Yhashua - Bertl, Yisrael. *Hatkufa Havet Maanit Hamukheret*. İsrail: Mehdorut Yrushalayim, 1983.
- Armaoğlu, Fahir. *Filistin Meselesi ve Arap-İsrail Savaşları (1984-1988)*. Kronik Kitap, 4. Basım, 2017.
- Atlihan, Cevat Rifat. *Filistin Cephesinde Yahudi Casuslar*. İstanbul, 2. Basım, 1947.
- Avcı, Yasemin. *Değişim Sürecinde Bir Osmanlı Kenti (1890-1914)*. Ankara: Phoneix Yayınevi, 2004.
- Avnery, Uri. *Tviat Hahafkaa; Hityayshvut Yhudit Varvit*. çev. Sharif Al-Barguti. Amman: Dar Al-Jalil lil Naşir, 1986.
- Awad, Abdülaziz. “Al-Atmaa Al-Sohyuniya fi Al-kudüs”. *Al-Mavsua Al-Filistiniya*. C. 6. 2. Bayrut: Mutabie Milanu Al-Aytalyh, 1989.
- Awad, Abdülaziz. “Mutasarifeyat Al-Kudüs Awakhir Al-Ahid Al-Osmani” 4 (1971).
- Badir, Hamdan. *Tarih Al-Haganah fi Filistin 1920-1945*. Bayrut: 1981, ts.

- Barakat, Mahmut. *Al-Estitan Al-İsraili fi Filistin Bayn Al-Nazariya ve Al-Tatbik*. Bayrut: Merkez Al-Vihda Al Arabiya, 1988.
- Bayan Nuayhid. *Filistin: Al-Kadiah, Al-Şaeb, Al-Hadarah*. Beyrut: Dar Al-İstiklal Lildirasat Valnaşir, 1. Basım, 1991.
- Belkind, Eitan. *Kakh Ze Haya, Siporo Shel Ish Nili*. Tel Aviv: Mehdorut Mod, 1979.
- Ben Yamin, Mazar. *Prakim Btoldot Hahityayshvut Birushalayim*. Israel: Parsumim Shel Yar Yitskhak Ben-Zvi, 1983.
- Ben-Arye, Yhshua, Vaakhai. *Entsiklopedya Shel Hatkufot Hagdolot Btoldot Erets Yisrael, Mdina Al Saf Khurban 1914-1918*. Garsaot Rvivim, 1980.
- Ben-Bassat, Yuval. "Enciphered Ottoman Telegrams from The First World War Concerning The Yishuv in Palestine". *Turcica* 46 (2015), 279-299.
- Ben-Gurion, David. *Rasael Ben-Gurion*. çev. Dina Abduhamid. Amman: Dar Al-Jalil lil Naşir, 1. Basım, 1989.
- Ben-Hour, Eliyahu. *Ytsia Mehagader, Sidrt Hzikronot Shel Ish Habitakhon*. Tel Aviv: Pirsumey Tsahal, Msrid Habitakhon, ts.
- Bentwich, Norman. *England in Palestine*. London, 1932.
- Benvenisti, David. *Sefer Zikronot, Haligyon Haivri Bmilkhemet Haolam Harishona*. Jerusalem: Mehdorut Maarakha, 1977.
- Ben-Yhuda, Barukh - Shochat, Israel. *Hamabek Lvytakhun Vlaatsmaut*. Ramot Gan: İtonot Mtsid, 1974.
- Ben-Zvi, Yitzhak. *Erets Yisrael Vayysova Bimey Hashilton Hotmani*. Tel Aviv: Hotseta Mtklu, Sfaryayt Yra Yitzhak Ben-Zvi.
- Ben-Zvi, Yitzhak. *Sefer Hashomer*. Tel Aviv: Davar, 1962.
- Ben-Zvi, Yitzhak. *Zikronot Vrshimot, Mehanurim Ad 1920*. ed. Rakhel Ben-Zvi. Tel Aviv: Keren Yitzhak Ben-Zvi, ts.
- Bilal, Huda. "Al-Sirae Al-Osmaniya Al-Misri Ealaa Bilad Al-Şam ve Imavkif Al-Davlii Minhu 1830-1841". *Mjlh Abhas Klyh Al-Trbyh Al-Asasyh, Jameh Al-Musil* 10/4 (2011), 341-361.
- Bliss, Frederick. *The Development of Palestine Exploration*. New York: C. Scribners sons, 1906.
- Boehm, Adolf. *The Jewish National Fund*. United States: The Hague: The Head Office of The Jewish National Fund, ts.

- Bostancı, Işık. *XIX. Yüzyılda Filistin (İdarî ve Sosyal-Ekonomik Vaziyet)*. Türkiye: Fırat Üniversitesi, Doktora Tezi, 2006.
- Bozkurt, Celil. *NİLİ; İmparatorluğun Yıkan Örgüt*. İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş., 2021.
- Bozkurt, Celil. *Yahudilik ve Masonluğa Karşı Cevat Rifat Atlıhan*. İstanbul: Doğu Kütüphanesi, 1. Basım, 2012.
- Bozkurt, Celil. *Yüzbaşı Cevat Rifat Bey'in Günlüklerinde Filistin Cephesinde Nili Casusları*. Ankara: Altınordu Yayınları, 1. Basım, 2019.
- Brenner, Lenni. *Harakat Altashih Aleibrii Min Aahid Jabotinsky ilaa Aiahd Shamir*. Amman: Dar Al-Jalil, 1. Basım, 1990.
- Brenner, Lenni. *Tnuat Hatikun Mithkupt Shiltono Shel Ze'ev Jabotinsky Vad Shiltono Shel Shamir*. çev. Mitargmym Shel Maarekhet Hamaarekhet. Amman: Dar Al-Jalil, 1. Basım, 1990.
- Cemal Paşa. *Hatıralar*. ed. Alpay Kabacalı. İstanbul: Türkiye İş Bankası, Kültür Yayınları, 2. Basım, 2006.
- Childers, Erskine. *Al-Ragba Al-Karsaa, Min Muvatinin ile Lajein, Tahvid Filistin*. ed. Ebrahim Abu-Lugud. çev. Asaad Rezik. Bayrut: Merkez Al-Abhas, Munazamat Al-Tahrir, 1972.
- Cin, Halil. "Filistin Topraklarının Osmanlı Dönemindeki Hukukî Statüsü ve Yahudilere Karşı Alınan Tedbirler". *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2/2 (1989), 17-68.
- Cohen, Amnon - Singer, Amy. *Aspects of Ottoman History*. Jerusalem: Hebrew University, 1994.
- Cohen, Israel. *A Short History of Zionism*. London: Frederick Muller LTD, 1951.
- Comay, Joan. *Who's Who in the Old Testament, Together with the Apocrypha*. United States: Routledge, 1995.
- Cowen, Ida - Gunther, Irene. *A Spy for Freedom; The Story of Sarah Aaronsohn*. New York: Lodester Books, 1984.
- Çakar, Enver. "XVI. Yüzyılda Şam Beylerbeyliğinin İdari Taksimâtı". *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 1/13 (2003), 351-374.
- Dabaş, Ahmed (ed.). *Mujaz Tarih Filistin Min Akdam Al-Eusur Hataa Maşarîf Al-Karn Al-Hadi Valeişrin*. Al-Kahrh: Mktbh Jzyrh Al-Vard, 1. Basım, 2010.
- Dafey, Lebentel - Pula, Kipola. *Mehakaerem Hamfursam Vad Hakaeren Hakhadasha Lyisrael*. Jerusalem: Huniversita Haivrit, 2009.

- Dan, Horowitz - Moshe, Lissak. *Origins of Israeli polity*. Chicago: Chicago University press, 1978.
- Dekel, Efrayim. *Pilut Manganon Hmeyda (Hasoei); Miyomano Shel Manhig Manganon Hmeyda Shel Hahagana*. Tel Aviv: Hidpasta Davar, 1. Basım, 1953.
- Dna, Kobi. *Jabotinsky, Eyonayim Bhkitbey Hatshiyonut*. Tel Aviv: Mikraeha, 2017.
- Dubnow, Simon. *History of the Jews in Russia and Poland*. New York: Jewish Publication Society of America, 1920.
- Durant, William. *Kissat Al-Hdarh*. çev. Zaki Mahmud. 42 Cilt. Beyrut: Dar Al-Jil, 1. Basım, 1988.
- Duvik, Musa. "Al-Estitan Al-Sohyoni fi Filistin". *Samid Al-Ektisadi* 105 (Temmuz 1996).
- Eali, Muhammed Kürt. *Hutat Al-Şaam*. 7 Cilt. Dimaşk: Mktbh Al-Nuvriu, 3. Basım, 1983.
- Ebin Dukmak. *Nuzhat Al-Anam fi Tarih Al-İslam*. ed. Samir Tabara. Beyrut: Almkthb Alesryh İltbaeh ve Alnaşir, Birinci Baskı., 1999.
- Ebn Al-Ebrii. *Tarih Muhtasar Al-Duval*. ed. Antun Al-Yasueiu. Bayrut: Dar Al-Şark, 3. Basım, 1992.
- Editorial Board. *Encyclopedia Judaica*. Jerusalem: Keter Publishing House, 1972.
- Editorial Board. "Maccabi World Union". *Encyclopedia Judaica*. C. 13. Jerusalem: In Association With Keter Publishing House Ltd., 2007.
- Editorial Board. "The American Jewish Year Book". Philadelphia: The Jewish Publication Society Of America, 1915.
- Ediz, İsmail. *Balfour Deklarasyonu; Yahudi Devletin Kökenleri*. İstanbul: Timaş Tarih, 1. Basım, 2021.
- Efrati, Yoram. *Yoman Aaron Aaronsohn 1916-1919*. Tel Aviv: Pirsumey Yisrael Ltesa, 1970.
- Eliab, Mardkay. *Al-Hamatsor Vhamtsuka Shel Erets Yisrael Bmilkhemet Haolam Harishona*. Jerusalem: Meet Yitzkhak Ben-Zvi, ts.
- Eliezer, Keyim. *Milon Hatshiyonut Vyisrael*. Jerusalem: Pirsumey Ribon, 1983.
- Eliezer, Levna, Vaakhai. *Toldot Haomets Hapoliti*. Tel Aviv: Mehdorut Shokin, 1966.
- Eliezer, Lyavne. *Aharon Aharonson, Haish Uzmano*. Jerusalem: Hotseta Musid Byalik, 1969.
- Eliezer, Lyavne, Vaakhai. *Nili, Toldoteha Shel Heeza Midyanit*. Jerusalem: Soken, 1961.

- Elmas, Merva. *I. Cihan Harbi'nde Osmanlı Devleti Üzerinde Yahudi Etkisi*. Türkiye: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Elsenwar, Zakrya vd. *Dirasat fi Al-Kadihah Al-Filistiniya*. Gaza: Dar Al-Arkam, 1. Basım, 2014.
- Elsenwar, Zakrya. *Monazzamat Al-Haganah Al-Sohyuniyah*. Mısır: Maahad Al-Bohus ve Al-Dirasat Al-Arabiyah, Doktora Tezi, 2006.
- Elsenwar, Zakrya. *Muhadarat fi Tarikh Al-Yahud ve Al-Harakah Al-Sohyuniya*. Filistin: Islamic University of Gaza, 2001.
- Engin, Vahdettin. *Pazarlık*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 14. Basım, 2010.
- Engle, Anita. *The Nili Spies*. London: Frank Cass Publishers, 1996.
- Epstein, Yithak. "Nazie Melkiyat Al Filistiniya". ed. Israel Shahak. Zionist Archive, 1907.
- Erden, Ali Fuad - Kabacalı, Alpay. *Birinci Dünya Harbi'nde Suriye Hatıraları*. İstanbul: Türkiye İş Bankası, Kültür Yayınları, 2003.
- Erickson, Edward J. *Ordered to Die: A History of the Ottoman Army in the First World War*. United States: Greenwood Publishing Group, 2001.
- Esco Foundation for Palestine. *Palestine: A Study of Jewish, Arab, and British Policies*. New Haven: Yale University Press, 1947.
- Fenn, James. *Azmina Musiea, Vakaa Min Sijillat Al-Kunsoliye Al-Beritaniya fi Al-Kudüs*. çev. Jamal Abu Al-Gaida. Bayrut: Al-Muasasat Al-Arabiat Al-Dirasat ve Al-Naşir, 2017.
- Florence, Roland. *Lawrence and Aaronsohn: T. E. Lawrence, Aaron Aaronsohn, and the Seeds of the Arab-Israeli Conflict*. New York: Viking Adult, 2007.
- Friedman, Isaiah. *The Question of Palestine 1914-1918*. London: Routledge and Kegan Paul, 1973.
- Gal, Reuven. *A Portrait of The Israeli Soldier*. New York: Green Wood Press, 1986.
- Gera, Gershon. *Hashomer*. Israel: Hotseta Msrid Habitakhon, Hahotsaa Lor, 1985.
- Gerner, Deborah. *One Land, Two Peoples: The Conflict Over Palestine*. Boulder: Dilemmas in World Politics, 1994.
- Gidon, Shmuel. "Entsiklopedya Leyda Yhudi, Hatshiyonut Lhityayshvut Hamdina". C. 3. Ramot Gat: Garsaot Masada, 1973.
- Gilad, Dan - Murdkay, Nakhor. *Erets Yisrael Bmea Haesrim, Miyashov Limdina 1900-195*. Tel Aviv: Mshukhrar Msrid Habitakhon Hayisreli, 1990.

- Gilad, Zrubavel. *Hahagana Hanistarot, Mipulot Khasaiyut Berets Yisrael Bmilkhemet Haolam Hasnyya*. ed. Galina Yardini. Jerusalem: Khovrot Hotsaa Lor, Hasokhnnot Hayhudit, ts.
- Goldenberg, Moshe. *Hapina Adayin Omedet, Perek Yoman*. Rkhabya: Garsaot Shel Hakaibuts Haazury, Hamishmar Hakaatan, 1965. Basım, ts.
- Gozinski, Tamar. *Hitpathkhut Hkaptalizm Berets Yisrael*. İsrail: Proyktim Universitaiym-Kheypa, 1986.
- Grunwald, Kurt. "Jewish Colonial Trust". *Encyclopedia Judaica*. Jerusalem: Keter Publishing House Ltd, 2006.
- Gulen, Aviezer vd. *Lokhamay Hkhopes Byisrael: Toldot Hashomer, Hahagana, Hapalmakh, Nili, Etsalo, Lkhi*. Tel Aviv: Sh. Fridman, 1979.
- Gutman, Yahshua Vod. "Entsiklopedya İvrit". Jerusalem: Khovrot Hotseta Antsiklopedyot, 1977.
- Gümüş, Salih. *II. Abdülhamid Döneminde Filistin Politikası*. Türkiye: Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2009.
- Hadani, Afar. *Milkhemet Haam, 33 Shnot Milkhama, Maglipoli Vad Hakamat Hatsava*. Tel Aviv: Hotseta Kadima, 1953.
- Hahistadrut Hatsiyonit. *Poalim Vraim*. Tel Aviv: Hahistadrut Hatsiyonit, 1984.
- Halaak, Hasaan. *Mavkif Al-Davla Al-Osmaniya Min Al-Harakat Al-Sohyunia 1897-1909*. Beyrut: Dar Al-Nahdat Al-Arabiya, 2. Basım, 1999.
- Halim, Abraham Bik. *Tarih Al-Davlah Al-Osmaniya Al-Aiyah Al-Tuhfah Al-Halimih fi Tarih Al-Davlah Al-Aliyah*. Beyrut: Muasasat Al-Kutub Al-Sakafia, 1. Basım, 1988.
- Halmusic, Benyamant. *Al-Tarih Yotarid Al-Sohuoniya ve Yalhak Biha*. çev. Hasan Hazir. Ramallah: Madar, 2001.
- Halpern, Ben - Reinharz, Jehuda. *Zionism and The Creation of a New Society*. United Kingdom: Oxford University Press, Oxford, 1998.
- Hamdan, Muhamad vd. *Filistin ve Al-Kadiyah Al-Filstiniya*. Eamaan: Jamieat Al-Kuds Al-Maftuha, 1. Basım, 2010.
- Hannah, Scoggin. *Culture and Conflict in Israel*. United States of America: The University of Louisville, Master Of Arts, 1956.
- Harel, Isar. *Bitakhon Vdemokratya*. Tel Aviv: Adanim, Ydiot Akharonot, 1989.
- Hasam, Jafar. *Al-Harb Al-Aalamiya Al-Oula ve Atharuha fi Filistin*. ed. Sofya Akram. çev. Aarif Ahmaro. Doha: Aljazeera Centre For Studies, 1. Basım, 2018.

- Hopwood, Derek. *The Russian Presence in Syria and Palestine 1843-1914*. United States of America: Oxford: Clarendon Press, 1969.
- Horeni, Ebar. *İm Bmilkhamotav, Shloshim Shana Bmilkhamotenu Maglipoli Lagdud Halokhem Hayhudi*. Tel Aviv: Hotseta Yosof Sharbkay, 1953.
- Hurewitz, J. C. *Diplomacy in the Near and Middle East, A Documentary Record: 1535-1914*. 2 Cilt. New York: D. Van Nostrand Company, First Edition., 1956.
- Hyaat Al-Mvsveh. *Al-Mvsveh Al-Filistiniya, Al-Kism Al-Aam*. 4 Cilt. Dimaşk: Mutabie Milanu Al-Aytalyh, 1. Basım, 1984.
- Israel Pocket Library. *Immigration and Settlement*. Jerusalem: Keter Publishing House, 1973.
- İbn Al-Usir. *Al-Kamil fi Al-Tarih*. ed. Eumar Tadamaru. 10 Cilt. Beyrut: Dar Al-Kitaab Al-Arabi, 1. Basım, 1997.
- İbrahim, Meavyh. *Filistin Min Akdam Al-Eusur ilaa Al-Karn Al-Raabie Kabl Al-Milad*. 6 Cilt. Beyrut: Al-Mavsueat Al-Filistiniya, Al-Kism Al-Saani, 1. Basım, 1990.
- İlam, Yigal. Tel Aviv: İtonot Keter, 1974.
- İnaljik, Halil. *Tarikh Al-Devlet Al-Osmaniya min Al-Nuşou ilaa Al-İnhidar*. çev. Muhammed Al-Arnaout. Libya: Dar Al-Madar Al-İslamiya, 1. Basım, 2002.
- İylam, Yegal. *Alf Yehudi fi Al-Tarih Al-Hais*. çev. Adnan Abu Aamir. Damascus: Muasasat Filistin lil Sakafah, 1. Basım, 2006.
- Jacob, Abadi. *Israel's Leadership: From Utopia to Crisis*. United States: Greenwood Press, 1993.
- Jacobs, J. *The Jewish National Fund*. United States: Los Angeles: The Library University of California, 1963.
- Jeryes, Sabri. *Tarih Al-Sohuniya 1862-1948*. 1 Cilt. Meraz Al-Abhas, Munazamat Al-Tahrir Al-Falastiniya, 2. Basım, 1981.
- Kadri, Kays. *Al-Sohyuniya ve Asaruha ala Al-Siyasah Al-Amirikiya*. Bayrut: Merkez Al-Abhas, Munazamat Al-Tahrir, 1. Basım, 1982.
- Kahana, Maeir. *Shuvkah fi Uyunihim*. çev. Gazi Al-Saadi. Amman: Dar Al-Jalil lil Naşir, 2015.
- Kahvacı, Habib. *Esteratijiyat Al-Estitan Al-Sohyuni fi Filistin Al-Mohtalla*. Dimaşk: Moasasat Al-Arz Al-Filistiniyah, 1978.
- Karal, Enver Ziya. *Osmanlı Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1983.

- Kasimih, Khayrih. *Al-Naşat Al-Sohuni fi Al-Şark Al-Arabi ve Sadah 1908-1918*. Beyrut: Markaz Abhas Munzamat Al-Ttahrir Al-Filistiniya, 1973.
- Kasimiya, Khayrih. “Naşatat Sonduk İstikşaf Filistin 1865-1915” 104 (Haziran 1980), 71-100.
- kats, Yosey. *Sheyatuf Pula Beyn Agudot Vargonim Yhudiyim Lkiybush Karkaot Khaklaiyot Berets Yisrael*. Tel Aviv: Universitat Tel Aviv Vhakaibuts Hamukhad, 1988.
- Kaygısız, Hüseyin. *Filistin’e Yapılan Yahudi Göçleri (1881-1917)*. Türkiye: Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2014.
- Kemal, Cemal. *Birinci Dünya Harbinde Filistin Cephesi*. Türkiye: Ankara Üniversitesi, Doktora Tezi, 2004.
- Khadir, Bişara. *Avrupa ve Filistin Min Al-Harp Al-Salibiya Hatta Al-Yaum*. çev. Mansur Kadi. Bayrut: Merkez Dirasat Al-Vihda Al-Arabiya, 2003.
- Kirsensbaum, Shimshon. *Historya Shel Yisrael Bitkufot Haakharonot*. Hertselya: Pirsuney Mikhluf Shel Hamkuuan Hayisreli Ltarbut, 1982.
- Kishtainy, Khalid. *Whither Israel? A Study of Zionist Expansionism*. Beirut: P.L.O., Research Center, 1970.
- Kochav, Sarah. *Beginning at Jerusalem: The Mission to the Jews and English Evangelical*. ed. Yehoshua Ben-Arieh. London: Praeger Publishers, 1997.
- Kohen, Aharon. *Yisrael Vhaolam Haarvi*. Israel: Sfaryayt Ovdim, Lgod Hakaibutsim Hashomer Hatsair, 1964.
- Laquer, Walter. *A History of Zionism*. New York: Schocken, 1976.
- Lavrense, Hinri. *Al-Mamlakah Al-Mustahylah; Faransa ve Takvin Al-Aalam*. çev. Başir Al-Subaeiu. Kahira: Sina Lilnaşr, 1997.
- Lehn, Waler. “Jewish National Fund”. *Journal of Palestine Studies, University of California Press on Behalf of the Institute for Palestine Studies*, 4/3 (1974), 73-86.
- Lev, Uziel - Kuper, Avi. *Bergyora Vhashomer*. Israel: Garsaot Shel Msrid Habitakhon Hayisreli, 1985. Basım, ts.
- Lipshits, Moshe. *Hasikhsukh Haarvi-Yisreli*. Israel: Hotseta Oriam, 1989.
- Lüleci, Abdullah. *I. Dünya Savaşı Yıllarında Osmanlı Devleti’nde Casusluk Faaliyetleri (1914-1918)*. Türkiye: Sakarya Üniversitesi, Doktora Tezi, 2014.
- MacDonald, Kevin. *A People That Shall Dwell Alone, Judaism as a Group Evolutionary Strategy*. Westport: Praeger, 1994.

- Madani, Ziyad. *Madinat Al-Kudüs ve Jivaruha fi Avakir Al-Ahid Al-Osmani (1831-1918)*. Amman: Matbaat Al-Dostur, 2004.
- Mahafza, Ali. *Al-Ealaqat Al-Almaniya Al-Filistiniya 1841-1945*. Bayrut: Al-Muasasat Al-Arabia Lidirasat ve Al-Naşir, 1. Basım, 1981.
- Mahafza, Ali. *Al-Mustaemarat Al-Almaniya fi Filistin; Dirasat fi Tarih ve Asaar Filistin*. ed. Şavgi Şaas. Halap: Al-Munazma Al-Arabiya Litarbiya ve Al-Sakafa ve Al-Olum, 1984.
- Mahmud, Amin. *Maşari Al-Estitan Al-Yahudi*. Aalam Al-Maarif, 1984.
- Majdi, Nasif. *Al-Sohyuniah fi- Al-Vilayat Al-Motahidah*. Bayrut: Merkez Al-Abhas, Munazamat Al-Tahrir, 1. Basım, 1978.
- Malaf Vasayik Filistin. *Majmueat Vasayik Filistin ve Avrak Kaassah Bial-Kadiat Al-Filistiniya*. Beyrut: Vizarat Al-İrşad Al-Kavmi, 1969.
- Manae, Eadil. *Tarih Filistin Al-Siyasi fi Avahir Al-Aahid Al-Osmani 1700-1918*. Beyrut: Merkez Al-Dirasat Al-Filistiniya, 1999.
- Mansur, Jony. Ramallah: Madar, 1. Basım, 2009.
- Mansur, Jony - Nahhas, Fady. *Al-Muasasat Al-Easkariat fi İsrail: Tarikhi, Waqie, Astiratijaati, Wahulul*. Ramallah: Madar, 2009.
- Margalit, Sylo. *Nisyonot Hityayshvut Lishkat Mkarkey Yisrael 1908-1914*. Jerusalem: Yad Yitzkhak Ben-Zvi, 1988.
- Margolis, Max L. - Marx, Alexander. *A History of the Jewish People*. United States of America: Philadelphia: The Jewish Publication Society of America, 1927.
- Marks, Joshua Robbin. "Ashkenazi Jews Are Middle Eastern". Erişim 13 Ağustos 2023. <https://blogs.timesofisrael.com/ashkenazi-jews-are-middle-eastern/>
- Marlowe, John. *The Seat of Pilate; an Account of the Palestine Mandate*. London: Cresset Press, 1959.
- Marriott, J. A. R. "The Eastern Question an Historical Study in European Diplomacy". Oxford University Press, 1917.
- Mateas, Yahşua. *Hanokhakhot Hayhudit Bitfutsot*. Jerusalem: Pirsumey Maalot, 1994.
- Mathew, Rodric - Akrawi, Matta. *Education in Arab Countries of the Near East*. Washington: American Council on Education, 1949.
- Mayamey, Babak. "Zionism: A Critical Account 1897-1948, The Development of Israel and the Exodus of Palestine from A 'New Historian' Perspective". *Polis Journal* 4/Winter (2010).

- McCarthy, Justin. *The Population of Palestine, Population History and Statistics of the Late Ottoman Period and the Mandate*. New York: Columbia University Press, 1990.
- Medoff, Rafael - Waxman, Chaim. *The A to Z of Zionism*. United Kingdom: The Scarecrow Press, 2009.
- Mikdadi, İslam. *Al-Ulakat Al-Sohuniya Al-Biritaniya fi Filistin 1936-1948*. Filistin: Islamic University, Yüksek Lisana Tezi, 2009.
- Milstein, Uri. *Bdam Vesh Yhuda*. Tel Aviv: Levin Ephsteyn, 2. Basım, 1974.
- Mitchell, Rosenberg. *The Story of Zionism; A Birds Eye View*. New York: Bloch Publishing Company, 1946.
- Monimono. "Hatakhana Lnisyotot Kklaiyim Baatalit". *Beyt Aharnson, Muzeyon Nili* (blog), 06 Nisan 2016. <https://nili-museum.org.il/התחנה-לנסיונות-הקלאיים-בעתלית/>
- Monimono. "Kvray Nili". *Beyt Aharnson, Muzeyon Nili* (blog), 08 Nisan 2016. <https://nili-museum.org.il/חברי-נילי/>
- Muharib, Abdüllhafiz. *Hagana, Etsil, Lehi, Al-Alakat Bayin Al-Tanzimat Al-Sohyuniya Al-Musallaha*. Bayrut: Meraz Al-Abhas, Munazamat Al-Tahrir Al-Falastiniya, 1981.
- Mujir Al-Diyn Al-Hanbalii. *Al-Uns Al-Jalil Bitarih Al-Kudüs ve Al-Halil*. ed. Eadnan Nabatuh. 2 Cilt. Amman: Mktbh Dindis, 1999.
- Mursi, Foad. *Al-Ektisad Al-Siyasi Li-İsrail*. Kahire: Dar Al-Mustakbal Al-Arabi, 2. Basım, 1983.
- Nadfa, Yosef. *Ze'ev Jabotinsky, Haadam Vtorato*. Tel Aviv: Msrid Habitakhon, 1980.
- Nadfa, Yosef. *Ze'ev Jabotinsky, Haish Vmabkav*. Garsaot Shel Mkauen Ze'ev Jabotinsky, 1986.
- Naor, Mardkay. "Hahagira Hasnyya 1903-1914". *Katav At-Ayydan, Pirsumey Merkez Rakhel Ynit Ben-Zvi, Yrushalayim* 4 (1985).
- Naor, Mardkay. *Khaziron Hagalil 1900-1976*. Jerusalem: Ribon, 1983.
- Nif, David. *Hirgun Hatshvai Halumi "Hagina Lumit" 1931-1937*. Tel Aviv: Pirsumey Keren Klontsar, 1975.
- Nif, David. *Maarkhot Hirgun Hatshvai Halumi*. Tel Aviv: Keren Klotzner, 1965.
- Noone, James. "The Role of Military Intelligence in the Battle for Beersheba in October 1917". *Center for the Study of Intelligence (U.S.)* 62/1 (Mart 2018).

- Norman, Bentwich. *Palestine of Jews Past, Present and Future Publisher*. London: K. Paul, Trench, Trubner, 1919.
- O'Brien, Lee. *American Jewish Organizations and Israel*. çev. Mahnut Zayid. Kubrus: Shareket Al-Khadamat Al-Nashriya Al-Mustakilla, 1. Basım, 1986.
- Olim, Ykhiel. *Hagdudim Haivriyim Bmilkhemet Haolam Harishona*. Tel Aviv: Pirsumey Msrid Habitakhon, 1973.
- Omer, Dvuora. *Sara, Gyvoret Nili*. Tel Aviv: Hotseta Sfarim Yosef Serbark, 1. Basım, 1967.
- Orabi, Raja. *Sifir Al-Tarih Al-Yahudi*. Dimaşk: Al-Avail Lil Naşir, 2007.
- Öke, Mim Kemal. *Siyonizm ve Filistin Sorunu (1880-1923)*. İstanbul: Kırmızı Kedi, 2. Basım, 2013.
- Özdemir, Ahmet. *Osmanlı Döneminde Filistin*. Kahire: Dar AlNil, 1. Basım, 2013.
- Özgül, Esin. *1917 Balfour Deklarasyonu ve Filistin'e Yahudi Göçü*. Türkiye: Balıkesir Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Palestine Administration. "F.O 371-9003, Report December 1922". Majesty Stationary Office, 1923.
- Parkes, James William. *A History of Jewish People*. London: Weiden Feld and Nicolson, 1964.
- Pashut, Khayil. *Sara, Shalhevet Nili*. Jerusalem: Hotseta Akhiasaf Yrushalayim Taseg, 1980.
- Penslar, Derek J. *Zionism and Technocracy: The Engineering of Jewish Settlement in Palestine, 1870-1918*. Bloomington: Indiana University Press, 1991.
- Peper, Yhoshua. *Da Et Hahistorya Shel Hahitnakhalut*. Tel Aviv: Merkez Seyruti Myida, 1978.
- Pinsker, Leo. *Auto-Emancipation*. çev. D. S. Blondheim. New York: Zionist Publications, the Maccabaeon Publishing Company, 1906.
- Posner, Michael. "The Spy from Palestine". *Queen's Quarterly* 115 (2008), 43-54.
- Proctor, Tammy. "Family Ties in the Making of Modern Intelligence". *Journal of Social History, Gale Group* 39 (2005).
- Rafak, Abd Al-Karim. *Filistin fi Al-Ahid Al-Osmani*. 6 Cilt. Beyrut: Al-Mavsueat Al-Filistiniya- Al-Kism Al-Saani, 1. Basım, 1990.
- Raphael, Marc. *A History of The United Jewish Appeal, 1939-1982*. New York: Reports on the American Jewish Conference, G-8, 1982.

- Razuk, Asaad. *Al-Sohyoniya ve Hukuk Al-İnsan Al-Arabi*. Bayrut: Merkez Al-Abhas, Munazamat Al-Tahrir, 1968.
- Razuk, Asaad. *İsrael Al-Kubraa*. Bayrut: Meraz Al-Abhas, Munazamat Al-Tahrir Al-Falastiniya, 1968.
- Rfael, Yoel. *Al-Sohyuniyah Al-Nazariyah ve Al-Tatbik*. çev. Bshara Al-Khori. Damascus: Dar Al-Hasad, 1. Basım, 1991.
- Rivkah Aharonson, Gula Kohen. *Sara Vavshalom, Anshey Nili: Gula Kohen Bravn Im Rivka Aharonson*. Jerusalem: Beyt Moreshet Atsag, 2008.
- Rody, Jon. *Harakat Estilab Al-Arz*. ed. İbrahim Abu-Lugd. çev. Asad Rzok. Bayrut: Meraz Al-Abhas, Munazamat Al-Tahrir Al-Falastiniya, 1972.
- Rogel, Nakdimon. *Hayotsim El-Erets Hatsafon: Reshitan Shel Kvutsot Hapoalim Betsba-Hagalil 1916-1920*. Tel Aviv: Meet Yitzkhak Ben-Zei, 1987.
- Saad, Ahmed. *Al-Tataur Al-Ektisadi fi Filistin*. Hayfa: Dar Al-Etihaad Litibaa ve Al-Naşir, 1. Basım, 1985.
- Saad, Elyas. *Al-Hejra Al-Yahudiya ile Filistin Al-Muhtalla*. Beyrut: Merkez Al-Abyas, 1969.
- Salih, Al-Sadouni. *Al-Etihaad Al-Englo Yahudi Lilsaytara Ala Filistin 1882-1922*. Cairo: Dar Al-Konuz, 2009.
- Samuel, Tolkowsky. *Jewish Colonization in Palestine*. London: Zionist Organisation, 1918.
- Sander, Oral. *Siyasi Tarih İlkçağlardan 1918'e*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 1989.
- Sanders, Ronald. *The High Walls of Jerusalem*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1983.
- Schechtman, Joseph. *Fighter and Prophet: The Vladimir Jabotinsky Story*. New York: Thomas Yoselof, 1961.
- Schechtman, Joseph. "Hovevei Zion". *Encyclopedia of Zionism and Israel*. C. 11. New York: Herzl Press, ts.
- Schneer, Jonathan. *The Balfour Declaration: The Origins of the Arab-Israeli Conflict*. Random House, 2010. Basım, ts.
- Scholch, Alexander. "Britain in Palestine 1838-1882, The Roots of the Balfour Policy". *Journal of Palestine Studies* 22/1 (1992), 39-56.
- Shafir, Gershon. *Land, Labor, and the Origins of the Israeli-Palestinian Conflict, 1882-1914*. United States: University of California Press, 1996.

- Shamale, Elham. *Al-Sanduk Al-Kavmi Al-Yahudi 1901-1948*. Kahire: Arkan, 2021. Basım, ts.
- Shaul, Avigur vd. *Toldot Hahagana*. Tel Aviv: Pirsumey Hsifriya Hatsiyonit Vhatsava, Magazin Hamaarakhot, 1966.
- Shaw, Stanford J. *Osmanlı İmparatorluğunda ve Türkiye Cumhuriyetinde Yahudiler*. çev. Meriç Sobutay. İstanbul: Kapı Yayınları, 2008.
- Sheffy, Yigal. *British Military Intelligence in The Palestine Campaign 1914-1918*. London: Routledge Publishing, 1. Basım, 1998.
- Shiloni, Zvi. *Hakaeren Halhumit Lyisrael 1903-1914*. İsrail: Meet Yitzkhak Ben-Zvi, 1990.
- Shiva, Shlomo. *Shevet Haamitsim*. Tel Aviv: Mehdorut Sfaryayt Hapoalim Vhakaibuts Haazury, 1978.
- Shlomo, Levi. *Bsikhsukh Vmarad, hahagana, Etasel, Vlkha 1918-1948*. Tel Aviv: Msrid Habitakhon, ts.
- Shohat, Many. “Hashomer Berets, Osef Hashomer, Mismakiym Vyomanim Shenikhtvu Al Ydey Anshey Hamishmar Hakadumim”. ed. Klanski Shlomo. Mehdorut Arkiyon Tnuat Haavoda, Tel Aviv, 1973.
- Sicker, Martin. *Between Hashemites and Zionists, The Struggle for Palestine, 1908-1988*. New York: Holmes & Meier, 1989.
- Sicker, Martin. *Pangs of the Messiah: The Troubled Birth of the Jewish State*. London: Praeger Publishers, 2000.
- Silverberg, Robert. *If I forget the O Jerusalem; American Jews and the state of Israel*. New York: William Morrow and Company, INC, 1970.
- Sino, Abdulrauf. *Al-Masalih Al-Almaniya fi Filistin 1841-1901*. Bayrut: Maahad Al-Enmaa Al-Arabi, 1987.
- Siton, David. *Bor Uvkhoshekh, Nayayrot Mizaikronotav Shel Atsur*. Jerusalem: Parsumim Im Ydiato, 1978.
- Smith, John. “Intelligence Operations in Port Said during World War II.” *International Journal of Intelligence Studies* 2 (2018), 45-62.
- Solayman, Mohammed. “Kanun Al-Tanzimat Al-Osmaniya ve Tamlik Al-Yahud fi Filistin”. *Samid Al- Ektisadi* 33 (Ekim 1981).
- Srodes, James. *Spies in Palestine*. Berkeley: Conter Point, 2016.
- Stein, Leslie. *The Hope Fulfilled, The Rais of Modern Israel*. London: Praeger Publishers, 2003.

- Stembler, Shmuel. *Hityayshvut Bidan Hmoderny, Darkam Shel Hatsiyunim Lifney Hamdina*. Tel Aviv: Mshukhrar Msrid Habitakhon Hayisreli, 1983.
- Şofani, Elyas. *Al-Mujaz fi Tarih Filistin Al-Siyasi*. Beyrut: Muasasat Al-Dirasat Al-Filistiniya, 1. Basım, 1996.
- Şoleş, Al-Kazandar. *Tahavulat Jidrih fi Filastin 1856-1882; Dirasat Havl Al-Tatavur Al-Aiktisadii ve Laijtimaeii ve A-Siyasi*. Amman: Al-Jameh Al-Ardniya, 2. Basım, 1993.
- Takoş, Muhamad. *Tarih Al-Hulafa Al-Raaşidin Al-Futuhāt ve Al-İnjazāt Al-Siyasiya*. Emaan: Dar Al-Nafayis, 1. Basım, 2003.
- Talmay, Mnakhem. *Kakh Hitgonen Yisrael: Parashat Hahitgonnut Vhamabek Mimey Hashomrim Vad kom Hamdina*. Tel Aviv: Sugyot Amatim, 1987.
- Taşkesen, Nurettin. *Osmanlı Coğrafyasında İstihbarat Teşkilatları*. İstanbul: Mihrabad, 1. Basım, 2018.
- T.C İçişleri Bakanlığı. *Güvenlik Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı, 2. Basım, 2017.
- Tellioğlu, Ömer. *Filistin'e Musevi Göçü (1880-1914)*. Türkiye: İstanbul Üniversitesi, Doktora Tezi, 2014.
- Tellioğlu, Ömer. *Filistin'e Musevi Göçü ve Siyonizm (1880-1914)*. Kitab Evi Yayınları, ts.
- Temizgüney, Firdes. “Osmanlı İstanbul’unda Siyonist bir Cemiyet: Maccabi Jimnastik Cemiyeti”. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)* 38 (Şubat 2019), 362-339.
- Temraz, Said. *Tard Al-Filastiniyn fi Al-Fıkr ve Al-Mumarasa Al-Sohuniya*. Gaza: Islamic University, Yüksek Lisanas Tezi, 2013.
- Terzioğlu, Kevser. *Filistin’de Alman Kolonizasyonu (1883-1914)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2013.
- Tibawi, Abdullatif. *British Interests in Palestine 1800–1901*. London: McMillan, 1961.
- Tidhar, David. “Entsiklopedyah Le-Halutse Ha-Yishuv U-Vonav”. Israel: Akhuzat Safaryot Mkulelet David Tidhar Vturo, 1947.
- Tipt, Shiptay. *Ben-Gurion ve Al-Arap*. çev. Gazi Al-Saadi. Amman: Dar Al-Jalil lil Naşir, 1. Basım, 1987.
- Togral, Özge. “Osmanlı Kudüs’ünde Kaçakçılık Faaliyetlerine Genel Bir Bakış (1886-1914)”. *Journal of Islamicjerusalem Studies* 3/19 (2019), 375-388.
- Tseveot Maarekhet. “Hashomer, Hmikhlu”. *Haerekh Baadivut Vikipediya Haivrit*. Erişim 13 Ağustos 2023. t.ly/ykP9a

- Tukan, Ahmet. *Al-Estimar Al-Sohuni fi Al-Arz Al-Filistiniya*. Amman: Şukir ve Ukşa, 1987.
- Turbin, Ahmed. “Filistin fi Ahid Al-Entidab Al-Biritani”. *Al-Mavsua Al-Filistiniya*. C. 2/2. Bayrut: Matbat Milano, 1990.
- Warren, Charles. “Underground Jerusalem: An Account of Some of the Principal Difficulties Encountered in its Exploration and the Results Obtained”. Richard Bentley and Son, 1876.
- Wavell, Archibald. *The Palestine Campaigns*. Battery Press, 1998.
- Werblowsky, Raphael. *Jerusalem in the Mind of Western World 1800-1948*. Westport: Preegar Publisher, 1997.
- William, Ann. *Britain and France in the Middle East and North Africa*. London: Macmillam pub Ltd, 1968.
- Wolf, Lucien. “Notes on The Diplomatic History of The Jewish Question”. Jewish Historical Society of England - Londra, 1919.
- Yaakov, Ariel. *American Dispensationalists and Jerusalem 1870-1918*. ed. Yehoshua Ben-Arieh. London: Praeger Publishers, 1997.
- Yaari, Zeev. *Hamodiin Hayhudi Berets Yisrael Bmilkhemet Haolam Harishona*. Jerusalem: Yad Ben-Zvi, 1982.
- Yahav, Dan. *Taharat Al-Silah*. Ramallah: Madar, 2004.
- Yaneyt, Rakhel. *Zikronot Hashomer, Sefer Hashomer, Zikronot khaverim: Yitzhak Ben-Zvi, Yisrael Shokhet, Matay Magd, Yohana Netbervski*. Shikhruro Shel Mearkot, Vkaftor Hahagana, Udvir. Tel Aviv:
- Yangman, Mayyra. *Hakhavavy Hayhudit Haamerikait*. İsrail: Ramot Gan, Huniversita Gaptuakh, 2007.
- Yasin, Al-Saiyed - Hilal, Ali Al-Dein. *Al-Estimar Al-Estitani Al-Sohuni fi Filistin 1882-1948*. Mısır: Maahad Al-Bohus ve Al-Dirasat Al-Arabiya, 1975.
- Yeni, Jerci Afandi. “Tarih Suriya”. Al-Matbaa Al-Adabiya, 1881.
- Yhoshua, Ben Arye, Vaakhai. *Erets Alsaf Shmama 1914-1918*. İsrail: Entsiklopedya Litkufot Hagdolot Btoldot Erets Yisrael, 1980.
- Yhoshua, Jotman, Vaakhai. “Erets Yisrael”. *Hentsiklopedya Haivrit*. Jerusalem: Hifra, 1980.
- Yıldız, Murat Cihan. *Strengthening Male Bodies and Building Robust Communities: Physical Culture in the Late Ottoman Empire*. United States of America: University of California Los Angeles, Doktora Tezi, 2015.

- Yitzkhak, Eyliyeyn - Sriel, Barukh. "Entsiklopedya Krata Tsiburit". İsrail: Msrid Habitakhon, Keren Krata, ts.
- Yosef, Tovey. *Yomenu Shel Ish Hashomer*. Tel Aviv: Mehdorut Mod, 1973.
- Ze'ev, Drory. *The Israel Defence Force and the Foundation of Israel*. United Kingdom: Frank Cass Publishers, 2004.
- Zelitser, Nahemiya. *Zikronot Hashomer, Sefer Hashomer, Zikronot khaverim: Yitzhak Ben-Zvi, Yisrael Shokhet, Matay Magd, Yohana Netbrevski*. Shikhruro Shel Mearkot, Vkaftor Hahagana, Udvir. Tel Aviv:
- Zieitar, Akram. *Al-Kadiyah Al-Filistiniya*. Misr: Dar Al-Maearif, 1955.
- Zucker, Norman L. *The Coming Crisis in Israel: Private Faith and Public Policy*. United States: M.I.T. Press, Cambridge, 1973.
- "Al-Arz Kaifa Daet". haz. Al-Jazeera TV. *Arşifohum ve Tarikhuna*. Yayın Tarihi 01 Şubat 2009. t.ly/JyZj
- Belediye Sicili - Nablus. Dosya NO. (19). Karar NO. (5).
- Belediye Sicili - Nablus. Dosya NO. (21). Karar NO. (26).
- "Bulletin of the Fogg Art Museum". *Cambridge: The Fogg Museum of Art-Harvard University* 1/7 (1937), 2-18.
- Honor Israel's Fallen. "Gad Avigdor". Erişim 13 Ağustos 2023. <https://honorisraelsfallen.com>
- Harkyon Hatsiyuni, Currie to Dickson, 10 November, No. 8 in FO. 195/1996. Yrushalayim: Huniversita Haivrit, Arkiyon Ivri:
- Harkyon Hatsiyuni, Dickson to Currie, 1 January, No 1 in FO. 195/2028. Yrushalayim: Huniversita Haivrit, Arkiyon Ivri:
- Harkyon Hatsiyuni, Eduyot Shel Khayayley Hagdudim Haivriyim Bmilkhemet Haolam Harishona, NO. 75910. Yrushalayim: Huniversita Haivrit, Arkiyon Ivri:
- Harkyon Hatsiyuni, F.O 7/3/1900. Yrushalayim: Huniversita Haivrit, Arkiyon Ivri:
- Harkyon Hatsiyuni, F.O. 232/190. November. 1861. 20. Yrushalayim: Huniversita Haivrit, Arkiyon Ivri:
- Harkyon Hatsiyuni, F.O. 232/197. Marsh 3. 1861. 20. Yrushalayim: Huniversita Haivrit, Arkiyon Ivri:
- Harkyon Hatsiyuni, Gdudim Ivriyim, Beyt Hamishpat Mted Kakhamishim VarbaaKheyylim Migdudey Kashhti Hamelekh Ha 38 va 39. Yrushalayim: Huniversita Haivrit, Arkiyon Ivri:

Harkyon Hatsiyuni, Gdudim Ivriyim, Mismakiym Ishiyim Shel Khayayley Hagdudim, Mhhistorya Shel: 05/09/1918-03/03/1921. Yrushalayim: Huniversita Haivrit, Arkiyon Ivri:

Harkyon Hatsiyuni, Hakhativut Haivriyot, Mikhtavim Vftakim. Yrushalayim: Huniversita Haivrit, Arkiyon Ivri:

Harkyon Hatsiyuni, Hismakey Hkonsolya Hagermanit. F/226/429. Dosya No. (108).

Harkyon Hatsiyuni, Mismakey Hkonsolya Habritit, Huniversita Haivrit-Tik Suidy Al Yhudim Zarim. F/22/790. Yrushalayim: Huniversita Haivrit, Arkiyon Ivri:

Harkyon Hatsiyuni, Mismakey Hkonsolya Habritit, Huniversita Haivrit-Tik Suidy Al Yhudim Zarim. F1882/22/790. Yrushalayim: Huniversita Haivrit, Arkiyon Ivri:

“History of the Palestine Exploration Fund (PEF)”. Erişim 05 Ağustos 2021. t.ly/MkfR

Ba Li Ltayeyl. “Muzeyon Nili, Beyt Aaronsohn, Sipor Hamakhteret Hayhudit”. Erişim 06 Ağustos 2023. <https://baliletayel.co.il/atraction/-מוזיאון-נילי-בית-אהרונסון-סיפור-המחתרת/>

Osmanlı Belgelerinde Filistin. İstanbul: T.C. Başbakanlık, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, 2009.

Şeriat Mahkemesi Dosyaları - Akka, Dosya NO. (4). Akka:

Şeriat Mahkemesi Dosyaları - Hayfa, Dosya NO. (4). Hayfa:

Şeriat Mahkemesi Dosyaları - Hayfa, Dosya NO. (168). Hayfa:

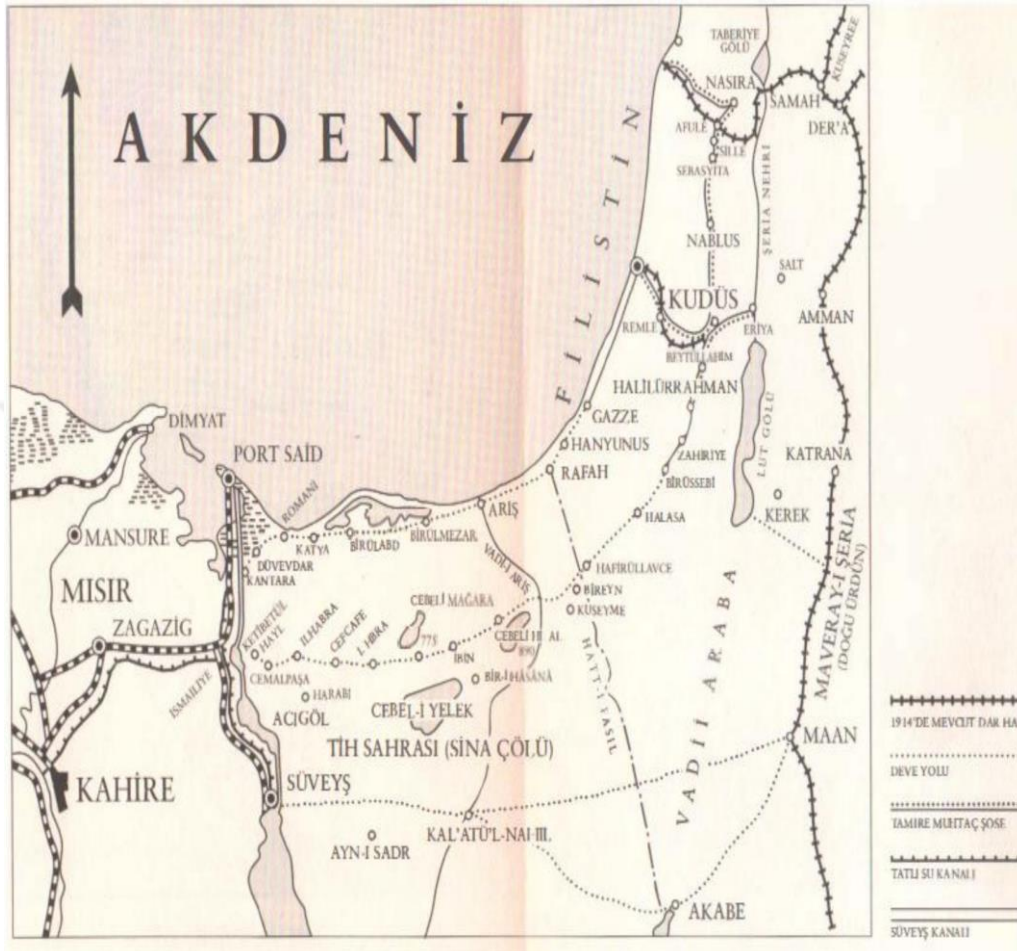
Şeriat Mahkemesi Dosyaları - Yafa, Dosya NO. (116). Yafa:

Tanakh, Sefer Shmuel.

“Yosef Nachmani”. Erişim 13 Ağustos 2023.
<http://nechemia.org/references/nachmani.html>

EK

Ek 1: Birinci Dünya Savaşı Arifesinde Filistin Bölgesinin Haritası.¹¹⁹⁸

¹¹⁹⁸ Erden- Kabacalı, *Birinci Dünya Harbi'nde Suriye Hatıraları*.

**Ek 3: Siyonist Gizli ve Silahlı Örgütlerin İlk Girişimlerini Gerçekleştiren
Önemli Siyonist Şahsiyetler.¹²⁰⁰**

Soldan sağa: Mendel Portugali, Israel Shochat, Israel Shochat, Yisrael Giladi, Meir Khazanuovits, Yehezkel Hankin, Alexander Zeid, Yitzhak Ben-Zvi, Yehuda Proskorovsky, Zvi Nadav.

¹²⁰⁰ Gera, *Hashomer*, 123.

Ek 4: Filistin’de Bekçilik Bahanesiyle Faaliyet Gösteren Silahlı Siyonist Örgüt Hashomer’in Kurucu Üyeleri.¹²⁰¹

Yisrael Giladi
(1886-1918)

Mendel Portugali
(1888-1917)

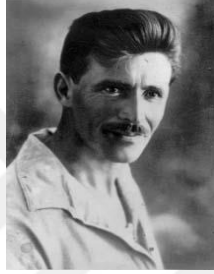
Israel Shochat
(1886-1962)

Manya Shochat
(1880-1961)

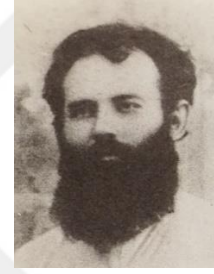
Yitzhak Nadav
(1890-1963)

Alexander Zeid
(1886-1938)

Yitzhak Ben-Zvi
(1884-1963)

Zvi Becker
(1887-1918)

Yehezkel Hankin
(1881-1916)

Gad Avigdor
(1890-1936)

Yosef Nachmani
(1891-1965)

Meir Khazanuovits
(1890-1913)

Zvi Nisanov
(1881-1966)

Yehuda Proskorovsky
(1890-1965)

Zvi Nadav
(1891-1959)

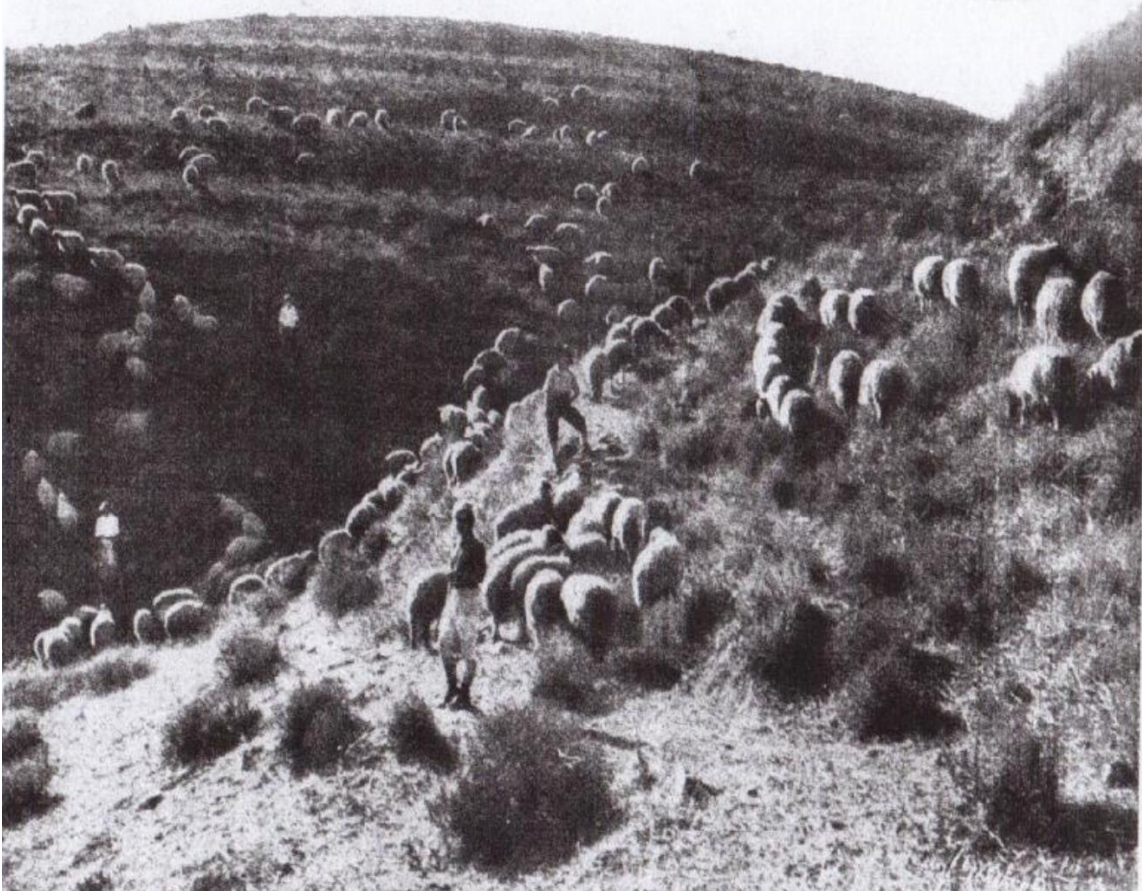
¹²⁰¹ Tseveot Maarekhet, “Hashomer, Hmikhul”; “Yosef Nachmani”; “Gad Avigdor”.

Ek 5: Filistin'in Kuzeyindeki Hashomer Üyelerinin 1909 Yılında Silahlarını Açıkça Taşımaya Başlamalarından Sonra Çekilmiş Bir Fotoğrafları.¹²⁰²

¹²⁰² Marks, "Ashkenazi Jews Are Middle Eastern".

Ek 6: 1913'te Kurulmuş Gizli ve Silahlı Yahudi Örgütü Haroe'nin Üyeleri, Filistin'in Kuzeyinde Çobanlık Yaparken.¹²⁰³

¹²⁰³ Gera, *Hashomer*, 178.

Ek 7: Gizli ve Silahlı Yahudi Örgütü Gidonim'in Zikhron Ya'akov'da, -Bekçilik Faaliyetleri Yaparken Görülüyorlar-.¹²⁰⁴

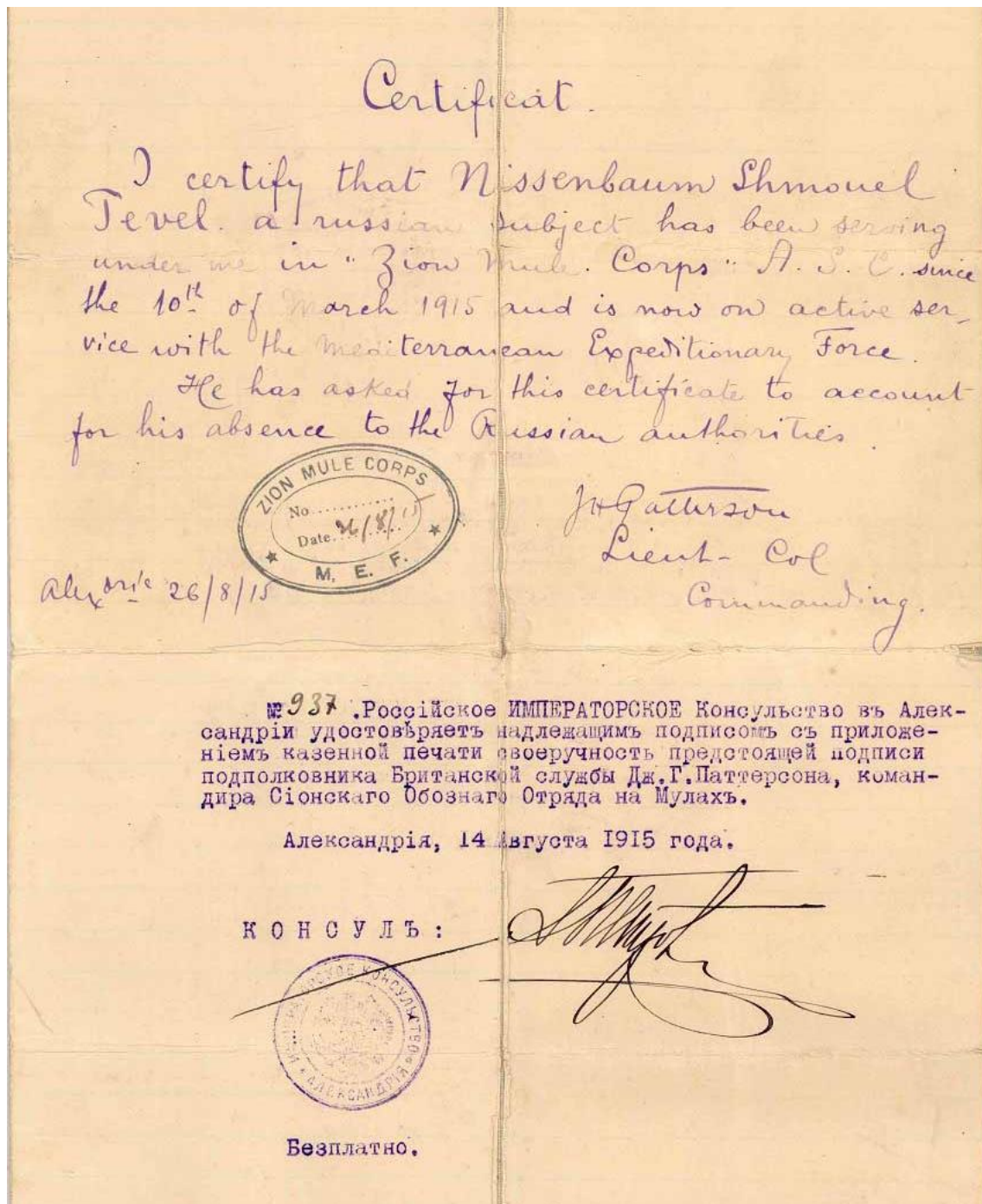

¹²⁰⁴ Cowen - Gunther, *A Spy for Freedom; The Story of Sarah Aaronsohn*, 35.

Ek 8: Suriye-Filistin Cephesinde; Cemal Paşa, Von Kress, Refet Bey (Bele) ve İstanbul'dan Gelen Heyet.¹²⁰⁵

¹²⁰⁵ Cemal Paşa, *Hatıralar*, 425.

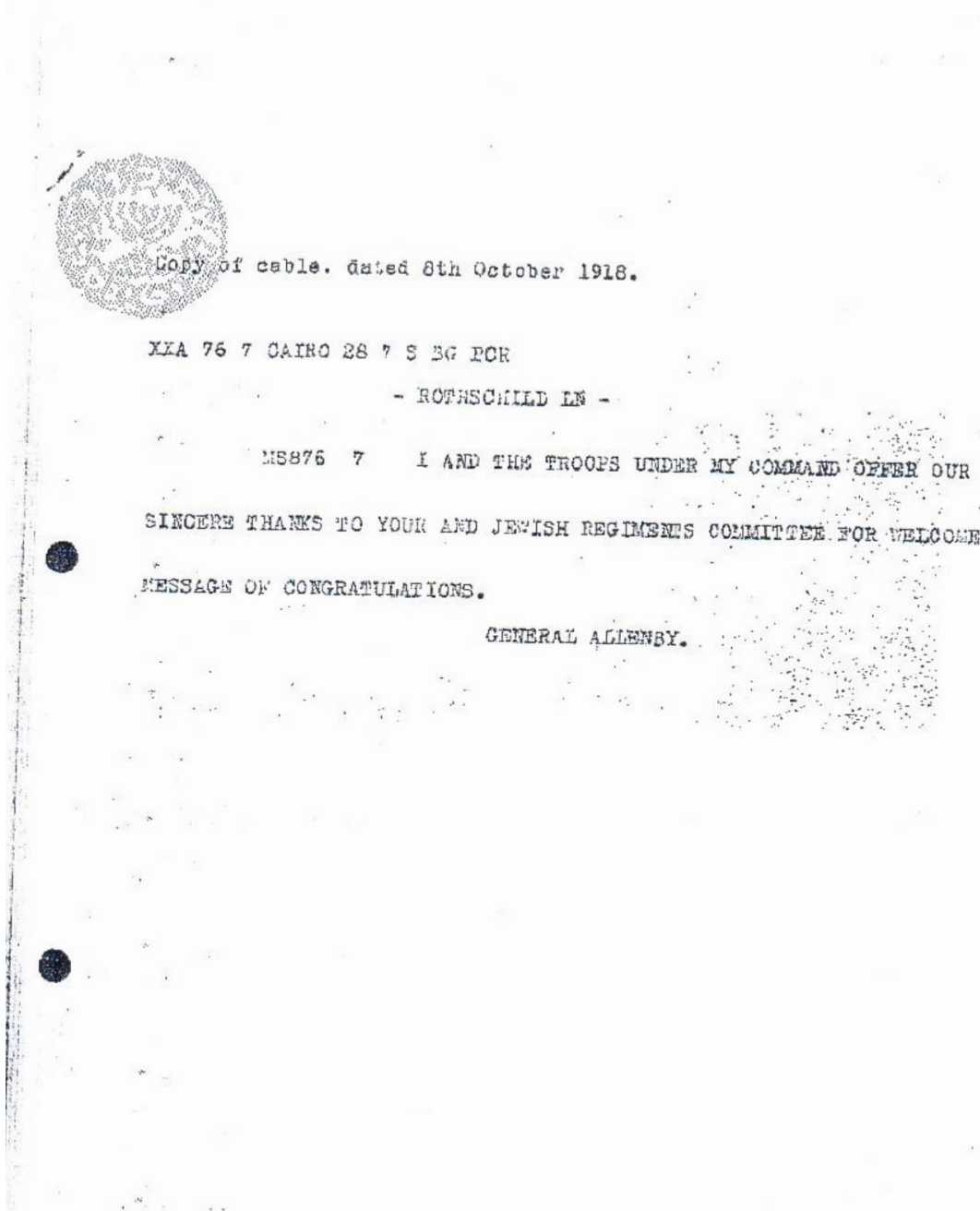
¹²⁰⁶ Elmas, *I. Cihan Harbi*, 152.

Ek 10: Osmanlı Kuvvetlerine Karşı İngiliz Ordusunun Bünyesinde İlk Yahudi Askeri Taburları İnşa Etmeyi Başaran Siyonist Lider Ze'ev Jabotinsky ve Öğrencileri.¹²⁰⁷

¹²⁰⁷ Dna, Jabotinsky, *Eyonayim Bhkitbey Hatshiyonut*, 5, 8.

Ek 11: Suriye-Filistin Cephesini İşgal Etmeyi Başaran İngiliz Kuvvetlerinin Komutanı Edmund Allenby'den Yahudi Tugayları Adına 40. Kraliyet Taburu Komutanı James de Rothschild'e Savaşta Gösterdikleri Çaba İçin Yollanmış Bir Teşekkür Mektubu.¹²⁰⁸

¹²⁰⁸ Harkyon Hatsiyuni, Hakhativut Haivriyot, Mikhtavim Vftakim.

Ek 12: Harbiye Nazırı Enver Paşa ve 4. Ordu Komutanı Cemal Paşa, Kudüs Yolunda.¹²⁰⁹

¹²⁰⁹ *Osmanlı Belgelerinde Filistin*, 326.

Ek 13: Kudüs'te Selahaddin Eyyûbî Medresesi'nin 1914'teki Açılışında Enver Paşa, Cemal Paşa, Bronzar Paşa, Ateşemiliterler ve Maiyyet.¹²¹⁰

¹²¹⁰ *Osmanlı Belgelerinde Filistin*, 376.

Ek 14: Enver ve Cemal Paşaların Kudüs Ziyareti (1916).¹²¹¹

¹²¹¹ *Osmanlı Belgelerinde Filistin*, 148.

Ek 15: Filistin'nin Kuzey Celile Bölgesi'ndeki Metula Şehrinin Topraklarında, 1916'da Hashomer Tarafından İnşa Edilen Yerleşim Birimi Kfar Giladi'nin Arazilerinde Duran Hashomer Süvarileri.¹²¹²

Sağdan sola: Yitzhak Nadav, Yisrael Giladi, Zvi Becker, Gad Avigdor, Yosef Nachmani, Yehuda Proskorovsky ve Meir Khazanuovits

¹²¹² Tseveot Maarekhet, "Hashomer, Hmikhulul".

Ek 16: 2007’de İsrail’in Hashomer Üyelerinin Onuruna Bastırdığı Bir Posta Pulu.¹²¹³

Sağdan sola: Yitzhak Nadav, Yisrael Giladi, Zvi Becker, Gad Avigdor ve Yosef Nachmani

¹²¹³ Tseveot Maarekhet, “Hashomer, Hmikhulul”.

Ek 17: Siyonist İstihbarat Örgütü Nili'nin Kurucuları ve Hizmetindeki Önemli Şahsiyetler.¹²¹⁴

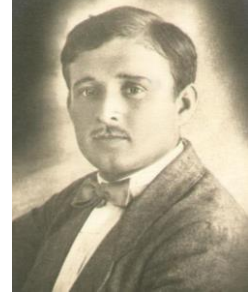
Aaron Aaronsohn
(1876-1919)

Avshalom Feinberg
(1889-1916)

Sarah Aaronsohn
(1890-1917)

Yosef Lishansky
(1890-1917)

Alexander Aaronsohn
(1889-1948)

Avshalom Peyyn
(1895-1981)

Naaman Belkind
(1888-1917)

Eitan Belkind
(1897-1979)

Raphael Abulafia
(1893-1977)

Nahum Vilbush
(1879-1971)

David (Shimon)
Sokolovich (1872-
1940)

Moshe Neiman
(1885-1964)

Menashe Bronstein
(1889-1939)

Mnakhem (Mendl) Neiman
(1889-1944)

Reuven Schwartz
(1885-1926)

Haim Dov Blinkov
(1890-1947)

¹²¹⁴ Monimono, "Kvray Nili".

Nissan Rotman
(1894-1977)

Arie Bernstein
(1890-1946)

Yitzhak Halperin
(1890-1960)

Yehuda Zeldin
(1885-1968)

Eliyahu Roniya (Rana)
Mazza (1896-1919)

Frida Lulu

David Zalevitz
(1893-1917)

Tova Rotman-Gelberg
(1893-1974)

Nasir Raanam
(1940'de öldü)

Elias (Fransis) Raanam

Levi-Yitzhak (Lyuova)
Schneerson (1888-1975)

Menachem Mendel
Schneerson (1890-1967)

Efrayim Aaronsohn
(1849-1939)

Malka Aaronsohn
(1853-1912)

Rivka Aaronsohn
(1892-1981)

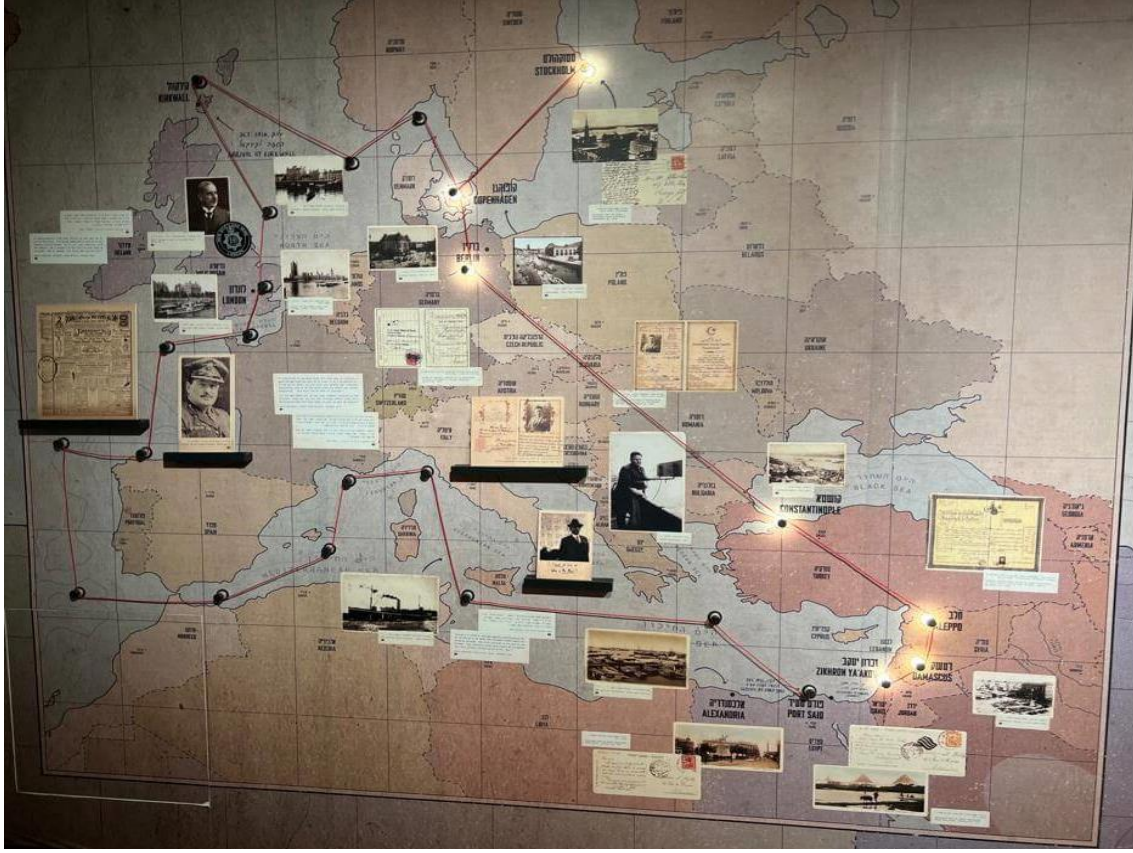
Zvi Aaronsohn
(1878-1929)

Ek 18: Arap Kıyafetleriyle At Üstünde 13 Yaşındaki Avshalom Feinberg ve Kuzeni Naaman Belkind.¹²¹⁵

¹²¹⁵ Cowen - Gunther, *A Spy for Freedom; The Story of Sarah Aaronsohn*, 25.

Ek 19: Aaronsohn Ailesinin Müzeye Dönüştürülen Evine Asılmış Nili'nin Faaliyet Haritası.¹²¹⁶

¹²¹⁶ “Muzeyon Nili, Beyt Aaronsohn, Sipor Hamakhteret Hayhudit”.

Ek 20: Atlit'te Nili'nin Faaliyetine Merkez Aldığı Tarımsal Deney İstasyonu'ndan Çekilmiş Birkaç Resim.¹²¹⁷

¹²¹⁷ Monimono, "Hatakhana Lnisyonot Kklaiyim Baatalit".

Ek 21: Gazze'deki Osmanlı Askerlerinin Elinde İngiliz Esirleri-1917.¹²¹⁸

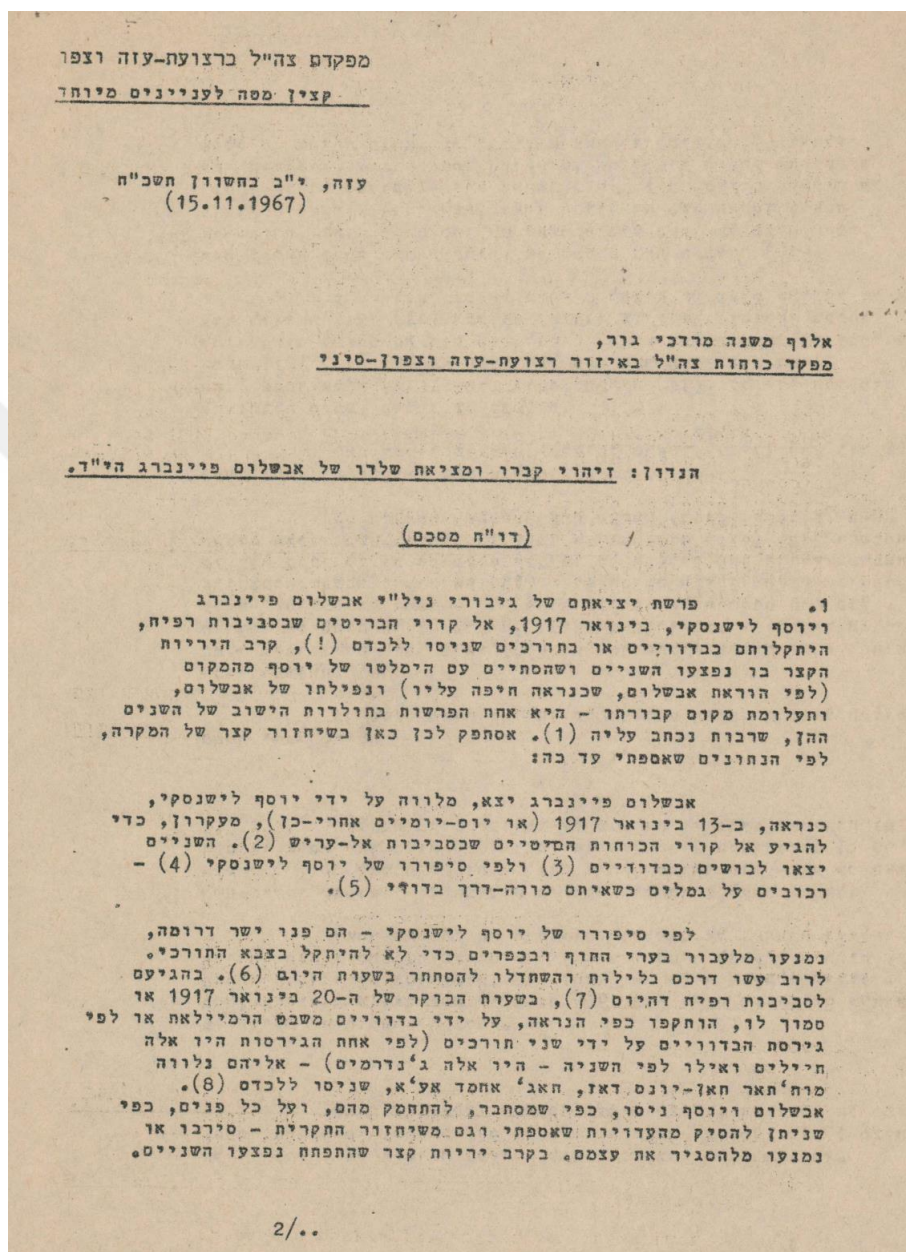
¹²¹⁸ *Osmanlı Belgelerinde Filistin*, 158.

Ek 22: Beerşeba’da Osmanlı tren istasyonu.¹²¹⁹

¹²¹⁹ *Osmanlı Belgelerinde Filistin*, 172.

Ek 23: 1967 yılında Gazze Şeridi ve Kuzey Sina'nın İşgal Edildiği Dönemde Sahadaki İsrail Ordu Komutanlığı'nın Kuzey Sina'da Avshalom Feinberg'in Mezarını Tespit Etme ve İskeletini Bulma Görevine İlişkin Raporu.¹²²⁰

¹²²⁰ Aluf Mishna Mardkay Gor, Zihevey Kivro Vmtsiat Shildo Shel Avshalom Feinberg Hyid (15.11.1967).

אבשלום, שחיפה כנראה על יוסף, איפשר לו להימלט (9) והצליח לפי העדויות, לפגוע באחד החוקפים, אך לבסוף הוכרע והחוקפים "גמדו אותו" (כלומר - ירו בראשו). הוא נקבר במקום התקריט על ידי בדווים משבט אל-רמילאת, ואחד הבדווים בשם מוחמד סלאמה אבו-צפרה, שהנו כיום כבן 80 ואשר הצביע בפני על מקום הקבר, היה כנראה נוכח בעת התקריט, או לפחות בעת הקבורה (10).

על אף נסיונם של הבריטים למצוא את מקום קבורתו של אבשלום עוד בינואר 1917 (11) ועל אף נסיונו של יוסף לישנסקי בעצמו להגיע שוב למקום התקריט כדי לנסות למצוא את מקום קבורתו אבשלום במאי 1917 (12) ועל אף מעצרו של מוח'תאר חאן-יונס דאז, חאג' אחמד אע'א (13), שהיה נוכח בתקריט (14), על ידי הבריטים - לא נתגלה מקום קבורתו של אבשלום.

לפי דבריו של איתן בלקינד מראשון לציון (בן דוד של אבשלום) נעשו נסיונות נוספים שלא הצליחו.

גם הידיעה (שהסתבר עתה שהיתה נכונה) שהודיע, ב-20 במרס 1931, מהנדס חיפוי בשם בנימין רן שעבד אז בסביבות רפיה, לבני המשפחה, כי עלה בידו לגלות את מקום קבורתו של אבשלום מפי בדווי משפחת אבו צפרה שבשבט הרמילאת (15) - לא הביאה לגילוי מקום קבורתו, על אף שהוא ציין במפורש "כי מקום קבורתו של אבשלום הוא בצד הדרומי של תחנת הרכבת ברפיה, וניגשים אליו בשביל המוליך מזרחה, ומעל לקבר נישא תומר פראי" (16) ועל אף שהביא צילום של עץ התומר לבני המשפחה.

כך נשאר מקום קבורתו של אבשלום פיינברג בגדר תעלומה, במשך יובל שנים.

2. תעלומת מקום קבורתו של אבשלום פיינברג ונסיבות נפילתו העסיקו אותי עוד בשנת 1960 ובמיוחד החל מ-21 בינואר 1966, עת הגעתי להחלטה לנסות לעשות - לפני שיהיה מאוחר מדי - את כל האפשר לשם גילוי עצמותיו של אבשלום פיינברג ולהבאתן לקבר ישראל.

לאחר שאספתי את הנתונים הדרושים על נסיבות נפילתו ומקום קבורתו הגעתי למסקנה שקיים עדיין סיכוי סביר להפעיל בדרכים מיוחדות בדווים מסויימים, כדי לחשוף את שלדו ולקבלו לידינו. ברם, נסיונות שונים שעשיתי בשנת 1966 כדי לקדם רעיון זה ולהוציאו אל הפועל לא הוכתרו בהצלחה.

3. לאחר שהושאלתי ממשטרת ישראל לצה"ל, והוצבתי אל מפקדת אספתי את הפרטים המדויקים על מקום הקבורה וב-17.10.1967 פניתי אליו ובקשתי את אישורך לפעולה לגאולת הקבר. אישורך ניתן.

33. לאחר כל הנ"ל הנני רשאי לומר כיום, וזה מתאשר גם על ידי פרופ' ה. קרפלד, כי צירוף כל הממצאים, מאפשר לקבוע בוודאות כי השלד שחשפתי ב-30.10.1967 במקום המכונה "אל-קבר אל-יהודי", בנ.צ. 0790007585, בק"מ מדרום לרפיח, כשטח א"י, הינו שלדו של אבשלום פיינברג.

תמה ופוענחה פרשת מקום קבורתו של אבשלום פיינברג, על אף שלא הובהרו די צרכם נסיבות נפילתו - אם נורה על ידי תורכים או על ידי בדווים או על ידי שניהם גם יחד (זאת ניתן יהיה להבהיר בהזדמנות אחרת - לאחר שהבדווים יווכחו שאיש אינו מתכוון לנקוט בפעולות עונש או נקמה).

הנני מבקש להודות לך על שאיפשרת לי לגלות ולגאול את מקום קבורתו של גיבור לאומי זה ולתרום את חלקי לשם הכאתו לקבר ישראל, ואגב כך גם לטהר את שמו וזכרו של יוסף ליסנסקי הי"ד.

יהא זכרם ברוך.

ל. בן-אלקנה

ש. בן-אלקנה, רס"ן
קצין מטה לעניינים מיוחדים

33. לאחר כל הנ"ל הנני רשאי לומר כיום, וזה מתאשר גם על ידי פרופ' ה. קרפלוס, כי צירוף כל הממצאים, מאפשר לקבוע בוודאות כי השלד שחשפתי ב-30.10.1967 במקום המכונה "אל-קבר אל-יהודי", בנ.צ. 0790007585, בק"מ מדרום לדפיה, בשטח א"י, הינו שלדו של אבשלום פיינברג.

תמה ופוענחה פרשת מקום קבורתו של אבשלום פיינברג, על אף שלא הובהרו די צרכם נסיבות נפילתו - אם נורה על ידי תורכים או על ידי בדווים או על ידי שניהם גם יחד (זאת ניתן יהיה להבהיר בהזדמנות אחרת - לאחר שהבדווים יווכחו שאיש אינו מחכוון לנקוט בפעולות עונש או נקמה).

הנני מבקש להודות לך על שאיפשרת לי לגלות ולבאול את מקום קבורתו של גיבור לאומי זה ולתרום את חלקי לשם הכאתו לקבר ישראל, ואגב כך גם לטהר את שמו וזכרו של יוסף ליזנסקי הי"ד.

יהא זכרם ברוך.

ל. מ. אלקנה

ש. בן-אלקנה, רס"ן
קצין מטה לעניינים מיוחדים

צילומי עבודת החפירה והשיפוט של

אבטלום פיינברג הי"ד ב-30.10.67

(בספטמבר זכרון הדברים מיום 12.11.1967)

"פצולותי לאיתור הקבר"

עץ החומר ב.צ. 0790007585 במקום המכונה "אל קבר אל יהודי"
ב-ק"מ מדרום לרפיח-במקום בו היה קבור אבטלום פיינברג הי"ד

עמ' (2)

תהליך התפירה והניפוי

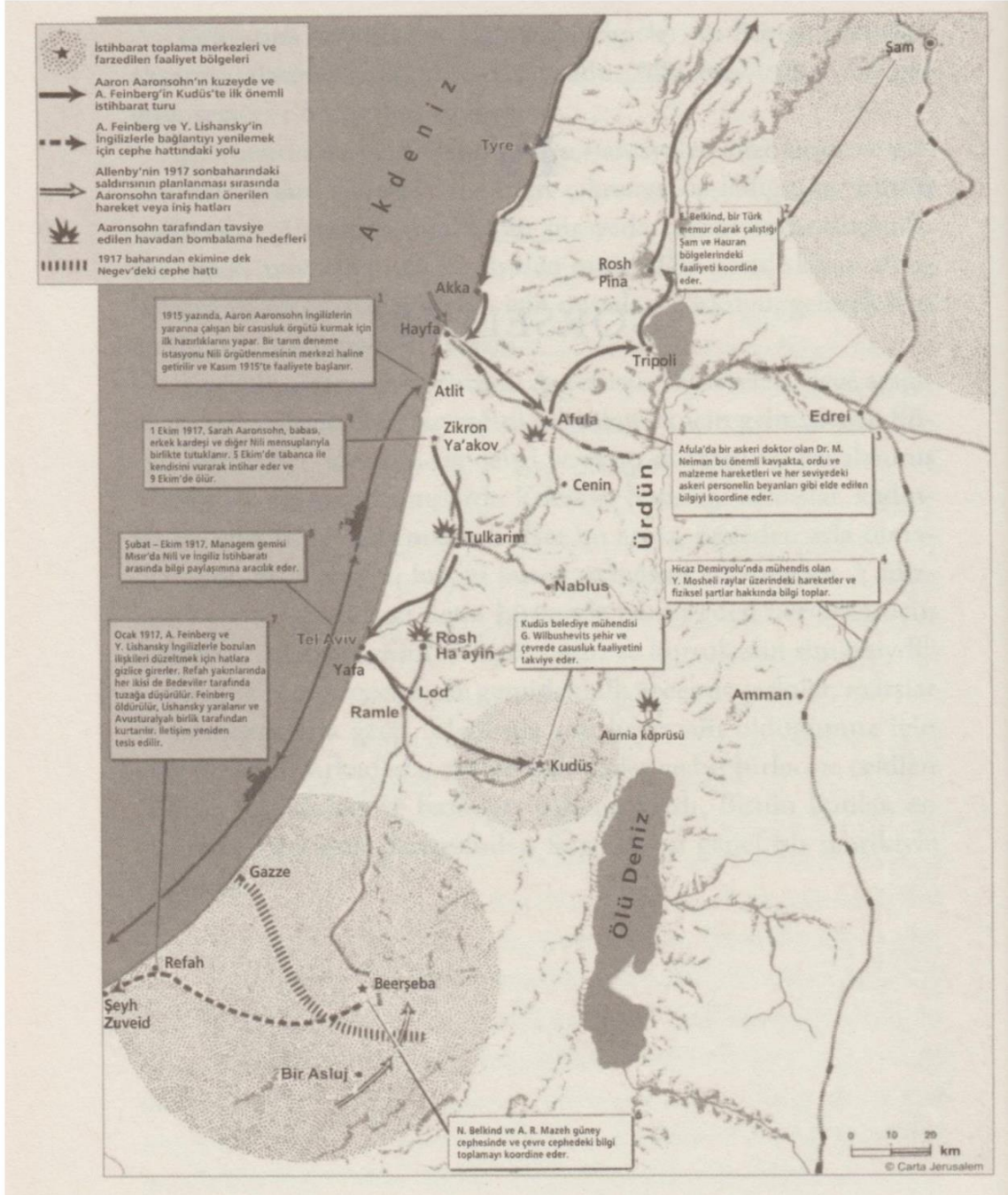

צמ' 8

בשעת חורף מהתומר לזכרו במקום

Ek 24: Nili Örgütünün Faaliyette Bulunduğu Bazı Bölgeler ve İlgili Birtakım Olayları Gösteren Harita.¹²²¹

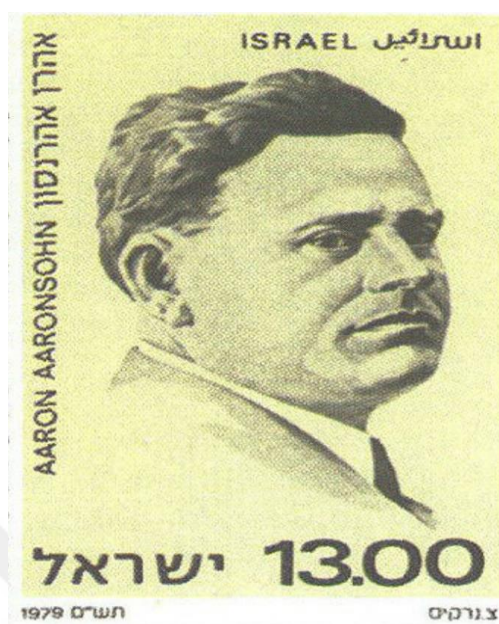
¹²²¹ Alkan, *Nili*, 162.

Ek 25: Aaronsohn Ailesinin Müzeye Dönüştürülmüş Evinden Çekilmiş Resimler.¹²²²

¹²²² “Muzeyon Nili, Beyt Aaronsohn, Sipor Hamakhteret Hayhudit”.

Ek 26: İsrail'in Aaron Aaronsohn¹²²³ ve Kız Kardeşi Sarah¹²²⁴ Onuruna Bastırdığı Bir Posta Pulu.

¹²²³ Posner, "The Spy from Palestine", 45.

¹²²⁴ Srodes, *Spies in Palestine*, 178.

¹²²⁵ İsrail Devleti'nin Kurulması Yolunda Yapılmış Faaliyetlerin Haritası, Araştırmacı Tarafından Yapılmıştır.

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Abdelrahman H. A. ALFARRA	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	İslam Üniversitesi-Gazze
Fakülte	İslam Dini Öğretimi
Bölümü	Eğitim Fakültesi
Yüksek Lisans	
Üniversite	İslam Üniversitesi-Gazze
Enstitü Adı	Lisansüstü Enstitüsü
Anabilim Dalı	Tarih Bölümü
Programı	Yakınçağ ve Çağdaş Tarih Anabilim Dalı
Makale ve Bildiriler	
1. Abdelrahman Alfarra, “Repercussions of the 2020 US Presidential Elections Results on the Palestinian Cause”, <i>Rouya Turkiyyah Dergisi</i> 1/10 (2021), 29-62. 2. Abdelrahman Alfarra, “Filistin’de Gizli Yahudi Örgütü Hashomer ve Faaliyetleri (1909-1918)”, <i>Ortadoğu Etütleri Dergisi</i> 15/1 (2023), 49-67. 3. Abdelrahman Alfarra, “Strategies of the Zionist Security Organization Hashomer in Palestine 1909-1918”, <i>Rouya Turkiyyah Dergisi</i> 3/12 (2023), 193-220.	